

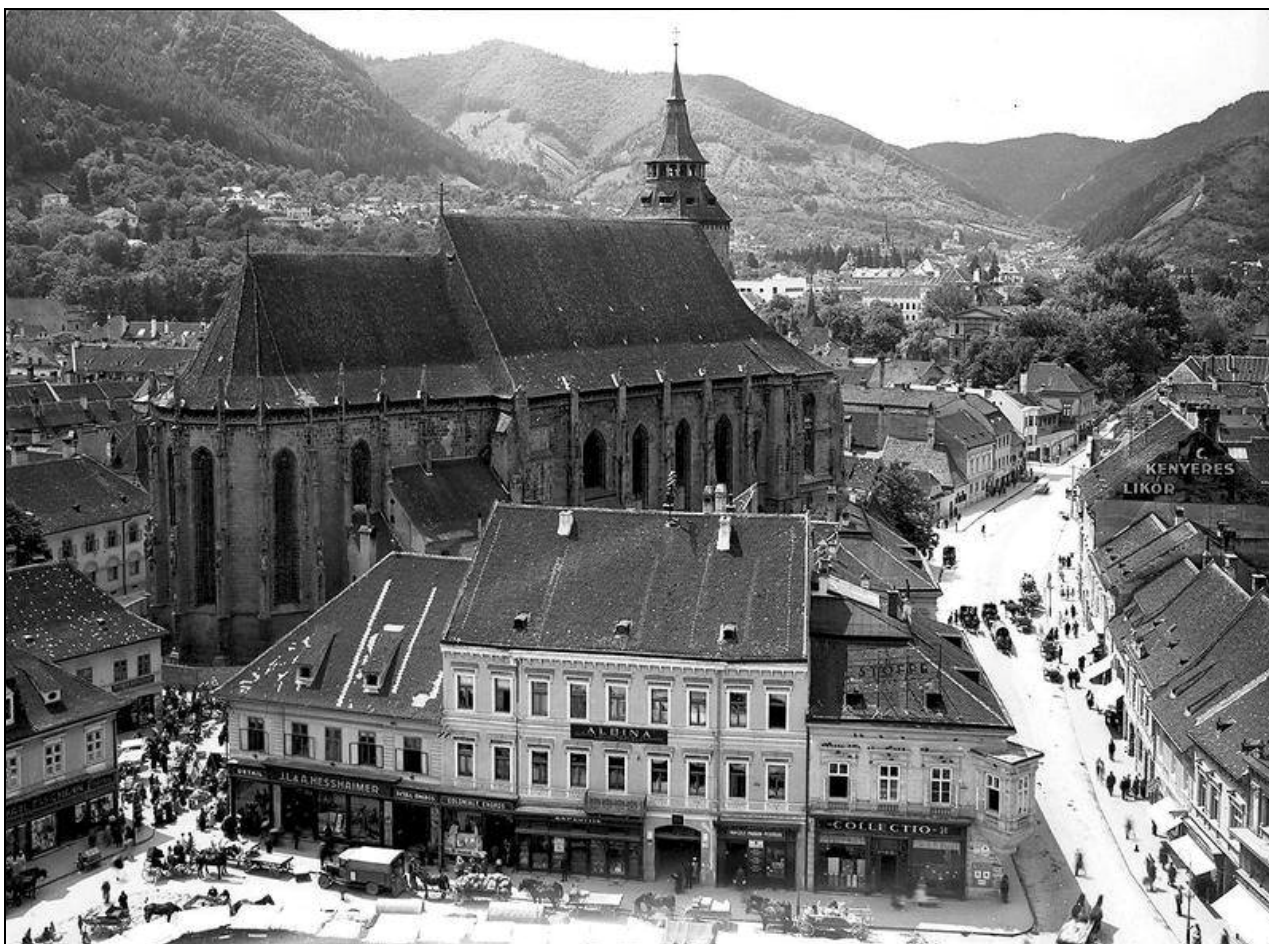
Vatra veche

11

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VIII, nr. 11(95) noiembrie 2016 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Brașovul de altădată

TOAMNĂ DE PRIMĂVERI

Ca dup-o rugăciune
obosită,

Doamne, te aștept să vii –
nu-nchide după tine ușa-n ceruri
și nici să nu-ntârzii.

O, prea mult cer am îngropat în mine

și răsăritul parcă-i asfințit –
nici vârsta nu mă recunoaște
și dimineața-i noapte ce-a murit.

Ca dup-o rugăciune, Doamne,
stau primăveri ascunse-n toamne!

NICOLAE BĂCIUȚ

Vatra veche dialog Virgil Tănase

SUMAR

Toamnă de primăveri, de Nicolae Băciut/1
 Vatra veche dialog cu Virgil Tănase, de Titus Suciu/3
 Gheorghe Șincal – 200. Dincolo de vremi și vremuri, de Nicolae Băciut/6
 Ion Agârbiceau. Transfigurarea artistică a macrocosmosului social, de Violeta Calfa Dinu/7
 Ion Agârbiceanu. Opere, vol. III- IV, de Constantin Cubleșan/8
 Poeme de George Filip/10
 Un prozator ardelean în America (Peter Neagoe), de Marin Iancu/11
 Poeme de Dumitru Vealea/12
 Ioan Alexandru și motivul *Patriei* în „Imnele Transilvaniei”, de Cătălin Varga/13
 Poeme de Adam Puslojic/15
 Scrisori deschise. Ion Vlad, de Nicolae Băciut/16
 Dreptul la vis (Nichita Stănescu), de Roxana Ștefania Ciobanu/17
 Esecu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/19
 Vitrina. Mihai Sin și cărțile sale testamentare, de Cornel Ungureanu/20
 Mihai Sin, unul dintre marii scriitori români ai sfârșitului de secol XX, de Dumitru Hurubă/21
 Transmodernismul poeziei lui Nicu Ciobanu, de Florian Copcea/22
 Lacrima poeziei luminii (Nicolae Băciut), de Maria Daniela Pânăzan/24
 Ocean întors. Vârstele lecturii, de Nicolae Băciut/26
 Paradis, de Irina Marinela Deftu/26
 Cronica literară. Cartea de poezie. Răzvan Duncan, Darie Duncan – o dualitate poetică fericită, de Ion Brad/27
 Poetul Răzvan Duncan ne povestește Eminescu, de Veronica Pavel Lerner/28
 Plugul de aur al poeziei (Iustin Moraru), de Nicolae Dan Frunteletă/30
 Bufnița de piatră, de Dumitru Băluță/31
 Cerul din inimă se aprinde doar dacă tu nu crezi (Ange Melania Cristea), de Trandafir Sămpetru/32
 Între bocet și epitalam (Ion Roșioru), de Diana Dobriță Bîlea/32
 Poemul meu neterminat (Stejerel Ionescu), de Andrei Pogany/34
 Cu sufletul întins în zăpadă (Mihaela Aionesei), de Valeria Manta Tăicuțu/35
 Cartea de proză. Ani de zbucium (Ilie Șandru), de Valentin Marica/36
 Trecută prin război, dragostea... (Diana Dobriță Bîlea), de Mihaela Meravei/38
 Istoria și frica (Voicu Lăzăruț), de Constantin Stancu/39
 Theodor Codreanu, Un prozator magic pierdut, de Nicolae Dan Frunteletă/41
 Rememorări provocatoare (Mariana Velisar-Codrescu), de Cornel Galben/42
 Crepusculul zeilor (Iulian Chivu), de Gh. Filip/43
 La poarta Paradisului pierdut (Mihai Cantuniari), de Cristina Bindiu/44
 Cartea de publicistică. Efemeride cu viață lungă (Andrei Moldovan), de Rodica Lăzărescu/45
 Un altfel de jurnal de audiție (Marga-Rita Popeli Tatu), de Costin Tuchilă/46
 Poeme de Dacina Dan, Iuliu Ionaș/47
 Poeme de Felix Sima/48
 Documentele continuității. Națiunea în stare de veghe (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/49
 Argument pentru Transilvania sufletului meu..., de Ioan-Aurel Pop/51
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/52
 Ion Onuc Nemeș, un veritabil parlamentar aal ASTREI, de Luminița Cornea/53
 Ulmeni, Maramureș, studiu monografic (Radu și Mircea Botiș), de Constantin Dobrescu/54
 Tradiții creștine... (Maria Filipoiu), de Girel Barbu/55
 Demn slujitor al altarului (Petru Șuteu), de Dorin N. Uritescu/56
 Când n-oi mai fi, poem de Armina Flavia Adam/56
 Mărturisirea păcatelor..., de Gheorghe Nicolae Șincan/57
 Poeme de Dumitru Ichim/57
 Amvon. Un suspin, o rugăciune (Nicolae Gheorghe Șincan), de Nicolae Băciut/58
 Poeme de Mugurel Pușcaș/58
 Starea prozei. Triptic studențesc, de Gheorghe Patza/59
 Starea prozei. Altul, de Francisc Pal/60
 Poeme de Ionuț Caragea/62
 Ancheta „Vatra veche”. Muzeul „Dimitrie Anghel”, de Luminița Cornea/63
 Poeme de Emanuel Pope/64
 Starea prozei. Deziluzii școlare, de Dorin N. Uritescu/65
 Poeme de Mihaela Aionesei/66
 Ocean întors. Măgelele copilăriei, de Simina Lazăr/67
 Încercare despre sublim. Dialog cu Mihail Diaconescu, de Sabin George Săndulescu/68
 Biblioteca Babel. Gregorio Muelas Bermúdez, Miguel Veyrat, traduceri de Elisabeta Boțan /69
 Atlas. Spania, în octombrie, de Corina Lucia Costea/70
 Noiembrie, poem de Răzvan Duncan/70
 Poeme de Cristina Mureșan, Mihaela Roxana Boboc/71
 Poeme de Sânziana Batiște/72
 Toamna în haiku. Poeme de Paula Romanescu/73
 Starea prozei. Ultima întâlnire, de Mihaela Gligan/74
 Literatură și film. Prețul gloriei, de Alexandru Jurcan/75
 Sieranevada, de Milena Munteanu Lițoiu/75
 De la Păstori citire. Lumea lui Larco, de Vasile Larco/76
 Filiala Brașov a U.S.R.Filă de dicționar. Petre Frânculescu, de Adrian Lesenciuc/77
 Evenimente. Librăria „Șt. O. Iosif”, Brașov, Ionel Simota, de Luminița Cornea/77
 Cărți noi la Libris editorial. Felicia Popa, Trăim fără noi, de Doru Munteanu/78
 Ecouri. George Coșbuc în țară, de Güner Akmola/78
 Terasa. Magicianul, de Mihai Batog Bujeniță/79
 Curier/80
 Epistole pariziene, de Simina Lazăr/85
 Autori români în bulgară/86
 În căutarea cititorului pierdut, album foto/87
 Jurnal de adolescență. Poteca, de Ioana Miruna Miron/88

Număr ilustrat cu imagini din Brașovul de altădată

Vatra veche dialog

Virgil Tănase

„... ISTORIA NU SE ÎNCHEIE
NICIODATĂ”

- Domnule Tănase, ne vedem întâia oară în Franța, eu vă cunosc însă de ani buni. De pe vremea când făceați săli pline la Teatrul Municipal din Reșița.

- Extraordinar. Sunteți din Reșița?

- Dumneavoastră sunteți din Galați și ați ajuns regizor la Reșița, eu, născut în Brașov, devenind timișorean de pe la vreo opt ani, am făcut facultatea în Timișoara și am ajuns profesor la Bocșa.

- Bocșa! Doi pași de Reșița. Câți kilometri sunt între... Zece?... Cincisprezece?

- Vreo douăzeci.

- Douăzeci...

- Vorbind de distanțe... Iată, suntem la mai mult de două mii de kilometri de România. Dar firește, de acolo vom porni... călătoria prin impresionanta dumneavoastră existență. Ați absolvit Filologia din București în anul 1968 cu oarecari... peripeții, deoarece chiar din studenție nu vă era îndeajuns de drag... geniul din Carpați; ați făcut studiile filologice, dar nu cu gândul de a intra în învățământ; după doar doi ani, ați devenit student din nou, de data asta la Institutul de Teatru I. L. Caragiale, secția Regie. Au apărut apoi manuscrisele care, din păcate, în România nu au fost plasate între coperti. Atunci, poate înțelegând că titlul primului dumneavoastră roman sună mai bine în altă limbă, încă în România fiind, ați plasat pe copertă alte litere, alte cuvinte – **Portrait**

d’homme a la faux dans un paysage marin – și l-ați publicat în Franța! Asta se întâmpla în 1976. Deci în opoziție încă de tânăr, iar prin acest roman în opoziție, vorba aia, cu acte în regulă. Veți fi remarcat că în ultima frază am folosit un cuvânt de două ori. Nu din întâmplare – intenționat. De la el să pornim. Deci ce înseamnă opoziție, domnule Tănase?

- Opoziție... Opoziția despre care se cade să vorbim nu se naște pentru că suntem împotriva regimului, pentru că suntem nemulțumiți de situația în care ne găsim într-un anumit interval de timp. Ea trebuie să aibă un început, o țintă fermă, ideologie, conștiință a valorilor naționale, a viitorului pe care vrea să-l atingă națiunea. Adică să propună un viitor națiunii!

- A îndepărta o stare nu înseamnă că totul e rezolvat. Să plecăm de la sensul cuvântului... **îndepărtare**. Acest cuvânt e, hai să spunem chiar așa, în cuplu cu altul. Cu **înlocuire**. Când îndepărtezi ceva, o faci pentru că acel ceva nu-ți place, în locul lui urmând să pui ceea ce te satisface.

- Exact. Dar ceea ce te satisface trebuie să se găsească la alt nivel. La unul superior. Să aibă altă calitate. Popoarele, națiunile nu trebuie să revină la ceea ce a fost, se cade să facă un pas în față. La finele celor peste patruzeci de ani de comunism, în care s-a trăit știm bine cum, putem vorbi, în mod paradoxal, și despre un **câștig!** Experiența. Experiența istorică. Concret, asta înseamnă că nu se pune problema să revenim la ceea ce am trăit în acești ani, dar nici la situația din, să spunem, anii '30. Ajunși

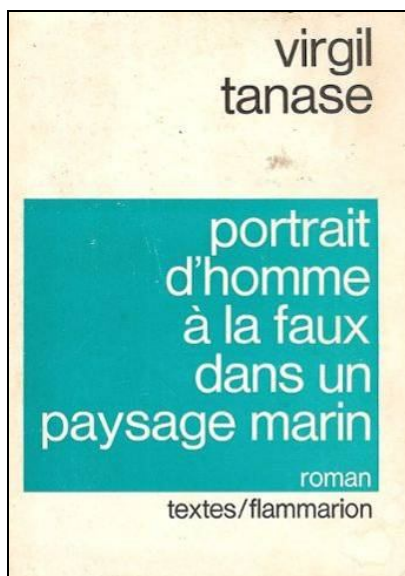
aici, să punem degetul pe rană. Problemele grave ale României în momentul de față – și nu vorbesc despre cele materiale, evidente fără îndoială – ci de cele de fond, sunt capitale. Mă refer la schimbarea structurii economice, la adaptarea la noua economie, la noile relații dintre producător și consumator, la atitudinea pe care o ai la locul de muncă... Or aceste deziderate pot deveni realități doar dacă românii vor avea o **gândire de opoziție pozitivă**.

- Aș dori să vă propun acum un punct de vedere poate mai nou. Am spus, am scris pe undeva – precizez că nu e formularea mea – că noi, românii, ne ducem existența între două proverbe arhaice: nu da românului cât poate duce el în spate și să te ferească Dumnezeu de răzbumarea românului. Vreți să va aplecați puțin asupra acestei sintagme, **răbdarea românului**, asupra valențelor, eventual și a neajunsurilor acestei trăsături care se pare că ne caracterizează?

- Da, fără îndoială, cred că putem îndura mult, cred însă că etapa în care ne aflăm nu este cea a răbdării ci, din contră, voi spune chiar așa, a **nerăbdării**. Am senzația că în România judecățile se fac acum **în valori absolute**. Ori politica, istoria se face pe **bucățele** mici. Într-un anumit moment, o anumită formație sau un anumit curent sau o anumită idee este bună. Nu este bună în absolut. Mi s-a pus în gură și am fost acuzat că susțin pe foștii comuniști, care sunt pe mai departe în România. Complet fals. Dar sunt profund convins că, în momentul de față, ca să iasă din situația în care se află, România, are nevoie de acești oameni. Are nevoie timp de câteva luni de zile, poate un an, nu pot preciza pentru cât timp, poate doar pentru 10 săptămâni, dar în momentul de față cred că e nevoie de această pondere, de această... Știți, la mașină, între ambreiaj și accelerație cuplarea, **trecerea**, trebuie să fie lină. Foarte lină. Revenind acum la... **cuplările dintre două stări sociale**, datorită experienței pe care o am de când sunt în Occident, sunt în măsură să afirm că o trecere brutală ar avea drept rezultat convulsii sociale ce nu e exclus să creeze în România o stare cu consecințe grave.

-Deci, dacă e să conchidem, preferați pasul mic, saltul mic, saltului mare.→

TITUS SUCIU

- Da. Fără îndoială da. Știm bine că e vorba de suferințe mari, de adevărate drame și-mi era frică că, după căderea regimului, vom asista la o baie de sânge. Din fericire, s-a mers pe alt principiu decât *dinte pentru dinte*, în acest mod fiind evitată convulsia amintită. Și iarăși cred că e bine, că trebuie să încercăm a mai privi înapoi. Trebuie să încercăm, dimpotrivă, să privim înainte cu vechiul **sentiment românesc**, profund, autentic – **creștinismul ortodox**. Adică cred că trebuie mai degrabă să iertăm, să încercăm să schimbăm mentalitatea oamenilor, nu să-i pedepsim. Fiește, dacă sunt nocivi este imperios și moral să fie înlăturați, iar în această situație e important să încerci să-i schimbi, să-i reeduci, nu să-i pui în lanțuri, nu să-i căsăpești. În ultima carte pe care am scos-o în primăvara acestui an, 1990, al cărei titlu este *România mea...* mă rog, **Ma Roumanie**, pentru că e publicată în franceză, povestesc ce mi s-a întâmplat în România, cum am fost silit să colaborez cu Securitatea, din fericire puțin, pentru că eu am avut șansa să scap de ea. Eu da, însă atâția și atâția oamenii, care nu au reușit să scape din cleștele ei, unii ajungând să-și piardă viața... Deci asta e întrebarea: ce puteam, ce putem cere și ce putem reproșa celor care, în acele vremuri grele, pe un picior aveau ghiuleaua pe care scria... *responsabilitatea paternă*, pe celălalt... *responsabilitatea civică*? Eu cred că pentru un bărbat adevărat nu pușcăria este **spaima**, nu moartea este **groaza**. Adevărata spaimă este că a doua zi nu ai ce da copiilor să mănânce, că nu le mai poți asigura un acoperiș deasupra pătuțului... Da, asta, astea sunt adevăratele spaime ale unui bărbat adevărat, ceea ce înseamnă că pe oamenii din România trebuie să-i preocupe... gesturile de limpezire, de iertare, redobândirea *sufletului senin*, pentru a construi urmașilor un *viitor senin*.

- Adică trebuie să întindem mâna spre mâna celui alt, nu spre obraz.... Am să vă spun acum ceva ce nu poate fi privit cu nepăsare, ce mă doare, ce e firesc să-l doară pe orice român. Din scurtă, din sumara mea experiență franceză, cu atât mai mult din emisiunile radio, tv. de la Televiziunea Română, am constatat un lucru: există multă, foarte multă inteligență românească în afara granițelor țării...

Ce comentariu aveți pentru această situație?

- Este dramatic de adevărat ceea ce spuneți. Adevărat, regretabil, cu consecințe... în parte greu, în parte ușor de precizat... Marele Shakespeare formulează într-o piesă, nu mai știu în care, dar asta nu are nici o importanță, o replică magnifică: *lucrurile implacabile mă lasă indiferent*. Ei bine, eu cred un popor ca al nostru, ce are atâta putere, atâtea țeluri, atâta forță de creație, nu se află într-o situație fără ieșire. Importante sunt colaborările cu și dintre persoanele cu potențial creativ, folosirea experienței acestora. Or, din fericire, poporul român nu duce lipsă de **inteligență**! Ce se poate imputa politicianilor, guvernanților, e faptul că nu *gestionează* cu responsabilitate această **bogăție românească**. Adică mi se pare atitudine iresponsabilă, de-a dreptul criminală ca tu, Stat, să cheluești sume imense pentru școlarizare, după care, în loc să folosești această *investiție*, să o pierzi pentru că nu oferi absolvenților locuri de muncă corespunzătoare. Ministerul Învățământului, factorii respectivi ar trebui să știe oricând ce nevoi sunt în anii ce vin, în privința specialiștilor. Să știe și să pregătească exact atâția. Nu mai mulți, nu mai puțini, ci atâția câți vor fi necesari în anii de vin. Ce greșeli mi se par mie mai mult decât vizibile în această privință? Ar fi vorba fie de un **surplus**, fie de **nepotism**. Adică ori pregătim prea mulți specialiști pentru necesarul din viitorul apropiat, ori repartizarea în producție se face ținând cont de criterii prăpăstioase... *fiul cutăruia... nepotul știi tu cui*...

În teatru, pentru că sunt om de teatru, mulți regizori plecați în străinătate s-au întors. Mi s-a făcut propunerea și mie și, firește, sunt tentat să lucrez un spectacol din România. Numai că la mijloc e o problemă pur financiară. Dacă merg să lucrez o lună în România, în Franța nu câștig nimic, însă chiria locuinței trebuie achitată. În fine, am putea spune că problema asta e minoră. Cu adevărat important e altceva – Cortina de Fier nu mai există, noi nu mai suntem *exilați*... În ceea ce-i privește pe englezi, pe americani... Bunăoară, Beckett trăia la Paris, dar nimeni nu-l considera exilat. De altfel, acum, după 1989, se poate spune că noțiunea de exilat a dispărut... Da, am fost de trei ori în România, dacă se va ivi ocazia voi

merge iarăși în toamnă... Și nu e vorba numai de mine, asta e situația și în cazul altor creatori... Important este ca schimburile dintr-o parte în alta să fie naturale, firești, corecte...

- *Frumos spus, mi-a plăcut această mărturisire... mărturisire în care se identifică și ceva din dorul de țară... și bucuria de a face ceva pentru cei din România. De aceea vă propun să duceți gândul puțin-puțin mai departe. Nu aș vrea să vorbim despre readucerea inteligenței românești în țară, pentru că în afara unor cazuri întâmplătoare, nu mulți vor fi aceia care vor schimba o certitudine pe o iluzie. Vreau să vă rog însă să meditați puțin în jurul următoarei idei: în ce mod, firește democratic, se poate ajunge ca inteligența ce este încă în țară, să rămână acolo. Acolo unde s-a manifestat și până acum.*

-După mine România, de altfel toate țările din Est sunt pentru un intelectual o *țărăna* mult mai fertilă decât a fost până în 1989. Occidentul este o societate ajunsă, chivernisită. O societate încheată. Cred că istoria va merge mai departe. Se va deschide. Istoria trece deseori, ce-i drept prea des, prin momente grele, dar după un timp se deschide. Hegel a făcut o *închidere* a istoriei, Marx l-a criticat pentru afirmație dar a comis aceeași greșală – a imaginat o închidere a istoriei, pentru el societatea comunistă fiind apogeul istoriei, ultimul moment istoric. Care e situația din zilele noastre? Sunt inși care susțin că societatea occidentală, democrația occidentală, este idealul și că, de fapt, istoria s-a încheiat. **Istoria nu se încheie niciodată**. Nu s-a încheiat cu sclavagismul, cu feudalismul, cu capitalismul, cu comunismul... Și dacă e să mă exprim fără niciun ocol, cred că în *țărăna* de acolo, în *țărăna* din țările est-europene, vor apare idei noi, inteligențele importante, ce vor aduce cândva, nu știu când dar e sigur că vor aduce cândva... **schimbarea**. →

Dar să revenim la problema *plecatului* din țară. Mie mi se pare că e vorba de o problemă minoră. În scurtă, în foarte scurtă vreme, cred că noi vom fi **aici** ca și cum am fi **acolo**, lumea de **acolo** va fi acolo ca și cum ar fi **aici**. Așa cum e, de altfel, situația în Occident, în țările occidentale Germania, Franța, Italia, Anglia... Finalmente nu are nicio importanță unde trăiești, unde ai domiciliul fix. Ideile circulă, se concretizează unde se manifestă interes, unde oportunitățile sunt reale.

- Ceea ce înseamnă că noi trebuia să venim în Europa.

- Da, este mai important ca România să iasă spre Europa, decât ca o mână de intelectuali să se reîntoarcă în România.

- Domnule Tănase, încercați vă rog să definiți scriitorul român și scriitorul occidental. Eu am sesizat niște diferențe, dar nu sunt capabil să ajung la esențe. Încercați dumneavoastră cu experiența pe care o aveți.

- Îmi puneți o întrebare la care nu sunt în stare să răspund, mai ales că diferențele nu sunt... Un mare scriitor poate exista într-un oraș de provincie. Bacovia, de exemplu...

- Bacovia, pe vremea lui, era în Europa. Or noi, pe vremea comunismului nu ne găseam în Europa.

- Sigur, aveți dreptate. Din fericire sunt poeți români despre care nu ezit să spun că au făcut o operă foarte importantă în România. De la Dumitru M. Ion la Mihai Ursache, de la Dan Laurențiu la Ileana Mălăncioiu, de la... mă rog, sunt mulți, foarte mulți scriitori care au publicat cărți importante, foarte importante pentru literatura română. Și nu numai. Oricum, cred că *linia generală* privește, de regulă, *nivelul* doi al literaturii, Adică în România există o preocupare de construcție a literaturii din elementele aliterare, social-politice, mai importantă decât pentru scriitorii occidentali, care se gândesc mai mult la literatură, chit că orice operă literară are întotdeauna și o lectură politică. Dar politicul este o *lectură* nu *scriitură*. Când scriu, când concep o carte, nu mă gândesc la implicațiile sale politice. După aceea o recitesc și, uneori, îmi dau seama că ea poate fi citită și politic, deși nu asta a fost intenția mea. Însă propozițiile, frazele... se succed adesea din **seva** celor de dinainte și rezultatul... Dacă vorbim acum de romanul politic, situația

este alta: în acest caz aleg, *construiesc* personaje, stabilesc o acțiune, improvizez ipostazele, precizez spațiile, definitivez conflictul... Altfel spus **construiesc cartea** marșând pe *coloratură politică*.

- Adică aici, în Occident, politicul nu este o frână în dezvoltarea epicului.

- Nu. Aici politicul nu are importanță deosebită. Acum câteva luni, Kundera a publicat un interesant eseu vizând ideile abordate de noi. După el, și are dreptate, pentru un scriitor importantă este existența în sine: viața, moartea, iubirea, decăderea, reușitele... Uneori moartea ia, hai să ne exprimăm chiar așa, o *formă politică*. Dar *dușmanul* omului este moartea, nu securistul, nu regimul politic care ne ucide. Regimul politic este *forma acelei morți*! Este materializarea vulgară, de regulă violentă, a *principiului nostru existențial* și nimic mai mult...

- Ce ați vrea să ne spuneți în încheiere? Împărațiți-ne câteva gânduri despre prima dumneavoastră carte ce va apărea, după câte mi-ați spus nu peste mult timp, în limba română.

- Un scriitor nu este, cel puțin eu nu sunt niciodată mulțumit de cărțile publicate de-a lungul timpului. Volumul terminat recent, la care am lucrat mulți, mulți ani, o să apară la începutul anului viitor. E o carte constituită din două părți. În prima prezint Occidentul în momentul eliberării, deci la finele celui de al doilea război mondial când lucrurile

au fost tulburi, foarte tulburi și aici; în a doua ne găsim în România anilor '60. Am ales această formulă voind să arăt că, sub forme diferite, în ceea ce *acolo* se numea *materialism științific*, aici *realitate economică*, se poate identifica aceeași **invazie a vulgă-rității, a materialității** în viața noas-tră. Am ales această formulă, pe de altă parte, voind să sugerez că, în acest secol catastrofal, sfărțec de două războaie mondiale, este foarte important să ne găsim ceea ce numeam pe undeva, **morala de catastrofă**. Ce se întâmplă atunci când *avalanșa te antrenează*? După mine, că ești *bun* sau *rau* nu are importanță. Completez afirmația cu un *suport vizual*. *Ei* stau cu pușca pe malul apei, dacă scoți capul sfârșești împușcat, dacă-l ții în apă mori înecat. Mai mult decât atât, în acest caz *ei* fac *economie*. Nu pierd glonțul, gloanțele ce te răpun.

Deci, cum poți supraviețui în situația catastrofă prezentată mai sus?

Revenind la carte, în același timp ținând cont de întrebarea formulată în paragraful anterior, mi-am propus să *acopăr* una din cele mai teribile perioade – pe timp de pace – a existenței umane. Cea cuprinsă între anii patruzeci și șaiszeci. Încerc adică să demonstrez că și în țările din Vest și în cele din est, s-a trăit o **dramă morală** ce n-a depins de regimul politic, dramă pe care, cu puțin timp în urmă, am numit-o **invazia vulgarității și materialității**.

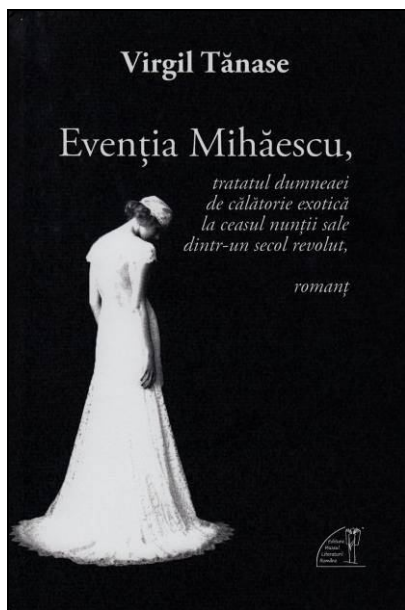
Ei bine, mi se pare că, în acest moment, românii au nevoie de această carte.

De ea, dar nu numai de ea, de tot ceea ce au așternut pe hârtie adevăratele conștiințe scriitoricești din România, dar nu a văzut lumina tiparului datorită cunoscutelor considerente politice din vremea aceea...

- Domnule Virgil Tănase, mărturisirea din prima parte mi-a stârnit **deferenta**, cuvintele din ultima intervenție – **admirația**.

Datorită trecutului, fiind pe baricadele luptei antidictatoriale încă de tânăr, sunteți un **înainte-mergător**; datorită modestiei – plasându-vă în rând, nu în fața ci în rând cu ceilalți anticomuniști, vă considerați doar un oarecare **soldat pe frontul antidictatorial**. Respect pentru fapte, admirație pentru gândire.

- Mulțumesc... Vă mulțumesc pentru...'

GHEORGHE ȘINCAI - 200

DINCOLO DE VREMI ȘI VREMURI

Două secole de la moartea lui Gheorghe Șincai. Nici timpurile și nici vremurile, într-o furtunoasă și continuă schimbare, n-au putut eroda semnificațiile unei vieți și ale unei opere. Ele rămân vii în conștiința neamului, atât prin dimensiune cât și prin consecințe.

Gheorghe Șincai a apărut pe scena istoriei într-un moment crucial pentru destinul românilor, dovedindu-se un spirit deschis înnoirilor într-o Europă a epocii luminilor, o conștiință lucidă, vizionară.

Doctor în filosofie și teologie, slujind cu credință neamului său, Gheorghe Șincai a cercetat cu pasiune și neostoire istoria românilor, adunând documente pentru a demonstra un adevăr care să certifice științific identitatea noastră – originea romană și latinitatea limbii române.

Hronica românilor și a mai multor neamuri se constituie într-o operă de pionierat, prima istorie a românilor, realizată cu rigoare și spirit analitic, într-o cuprindere de la anul 86 până la 1739. « Hronica lui Șincai, spunea Mihail Kogălniceanu, în *Dacia literară*, este un lucru atât de mare, atât de prețios, încât cuvintele îmi lipsesc spre a-mi arăta mirarea. Mii de documente necunoscute, rare, se află adunate, și nu stau la îndoială de a zice că cât Hronica aceasta nu va fi publicată, românii nu vor avea istorie ».

Putem spune acum că românii au

istorie și datorită lui Gheorghe Șincai, care a netezit drumul istoricilor care i-au urmat demersul, pe de o parte, dar a și întărit convingerile naționale ale celor care i-au îmbrățișat ideile.

Gheorghe Șincai a fost, de altfel, el însuși făuritor de istorie, într-un orizont de acțiune de mare extindere și diversitate. Ca ilustru reprezentant al Școlii Ardelene, el a militat pentru drepturile și libertățile românilor din Transilvania, în circumstanțe cel mai adesea ostile, punând înaintea interesele neamului său, cu generozitate și spirit de sacrificiu.

Cele peste trei sute de școli românești înființate prin inițiativa și eforturile sale în Transilvania, în calitate de director al învățământului primar unit din această provincie, susținute și de editarea de manuale și cărți de popularizare a științei, de pregătirea dascălilor, au dus nu doar la luminarea neamului, ci și la « creșterea limbei românești », cum ar spune cronicarul.

În același sens, se înscriu și cercetările sale legate de istoria limbii dar și acțiunile conjugate cu ale altor cărturari de înlocuire a alfabetului chirilic cu cel latin.

Personalitatea lui Gheorghe Șincai a fost una exemplară pentru contemporanii săi, dincolo de orice « incidente » biografice.

După 200 de ani de la moartea sa, Gheorghe Șincai rămâne contemporanul nostru, iar contribuția sa la devenirea noastră, ca neam, trece examenele oricât de exigente ale cercetătorului.

Evocarea sa, la ceas comemorativ, este un fericit prilej de a repune în circulație decupaje dintr-o operă substanțială, care mai poate oferi încă multe surprize, dincolo de ceea ce au analizat cercetători reputați, de la Serafim Duicu la Mircea Tomuș, de la Ion Lungu la Dumitru Micu.

NICOLAE BĂCIUȚ

Evocare Gheorghe Șincai, la bustul său din localitatea Șincai, județul Mureș

Gheorghe Șincai s-a născut pe 28 februarie 1754, Râciu, Mureș. Familia Șincai se trăgea din satul făgărășan Șinca Veche, din județul Brașov, localitate situată la 22 Km de Făgăraș.

A studiat la Colegiul Reformat din Târgu-Mureș, apoi la Cluj, Bistrița, Blaj, Viena și la Colegiul Urban Pontifical „De Propaganda Fide” de la Roma, în ultimele două orașe împreună cu Samuil Micu, nepotul episcopului Inocențiu Micu-Klein.

Ca director al învățământului greco-catolic din Transilvania a adus o contribuție fundamentală în acțiunea de răspândire a culturii în mediul rural. A elaborat alături de Samuil Micu prima gramatică tipărită a limbii române: *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* (Viena, 1780).

A fost poliglot, însușindu-și pe lângă limba română, latina, maghiara, germana, greaca veche, italiana și franceza.

Informația și cultura i-au permis ocuparea funcției de bibliotecar al Colegiului de Propaganda Fide din Roma, având permisiunea de a cerceta orice fel de documente. În Italia, precum și în Ungaria și la Viena, pe atunci capitala Sfântului Imperiu Roman, a cercetat bibliotecile, copiind și transcriind cu exactitate orice referire la istoria românilor.

A depus o muncă asiduă de luminare a maselor, dedicându-se carierei didactice și contribuind la întemeierea unui număr impresionant de școli confesionale greco-catolice (în număr de peste 300). În 1784 a fost numit director general al școlilor românești unite din întreaga Transilvanie.

În scopuri didactice, a tradus și a elaborat manualele fundamentale: *Abece-darul*, *Gramatica*, *Aritmetica* și *Catehismul*, adaptând sau creând terminologia necesară înțelegerii acestora de către elevi.

În 1811, a publicat lucrarea istorică, scrisă sub forma analelor, intitulată amplu: *Hronica românilor și a mai multor neamuri în cât au fost ele amestecate cu românii, cât lucrurile, întâmplările și faptele unora față de ale altora nu se pot scrie pre înțeles, din mai multe mii de autori, în cursul a treizeci și patru de ani culese*.

Gheorghe Șincai s-a stins din viață la 2 noiembrie 1816.

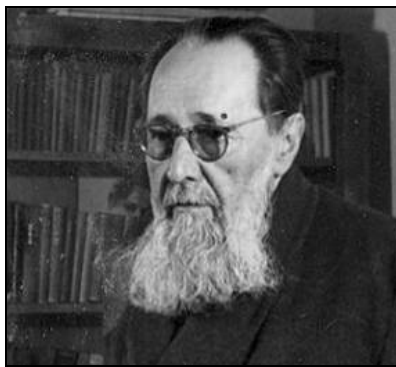
Referințe critice

Dionis Popa, *Gheorghe Șincai*, Blaj, 1944, *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, Editura Academiei, 1979, Serafim Duicu, *Pe urmele lui Gheorghe Șincai*, București, Editura Sport-Turism, 1983, Mircea M. Tomuș, *Gheorghe Șincai - viața și opera*, București, Editura Minerva, 1994, Ioan Chindriș, *Poezia lui Gheorghe Șincai*, în vol. *Cultură și societate în contextul Școlii Ardelene*, Cluj-Napoca, 2001, p. 179-212, Ioan Chindriș, *Istoricul Gheorghe Șincai*, în "Astra blăjeană", IX, 2004, nr. 1(30), p. 5. (WIKIPEDIA)

ION AGÂRBICEANU

TRANSFIGURAREA ARTISTICĂ A MACROCOSMOSULUI SOCIAL

Povestitor, autor de schițe, novelist și romancier ardelean, Ion Agârbiceanu își asociază numele unor momente semnificative din istoria literaturii noastre și din dezvoltarea prozei românești pe o perioadă de mai bine de jumătate de secol. Opțiunea pentru o operă literară de tip „cronică” a unui ținut și a unei epoci ne dezvăluie în Ion Agârbiceanu un scriitor pentru care „atenția la Real” (R. Caillois) rămâne punctul de plecare al unui demers artistic ce duce la romanul realist. Deși nu folosește procedeul balzacian din *Comedia umană* al recurenței personajelor sau pe cel al „cronicii de familie” în care se urmăresc generațiile unei familii pe o lungă perioadă de timp, opera prozatorului ardelean se dovedește unitară prin problematică și prin intenția de frescă socială. Încă de prin 1910, de la apariția primelor volume de schițe și povestiri, E. Lovinescu îl considera drept „cel mai viguros povestitor al Ardealului din generația tânără”, ca, la puțin timp, criticul de la *Sburătorul* să îi reproșeze însă „inferioritatea estetică, regionalismul lingvistic”, această ultimă afirmație e posibil să lămurască, într-o anumită măsură, și motivul pentru care scriitorul rămăsese dintr-o dată în această perioadă tot mai puțin în atenția criticii literare. O asemenea slăbire a interesului criticii specializate față de opera lui Agârbiceanu este semnalată la aproape două decenii, prin 1929, și de N. Iorga, care susținea ferm și tot mai sigur pe talentul prozatorului ardelean că acestuia „i se face astfel o foarte mare nedreptate și va veni vremea când se va recunoaște cât de mult datorăm adevăratului continuator al lui Slavici în regiunile acestea ardelenesc”. Treptat, după îndelungi reconsiderări, în ciuda acestor reacții diferite, s-a ajuns ca scriitorului să i se recunoască observația puternică, sănătoasă și aderarea la o doctrină care înseamnă o reprezentare obiectivă a realității sociale contemporane, utilizând „tipicul ca instrument și concept central” (Dan Grigorescu, Sorin Alexandrescu). Privite în acest context, publicarea înaintea Primului Război Mondial a celor trei romane în revista *Luceafărul*,

ca, de altfel, și la G. Călinescu, cu deosebire în romanul *Enigma Otiliei* (Sanda Radian), la I. Agârbiceanu familia devine, în primul rând, o parte componentă a Realului, o instituție cu un rol esențial în societate. Primul tablou al Ardealului în toată complexitatea lui îl identificăm în opera lui Agârbiceanu, romanele acestuia fiind în măsură să reflecte pentru prima dată în literatura noastră o zonă precis conturată din punct de vedere etnografic, istoric și lingvistic, cea a Câmpiei ardelenesc, a bazinului aurifer al Țării Moților și a ținuturilor marginale din părțile Sibiului, cuprinzând satul și orașul cu toate instituțiile reprezentative, cu o serie de categorii sociale specifice. Este adevărat că un oarecare interes față de aceste zone mai pot semnalate și înaintea lui Agârbiceanu, dacă am avea în vedere că acțiunea din romanul *Geniu pustiu* de Eminescu se petrece tot în Ardeal, după cum Ioan Slavici surprindea și el în *Mara*, deși într-o formă destul de limitată, această zonă de mare originalitate a târgului ardelenesc. Mai mult decât atât, dintr-o cu totul altă zonă, Duiliu Zamfirescu adună în câteva pagini din *Îndreptări* aspecte ale atmosferei ardelenesc, dominate de prezența unui venerabil preot, tatăl Porției, pe când acesta îl ducea pe Alexandru Comăneșteanu în chip simbolic în Transilvania, să încheie o căsătorie în vederea împropiării sângelui de muntean cu cel de ardelean. Revenind la ideea originalității operei scriitorului, în privința zonei geografice pe care o transfigurează artistic în romanele sale, loc al „câmpiilor mănoase, al cântecelor și florilor” (O. Goga), Agârbiceanu este considerat „continuator al lui Slavici”, autor ce „deschide pârtia uluitorului Rebreanu” (M. Zăciu), operei sale →

În această primă jumătate a secolului al XX-lea, romanul realist depășise experiența romanului realist de tip balzacian, tolstoian sau flaubertian din care trăsese toate foloasele. Același lucru se poate spune despre „romanul experimental” al lui Zola sau despre „realismul psihologic” al lui Henry James. Romanele-ciclu, romanele-sumă cu o compoziție polifonică, romanele-frească valorifică la alt nivel artistic experiențele anterioare, ca mai apoi iubitorii de noi căutări, precum Joyce, Proust, V. Woolf să se îndepărteze treptat și de acest tip de romane, propunând alte formule, mai moderne. Este destul de vizibil cum, în multe romane ale lui Agârbiceanu, predomină tehnici ale realismului balzacian, dar nu numai atât. Finețea analizei psihologice din alte romane demonstrează că scriitorul a fost sensibil la experiențele artistice mai noi pe care le-a valorificat original în opera sa. O lectură atentă a romanelor sale ne-a îngăduit reținerea a două aspecte majore ale Realului transfigurat artistic: *macrocosmosul social* și *microcosmosul familial*. Între aceste două coordonate, romanele lui Agârbiceanu ar putea reprezenta o imagine a sufletului omenesc proiectată pe un întreg univers de viață, o cronică am-

plă a Transilvaniei de dinaintea Primului Război și până la anii ce anunță dictatura regală. Aflat în fața unui asemenea proiect, e destul de posibil ca Ion Agârbiceanu să se fi aflat, asemenea oricărui artist realist, în dilema pe care o putea genera faptul că „infinutul Realului strivește finitul textului”, ajugând, în acest mod, la strategii specifice de selectare a datelor și de construcție a romanelor. Dacă la Camil Petrescu, în *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, macrocosmosul social e văzut prin prisma microcosmosului familiei, ca, de altfel, și la G. Călinescu, cu deosebire în romanul *Enigma Otiliei* (Sanda Radian), la I. Agârbiceanu familia devine, în primul rând, o parte componentă a Realului, o instituție cu un rol esențial în societate. Primul tablou al Ardealului în toată complexitatea lui îl identificăm în opera lui Agârbiceanu, romanele acestuia fiind în măsură să reflecte pentru prima dată în literatura noastră o zonă precis conturată din punct de vedere etnografic, istoric și lingvistic, cea a Câmpiei ardelenesc, a bazinului aurifer al Țării Moților și a ținuturilor marginale din părțile Sibiului, cuprinzând satul și orașul cu toate instituțiile reprezentative, cu o serie de categorii sociale specifice. Este adevărat că un oarecare interes față de aceste zone mai pot semnalate și înaintea lui Agârbiceanu, dacă am avea în vedere că acțiunea din romanul *Geniu pustiu* de Eminescu se petrece tot în Ardeal, după cum Ioan Slavici surprindea și el în *Mara*, deși într-o formă destul de limitată, această zonă de mare originalitate a târgului ardelenesc. Mai mult decât atât, dintr-o cu totul altă zonă, Duiliu Zamfirescu adună în câteva pagini din *Îndreptări* aspecte ale atmosferei ardelenesc, dominate de prezența unui venerabil preot, tatăl Porției, pe când acesta îl ducea pe Alexandru Comăneșteanu în chip simbolic în Transilvania, să încheie o căsătorie în vederea împropiării sângelui de muntean cu cel de ardelean. Revenind la ideea originalității operei scriitorului, în privința zonei geografice pe care o transfigurează artistic în romanele sale, loc al „câmpiilor mănoase, al cântecelor și florilor” (O. Goga), Agârbiceanu este considerat „continuator al lui Slavici”, autor ce „deschide pârtia uluitorului Rebreanu” (M. Zăciu), operei sale →

VIOLETA CALFA DINU

găsindu-i-se atributul de „cronică transilvană a timpului”. Ardealul este pentru toți acești scriitori „mamă ocrotitoare și leagăn”, „matrice și temelie” (N. Balotă), „o legătură particulară cu divinitatea”, ceea ce-i conferă nota de atemporalitate și o altă perspectivă asupra axei valorilor, așa cum probează opera lui L. Blaga, și, în egală măsură, romanul *Strigoii* al lui Agârbiceanu. Frustrați secole de-a rândul, românii au găsit în cultură o posibilitate unică de a ieși la lumină prin cuvânt. Ca și înaintașii săi, Agârbiceanu consideră că „rostul creației este să sporească puterile cele bune ale spiritului nostru, să contribuie la înfrumusețarea vieții prin desăvârșirea spiritului, să vină în ajutorul omului, în lupta împotriva instinctelor oarbe, cea mai înaltă frumusețe rămânând cea morală, „armonia și desăvârșirea vieții spirituale. Și lupta cea mai de preț e lupta pentru această desăvârșire” (*Poetica romanului românesc*, p. 92).

Dar, după cum a observat critica literară, din dorința de a oferi o operă care să-și atingă țelul educativ, scriitorul alunecă adeseori într-un moralism excesiv.

În asemenea cazuri, „literatura devine o anexă a misiunii de preot” (M. Zăciu), deși predominant rămâne „tactul desăvârșit cu care acest prelat știe să facă operă educativă ocolind anosta predică” (G. Călinescu).

În acest context, trebuie subliniat că originalitatea scriitorului este dată nu numai de zona geografică pe care a transformat-o artistic în opera sa, ci și de profesia lui, aceea de preot, aceasta îngăduindu-i să „pipăie boale și rane ale sufletului” (N. Balotă) și să capete o mai bună cunoaștere a mediului ardelenesc, îndeosebi a satului, o mai adâncă implicare în activitățile de înălțare a lui. În acest sens, prozatorul însuși mărturisea următoarele: „Eu mi-am dat seama de foarte tânăr că oamenii nu sunt așa de răi, în majoritatea lor, cum se arată sau cum îi crede lumea.

Față de slăbiciunile fatale legate de firea noastră, am simțit o tot mai mare milă” (*Poetica romanului românesc*, p. 90). Scriitorul crede în posibilitățile omului de redresare, el este în epocă, după opinia lui M. Zăciu, un existențialist creștin, nu departe de convingerile filosofice ale lui Jaques Maritain, dar neputând depăși condițiile unui preot de țară.

Ion Agârbiceanu, Opere, vol. III-IV

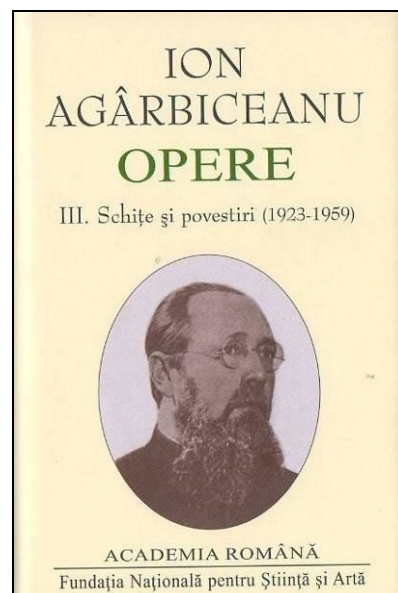
(I)

Au apărut, recent, în colecția „Opere fundamentale”, încă două volume din ediția Ion Agârbiceanu (prevăzută să apară în zece volume): III. *Schițe și uestiri* (1923-1959); IV. *Povestiri și nuvele* (1906-1964). Ediție îngrijită, notă asupra ediției, bibliografie, note și comentarii, referințe critice și glosar de Ilie Rad, Academia Română, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, București, 2015.

Așa după cum ne spune editorul în *Notă asupra ediției*, volumele III-IV (totalizând circa 3000 de pagini) includ toate schițele, povestirile și nuvele publicate de autor (sau reprezentând voința autorului) în volume antume, în intervalul 1923-1964 (volumele I-II aveau în vedere perioada 1905-1922).

În vol. III, se îmbină criteriul strict cronologic cu cel tematic, existând nu mai puțin de 10 volume care au putut fi publicate cu sumarul compact sau relativ compact: *Primăvara* (1928), *Chipuri și icoane* (1928), *Dactilografa* (1930), *Minunea* (1936), *Amintirile* (1940), *De vorbă cu Ilarie* (1941), *Din copilărie* (1956), *Povestirile lui Măruțelu* (1956), *Din munți și din câmpii* (1957), *File din cartea naturii* (1959). A fost o opțiune logică, în contradicție cu viziunea editorială a lui G. Pienescu, care, optând pentru ordinea strict cronologică a textelor, a dorit „să spulbere structurile colecțiilor particulare publicate până atunci” (Cf. vol. I, p. CXXXV, din prezenta serie).

Lumea satului românesc, în general a mediilor rurale din Transilvania, așa cum se reflectă în epica lui Ion Agârbiceanu – povestiri, nuvele, romane –, este una a trăirilor simple, aproape rudimentare, în spiritul unei tradiții de viață arhaice, în care elementele reprezentărilor fantastice [de sorginte esențialmente populară] conviețuiesc într-o perfectă fuziune cu mișcarea reală și realistă a întregului univers ambiant. Oamenii cred în superstiții, în forțe supranaturale, ce acționează asupra-le, țin seama de prezența unor semne și însemne miraculoase, trăiesc în haloul unor înfricoșătoare eresuri, angajând deopotrivă ritualuri magice, menite a birui forțele răului și a le purifica sufletele. <<Oa-

re să fie vreun sâmbure de adevăr în atâtea istorii înșirate de oameni? se întreabă circumspect domnul Ispas, din povestirea *Duhul băilor*. Să fie duhuri în pământ, să fie stafii și câte minuni toate?>> În replică, fără urmă de îndoială, a Rarului, băieșul ce rămâne funciarmente un rural, îi răspunde cu gravitate: <<Nu-i bine [...] să vorbească cu necredință de cele câte nu se văd. Căci duhurile sunt veșnic lângă noi, ne aud, ne cunosc și pe urmă își răzbună [...]. Ia să te pui dumneata să umbli noaptea întreagă, când doarme și aerul parcă, să vezi atunci câte taine, câte înțelesuri din viață îți pătrund în suflet. Ai înțelege că trăiesc în aer, în pământ, în apă nenumărate puteri, care câteodată sembracă în forme văzute și se arată oarnenilor>>.

Pornind de la o asemenea atitudine [concepție], prozatorul urmează în narațiunile sale nu descrierea unor întâmplări fabuloase, dintr-un tărâm fantastic, traversat de eroi insolitiți, ci consemnarea exactă a existenței lor profund realiste, în care dinamica unei alte realități, supranaturale, își află sensul deplin justificat.

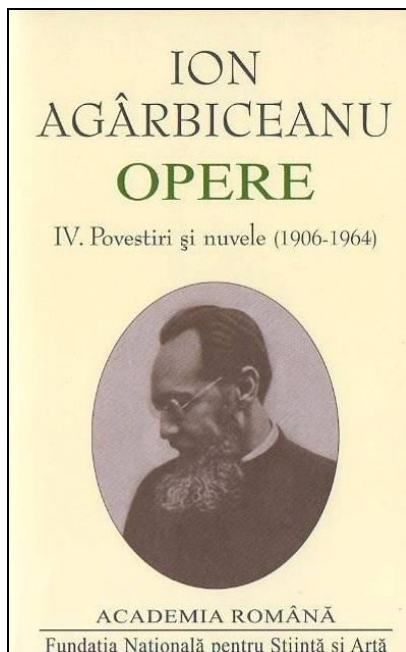
<<– Și cei care se nasc pricolici, ori cu putere de vrăjitor, tot de la Dumnezeu sunt>>, comentează Petre, din povestirea *Om necăjit*. <<– Tu crezi în pricolici, Petre?>>, îl întreabă povestitorul. <<– Vezi bine, dac-am auzit!>>, răspunde acesta netulburat. <<Și acum trăiește la noi un om bătrân, care a fost pricolici [...]. Strigoii a fost și moșul nevestei mele. Strigoii de sămănături. Că sânt strigoii, care n-au altă putere decât să ieie →

CONSTANTIN CUBLEȘAN

laptele de la vaci. Da' neni era de sămănături. Cât a lucrat el moșia, n-a fost an să nu-i deie clăia de grâu șase feldere. De era secetă, de era ploaie. Când la alții nu da o felderă, la el, asta era măsura știută. Nu făcea ogor, nu diregea locul. Da' nopțile, după ce înfloreau grâul, una cu alta, neni le petrecea pe hotar. Și umbla ca o nălucă de la o holdă la alta; aduna mana grânelor în pumni și o vărsa pe holda lui. Vezi, asta s-a întâmplat cu neni. O știe tot satul>>.

Pe asemenea coordonate de înțelegere a comuniunii firești dintre planul existențial real și cel fantastic, supranatural, se așază, fatalmente, destinele eroilor prozei lui Ion Agârbiceanu. Cel mai adesea justificările unor acțiuni sau decizii ale acestora se află în tocmai credința lor sinceră în realitatea misterelor, a arățărilor, ereziilor de toate felurile, făcând parte din lumea proprie a acestor ființe, mult mai apropiate de înțelegerea primitivă a firii, decât de cea modernă. Este și explicația pentru care la Ion Agârbiceanu fantasticul, cu întreaga sa gamă de reprezentări, nu conduce la o producție aparte, cum specifică, ci se dezvoltă simplu, din mediile arhaice tradiționale.

Tuțu Ilie, din povestirea omonimă, își duce viața anevoioasă într-o casă plină de copii, purtând cu resemnare povara existenței lui Ioniță, despre care el știe că e <<copil schimbat>> [<<... un copil de șase ani, care nu putea încă să se țină pe picioare. Stătea, cât e draga de zi și cât e de lungă puterea nopții, în pat, întins pe spate, cu niște ochi de gândea că-s plini de apă. Oamenii ziceau că are capul prea mare, de nu și-l poate ridica. Un doctor ce-a dat prin sat – acum-u s vreo cinci ani – a spus că băiatul are apă în cap, dar tuțu Ilie și Nuța știu că Ionița tuțului e un copil schimbat. Se întâmplă ca, după naștere, dacă nu grijești bine, nu pui mătura lângă ușă, nu bați un petec roșu în prag, vine Necuratul – până nu-i botezat copilul – și fură copilul sănătos de lângă mamă, punând în loc altul, sluțit cumu-i mai rău>>]. Tot despre superstiția schimbării copiilor de către Necuratul vorbește și eroina din povestirea Vecinii: <<– D-apoi, până nu-i copilul botezat, trăbă pază bună pe el. Să nu-l lași singur în casă, să nu deschizi ușa ori fereastra peste noapte. Că cel necurat poate să schimbe copilul. Adecă duce pe cel

sănătos și aduce altul ca vai de el [...]. Acuma, dumneata nu crezi, da' la noi s-au mai întâmplat de-astea. Iaca, de pildă, la a Brădulesii. I-a schimbat într-o sară copilul sănătos și i-a adus unul cu gura strâmbă și cu capul mare. Știi, unul din cei ce are apă-n cap. Și a trăit străinul acela zece ani tot întins pe spate. Trebuia numai să-l vezi cum se uita, și ai fi crezut că-i schimbat>>. Prozatorul nu face decât să dea trimiterea la superstiție; la superstiția pe care oamenii și-o asumă propriei vieții, trăind alături cu ea, socotind-o ca un dat al ființelor supranaturale, ce se amestecă, se implică în destinul lor natural, povestirea rămânând, în notele ei dominante, una de relatare realistă a vieții. Ion Agârbiceanu fixează existența marcată de însemnul ereziei, spre deosebire de Pavel Dan, care, ceva mai târziu, în Copil schimbat, va dezvolta însăși experiența ritualului de schimbare a copilului, punându-și eroul într-un spațiu și într-un timp fantastic, de pe celălalt tărâm, de unde vin și unde se duc acești copii schimbați. Ion Agârbiceanu, în genere, nu este interesat de asemenea descinderi. Pentru el fantasticul are valoare, semnificație și dimensiune, doar în ilustrarea sa implicată realității, așa cum eroii lui și-l asumă, mai degrabă ca atmosferă, ca halou sau cadru extraordinar al derulării lor existențiale.

Moș Iliuț, din Zile ploioase, trăiește efectiv în superstiția prezenței șolomonarilor, care dezleagă din înalțurile cerului <<balaurul>> furtunii, slobozindu-l peste sate, prăpădind

holdele și zădărniciind munca celor necredincioși: <<– E un semn de la tatăl din cer, pentru blăstămățiile oamenilor!>>, explică el fără nicio ezitare: <<– A căzut balaurul peste hotarul Răhăului [...]. Satu-ntreg l-a văzut! Se poate să nu-l fi văzut, după ce-a căzut peste hotarul lor, înalt cât turnu de la biserică, cu doi pui sugaci după el!? Nu le-a stricat sămănăturile, tăvălindu-se și îmbălându-le toate pe unde-a trecut? [...] Acuma, cică au ieșit tunarii din Bălgrad cu tunurile, să-l puște. Mai mare nenorocire! [...] Dumneata știi, ca și mine, că de solzii lor verzi nu prinde niciun plumb! [...] Ei pot numa să-l spărie prin detunăturile lor. Balaurul va crede că pocnește din bici cel ce l-a scăpat din frâu, și va fugi, să nu-l prindă. Va trece peste hotarul multor sate și va fi prăpăd în holdele noastre. Le-a culca la pământ și le-a spurca, îmbălându-le cu puii lui sugaci>>. <<– Și cine să-l fi scăpat din frâu, moș Iliuț, întreabă părintele-preot, încercând a-l abate pe țaran de la credința într-o asemenea superstiție. <<– Cine altu decât șolomonaru'! Asta se întâmplă adesea, mai ales dacă-mbătrânește balaurul și începe să puieze [...]. Da' se-nalță de frica dumnezeieștilor rugăciuni! Și de pe-o coadă de nor, de undeva, șolomonarul îl pândește, îi aruncă frâu-n cap, îl încalecă și, la porunca lui Dumnezeu, îl cufundă în iezer.>>

Abia acum, când cadrul fantastic al superstiției este creat, moș Iliuț aduce la lumină întâmplarea stranie petrecută în sat, prozatorul împingând acum totul, firesc, într-un plan ade-vărat al supranaturalului, asumat ca realitate: într-o zi, pe când păcurarii pregăteau prânzul, răsturnând mămăliga din ceaun, se pomenesc dintr-o dată cu un străin înaintea lor. <<Ni-meni nu-l văzuse de unde venise. Ră-sărise ca din pământ.>> Păcurarii îl poftiră la masă și străinul, fără să scoată o vorbă, se ospătă pe-ndelete, apoi tot așa, fără vreo vorbă, se culcă să doarmă și dormi până la cină, când cei doi îl poftiră iarăși la masă. Străinul mănca, apoi iarăși dormi până-n zori, când ritualul se repetă întocmai. Dar, când soarele se ridică pe boltă în amiaza celei de-a doua zile, necunoscutul le-a mulțumit pentru omenie și <<a făcut vro trei pași până la o cărărușă. Era praf mult pe ea, căci fusese vreme de secetă. Scoa-se din sân o vârguță, închipui repede patru roți în praful de jos, închipui un

TUZLA DIN DORURI

poetului Nicolae Labiș

pe trupul meu n-a mai plouat de mult.
TUZLA miza pe niște paparude
ce dănțuiau flămânde prin țărână
strîmbîndu-se la vrejurile crude

Vaca păștea prin lujerii de gripă
și își lîngea duios vițelul blând,
iar lapa - sub o umbră, lângă mama,
a mai fătat, ignind, un mînz plâpând

doream înfometat un boț de pâine,
dar scocul era sec – murise moara
și mă gîndeam la Labiș cum plîngea
când a-mpușcat tăicuța – căprioara.

erau răspântii strâmbe prin istorii
soldații tineri se urcau la cer
chiar seceta murea de-atîta sete
iar lupii - hămesiți - urlau de ger

privea tăcută maica la icoană
taica umbla prin sat după-mprumut
în casa unui hoț – pe-ngenunchiate
se înteeau flăcăii la barbut

dar am crescut – mă duse pribegia
printre străini mi-am aciuiat un rost
de sub meninge TUZLA mă întreabă:
mai știi poete...ce frumos a fost?...

mai știu, răspund – și mă gîndesc la
Labiș,
cum flămânzea printre ai vremii zbiri.
și azi - cu el, c-așa ne e dat nouă,
vănăm strigoi prin mari
nedumiriri...

COLINDĂ PENTRU LABIȘ

ninge în Moldova, ninge peste Țară.
îngerii din ceruri plîng peste Mălini.

Moș-Crăciun își pune sacii-n
subțioară
și-or porni colinde dragi cu heruvimi.

Labiș își chitește versul pe o coală.
taica și-a scos pușca din tristul
ungher.
s-a crăpat de ziuă – haide Lae...
scoală,
zeii vânătorii ne așteaptă-n ger.

...pe poteci de munte pleacă vânătorii.
două cușmi turtite trec pe sub brădet.
de printre colnice îi salută zorii;
cel vârstnic e taica...prăsele-i un poet.

la un fir de apă blînda căprioară
s-a fost dus să soarbă lacrimi de azur.
pușca se detună...cerul se-nfioară
și cântec de moarte dă lumii contur.

ciuta îngenunche – ochii și-i închide.
spre un rai cu capre negre va pleca.
în instincte latră poștele perfide;
taica, mama, Lae, sora...vor mânca.

și au fript rărunchii pe jeratec – sara.
Luna veșniciei părea de mărgean.
numai Lae, tristul, vedea căprioara
cum la cina caldă îi privea pe geam.

moartea căprioarei...Labiș Nicolae
s-a urcat și dânsul, tot iarna, la cer.
ninge peste Țară – ninge vâlvație;
la Mălini răsună ghiere de lerui-ler...

la Montreal – 2015

ECOU LA MOARTEA CĂPRIOAREI

Confratelui Nicolae Labiș

Motto:

...ce mult a plîns atunci Niculăeș,
dar pușca tatei n-a vrut să dea greș.

deci: pușca tatei, totuși, a dat foc
iar căprioara a căzut pe stîncă
și Labiș s-a rugat - fără noroc,
iar umbra morții îl mai frige, încă.

a plîns și a mâncat - copil flămînd
și l-a iertat plâpînda căprioară,
dar nu se stinge ucigașul gînd
iscat prin crîngul de odinioară.

...apoi poetul a plecat în cer.
l-au împușcat cu clonțul de rubin.
clonțul cel roșu... imn de lerui-ler
l-a dus pe LAE-n marele amin.

poetul a păstrat un petic mic
dintr-o hîrtie alb - imaculată
cu un poem, din care-a scris nimic,
sperînd că o să-l scrie-n cer,
vreodată.

eu i-am furat hîrtia din mormînt
și vă rostesc...ce nu vede oricine.
citesc poemul lui postum și sfînt
ce l-a zidit în marile destine.

...au fost odată niște căpriori
ce merg la LAE și îi dau iertare
că el, flăcăul, pe la cîntători,
s-a dus cu tatăl său - la vânătoare.

poemu-acela a rămas sublim.
cei doi ieduți nu s-au născut vreodată.
o știe Țara, noi cu toți o știm:
că numai foamea a fost vinovată...

GEORGE FILIP

AGÂRBICEANU...

→cărui, se puse în el și, deodată,
se porni cu vuiet mult căruțul și se-
nălță în slavă, ca o vijelie. Cei doi
bătrâni văzură cum cârmuiește de
frăie străinu, da' cai nu văzură. Se
făcu nevăzut în grabă și șolomonarul
înaintea ochilor înspăimîntați ai celor
doi oieri. Și, în câteva clipe, iată că
porni o vijelie turbată de la miazăzi.
Pân-ai bate-n palmi, se-ntunecă și
muntele, unde stăteau cei doi stăpâni,
și cerul de deasupra lor. În fierberea
de sus se auzea mereu un strigăt
mare: «Pe păduri, mă, pe păduri, să
nu bateți bucatele oamenilor!» Și, de
câte ori s-auzea strigătul acela mare,
de atâtea ori se întorcea balaurul spre

păduri. Grindina începu să șuiere, să
vâjje, pădurile să se cutremure. Bătea
gheața de sus ca bolovanii din râu,
albi și rotunji, grozav de iute,
frîngînd crengile copacilor, de mai
rămăseseră numai cotoarele. «Pe
păduri, mă, pe păduri, că-n satul de la
poale sînt oameni buni!», s-auzea
iarăși prin nouri. Balaurul voi s-
asculte, să-și tragă coada tot mai spre
culmile pădurilor, da' cela ce-l
încăleca, pesem-ne șolomonar,
dușman de moarte celui care striga să
apere satu, smuci cumplit din frăie, și
balaurul o luă, ca o vijelie, spre
hotarul Roșiei. Din două părți
pocneau acum din bice șolomonarii
asupra balaurului, unul să-l măie,

altul să-l oprească. Și spurcăcinea,
îngrozită pesemne, își adună puterile
toate și scăpă din frâu șolomonarului
ce-l încăleca. Așa se-ntâmplă de căzu
pe hotarul Roșiei.>>

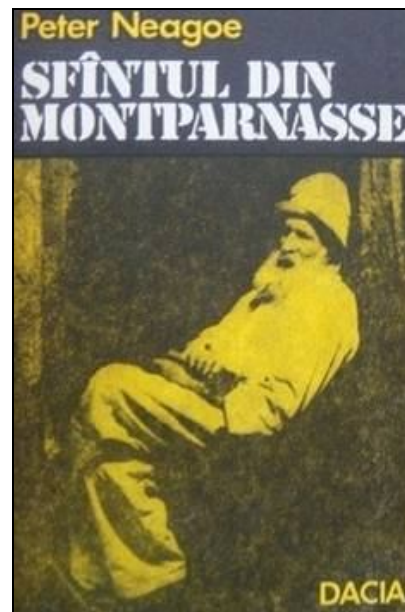
Întâmplările astfel relatate au
caracterul unor viziuni groțesti, pro-
iectate în afară din subconștientul oa-
menilor, care abia dacă mai pot deli-
mita planul real de cel fantastic al
existenței lor. În asemenea condiții,
eroii prozelor lui Ion Agârbiceanu
escaladează evenimentele vieții ade-
sea ca într-un soi de transă, în care li
se relevă o a doua dimensiune, supra-
naturală, a universului material pre-
eminent.

UN PROZATOR ARDELEAN ÎN AMERICA

Se întâmplă prin 1901 sau 1903, când, atras de valul unei masive emigrații din această perioadă, Peter Neagoe părăsește țara împotriva dorinței părinților săi și, spre sfârșitul anului 1906, după mai multe peregrinări prin unele țări europene, se stabilește pentru tot restul vieții în America, la New York, unde, în paralel cu mai multe îndeletniciri, își continuă studiile artistice la *Academia Națională* și în cadrul *Asociației Studenților de Artă*. Tânărul văzuse lumina zilei acum 135 de ani, la data de 7 noiembrie 1881 în Odorhei, o localitate de lângă Sibiu, atmosfera specială a satului românesc transilvănean urmând să-l însoțească pe viitorul prozator până la dispariția sa din viață, survenită în localitatea Kingston, New York, la 28 octombrie 1960, cu puțin înainte de a împlini vârsta de 79 de ani.

După două decenii de ședere în Statele Unite, reușește să stăpânească perfect limba engleză, se consacră cu fervoare scrisului, ajungând în scurt timp la maturitatea creației sale artistice. După Primul Război Mondial, revine în Europa, stabilindu-se la Paris, unde își reia activitatea scriitoricească, având marea șansă de a intra în contact cu grupările dadaiste și suprarealiste și a-i cunoaște personal pe James Joyce, Ezra Pound, Gertrude Stein. Tot acum, îl reîntâlnește pe Constantin Brâncuși, fostul său coleg de la Școala de Belle-Arte din București, căruia îi dedică romanul *Sfântul din Montparnasse*, publicat postum, în anul 1965, la New York, tipărit în 1977 și în România, în traducerea lui Sever Tita și cu o prefață de Ioan A. Popa, volum intrând în tradiția cărților despre viața unor personalități celebre, prezentate sub formă de romane. În 1933, revine în Statele Unite, scrie în următorii trei ani două romane și un volum de povestiri cu subiecte din realitatea românească transilvăneană. Invitat al Societății Scriitorilor, în aprilie 1937, Peter Neagoe vizitează timp de trei ani România. De la primul volum de povestiri în limba engleză (*Storm*, Paris, 1932), scriitorul se impune printr-o proză de mare vigoare, cu accente autobiografice, inspirată, cu mici excepții, aproape în întregime din mediul tradițional de o profundă vitalitate și coeziune a satu-

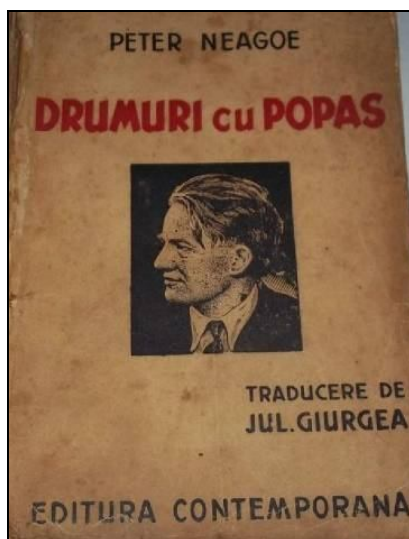
lui ardelean de la sfârșitul veacului trecut. Într-o mărturisire, Peter Neagoe dezvăluie caracterul autobiografic al primului său roman, *Easter Sun* (*Soare de Paști*), publicat în 1934 și tradus în românește în 1940: „Voi încerca să prezint cititorilor un tablou al țăranului roman și al țării sale.” Romanul dezvoltă istoria unui destin năfrănit, constituindu-se, totodată, într-o radiografie a unei lumi de o mare inflexibilitate în fața schimbărilor radicale din universal interior țărănesc. Sustrasă ordinii comune, Ileana lui Ion Chioru, după ce-și încredințează iubirea unui bărbat mai prejos decât ea, își vede amenințat viitorul și chiar viața de lipsa de înțelegere a sătenilor față de tot ceea ce nu intră în tiparele lor obișnuite. E salvată, în ultima instanță, de generozitatea și de afecțiunea pe care i le arată învățătorul cocoșat al satului. Atmosfera specială a acestei lumi, cu acțiuni care se desfășoară după anumite rituri străvechi (claca, hora, masa familiei), tensiunea sugerată de evenimentele din jurul celor doi tineri, cu întâlnirile lor mereu în contradicție cu ceea ce îi înconjoară, fac din acest roman una dintre cele mai reprezentative creații ale lui Peter Neagoe. „Când aveam 11 ani, se destăinuie autorul, mă îndrăgostisem de Ileana. Ea îmi cânta în grădină și, în cele mai călduroase zile de vară, mâinile ei îmi răcoreau obraji înfierbântați. Tatăl ei era un țăran foarte muncitor. Îmi era teamă de el pentru că era sumbru și aprig. Învățătorul Tedescu e și el un prieten al meu. Am trăit cu aceste personaje mulți ani, mult timp după ce le-am lăsat în voia sorții lor, dar ele au

insistat, urmărindu-mă peste tot în lume. Acum patru ani am hotărât să le pun într-un roman.”

Publicat în 1936, în același an cu volumul de povestiri *Winning A Wife* (*Cucerirea unei soții*), cel de al doilea roman autobiografic, intitulat *There Is My Heart* (*Iată inima mea*), încheie perioada creatoare de vârf a scriitorului. Surprinse într-un cadru social mai larg, sunt prezentate eforturile lui Ion Codreanu de a se desprinde din strânsoarea capcanelor unei vieți mai puțin darnice. Apărut la New York, în 1948, romanul *A Time to Keep* (*Timp de neuitat*), rămâne, de departe, scrierea cea mai cunoscută la noi, poate într-o măsură egală cu romanul *Sfântul din Montparnasse*. Prin toate aceste aspecte, romanul *A Time to Keep* (*Timp de neuitat*) rămâne o emoționantă carte de amintiri a copilăriei petrecute în satul Aciliu de lângă Sibiu, o idilă cu personaje memorabile, precum înțeleptul moș Gherasim, Popa Radu, hâtrul Berbec, maestru al ironiei și al vorbeii disimulate, Ileana lui Ion Chioru, eroina primului roman, *Easter Sun*, dimpreună învățătorul, părinții și rudele sale. Scriitorul dezvoltă în această formulă a romanului formației și a romanului familial două coordonate majore: tabloul comunității rurale ardelenesti de la sfârșitul secolului al XIX-lea și educația lui Petru, după cum următoarea opinie critică a lui Mircea Anghelescu confirmă în cel mai convingător mod cu putință asemenea merite ale acestei cărți: „Eliberată de rigoarea construcției convergente și de tirania unor →

MARIN IANCU

Înainte și după

Înainte de a orbi,
vezi crengile pomului
ce tremură în vânt.

După ce ai orbit,
ce tremură în vânt dispare,
vezi doar pomul.

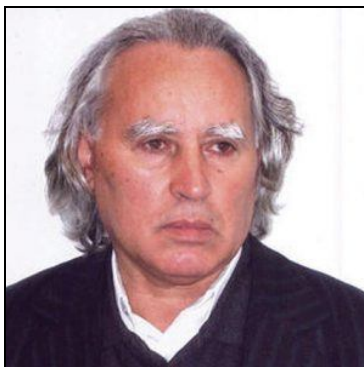
Întrebări în oglindă

Lucrurile din oglindă,
ce le cuprinzi și nu sunt,
înseamnă suferință,
sau fericire?

Pentru cel din oglindă,
sau pentru cel din afara
oglinzii?

Stăpâna

Este întinsă în pat, cu fața în sus,
în rochie albă de mireasă. Este
curată. I se face semnul crucii
pe piept însoțit de nume.
Și pleacă. Făptură despuiată,
fără rochia albă de mireasă,

fără carnea și oasele
atât de curate. Nemișcată.

După un timp, carnea și oasele
tremură sub rochia albă de mireasă.
Din ele se-aude cel chemat,
legând nume de nume. Pentru-o clipă,

ce-a fost despărțit se împreună.
Într-o clipă, veșmântul împrumutat
revine stăpânei și vorbele își regăsesc
propria limbă. De mireasă.

Întâmplare cu două imagini

Pe bățul cu cap de cal omul dansează
și calul nechează afară;

pe calul de-afară zboară
și bățul cu cap de cal nechează în
casă.

Legare de mort

Pe stâlpul cui, doamne,
s-a înfășurat şuvița de păr?
de pe tâmpla cui s-a tăiat,
de s-a prins la capătul lui?

- Ridică-te și lasă-mă să joc
cu pletele prin soare și ploi!
- Apleacă-te cu fața spre mine
să-ți mângâi părul, să te dezleg!

Fără să știe sunt legați
ca brațele de-același corp,
și fără să se vadă sunt
ca ochii pe aceeași față.

Cochilie cu fir de borangic

Dintr-o cochilie de melc
copilul scoate un fir de borangic,
răsucit în trei.
Spune că este scara
pe care se urcă la cer.

DUMITRU VELEA

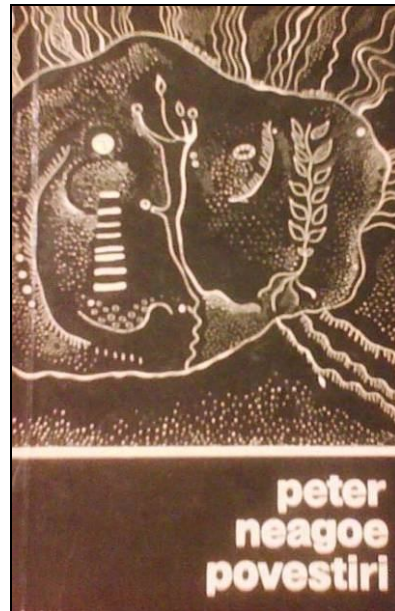
UN PROZATOR....

→personaje puternice, dar incifrate, refractate oricărei confesiuni, cum sunt cele ale primelor sale două romane, *Timp de neuitat* este o carte fermecătoare prin coloritul exuberant al scenelor din copilăria autorului, extraordinar de vii după mai bine de jumătate de secol în memoria sa, prin intuiția justă a caracterelor, atât de diverse și de compoziție sub aparențe mereu înșelătoare pentru un străin.“

Elementele epice și părțile descriptive, pline de culoare și cu observații privind graficul activităților zilnice ale familiei sale, se alătură episoadelor autobiografice sau lirice, semnificative pentru formarea ideii privind creșterea și înțelegerea unei lumi. În portretul notarului, tatăl lui Petru, sunt semnificative atitudinile de îngăduință și înțelegere pentru problemele comunității rurale. Printre altele personaje memorabile, Popa Radu intră în aceeași componentă tradițională a satului românesc prin robustețea și dragostea de viață, învățătorul Vlad trăiește intens pentru propășirea spirituală a omului de la țară, iar Moș

Gherasim devine, în linia acestei tipologii, întruchiparea ideală a unei înțelepciuni bătrânești. Mai mult decât atât, alături de mama sa, sub privirile căreia face primii pași ai cunoașterii, prin sobrietate și prin putere de judecată, Moș Gherasim devine elementul unificator al întregii evocări. Față de toate aceste perspective și forme de evocare a satului transilvănean, Ioan A. Popa nota următoarele: „Apartenența lui Neagoe la literatura română a Transilvaniei prezintă unele note specifice, fără îndoială un rezultat al climatului literar în care s-a format: el nu ocolește conflictele dintre personaje, oferindu-le adâncime sufletească, își prezintă eroii prin dialog viu, posedă un simț acut al determinării locului și o precizie a stilului pe care a învățat-o de la un Joyce, un Proust sau un Hemingway.”

Noutatea cea mai mare a prozei lui Peter Neagoe constă în fenomenele de viață pe care le explorează și în vigoarea prin care le expune. Poem cald al aducerilor aminte, romanul *Timp de neuitat* întregeste tabloul cuprinzător al satului românesc, imagine pe care Peter Neagoe a

prețuit-o și a recreat-o cu mare prospețime într-o limbă străină și departe de locurile natale. „M-am născut pe pământ românesc, îi plăcea să o mărturisească vădit emoționat ori de câte ori avea ocazia. Am ascultat glasul munților, câmpiilor, pădurilor, râurilor cu urechile mele și cu cele ale unui lung șir de strămoși.”

Ioan Alexandru și motivul Patriei în volumul „Imnele Transilvaniei”

(I)

Ioan Alexandru și taina devenirii

“Omul trebuie să se realizeze universal”, spunea poetul Ioan într-un interviu acordat unui alt mare poet, Ioan Pinte¹. Pe om nu-l poate înghiți istoria – el este mult deasupra ei, fiindcă creat după Chipul și Asemănarea lui Dumnezeu (*Facerea* 1, 26-27) el poartă în trup veșnicia ca pe cea mai de seamă comoară. Adevărul acesta al omului împlinit universal, intuit fulgurant de către poetul nostru transilvănean, este mereu așezat în lirica lui Ioan Alexandru alături de momentul Învierii Dumnezeului-Om Iisus Hristos², atunci când omul se realizează universal întru Înviere, căci fără de ea “ne-am fi uscat sălbatici pe coline / Și-n loc de înviere am sluji / Același jug de patime străine³” (*Lumină*). Fiindcă doar omul împlinit poate să își amintească frumusețea uitată a vieții și misterul adânc al nopții Învierii, alăturând răcorile cosmice ale amurgului, colinei cordiale și muntelui său ascetic⁴. Pentru aceasta avea să afirme atât de limpede în poezia *Săptămâna Luminată* despre dimensiunea cosmică a Învierii: “Nu e vreme de judecată / Ceru-a trecut prin piatra sigilată / Giulgiurile rămase goale / Toate-au primit amprente ancestrale⁵”.

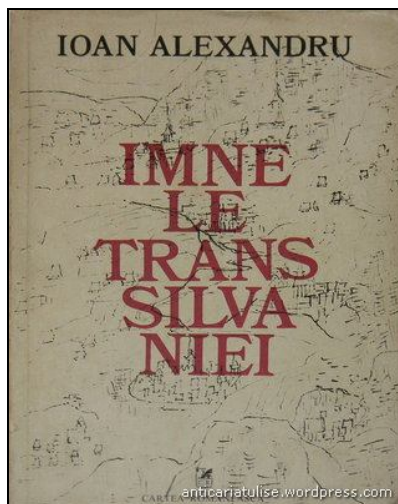
¹ “Ioan Alexandru în dialog cu Ioan Pinte”, în *Tabor*, nr.11, februarie 2011, p. 11.

² Justin Popovici, *Omul și Dumnezeul-Om. Abisurile și culmile filozofiei*, trad. de Ioan I. Ică jr., Editura Sophia, București, 2010, p. 78: “Oamenii L-au condamnat pe Dumnezeu la moarte, Dumnezeu însă, prin Învierea Lui îi condamnă pe oameni la nemurire. Nici când oamenii n-au arătat atâta ură față de Dumnezeu ca atunci când L-au răstignit, și niciodată Dumnezeu n-a arătat atâta iubire față de oameni ca atunci când a înviat. Oamenii au vrut să-L facă pe Dumnezeu muritor, dar Dumnezeu, prin Învierea Lui, i-a făcut pe oameni nemuritori”.

³ Ioan Alexandru, “Imne”, Editura Albatros, 1977, p. 152.

⁴ Andrei Pleșu, *Despre frumusețea uitată a vieții*, Humanitas, București, 2011, p. 78.

⁵ Ioan Alexandru, *Opere*, vol. II: *Imnele iubirii, Imnele Putnei, Imnele*

Încă din debutul său literar cu volumul *Cum să vă spun* (la frageda vârstă de 23 de ani), se năștea un univers poetic brăzdat de două constante: pământul și lumina, rămase de atunci ca două puncte cardinale pe firmamentul sufletului său. Părea încă de atunci că asistă la tot ce mișcă în univers, raportând totul la sine după cum însuși avea să mărturisească într-un celebru vers: “când răsăritul soare întemeia în mine, strigând, o nouă zi” (*Mânzul*) – unde eul poetic se identifică atât cu soarele cât și cu strigătul și ziua⁶. Se simte atât de bine, din această concentrație de motive dispuse într-un singur vers, adevărul celor spuse de poet însuși, cum că “orice cuvânt este bun de poezie”, poetul întrebărilor juvenile despre cosmos devenind ucenic al Demiurgului⁷. În imnele lui Ioan Alexandru, constantele acestea: pământul sau patria; lumina; Învierea; Logosul, sunt câteva laitmotive ridicate la superlativ, unde în limbajul poetic de cele mai multe ori, creează rezonanțe unice din perspectivă estetică, boldând originalitatea creatorului întru prelucrarea artistică a limbii⁸.

Maramureșului, Poezii din reviste, Academia Română: Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2015, p. 636.

⁶ Zoe Dumitrescu-Bușulenga, “Cuvânt Înainte”, în vol. *Imne*, Editura Albatros, 1977, pp. 5-6.

⁷ Andrada Mare, “Ioan Alexandru – The Celebration of the Logos”, în vol. *Globalization and Intercultural Dialogue. Multidisciplinary Perspectives*, GIDNI 2, (Iulian Boldea ed.), Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureș, 2014, p. 891.

⁸ Florina-Maria Băcilă, *Dorziana – O (Re)Construcție a Textului prin Limbaj*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2016, p. 85.

Căci unică este această imagine a patriei ce stă sub semnul “Luceafărui de ziuă picurat pe bolți” care inspire “omul de-omenie” trezit seara la lampă în preajma tuturor strămoșilor săi, în lumina lui Iisus Hristos care farmecă sufletul și spiritualizează cosmosul⁹, sau spațiul transilvănean: “Luceafărul de ziuă picurat pe bolți / Turmele blânde, omul de-omenie / Plugul și boul cerului – senin / Și graiu-acesta bolnav de vecie, / Vântul de miazănoapte, Borasul străvechi / Răscoală firul holdelor sub lună / Până să prind de veste mă trezesc / Cu moșii mei la lampă împreună¹⁰” (*Patria*). Înaintând prin șirul anilor cu drama țărănească pe umeri, ia naștere în anul 1976 gândul pământului natal exaltat ca patrie sfântă sub mantia volumului *Imnele Transilvaniei*, editat la *Cartea Românească*. Din acest moment, poezia lui Alexandru păstrează un ton adânc, urmărind prin el spiritul istoriei transilvane, simțindu-se intim legat de Goga sau Coșbuc pentru care satul nu este altceva decât un simplu cosmos în care stă conservată această suprapunere dintre arhetip și paradigmă, în spiritualitatea țărânimii românești¹¹: “Satul meu sfânt iată răsai / Curat și drept în cântecele mele / Acolo între stele te-ai dosit / Și-ncepi să luminezi de printre ele... Turma de oi săine în amurg / Strânsă-mprejurul satului cunună / Văzduhul fumegă de sărbători / Și bieții oameni iar sunt împreună¹²” (*Topa Deșartă*). Odată cu apariția poeziei inmografice (*Imnele Bucuriei*¹³ în 1973, *Imnele Transilvaniei* în 1976, *Imnele Moldovei* în 1980 etc.), stilul se adaptează →

Preot CĂTĂLIN VARGA

⁹ Puiu Ioniță, *Poezie mistică românească*, Institutul European, Iași, 2014, p. 207.

¹⁰ Ioan Alexandru, *Imnele Transilvaniei*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2015, p. 11.

¹¹ Zoe Dumitrescu-Bușulenga, “Cuvânt Înainte”, p. 9.

¹² Ioan Alexandru, *Imnele Transilvaniei*, p. 25.

¹³ Până la apariția acestui volum, spune Ion Buzăși, poezia lui Ioan Alexandru a stat ca în cazul altor debutanți ai anilor '60, sub semnul lui Nicolae Labiș, unde problemele esențiale ale vieții juvenile, sunt acoperite de un aer entuziastic și de un optimism năvalnic. Însă odată cu publicarea volumului “Imnele Bucuriei”, se petrece “schimbarea la față a poeziei lui Ioan Alexandru”. A se vedea Ion Buzăși, *Poezia Religioasă Românească*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003, p. 325.

temei religioase, prin afluentul de parabole, imnuri și ode ce urmează sistematic până în nefericita zi de 13 iunie 1994, când, la o adunare religioasă de la Arad, va suferi în timpul unei cuvântări însuflețite un accident vascular, care îl va pensiona din viața publică și de pe tărâmul poeziei. Prin *Imnele Transilvaniei*, și în general prin toate poeziile sale inmografice, vrea să susțină un exercițiu de educație creștină în miezul unui popor aproape descreștinat de către conducătorii lui ateï, și nu doar o operă de plăcere estetică, ca majoritatea celorlalte creații lirice contemporane. Volumul *Imnele Transilvaniei* oferă declicul binefăcător cu ajutorul căruia începe să-și construiască țara lui imaginar universală, adică Transilvania mitică, în care sunt presărate simboluri ale divinității peste satul Topa Mică, sat ce devine paradigmă a spiritualității țărănești¹⁴. Referințele critice cu privire la acest volum nu întârzie să apară, scriitorul Virgil Nemoianu publică în *Times Literary Supplement*, un articol despre poezia lui Ioan Alexandru pe care o zugrăvea în următoarele cuvinte: “Dacă poemelor sale timpurii sunau violent și naiv, fiind scrise cu un fel de candoare expresionistă, dacă imaginea lumii pe care o reflectau era întunecoasă și aparent fără ieșire, dacă dorințele umane păreau necioplite și brute, lumina pâlând, abia, obiectele – spectrale și neșlefuite – un cu totul alt registru poetic devine evident mai târziu. Ioan Alexandru a ajuns acum să evite stridența metaforică și imagistica șocant insolită, forma versului său a devenit mai cuminte și așezată¹⁵”. Noul stil adoptat va purta amprentă inmografică, un gen literar strict ortodox, care se dezvoltă odată cu secolul V, și pe care Biserica îl va consacra în cultul ei. Versul silabic al inmografiei, utilizat în tehnica poetică, oferea serioase beneficii în lupta cu ereticii, fiindcă termenii atât de

riguroși și preciși ai artei inmografice, în detrimentul metricii elastice a poeziei clasice, aveau ca țel fixarea dreptei credințe în cuvinte concentrate, tocmai pentru ca oricine să-i poată memora mai ușor, eliminând astfel orice eventuale adaosuri eretice¹⁶. Ioan Alexandru, ca bun cunoscător al istoriei Bisericii și al culturii antice, cunoștea foarte bine aceste caracteristici, și poate că de aceea alege această formă de expunere riguroasă și concentrată pentru promovarea crezului său poetic, tocmai pentru a nu lăsa loc interpretărilor tendențioase ale aparatului hermeneutic comunist ateu.

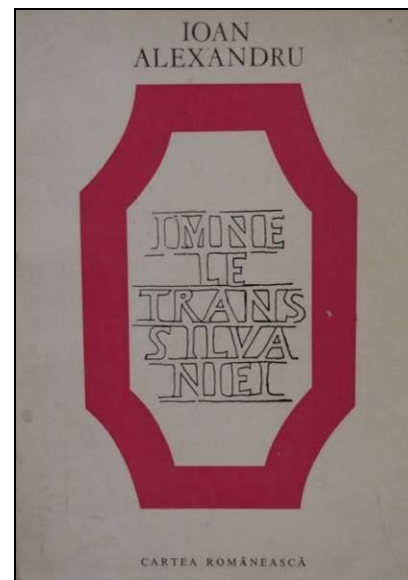
Opțiunea pentru poezia inmografică este dată și de ocazia autoschimbării numelui autorului¹⁷, Ion cel plin de “delicioase teribilisme” provenite dintr-un genuin inconformism al vârstei din volumele *Cum să vă spun* și *Viața deocamdată* ai anilor ‘60¹⁸, devine Ioan cel mistic (Ioan însemnând în limba ebraică *Dumnezeu are milă*), inmograful anilor ‘70 care îmbină în chip fericit învățătura lui Dumnezeu cu formele cele mai potrivite de comunicare¹⁹, reușind

¹⁶ Petre Vintilescu, *Despre Poezia Inmografică din cărțile de ritual și Cântarea Bisericească*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005, pp. 16-18.

¹⁷ În textul biblic din *Facerea* 17, 4-5 îl vedem pe Avram într-o postură asemănătoare, Dumnezeu încheie legământ cu el, promitându-i urmași numeroși, ocazie cu care îi schimbă numele din Avram în Avraam (“av-hamon”) – care în limba ebraică înseamnă “tatăl mulțimii”. Sfântul Ioan Gură de Aur interpretând acest text, spune că vechiul nume Avram însemna “trecător”, însă odată cu noul nume Avraam care se traduce prin “tată a multor neamuri”, Dumnezeu ne dovedește cinstea cu care l-a îmbrăcat pe credinciosul Său, ca din el să se nască mulțime de credincioși, Avraam fiind de fapt prototipul omului virtuos, capul de serie. Prin Legământul încheiat cu Avraam, Dumnezeu îi promite credinciosului Său că va purta grijă nu doar de el și familia lui, ci de întreg neamul evreu care se va naște din el, păzindu-l de dușmanii săi, cu condiția statorniciei și a ascultării. A se vedea Ioan Gură de Aur, *Omiliile la Facere*, vol. II, colecția PSB 22, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1989, pp. 66-68.

¹⁸ Eugen Simion, “Introducere”, p. XLI.

¹⁹ Numele său real a fost Ion Sandor, însă preocuparea alegerii numelui de scriitor a fost mereu alimentată de spiritul marelui retor din vechime, Marcus Fabius Quintilianus. Se afirmă că numele de *Ioan* a fost inspirat de apostolul Ioan din Noul

prin poeziile sale să recupereze sensul inițiativ al conceptului de “imn”, să remodeleze genul prin actualizare și înprospătare – adevărate trăiri creștine cu valoare de crez poetic²⁰. Schimbarea semnăturii poetului este de asemenea o schimbare de paradigmă lirică, noul discurs este profund spiritualizat, poetul însuși, după cum afirmă Iulian Boldea²¹, se transformă într-un preot ce slujește în templul limbii acel enigmatic imn fără de nume: “Mă umplu de miresme și de har / Privindu-te iubita mea minune / Sunt răstignit în mine în extaz / pătruns de-un imn fără de nume”. Poetul Ioan Pinteă vorbea despre această schimbare de optică în termeni mai mult →

Testament și de înaintemergătorul Domnului, Ioan Botezătorul. Numele de *Alexandru* este ales în memoria marelui cuceritor grec Alexandru al III-lea al Macedoniei (336 î.Hr. – 323 î.Hr.), unul dintre cei mai mari strategii și conducători militari din istorie. Aceste adevăruri se pot bine intui din poezia sa “Autoportret”, publicată în 1964 în volumul de versuri de debut *Cum să vă spun*: “Că-ngenunchez frenetic, în fața orișicui / Și-s pregătit de jertfă în fiecare clipă, / Că nu mă tem de-acum de spada nimănui / Și fiece idee a mea e cu aripă”. A se vedea Valerica Draica, “The Poetics of Names in the works of Ioan Alexandru”, în vol. *Identities in Metamorphosis. Literature, Discourse and Multicultural Dialogue*, (Iulian Boldea, coordonator), Editura Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2014, pp. 389-390.

²⁰ Mircea Popa, “Ioan Alexandru – Poetul nostalgiilor celeste”, în *Tabor*, nr. 11, februarie 2011, p. 57.

²¹ Iulian Boldea, “Ioan Alexandru – Iluminările Poeziei”, în *Tabor*, nr. 11, februarie 2011, pp. 64-65.

¹⁴ Eugen Simion, “Introducere”, în vol. Ioan Alexandru, *Opere*, vol. I: *Cum să vă spun*, *Viața deocamdată*, *Infernul discutabil*, *Vămile pustiei*, *Imnele Bucuriei*, *Imnele Transilvaniei*, *Imnele Moldovei*, *Imnele Țării Românești*, Academia Română: Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2015, pp. LXVIII-LXIX.

¹⁵ Alexandru Ruja, “Cronologie”, în vol. Ioan Alexandru, *Opere*, vol. I, p. CXXVII.

Spune și tu ceva, frate

de neuitat evident
imediat aproape
incredibil ca un suflet
pus pe tăișul paralel
de la calea ferată aia
de la Strehaia spre
Slobozia și invers

lasă-mă știu despre
ce este vorba în
Rugăciunea unui dac
cu dalta lui Brâncuși
scrisă pe cerul albastru
peste Dunărea mea
numai a mea

care este ordinea
zilei de ieri ori
abia astăzi pusă
la un loc mai sărit
și sorit răsărit
hai ce-mi spui chiar

Asta este?

Lui Labiș

ceva
poezie storc
din mine
prin nări și degete

prin suflet
am rămas decapitat
în urma voastră

azi
sunt readus
la aer
reactivat
de lumină

tăticule
Cârlan
la mulți ani
ce bine
că abia acum
ne cunoaștem
definitiv

un Labiș cât
un Cârlan
și doi copii
de Nicolae!

Cei trei, la un loc de timp

Trecut-au anii

de la Eminovici
spre Labiș
ce Moldova sonoră
însorită de negru

mă joc
cu cuvintele lor
tot mai dospite
la soare

ce destin de
șes de coline
de pădure și direct
de Marea Neagră

nu cunosc mai
detaliat de câte
ori Nicolae a stat
de vorbă cu Mihai

știu bine cum
Hristea a fost
văzut cu Mihail
de o sută de ori

asta chiar azi
îmi spune mie o
lacrimă din ochiul
meu personal

idei multe, nu știi tu

mă prefac
că sunt azi
un mort

cu asta poate
mă salvez
de alte idei

Răzvan asta
chiar asta
crede imediat

el totuși încă
cunoaște și alte
idei de-ale mele

surdo-vahale
și muto-valahe
de frăție sârbo-română

așadar încă
mai pot trăi aici
sub și peste Dunăre

care este un soare
ci nu o iapă cum
o deconspira Ionică Flora

ADAM PUSLOJIC

IOAN ALEXANDRU...

→decât laudativi, el o vedea ca o nouă naștere întru Hristos: “Ioan se desparte de Ion. O problemă, într-adevăr, cum se va dovedi mai târziu, pentru viața literară și un mare câștig, i-am spune, aproape ofensiv, pentru viața în Hristos²²”. Despre taina regăsirii sacrului, sau despre emoția nașterii sale din nou întru Împărăția lui Hristos, poetul avea să rostească una dintre cele mai adânci meditații ale spiritualității românești, într-o scrisoare adresată bunului său prieten Ion Cocora: “Se pare că mi-am regăsit credința pierdută în Dumnezeu, cu adevărat și până la moarte. E cea mai puternică lumină ce-a stârnit în sufletul meu vreodată: am devenit un altul și mă voi strădui să rămân în Hristos cu toate puterile. E singura salvare și mediumul cel mai favorabil cunoașterii adevărate: *Iubirea pentru altul*, învingerea eului și acceptarea luminii divine să lucreze prin tine. Timpul meu s-a umplut de sensuri și

profunzime. Agonia a încetat. Sunt în miezul lucrurilor slăvind dumnezeirea²³”. Este de fapt împlinirea poetică a unui vechi urlat din străfundurile unui suflet deznădăjduit: “Singuri, acum, în marea ta poveste, / Rămân cu tine să mă mai măsoar, / Fără să vreau să ies biruitor. / Vreau să te pipăi și să urlu: *Este!*” (*Psalms*²⁴), care spre deosebire de omologul său, a descoperit calea ce duce spre nemurire.

Înalt Prea Sfințitul Părinte Mitropolit Andrei Andreicuț, spunea despre poetul Ioan Alexandru că a iubit spiritualitatea Țării noastre așa cum doar el o putea face, iar mai apoi îndemna acum în contextul în care sentimentul patriotic s-a diminuat mult, spre recitarea poetului transilvănean²⁵. Este de asemenea o datorie de conștiință, mai cu seamă pentru noi românii din Transilvania, să medităm la ceea ce ne-a lăsat moștenire

îmnograful nostru, iar cercetarea de față dorește să pătrundă în însăși intimitatea ideii de “patrie, neam, țară” așa cum a fost ea zugrăvită de poet, decriptând înțelesurile ei milenare. Argumentul cercetării este dat și de faptul că cititorul de poezie românească, încet nu mai există, după cum cu tristețe remarcă criticul literar AL. Cistelean. Din păcate, atât de fără urmă au rămas cititorii de poezie, încât pe bună dreptate îți vine să te întrebi dacă ei au existat vreodată. Specia aceasta s-a volatilizat încât nici cei mai renumiți paleontologi nu mai izbutesc să le reconstituie profilul, spunea cu ironie același critic literar, ei nu s-au pierdut pur și simplu pe la cerșit în Italia sau la strâns de căpșuni prin Spania – ci s-au topit din cultură²⁶.

²² Ioan Pinte, “Scrisorile de la Rohia”, în *Tabor*, nr. 11, februarie 2011, p. 67.

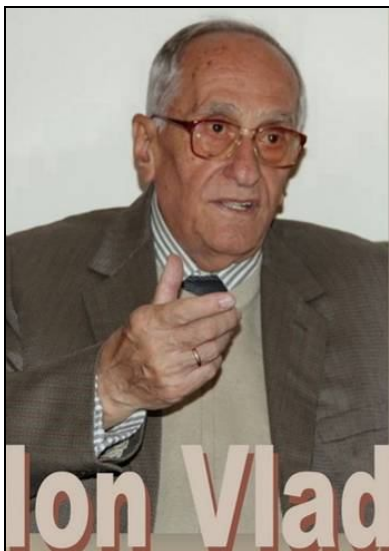
²³ Eugen Simion, “Introducere”, p. XXXI.

²⁴ Tudor Arghezi, *Printre psalmi*, Antologie de Roxana Sorescu, Editura ART, București, 2010, p. 123.

²⁵ ÎPS Andrei, “Sat transilvan, căsuță de pământ”, în vol. Ioan Alexandru, *Imnele Transilvaniei*, p. 8.

²⁶ AL. Cistelean, “Despre ceva ce nu există; și nici n-a existat vreodată (cititorul de poezie)”, în vol. *AL. Cistelean sau Bucuria Exegezei*, (Iulian Boldea, Aurel Pantea, coordonatori), Editura Limes, Cluj-Napoca, 2012, p. 15.

Scrisori deschise

Dragă domnule Nicolae Băciuț,

Mulțumesc pentru revistă și, prea bătrân ca să savurez numai pe ecran, oftez pentru paginile (scrise) ale târgu-mureșenilor dăruite scrisului; celui ce i se cuvine, pagini numeroase și Nicolae Băciuț e prezența demnă de prețuit. Important e că provincia nu devine, în cazul vostru, provincialism; dimpotrivă și mă bucur pentru aniversări (George Coșbuc), interviuri (C. Ungureanu), și pentru diversitatea defel lăsată în voia sortii, refuzând trecerea în planuri inferioare unele domenii (filosofie: Codoban văd că e obsedat de tinerețe!...), sociologie, arte (muzică) etc.etc. Dialogul cu cititorii ocupă un loc defel secundar.

Aș fi avut (aniversarea a trecut) o sugestie și, în consecință un amendament: în ultimele două decenii au apărut lucrări (spre marea mea satisfacție) consacrate scriitorului; de data aceasta au apărut lucrări mai puțin pășuniste (că să folosesc termenul celor de la Cercul literar sibiot), mai puțin entuziasmate de tonalitățile semănătoriste... Meritau comentarii, așa cum a făcut-o, spre surprinderea mea, Nicolae Manolescu. Altimeri, ezit când citesc un fel de lucrări de seminar redactate parcă de studenții adunați cu greu la umanioare.

Așadar, felicitări și pentru activitatea în viața obștei (mi-a povestit colegul nostru de la Litere, Virgil Florea, despre sărbătoarea la care Nicolae Băciuț a avut un rol oficial!)

Cum arată Târgu-Mureșul? Văd

că sunt și grobieni în târgul nostru, fiindcă citindu-l pe Adrian Popescu, am descoperit un individ care jignea Biserica Unită, într-un pasaj, sper, nu din revista voastră... Revenit la Tg. Mureș în 1946, elev în clasa a VI-a la "Papiu", am urmărit o săptămână de predici admirabile, veritabile prelegeri ale unui om de știință, mitropolitul Suciu, prigonit și torturat în 1948, la desființarea criminală a Bisericii Unite.

Cu bune urări,
ION VLAD

Post scriptum

Dacă premiile Nobel vor merge în continuare la această amețitoare altitudine, ce-ar fi să-l propunem - la anul - pe Adi Copilul Minune, cântăreț și poet, veritabil menestrel demn de premiu? Sau mai e unul cu numele Salam?

Când mă gândesc că în ultimii ani au fost premiați doi prozatori francezi mediocri, cu o proză post-noul roman, care avea măcar o legitimitate estetică, sau alți scriitori unde singurul criteriu a fost cel geografic, ar fi mai bine să excludă literatura de la un premiu. În schimb, în științe nu poți trișa! Nu sunt sigur că articolul din revista voastră e îndeajuns de clar ca poziție.

I. Vlad

Iubite Domnule Profesor,

Sunt măgulit, încântat, fericit, să vă știu printre exigenții cititori ai revistei „Vatra veche”, căreia îi dedic timp prețios din viața mea, din mult/ puținul care mi-a mai rămas. Cuvintele multor cititori îmi dau curaj să merg mai departe, în acest registru de „one man show” editorial, dar aprecierile dv. pot fi direcționate și spre cei care mi-au descoperit și cultivat pasiunea mea pentru editarea de reviste, de la „triumvirii Echinoxului” la Romulus Guga, cărora le datorez foarte mult, fără a putea să le răsplătesc vreodată

ceea ce mi-au dat. Dar, în același timp, pasiunea pentru literatură și pentru faptul de cultură se datorează și unor cărțurari pe care-i prețuiesc cu tot dragul din mine, între care Dv. vă situați foarte sus. Pot spune că am avut parte de dascăli foarte buni, dar profesorul meu de „Teoria literaturii”, din anul „îmbobocirii” în Filologia clujeană, e cel de la care am învățat foarte mult, poate cel mai mult!

Vă sunt recunoscător și vă mărturisesc că vă invoc adesea la întâlnirile mele literare și-i îndemn pe cei tineri să vă descopere opera, nu doar pentru că „Descoperirea operei” e una dintre primele cărți ale dv. de la care mi-am hrănit foamea mea de lectură.

Târgu-Mureșul dv., cu nostalgiile lui, e pentru mine un teren al atâtor stupide confruntări, între intelectuali ca și între gloabe politice, că de-abia se mai văd și faptele bune, ușor maculate de grobienii zilei.

Încerc să sporesc binele, după puterile mele, susținut și de o mână de oameni care mai au respect pentru cultură, pentru valorile sale.

Am ținut mereu aproape de credință și de a mea și de a fraților greco-catolici (a se vedea și colaborarea P.S. Virgil Bercea din numărul 10 al revistei, cu gândul său aniversar dedicat lui George Coșbuc), dar am dezamăgiri multe și de o parte și de alta, pentru că lumescul intră prea des încălțat, cu cizme murdare, în teritoriile sacralului /credinței.

Sunt surprins să vă știu totodată și călător/căutător internautic, deși noi vom sfârși tot în fascinația paginii tipărite.

M-aș bucura să ajungă o parte măcar din cărțile mele și la dv., măcar să constatați unde a ajuns mereu studentul dv.

Intenționez să fac o donație la Biblioteca Academiei – colecția revistei „Vatra veche”, o parte din cărțile mele și din cele peste două mii pe care le-am tipărit la Târgu-Mureș din 1990 încoace, într-o încercare de a mă întoarce prin cărțile mele în acel Cluj care a fost „paradis al tinereții mele”, oricât de dezamăgit aș fi de unii dintre confrății de azi ai Clujului.

Voi privi mereu spre partea luminoasă a Clujului și voi refuza însă să văd altceva decât partea plină a paharului său.

Cu mult respect,
Nicolae Băciuț

Dreptul la... vis

„Cădea un val de moarte peste visuri,
dar moartea doar pe ea se ucidea.”

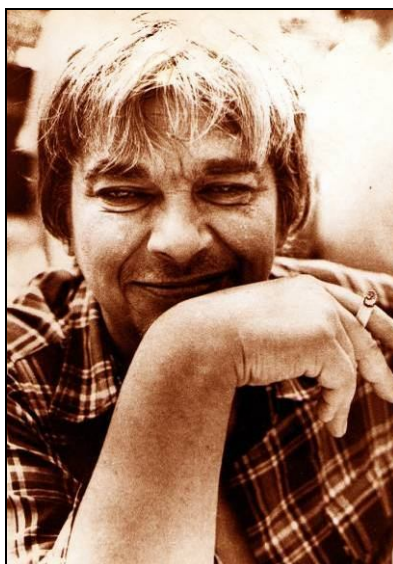
Nichita Stănescu
(II)

Oniric încă de la titlu, poemul *Parcă dormim și ne visăm, îmi spuse ea* dezvoltă motivul fugii. Trecerea timpului este percepută ca o mișcare ascensională: „Alergam în sus”. Privirea iubitei nu numai că oprește timpul, ci și trece prin timp, până la momentul de după moarte: „Trecuse-răm și de viitor. Cuvintele/rămăseseră în urmă. Și poate nici noi/nu mai eram.”

Tărâmul întunecat al visului, similar abisului inconștientului prin care trebuie să treacă cel inițiat, este redat în *Îndoirea luminii*. „Uleiul negru și greu al viselor de noapte/în loc de sânge-mi țâșnea/din fruntea crestată,/și se-ntindea în jururi ca o pată/ca un lac în creștere,/ întotdeauna cu cu singur mal – osul frunții mele” (IV. *Îndoirea luminii*; I, 213).

Asemănat mării, somnul primește însușirile acesteia: spațiul infinit, dincolo de real, simbolizat prin imaginea frontalului, se sprijină, totuși, pe acesta: „Priveam prin lentila neagră/a visurilor de noapte/în adâncul pământului/unde soarele cădea falfăitor”... „Aici nu e loc niciodată, nu e loc, nu e loc./Lentila neagră a visurilor de noapte/nu-mi arată nicio spăr-tură/în care-aș putea să-mi întind/și să-mi odihnesc vreo întrebare.”

Nihilismul ascuns în spatele culorii nu lasă loc speranței „Ca un nimic fără posibilități, ca un nimic mort după ce a răsărit soarele, ca o tăcere veșnică, fără viitor, fără măcar speranța vreunui viitor – astfel răsună înăuntru, negrul” mărturisirea Kandinsky²⁷. Influența negrului asupra psihismului, continuă Chevalier, „dă impresia de opacitate, de îngroșare, de **îngreunare**”²⁸. Obiectul este, atâta timp cât este compact, indescifrabil, opac. Primul pas rămâne conștientizarea stării.

Teoria celor trei spații elaborată de N. Stănescu, evidențiază necesitatea de dezmărginire a ființei poetice: spațiul natural, „caracterizat drept un univers finit și curb”; spațiul artificial, creat în interiorul celui dintâi, infinit în raport cu el, finit în raport cu al treilea”, și spațiul abstract, „infinit, nesupus limitărilor”²⁹. Oniricul ar corespunde, așadar, celui de-al doilea spațiu: neavând veridicitatea celui din urmă, dar nici limitarea celui dintâi.

„Peripețiile conștiinței” încep „cu transformarea în vid a tot ce e mai plin și în fantomatic a tot ce-ți pare mai real”³⁰, „prima cădere a conștiinței: căderea în cerul universalului – nu se va împăca până ce nu se va regăsi universalul cu *întreg* individualul pierdut.”³¹ Pentru Noica, obiectivizarea simțurilor, ce implică o maturitate în gândire, reprezintă de fapt conștientizarea percepției subiective: surprinderea lucrului în unitatea lui, integrarea în totul din care face parte se realizează în funcție de modul în care îl percepe observatorul: „nu pot istorisi despre el decât ce *îmi* este, atunci ar însemna că eu sunt cel care aduc în el diversitatea proprietăților și eu sunt mediul acela în care un lucru ca și un om sunt și asta, și asta”³².

Noica vorbește astfel de o dedublarea a conștiinței. Și dacă o descriere a universului necondiționat se poate realiza ușor prin enunțuri nega-

tive, „adevăratul fond al lucrurilor”, „sinea lor” trece dincolo de lumea sensibilă în care se manifestă. : „vine ca o lume suprasensibilă. Intelectul singur [...] se vede silit să proclame o lume adevărată, «dincolo de ce este aici și dispăre», un *transcendent*”³³. Văzută ca o „permanentă prefacere”, lumea suprasensibilă dezvoltă a alta, care este guvernată de alte legi, opuse celei dintâi, „în care răsturnarea este totală, un fel de anti-lume, unde totul e altfel”.

Susținând ideea lui Hegel potrivită căreia adevărul lucrurilor nu poate fi cunoscut și că e „mai bine să umpli golul cu visuri decât să-l lași gol”³⁴, filosoful român concluzionează că sinea lucrurilor este, în realitate, o proiecție a sinelui propriu în lucruri, modelul unei lumi proiectate după *modelul conștiinței de sine*, „o dezmăginită ce se confirmă la infinit”. Modelul propus de Nichita Stănescu se pliază pe conștiința de sine: unul e în toate precum totul e în una, urmărind dictonul eminescian. Universul stănescian ia forma de zigzag, labirintic, întocmai universului oniric, proiectat în ființa iubită: „și păreau că se scufundă, galeș,/în luciul monoton, adormitor/sau leneș prin norii le-neși/se-ntretăiau cu olandezul zburător .../Zigzag iubit, visat aproape/pe mări de caraibi și de sargase/al inimii eliberate din sclavia/țărâmului strict de nervi și oase!”

Poezia [*La stânga se-nclina ...*] (I, 191) devine, în acest sens, o uvertură a condiției umane. Eliberat din materialitatea eului fizic, „de nervi și oase”, sub imperiul alfabetului iubirii, universul poetic cuprinde numai două cuvinte: *sunt* și *ești*, două entități singulare cuprinse în lumea poetică. Perspectiva romantic-wagneriană asupra puterii eliberatoare a iubirii, capabile să desfacă blestemul milenar, este transpusă ca modalitate de libertate ontică. Lentoarea onirică ce caracterizează rostirea, implicit acțiunile îndrăgostiților, „galeș”, „leneși”, și scrierea fulgurătoare, a celor două cuvinte sunt prezentate antitetice.

În acest context, existența apare ca un blestem din care se poate salva numai prin iubire. Perindarea haotică, în zigzag, a celor doi îndrăgostiți și limitarea, „sclavia”, condiției →

ROXANA ȘTEFANIA CIOBANU

²⁷ Vassili Kandisky, *Du spirituel dans l'art*, Paris, 1954, apud J. Chevalier, A. Gheerbrant, *Dicționarul de simboluri*, Editura Artemis, București, 1994, II, pag. 337

²⁸ J. Chevalier, A. Gheerbrant, *Dicționarul de simboluri*, Editura Artemis, București, 1994, II, pag. 338

²⁹ Nichita Stănescu, *Despre corpul alergic al ideilor*, în „România literară” nr. 49/3 decembrie 1970, p. 9

³⁰ Constantin Noica, *Povestiri despre Om*, Editura Cartea românească, 1980, p. 18

³¹ *Ibidem*.

³² Constantin Noica, *Povestiri despre Om*, Editura Cartea românească, 1980, p. 22

³³ *Ibidem*, p. 27

³⁴ *Ibidem*.

umane sunt prezentate într-o perspectivă dublă sau, folosind termenii lui Noica, dedublă: ascendentă și descendentă.

Numai astfel, prin eliberare de orice legi naturale, prin renunțare la sine, poate răsări (a se citi: forma) cuvântul care numește durerea: „Îmi voi rupe inima cu un singur gest/al mâinii/ca să răsără durerea care știe/numele durerii” (*Poem*, I, 192).

Imaginea iubirii ca vis de noapte se suprapune peste imaginea reală a prezenței iubitei, prelungită apoi, din nou, în vis: „Rămâi deci cu mine, rămâi/întruna curgând peste bolovanii albaștri/ai ochilor/pe sub sălciile arămite de toamnă/ale coastelor./și-adormi tu, adormi/sub cortul şuierător al trupului meu/visând că ești trează.” (*[Eu te-am rupt...]*, I, 195). Acțiunea violentă a iubirii, prezentată în volumul *O viziune a sentimentelor*, este continuată aici sub forma desprinderii carnale de sine, a iubitei din mediul vital, aerul. Coborârea, căderea în trup, este o cunoaștere de sine, o cădere în conștiință: „Cobor pe propriile-mi trupuri regăsite/ca pe-o scară”, „Am căzut în propria mea inimă/asemenea nisipului în clepsidră”, iar regăsirea sinelui, de care vorbea și Noica, reprezintă o îmbogățire a lumii poetului: „Adăugam aer aerului, verde - frunzelor”.

Esentializarea, îmbogățirea cu sfânt mister a zării, întâlnită prima dată la Blaga, are loc numai după un proces inițiat, senin totuși, de rătăcire în abisul inimii: „și eu înotam, înotam și fiecă lovitură de braț împingea./de jur-împrejurul meu, tot mai departe, țărnițele./Și înotam, înotam/în mijlocul unei mări a candorii/a singurătății, a lucirilor de demult”. Nu este prima dată, și nici ultima, când zborul și înotul fac trimitere la aceeași idee. „Visul zborului, spune Bachelard, este visul unui seducător care *seduce*.”

Iubirea și imaginile sale se acumulează asupra acestei teme. Studiind-o, vom vedea deci cum iubirea produce imagini.³⁵

Căderea reprezintă implicit un zbor în jos. Doar că la Nichita Stănescu, imaginea căderii este o mișcare anabasică (în termenii lui Ion Pop), de interiorizare. Uleiul negru al visului nocturn, echivalent al unui

somn profund, al morții, este disipat într-un ritm accelerat prin schimbarea legilor comune, prin realizarea sau, mai bine spus, prin încercarea de modificare a legilor naturii: „Încercam să încordez lumina/când arcul ei destind deodată/mă azvârlă în sus”. Călătoria odiseică spre locul natal, ca *axis mundi*, este o călătorie spre centrul inimii.

„Ființa noastră onirică este una. Ea continuă în timpul zilei experiența din timpul nopții.”³⁶ Ambiguitatea vis-trezie este menținută prin polisemia cuvântului *trezit*.

Cu toate că se sugerează trezirea treptată, eul liric alunecă dintr-un vis în altul (motivul visului în vis este recurent la poetul șaizecist).

Confuzia, impresia de *als ob* (conform Doinei Uricariu), prezentarea acțiunilor prin lentila lui „parcă” („parcă eram și nu eram”) întăresc imaginea unei realități onirice.

Perspectiva se aseamănă unei vederi prin vitraliu. Conform Irinei Petraș³⁷, lumea reflectată prin vitraliu este interogativă, conservată ca poveste, mit sau taină. Armonia, misterul, înălțimea și vechimea vitraliului oferă o viziune voalată a realității.

Vitraliul echivalează oniricului stănescian: „decă mă aflu între imagini/jucând pe spițele luminii.”

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Irina Petraș, *Vitraliul și fereastra*, în *România literară*, nr. 51-52/2015

Lumea percepută prin vitraliul oniric, regresând spre origini, este privită de eul poetic din afară, „desprins de pe pământ ca dintr-un nor”.

Tendința de obiectivizare este evidentă, iar rezultatul, trecerea din planul oniric în real: „Ceea ce învingea devenea real/ca o pregătire solemnă.”

Realitatea apare astfel modificată. Lumea spartă în bucăți, privită prin vitraliul conștiinței, reflectă lumina obiectelor.

Asemenea viziunii socratice asupra iubirii expuse de Platon în *Banchetul*, eul poetic transferă iubirea de la ființă la întregul univers: „Te iubesc, strigam, prezent al vieții mele./și strigătul/mi se desfăcea în comete”. Strigătul concentrat („totul se întrupa în acel strigăt”), total diferit de tipătul expresionist prin bucuria ontică, descătușează ființa, prin multiplicare. „Lucrul este ce este, simte conștiința. Că nu-l văd întotdeauna la fel, drept unu, e vina mea. Dar cum este orice lucru unu, când e legat prin proprietățile lui de atâtea altele?”³⁸. Ramificarea în jos corespunde acestei conștiințe de sine: „Sunt zece crani în într-un craniu./Sunt zece femururi într-un femur./Sunt zece orbite într-o orbită”.

Ambiguitatea lexico-gramaticală a verbului „a fi” sugerează multiplicitatea eurilor care, asociate numărului zece ca simbol al unui ciclu complet, al perfecțiunii, echivalează cu distrugerea criteriilor interioare ale ființei și cu prefacerea lui în lumină.

Transgresarea limitelor temporale sub impulsul (clipa veșnică) iubirii este aspectul principal prezentat în volumul *Dreptul la timp*. Visul nu este decât tehnica ori mediul prin care eul, într-o etapă intermediară, trece pentru a se desăvârși în ... imperfecțiunea sa.

³⁵ G. Bachelard, *Aerul și visele*, Editura Univers, București, 1997, p. 22

³⁸ Constantin Noica, *Povestiri despre Om*, Editura Cartea românească, 1980, p. 19

AMURGUL IUBIRII

(XXXVII)

Viața personală a devenit un proiect deschis: sexualitatea este acum accesibilă dezvoltării stilurilor de viață diverse în care interacțiunile trebuie continuu negociate și rezolvate.

Identitatea sexuală individuală, care se formează asociind înfățișarea, atitudinea și comportamentul, ține tot mai mult de stilul de viață: de vreme ce poate fi eliberat de sarcina reproducerii speciei, dualismul comportamentelor și atitudinilor de gen nu mai are un motiv temeinic de existență.

Problema este doar dacă această speranță a lui Giddens este realizabilă, dacă relația pură se va instala într-adevăr, aducând cu sine o transformare a intimității.

Ea este serios contracarată de mecanismul psiho-social cu evident soclu biologic (desigur, nu esențialist, totuși diferențiator hormonal-metabolic!) al constituirii identităților.

Pe de altă parte, este evident refuzul familiei cu finalitate de reproducere și al rolurilor de gen jucate în cadrul familiei.

Totodată, ciudat este și faptul că homosexualii, indiferent dacă gay sau lesbiene, nu vor să fie asimilați indistinct, ci utilizează o "politică identitară" și urmează adesea modelul sexual tradițional al monogamiei și domesticității.

Rezultă că fundalul comun al tuturor acestor fenomene dispartate este problema identității.

De data aceasta teoria dorinței pare să fi mers pînă la capăt, desființând termenii dorinței și lăsând relația să-i constituie în puritatea ei. Acest sfînx tricefal - sentimental-erotic-apetitiv - al iubirii, care a reprezentat în Occident dorința metafizică, ajunge să-și devoreze termenii între care se petrece, să le topească identitățile.

EXCURS: INVERSAREA PARADIGMEI DE GEN DE LA MASCULINITATE LA FEMINITATE

Faptul că gândirea occidentală actuală se află în fața celei mai noi dintre chestiunile care decurg din problema constituirii subiectului, aceea a identității corporale sau de gen a sexualității, adică a distincției de identitate între masculin și feminin, nu este deloc întâmplător nici în ordinea istoriei filosofiei.

Urmând structuralismului, care descoperise mai multă cultură în natură, postmodernismul descoperă mai multă convenție socială în chiar realitatea biologică.

Dar ideea care interesează direct tema identității de gen este că legătura între corp și gen este noncauzală și că identitatea de gen a subiectului este consecința unei codificări.

De altfel și obiectivitatea acestei imagini neutral-științifice este discutabilă: pentru omul modern tot ceea ce există există numai în și prin reprezentare. Subiectul produce lumea producând el reprezentarea, iar obiectivitatea cunoașterii științifice nu înseamnă decât obiectivarea reprezentării prin îndepărtarea metodică, maximal posibilă, de cadrele subiective care fac posibilă reprezentarea.

Dar pentru postmodernitate metodologiile, care din perspectiva teoriei comunicării sunt niște procedee de decodificare, nu funcționează unilateral. Adică orice decodare metodologică înseamnă o recodificare potrivit unui alt cod.

Deci obiectivitatea reprezentării științifice reputat neutrale asupra corpului depinde de codările în vigoare, este relativă la un set de reguli prestabilite. Adesea aceste coduri sunt furnizate de practicile instituționale, juridice, etice și religioase sau ale vieții cotidiene, ale comportamentelor individuale efective. Sursele acestei codificări trebuie atunci căutate mai degrabă în practicile sexuale efective, precum și în cele sociale sau politice. Această răsturnare a paradigmei clasice a identității sexuale ce pare a se contura își are cu siguranță sursa nu numai și nu în primul rând în schimbarea reprezentării teoretice a corpului, ci în faptul că prin tehnici de biologia reproducerii și prin practici ale bioputerii omul este tot mai mult construit social.

Antichitatea a propus o paradigmă clasică a corpului în funcție de sexualitate. Această paradigmă a fost elaborată pentru a susține ideologic, împotriva evidenței senzoriale a legăturii cu mama, patriarhatul tradițional: întrucât rolul femeii în reproducere era evident, problema a fost de a susține — cu mijloacele de atunci ale semnificării și speculației simbolice — rolul și mai ales primordialitatea bărbatului, care era fapt social și politic împlinit în societatea tradițională.

O situație socială și politică prima astfel o justificare teoretică speculativă. Devine clară astfel de la început miza identității corporale: cele două sexe pot fi considerate variantele puțin deosebite ale unui corp unic, corpuri diferite sau chiar corpuri diferite prin opoziție și fiecare este definit apoi în consecință cu nuanțările contextuale ale interesului pentru ierarhia socială și politică tradițională. Nu atât schimbările științifice, de paradigmă teoretică, cât cele social-politice și culturale îngăduie constituirea paradigmei clasice bisexualitate a corpului.

Față de paradigma corpului unic la care cele două sexe, masculin și feminin, aduc variantele calităților pozitive, pline, sau ale lipsurilor, scăderilor, minusurilor, revendicările egalității moderne impun modelul unui corp diferit după sex, dar egal în calități, în această situație corpul masculin nu mai este baza pentru un al doilea sex, feminin, definit apoi prin carență, prin negativitate. Ceea ce este accentuat în acest model corporal-sexual al modernității este diferența, alteritatea - celălalt, femininul, diferă de masculin până la mister, până la incomprehensibil -, iar ceea ce este unificat, egalizat sunt înzestrările, calitățile care conferă drepturi și obligații sociale.

Modelul corpului uman dual, diferențiat după sex, nu mai poate fi susținut însă cu datele biologiei de acum. Dacă ar fi să formulăm o imagine, ea ar fi din nou aceea a corpului unic, în raport cu care cele două sexe sînt ceva lateral și accidental. Ceea ce este valabil în diferențierea dintre vapor și camion, spre exemplu, care de la început sunt făcute diferit, nu este valabil pentru diferențierea dintre bărbat și femeie, care au un punct de plecare identic.

AUREL CODOBAN

Vitrina

Mihai Sin și cărțile sale testamentare

Scriam altădată că «a gândi romanul la Târgu Mureș» e primul titlu pe care s-ar potrivea unei recenzii despre eseul lui Mihai Sin, **Marea miză**. Ar fi trebuit dezvoltată ideea că e vorba de o dureroasă „întoarcere acasă”, după momente de intensă autoluzionare. **Marea miză** este o rescriere a tezei de doctorat pe care Mihai Sin și-a susținut-o la 1 iunie 2002 la Craiova. Un doctorat susținut la repezeală – referatele aspre susținute de profesorii Simuț, Beșteliu și Ungureanu, au fost încă blânde față de cel susținut de de Eugen Negrici “coordonatorul științific”. După gloria de prozator, cea împlinită înainte de 1990, după cea de lider, după 1990, a trebuit să aleagă un altfel de a fi în “noua lume”. Din 1971 până în 1990 fusese redactor la **Vatra**, proza lui apărută până în 1990 se bucurase de aplauze repetate, numele lui era des citat, cu mari laude, la “Europa liberă”. În 1990, va deveni directorul editurii “Albatros” – post foarte important în 1990. “A scrie în București”, a te așeza în centrul lumii literare însemna, înainte de 1990, pentru un scriitor din provincie, o victorie importantă. Mutarea lui Mihai Sin în București nu a fost fericită, el a rămas un provincial care spera să obțină un succes eclatant cu “Quo vadis, Domine?”, roman al revoluției – al secretelor revoluției. Nu era momentul “secretelor revoluției”, romancierul e întâmpinat de o presă asasină, așa că după posturi înalte (Director al editurii “Albatros”, Atașat cultural la Ambasada României din Israel) trebuie să revină... acasă. Nu în funcții înalte, ci în locuri în care ar avea șansa regăsirii. Mihai Sin avea nevoie de titlul de doctor fiindcă devenise cadru didactic. Ca lector la Institutul de teatru din Târgu Mureș.

Mihai Sin are un fel al său de a trăi „întoarcerea acasă”: primele pagini din **Marea miză** l-ar avea drept model pe Rebreanu. Paginile lui Rebreanu, confesiunile lui Rebreanu sunt argumente ale regăsirii:

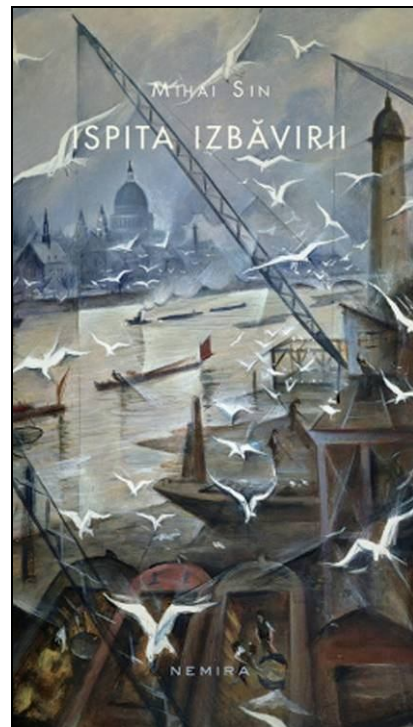
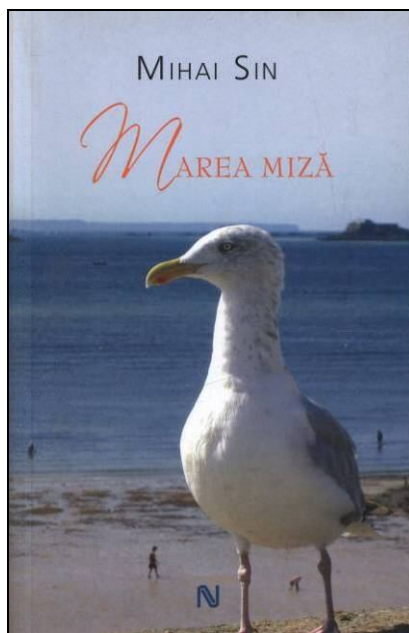
„Pot să afirm că opera mea nu ar putea exista fără Ardeal, care-i dă totul. Fără să fie locală prin aceasta și să aibă culoare regională, ardelenismul, în ce are mai prețios, e toată opera mea. Socot că ardelenismul e un fel

de eticism în artă, o lege a artei, cu locul, cu aerul, cu pământul și viitorul ei. Eticismul are un stil – un stil artistic și moral – care colorează o operă”. E o profesiune de credință, precizează Mihai Sin.

Romanul **Ispita izbăvirii**, trebuie citit sau recitat ca o carte testamentară. Vicențiu își trăiește presimțirea morții. Călătorește în Statele Unite la la bătrânul George, care s-a născut acolo, dar care trăiește intens amintirea țării din care a plecat. Numeroase gânduri despre moarte îl leagă pe Vicențiu de „ispita izbăvirii”. Marele ziarist trece în revistă imaginile întunecate ale țării în care ar trebui să se oglindească:

„Nu putea face desigur decât să emită supoziții: să fi fost vorba de aripa sumbră și întunecată a morții, care-i dădea deja târcoale? Dar de ce spunea „deja”? Era încă prea tânăr pentru a se considera nepregătit pentru moarte?” „Însă vremurile erau tulburi, deosebit de ticăloase și așa fuseseră de când deschisese ochii asupra lumii. Mureau copii, adolescenți, tineri și oameni în puterea vârstei... Mureau de boli necunoscute până ieri...” Nu numai aici, lângă el, în regiunea lui, în țara lui lucrurile se desfășoară astfel:

„Omenirii i se desenase deja traseul pe care trebuie să mărșăluiească, imbecilizată, spre o nouă dictatură, mult mai perfecționată și infinit mai subtilă, căci traseul era parcurs cu multă distracție și „muzici” care de care mai atrăgătoare și mai satanizate... plăceri fără număr...”.

Întrebările și răspunsurile sunt ale marelui gazetar, răspunsurile pot ocoli uneori sursele gazetărești. O treaptă a eroului lui Mihai Sin este acceptarea condiției de homo religiosus. Și, sub acest semn, poate accepta și acest răspuns:

„Iadul se golise și toți diavolii veniseră cu treburi pe pământ, după spusele unui Mare Duhovnic român...” Una dintre distracțiile lor preferate era aia cu „drepturile omului”... ”Diavolii erau fericiți, se părea că Dumnezeu îi uitase pe pământ”.

Marele gazetar renunță la condiția sa de lider, devine cerșetor, devine boschetar. Trăiește ca boschetarii într-un canal, prietenia sa cu câinele Rex îi asigură stabilitatea: are un prieten de nădejde. Dar Rex moare, este „asasinat” așa că marele gazetar va reîntra în lumea... lui. Și va fi în State, în căutarea mormintelor „alor săi”.

De căutarea și regăsirea mormintelor e vorba și într-un roman scris-apărut înainte de 1990, **Ierarhii**.

Descoperim în **Ierarhii** un romancier care vrea, dincolo de cercetarea romanească, de „romanul cercetare” să insiste asupra unor momente eroice - momentele exemplare – ale „omului ardelean”. Mihai Sin e polemic și nu doar cu colegii săi, ci cu sine însuși. Arătăm că există un „model Breban” de a scrie pagini anticomuniste: personajele vor alte →

CORNEL UNGUREANU

idei, alte religii, alte modele. Mihai Sin descoperă modelul nu într-o altă religie, ci într-o istorie frumoasă a românilor. David Urs de Margina, cel despre care Mamina ar vrea să vorbească la simpozionul grupului Șipa, Porancea, poate Solomon, are un anume fel de a gândi lumea. Reconstituirea biografiei lui David Urs de Margina ne propune documente citabile azi:

„Regimentul I de graniță ținut o adunare națională la Orlat, hotărând înaintarea unei petiții către împărat, prin care cerea libertate, egalitate individuală și națională și o mai completă militarizare a comunelor de pe teritoriul regimentului, numai astfel putând românii să-și apere pământul”. Petiția a fost semnată de șase delegați în frunte cu Urs. Urmează asaltul împotriva trupelor alcătuite „din nemeși și secui”. David Urs de Margina primește „Crucea pentru merite militare”. „Se poate pune întrebarea: nu cumva David a luptat în cadrul unor trupe contrarevoluționare, nu cumva el însuși a fost un contrarevoluționar?”

Pentru Simpozion, dacă avea să se hotărască până la urmă să participe, Mamina ar fi putut prezenta o comunicare, „un mic studiu” în care să dezvolte fie doar și câteva din ideile baronului. Mamina descoperă o circulară din 18 februarie 1872, prin care baronul Urs, președinte al Comitetului administrativ al școlilor grănicerești, o trimite învățătorilor cerându-le „a stăruii în tot modul, ca dintre tinerii care au terminat cu succes școala primară să îmbrățișeze unii și meseriile. Cu meseriile, românii ar cuceri orașele – în orașele în care intrarea lor fusese interzisă. ”Neglijând individul, necultivându-l cum se cuvine sau cultivându-l lacunar, riscurile sunt enorme pentru națiune, cam asta ar putea fi una dintre ideile viziunii lui Urs de Margina. O retragere orgolioasă în izolare ar fi tot o înfrângere”.

Simpozionul nu se mai ține, posibili aliați, oamenii ideilor care ar trebui să învieze lumea „se retrag în singurătate”. Toate personajele lui Mihai Sin se retrag în singurătate. Își trăiesc, într-un anume fel, sfârșitul. Poate sinuciderea. **Ispita izbăvirii** ar fi o carte despre viață, trecere și supraviețuire. Un roman testamentar.

MIHAI SIN

unul dintre marii scriitori români ai sfârșitului de secol XX

(I)

Despre MIHAI SIN, unul dintre marii prozatori ai ultimului sfert de secol XX, se vorbește tot mai puțin sau deloc, deși plecarea sa dintre noi în eternitate e destul de proaspătă – 6 mai 2014. Însă este și adevărat că, din mulțimea de iconoclaști-reconsideratori (se poate citi chiar “detractori”) actuali, este foarte probabil ca mulți să nu știe mare lucru despre autorul care, în anii ’80, alcătua un trio de forță în proza românească postbelică împreună cu Marin Preda și Augustin Buzura. Opera sa, publicată între anii 1973-1996, îi justifică un loc important în literatura română, după cum se poate observa din simpla enumerare a cărților publicate sau/și din multele comentarii de specialitate. Fără a intra în alte amănunte, dar e de crezut că locul său post-mortem ar fi în Academia Română, după activitatea pe care a desfășurat-o în cultura și literatura națională: prozator, publicist, fondator și redactor de revistă, director de editură, atașat cultural la o ambasadă, romancier, membru al Uniunii Scriitorilor din România, profesor universitar-doctor, sunt, toate, probatoare ale unei personalități distincte și distinse.

...Scriitorul, prozatorul, eseistul și publicistul Mihai Sin, s-a născut la 5 noiembrie 1942, în Făgăraș, fiul lui Dănilă Sin, maistru mecanic și al

Eugeniei Sin, născută Bruda, casnică. Amintesc numele de familie al mamei sale, fiindcă scriitorul a semnat adesea și cu pseudonimul Mihai Bruda.

...Abia împlinise vârsta de 15 ani, când tatăl său a fost exclus din Partidul Comunist (1957), iar un an mai târziu, în 1958, a și murit, lăsând în urmă o familie compusă din mama viitorului scriitor, Eugenia, și 4 copii fără posibilități de existență sigure.

În această situație extrem de grea, apărută brusc în familie, Eugenia Sin a trebuit să se angajeze ca vânzătoare pentru a face față greutăților, materiale în primul rând.

Astfel stând lucrurile, viitorul scriitor, aflat încă la studii, pentru a contribui la rezolvarea unor probleme ținând de familie, s-a angajat, pe timpul vacanțelor de vară la Combinatul Chimic din orașul natal – Făgăraș – în calitate de muncitor necalificat având program de lucru inclusiv în schimbul de noapte.

Să ne oprim puțin aici pentru a nota că Mihai Sin a urmat cursurile gimnaziale și liceale în Făgăraș, la liceul „Radu Negru”, absolvindu-le în anul 1960. Între anii 1960-1965, scriitorul a fost student la Facultatea de Filologie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj, iar după absolvire, a funcționat ca profesor de limba română la școala generală din localitatea Nazna, în apropiere de municipiul Târgu-Mureș, continuând apoi, tot ca profesor, între anii 1967-1971, la Liceul „Bolyai Farkas” din același oraș.

Cum se întâmplă, mai ales în anii postdecembriști, Mihai Sin nu a fost un scriitor precoce, ci, a dovedit-o prin publicarea întregii sale opere, unul care și-a pregătit cu răbdare intrarea în literatură. În consecință, debutul său într-o revistă literară a avut loc la vârsta de 24 de ani, chiar și atunci a făcut-o, în 1966, numai încurajat de D. R. Popescu, publicând o schiță în prestigioasa revistă *Steaua* din Cluj-Napoca.

După aceea, într-un firesc al lucrurilor, Sin a continuat să colaboreze la principalele reviste de cultură din acea vreme: *Tribuna*, *România literară*, *Viața Românească*, *Transilvania*, *Luceafărul* ș. a.

DUMITRU HURUBA

TRANSMODERNISMUL POEZIEI LUI NICU CIOBANU

Fenomenul cel mai relevant în literatura română contemporană din Voivodina e resurecția arhetipurilor, raportată, continuu, la limbajul poetic. Datorită acestei „demitizări” poetul, ajuns în marginea unei prăpastii estetice după ce a renunțat la tradiționalismul închisat în simboluri searbăde, începe să spună, cum memorabil mărturisea Ana Blandiana „ceea ce nu poate fi spus”. Reconsiderarea mesajului poetic îl determină pe poet, descurajat fiind de Nietzsche și desfigurând sentimentul transcendenței, să adopte forme noi de manifestare a imaginației poetice, de a fi pus în ipostaza, bine definită de Umberto Eco¹, de a extrage din text „ceea ce textul nu spune (dar presupune, promite, implică și implicitează), să umple spațiile goale, să pună în legătură ceea ce se găsește în text cu țesătura intertextualității”. În mod special, el, poetul, își schimbă masca, iese din delirul esențial și se situează în altă lume, paralelă, am putea admite, în care iluzia și spiritul, realitatea și absurdul, „lirosafia” și discursul mitopo(i)etic (în sensul terminologiei lui Mihai Cimpoi), își dispută în egală măsură holismul transmodern către care tinde pentru a-și zidi labirintul matricial. Această asumare sisifică a misiunii de „împăcare cu vidul”, de îmblânzire a zeilor, ilustrează dinamismul tensionat a ceea ce mitocriticii, începând cu Northrop Frye (în *Anatomy of criticism*, 1957), numea - „sfârșitul dominației absolute...” a - adăugăm noi - crizei existențiale care, hegelian vorbind, acceptă că adevărul e întregul. Plasat într-o asemenea paradigmă, poetul român voivodean se integrează profund în procesul de demetamorfozare a rostirii, fără a-și pierde însă identitatea. Conștient de risc, el descoperă „sensurile criptice ale vieții și ale creației, paradoxul contemporaneității”² încât dezinvoltul joc de limbaj îl obligă să accepte ecuația lui Rimbaud: *eu este un altul*. Această dedublare a „eului”, exprimată neodogmatic, distorsionează codul axiologic și deschide calea spre un idealism substituit unei re-gândiri a logosului. În susținerea acestei opinii vine și concepția despre poezie a lui T. S. Eliot: poetul scrie nu pentru a-și elibera emoția, ci

pentru a se elibera de emoție, nu pentru a-și elibera personalitatea, ci pentru a se elibera de aceasta.

Poetizarea realului și a ficțiunii deopotrivă, produsă „în jurul ideii de cuvânt”, este șansa trezirii din amorțeala entropică a începutului de secol XXI, a lui Dumnezeu, fascinația divinului născându-se, nu rareori, (și) din acest paradox nietzschean.

În această lume bântuită de neliniști metafizice și de mituri ancestrale, în care haosmosul redevine cosmos, este locul lui Nicu Ciobanu, poet exorcizant, pletoric și whitmanian, tendențios receptat de unii doar în grilă discursivist - acustică. Poezia sa este potențată filozofic de o logică a contradictoriului, puternic încorporată în expresii lirice de maximă tensiune semantică. Dincolo de „tainele profunde” (Ion Deaconescu) acesta devine „un strigăt” pe care îl poți percepe întotdeauna „după ce uiți de trecut”, mai ales, fiindcă, nu-i așa?, numai în poezie omul își poate dovedi „ființarea”.

Influențat puternic de lirismul lui Cioran (dinspre care încolțește sămburele de „trăire subiectivă”³ a vieții în labirint), poetul dovedește o rezistență aproape eroică în fața perfidiei clipei pe care „n-o putem înțelege deloc - / mereu rătăcind - / mereu în labirint”.

Nihilismul lui Cioran, care nu crede în nimic - ne sugerează Ștefan N. Popa -, se constituie, la Nicu Ciobanu, ca o manifestare evidentă a unui expresionism dramatic, ostilă convenționalismului, care eludează întru totul prezența absurdului. Tulburător este, în context, versul: „*Fără Dumnezeu nu iese nimic*”/(Nihil sine Deo), care dezvăluie într-adevăr așteptarea/ intervenția unui Dumnezeu

- existențial pentru a nu fi alungat în afara timpului: „*Nimic nu mă mai mișcă - / nici limbajul profetic al pietreor, / rătăcit prin biblioteci imaginare, / nu mă mai fascinează.*” // *Orice metaforă scufundată în vers / este ignorată de jos în sus / cu o forță inegală cu greutatea / volumului de realitate depoetizată*” (Depoetizarea realității).

Totuși, existența, în toată complexitatea ei, trădează, pe calea unor metafore contrastive, nonsensul sacralizării. Poetul întoarce spatele „alchimiei verbale” (Rimbaud) și, prin asumarea ambiguității, deconstruiește, hegelian, „începutul prin început, sfârșitul prin sfârșit, începutul prin sfârșit, sfârșitul prin început”. Cu alte cuvinte, Nicu Ciobanu își propune să descifreze esențialmente noi sensuri verbului aflat în tranzit „între real și imaginar”, imaginarul aici fiind privit nicidecum ca o „plăsmuire ireală”, ci ca un mod de înfruntare a nevăzutului care, prin aglutinări repetate, preluate din inconștientul nichitastănescian, înfrățește dumnezeirea cu transcendentul: „...*De aici încolo murmurul / ierbii îți va urni troiene în prag. Să zicem că / pragul acesta nu există, că pragul este frumosul tău / trup, întins. De aici încolo, lăsând ca focul să / mai ardă-n curte, începe / trecerea noastră spre ținutul fără lumină*” (Om singur visând, XII) sau: „*Va fi târziu și noaptea nu va mai fi / noapte și ochiul nu va mai fi ochi. Un alt puls / ne leagă inima și-o altă inimă ne mișcă trupul.*” // *Grăbește-te, întâmplare, grăbește-te, zeu / uscat demult. Limba s-a făcut mare și mirarea / a crescut în ea. Mai întâi noaptea asta venită / ca o plângere - risipită peste ținutul / fără de lumină, nu este decât începutul unui limbaj / cu care începe bănuiala noastră, dezlegarea aripei / de satanicul zbor*” (Om singur visând, VII).

În viziunea poetului, eternitatea este tot una cu (ne)mărginirea: „*se-nchide ochiul și întâmplarea odată cu el, / Marele Negru - veni-va și el*”, și „*Hai să căutăm / ochiul ascuns în întuneric și nu într-un alt ochi*” (Întâmplarea cea mare).

Se observă cum *moartea* (înfățișată în toate ipostazele ei) devine o obsesie poetică (meta)fizică în măsură să asigure trecerea materiei, fără restricții desigur, dinspre orfism și apolinic către acest inexorabil →

FLORIAN COPCEA

neant descoperit în textele luate drept argument al reflecțiilor de față, care își propun să-l scoată pe poet din labirint spre a nu fi devorat de „*lumina înfrunzită*” care mai poate fi recunoscută și sub formele: „*șireată*”, „*obscură*”, „*rest*”, „*ciob*”, „*necruțătoare*”, „*pătoasă*”.

În borgesianul și, în aparență, fără o ieșire precizată, labirintul nu mai este o construcție adânc claustrofobă, ci o inițiere în rostul creației: „*Nimic nu vei afla mai mult/ decât ce-ți este dat să-nveți.// Vei rătăci prin labirintul cuvintelor/ fără ca să afli cum se stinge lemnul/ și cum arde piatra.// Nimic nu vei afla mai mult decât ce-ți este dat,/ tu însuși vei deveni un labirint*” (Labirint).

Nicu Ciobanu „deliricizează” poezia și ne determină să respingem ideea că prin capcanele labirintului ea poate fi întâlnită/considerată un fel de „fir al Ariadnei”. Demersul poetului de a-și înnobila spiritul, pândit fiind la fiecare pas întors în labirint de pericolul banalității, trebuie înțeles ca o lepădare iminentă de sinele conștient, aflat sub semnul sfâșierii „paradisice”: „*Poezii în singurătatea lor/ cred în ce li se spune// între ei și eternitate picură stropi de poezie*” (Lección de poezie).

Versurile lui Nicu Ciobanu produc o ruptură estetică în arta poetică voivodeană, nu experimentând forme noi de exprimare, ci impunând o abdicare de la tradiția culturală, „o aspirație spre o absolută înnoire a limbajului”⁴. El caută să descopere și să interpreteze în stil personal contrariile și avatarurile dialectice ale vieții, dincolo de care se regăsește realitatea că numai rupându-se de „tipologia modernistă” poate rămâne el însuși. Exploatarea cu obstinatie a miturilor din literatura universală, așa cum o percepea J. W. Goethe: „*ochiul*”, „*o-glinda*”, „*lumina*”, „*puiul de cuc*”, „*moartea*”, „*labirintul*”, „*matca*” – îl transformă într-un autentic desfăcător de (ne)cuvinte. Datorită acestor laitmotive, elementele transmodernității lui Nicu Ciobanu sunt tot mai evidente. Poezia sa nu e sincronizată la constrângerile literare ale mișcării culturale de sfârșit de secol XX, ci tinde spre antimetafizica logosului al cărui părinte este Nichita Stănescu. Poemul *La sfârșit de joc* este cât se poate de edificator: „*Nu mai există trecut/ și nici cuvinte/ nu mai există*”. Chiar dacă poetul nu ne avertizează

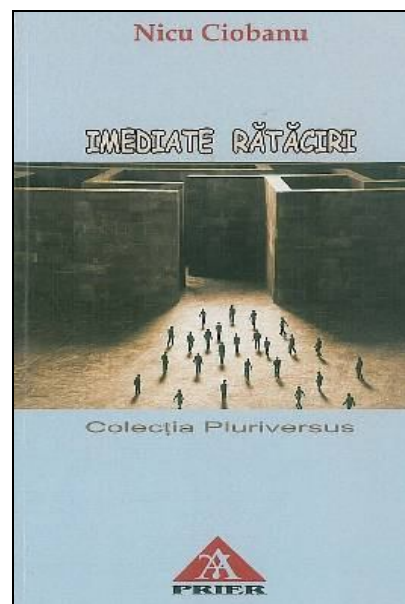
asupra *pattern*-ului nichitastănescian, „*cineva a evadat din poezie*” (vezi *Dorința de evadare*), despărțirea de apocalipticele imagini aflate în imperiul labirintic al spațiului descris provocând senzația că „înfinirea” (termen impus de C. Noica) nu se prelungește la nesfârșit și că eliberarea din non existența ce o presupune captivitatea în acesta, e, de fapt, o rătăcire perpetuă. Astfel se explică neconținutul monolog interior al poetului despre lume (lumea privită aici doar ca o reprezentare a efemerului) ilustrează ideea de poem și susține reciclarea formelor abisale ale poeziei.

Volumul *Imediate rătăcirii* este încă o probă a faptului că poezia în transmodernitate presupune renunțarea la relativism, raportarea creatorului la idealitatea ființei: „*Ai vrea să te întorci acasă./ Să rătăcești/ (...) Să te rostogolești printre/ blămurile de urs polar.// Va trebui să-ți cureți/ Și casa de vânturi/ Și curtea de stele/ Căzute din infern.// Doamne,/ Ce zile mai sunt și astea,/ Ce rătăcirii cumplite/ Mai sunt și drumurile noastre...// Încotro?*” (*Vânător de labirinturi*). Motivul „lumii ca labirint” împinge discursul poetic al lui Nicu Ciobanu spre o relevantă filosofie, a-nume pentru a demonstra ireversibilitatea timpului. *Labirintul înfrunzit* nu este numai rătăcire între real și imaginat, este deopotrivă o încifrare a „*incifrabilului și insondabilului*”⁵, dacă vreți, o „jubilație cosmogonică”.

Din perspectiva posmodernismului, Nicu Ciobanu este constrâns să recunoască, asemeni lui Umberto Eco, că *trecutul estetic*, în care s-a format ca artist, nu poate fi distrus, pentru că distrugerea lui presupune tăcere, obligându-ne la acceptarea ieșirii din joc: „*În spatele unui sfârșit, cuvinte nerostite/ își potrivește imaginea. E târziu să cobori în apă,/ să le recunoști printre/ umbre/ rătăcite prin anticariate*” (*Se simte-n piață miro de lumină pârlită*).

Pentru poet, curentul supus discuției nu înseamnă cultivarea anarhiei, cum observă și Nicolae Manolescu, pentru el – tradiția este o povară purtată cu grație, asumată critic sau ironic.

Criteriul al poeticului este la Nicu Ciobanu, poet al tranziției, zămisitor al unui univers dilematic permanent „cufundat în antemporal” (C. Agache), convertirea la ordinea, idealitatea și simbolurile existenței primordi-

ale. Ochiul poetului devine astfel „fisura” prin care poezia pătrunde înlăuntrul ființei, actualizând jocul textențial postmodern: „*Și până unde să mai merg/ prin viscolul acesta de metafore și/ discursuri politice, /prin risipa asta de cuvinte/ și toasturi funerare,/ (...) Din halucinantele vise nu-nțelegi nimic.// Din toate cele zise/ s-alegi, să scrii despre rătăcirii,/ despre citatele ce-au fost aprinse.// Vei suspecta chiar și-n silabe/ și rar, tot mai rar te regăsești/ și-n pripă cauți,/ prin vechi și armonioase cântece de lume,/ să spargi și oul barbian*” (O reală și imediată rătăcire).

Volumul *Imediate rătăcirii*, în pofida contrastelor, a formulelor și registrului, inspirând o unitate holistică surprinzătoare, probează că Nicu Ciobanu nu are complexe și că poate să-și ridice singur, fără niciun risc, statuie în „marginea ficțiunii”. El își valorizează dedesubturile structurale ezoterice și intime, unele dintre ele împrumutate din spectacolul ființial al nașterii și morții, cum ar spune renumitul critic român Mihai Cimpoi. Explicarea neînțeleșului „instituie pentru scriitor o condiție sfâșiată” (Roland Barthes), specifică transmodernității, „paradigmă” absolut revitalizantă pentru actul poetic.

Note:

¹Lector în fabula, București, Ed. Univers, 1991, p. 25.

²Virginia Popovici, *Opinii și reflecții*, Ed. Libertatea, Panciova, 2013, p. 19.

³Ștefan N. Popa, *O istorie a literaturii române din Voivodina*, Ed. Libertatea, Panciova, 1997, p. 235.

⁴Virginia Popovici, *Opinii și reflecții*, Ed. Libertatea, Panciova, 2013, p. 80.

⁵Catinca Agache, *Literatura română din Voivodina*, Ed. Libertatea, Panciova, 2010, p. 303.

LACRIMA POEZIEI LUMINII (I)

„Poezia e creație și rugăciune”. De aici pornim în analiza unei opere lirice aparte. Un poet care s-a impus cu autoritate în ultimele două decenii, Nicolae Băciut, este o personalitate distinctă în cultura română a începutului de secol XXI. Foarte activ în viața culturală a perioadei, organizator a numeroase concursuri literare în care promovează tinerii creatori, fondatorul prestigioasei reviste „Vatra veche”, premiat la nivel național, Nicolae Băciut este o voce originală a liricii românești și o prezență publicistică remarcabilă.

În volumele sale de poezii, este condensat, treptat, un univers religios stilizat, care unicizează creația la nivelul sinelui, singur recunoscând că „Vine o vreme când nu mai poți spune orice, când nu mai poți scrie oricum. E ca și cum fiecare cuvânt ar fi testamentar, ca și cum ai lăsa o moștenire din averea ta de cuvinte de o viață. Și din aceste cuvinte fiecare trebuie să primească ceva cu care să simtă că este mai bogat, să simtă cum sufletul lui își întinde conturul, cum îi cresc aripi. Pentru că scrisul înseamnă să stai de vorbă cu Dumnezeu. Și dacă nu vrei să stai de vorbă cu Dumnezeu, de ce să mai scrii? Vine o vreme când ceea ce ți se întâmplă nu ți se mai întâmplă ție, ci numelui tău”.

Influențe religioase găsim în toate volumele, însă este notabil faptul că de câțiva ani, lirica este vădit preocupată de sacralitate, de relația omului cu Dumnezeu, de izbăvirea prin creație, de sensul jertfei și al mântuirii. Dialogul cu Dumnezeu trece prin dialogul cu sine însuși, cu propria raportare la sfințenie. În *Poemul Phoenix* (Editura Nico, 2010) vorbim deja de un limbaj specializat: „Tot mai visez un vis că mai visez, / că numele mi-e primăvară, / că lacrima îmi e botez, / că Dumnezeu mă înconjoară – / dar numai visul mă visează / în lacrima luminii trează”. (*Lacrima luminii*). Simbolistica Luminii devine dominantă. Ne aflăm în spațiul sacru al divinității revelate și trăite plenar. Căutarea ei este necesară pentru purificarea sufletească: „Unde ești, Doamne? / Nu ți-am văzut fața, / ochiul tău nu și-a deschis pleoapa, / cuvântul tău / nu și-a despărțit lite-

rele / ca o duminicătură, / nu a despărțit viața de moarte, / ziua de noapte, / pe unu de șapte (...) / Unde ești, Doamne, cui m-ai lăsat” / Care mi-e vina, unde ești, Doamne, / cui să-i plătesc, cine mă iartă”.

Dacă Nicolae Steinhartd spunea în 1986 că „Am găsit cu bucurie și nu fără emoție la Nicolae Băciut, una din marile obsesii ale poeziei din vremea tinerețelor mele: ideea poemului ca operă impecabilă, ca ideal absolut, unic, suprem, atotîmbărbător și atotbiruitor al oricărui cutează să scrie versuri”, eu aș putea spune că am găsit în volumele lui Nicolae Băciut lirismul religios în stare de contemplație, de iluminare, de împlinire prin creație, prin întâlnire cu Dumnezeu.

În volumul aniversar *Cincizeci și cinci*, Creația devine o *Săptămână Luminată* menită să desăvârșească sufletește Ideea: „În fiecare luni / e vineri, / în fiecare ieri / e-o seară, // sub fiecare pleoapă-i primăvară, / e toamna unei veri - / un anotimp / de nicăieri. / Și-n fiecare sâmbătă / e-un luni, / o nuntă / fără de mireasă – / când nu-i nimic / ca să cununi, / când casa se întoarce-acasă. / Duminică / e lumea mea, / un început / ce nu ne va-ncapea. / În fiecare luni / e luni, / în fiecare zi / e-un șapte / pe care n-ai cum să-l aduni / și care nu se mai desparte”.

Dimensiunea creației este atemporală, fiindcă timpul nu există decât în dimensiunea noastră istorică, în necesitatea noastră de a-l măsura cu pendula ceasului obosit. Timpul devine prefăcere a Creației ce ispitește în creatorul ei sămânța sacrului.

Dacă la începuturile ei, poezia lui

Nicolae Băciut era una în care erau cultivate „tăcerile semnificative („când tot ceea ce nu spun sunt”), care deschide „cartea lumii”, caută „cuvântul cel de taină” și pășește iscoditor, în modul liric al lui Blaga (în continuare marele model), într-un anotimp plin de miracole: „un anotimp al firii mele fără margini”³⁹, actualmente, lirica se distanțează de modele (în afară de modelul blagian este obsedant în opera lui Nicolae Băciut dialogul cu Nichita Stănescu, mereu și mereu inedit, prezent în toate straturile conștiinței poetice).

De asemenea, criticul Eugen Simion sesiza încă de la primele volume dominantă cromatică, preferința absolută pentru alb, pentru imaculat, pentru Iarna în splendoarea ei de curățire definitivă și însetare de divin.

Mănușa de gheață din volumul *Nostalgii interzise* devine un leitmotiv. Gheața însă nu are conotațiile stilizate ale unui abisal fințial, ci trimite la transfigurare, renaștere, regăsire de sine și reinterpretare a Poeziei. Este șansă de mântuire, de trecere într-un Dincolo transparent, etern vizibil într-o geografie a lacrimii stănesciene, stare de contemplație și de purificare: „Noi stăm în fața unei pâini de gheață - / se spune, / o pâine rumenă și arătoasă - / în timp ce-n aburul privirii / cenușa grâului refuză coacerea, / câmpia își alungă propriul deal, / pădurea se retrage în copac, / iar mâna dreaptă crește / chiar din mâna stângă / cu care vine cineva / și taie pâinea. // În fața noastră însă nu-i / decât un strop de lacrimi licărind” (*Pâinea de gheață*).

De altfel, într-un „Duel” cu poezia (din volumul *Casa cu idoli*), Creatorul este un Alb încărcat stilistic, iar universul devine asemenea Lui. Metafora Luminii este stilizată într-un Alb nesfârșit care se-așterne pe firea lucrurilor: *Zăpada / mănășă aruncată / în memoria ierbii*.

Sacralitatea devine o constantă a poeticii lui Nicolae Băciut. Metafora Albului este metafora divinității. Ea capătă semnificații legate de consacrare, de renaștere, de reîntâlnire între „eu și Tu”. Poemele din volumul *Alb pe alb* „sunt o expresie suficient de limpede a unei viziuni lirice în care se îngemănează, cu egală →

MARIA-DANIELA PĂNĂZAN

³⁹Eugen Simion, *Nicolae Băciut, Memoria zăpezii*, în *România literară*, 6 ianuarie 1990, p. 10.

îndreptăţire, impulsul spre lume, spre reprezentările cu un grad sporit de concretitudine, şi reculul în interioritate, retragerea în trăirea de anvergură afectivă pronunţată. Titlul volumului trimite, aproape involuntar, spre seria de tablouri Alb pe alb, aparţinând pictorului Kazimir Malevici, în care autorul tindea să redea sensibilitatea pură, renunţând la orice referire contextuală, fenomenală.

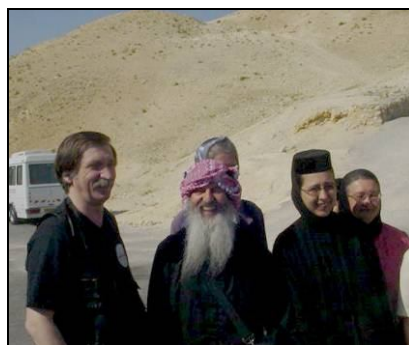
În cazul lui Nicolae Băciuş, este evident că realul este prezent în filigranul poemelor în mod imediat, elementele universului intrând în arta combinatorie a versului printr-un soi de reducere a lor la imaginea esenţializată, la figura spirituală pură, printr-o strategie a nuanţei, printr-o tehnică a sugestiei abstracte ori a reveriei aplecată asupra marginii de taină a lumii: „Alb pe alb, / Viaţă pe viaţă, / nimic n-a fost spus, / totul se ştie, / pe faţă, / fără trecut, / fără azi - / o noapte abandonată / ca o fiară / nevănată; / nicio atingere / nu ajunge / până la sânge, / nici o lacrimă / nu-şi ascunde marea. // Eu şi tu. / Altfel spus, / Nu”⁴⁰. Poemele acestui volum se împletesc în rugăciune, în „viaţă pe viaţă”: „Drumul poeziei de la alb la alb e cel dătător de chip interior inefabil, suport al portretului în alb, autentificând ordinea sacră a cuvintelor: „nu e nici viaţă, nu e nici moarte, / totul rămâne închis într-o carte... Poemul îl scrie pe poet; în trepte, dureros şi sublim, până la solemnitatea secunde în care are loc îngenuncherea pe pagina de carte, cel mai pur gest dintr-o biografie poetică; coloană albă la nunţile lumilor. Puter-nic şi blând, poetul e doar respiraţia cuvintelor.”⁴¹

Înfiază-mă, Tu, Doamne, până dincolo de toamne, iată crezul artistic al liricii religioase a poeziei lui Nicolae Băciuş. Totul curge înspre rugăciune din puterea sufletească a întâlnirii cu sine şi cu Dumnezeu. El are „precum transilvănenii autentici (v. consemnările lui Lucian Blaga despre Marele Şaguna!) un puternic sentiment al duminicii, al înveşmântării în lumina lină duminicală”⁴²: Cel

ce crede se teme; cel ce se teme se smereşte; cel ce se smereşte se îmblânzeşte; cel blând păzeşte poruncile; cel ce păzeşte poruncile se luminează. În rugăciunea duminicală se aşează liniştea din *Despărţirea de înger*, o antologie interesantă, plasată sub influenţa hemografiei stănesciene: „A venit îngerul şi mi-a zis: de atâta amar de vreme te veghez ca să ajungi om de ştiinţă şi tu până acum n-ai inventat nimic! Cum să nu; am inventat; numai că ştiinţa pe care eu am creat-o este atât de subtilă, încât uneori se confundă cu firescul. Ea se numeşte hemografia, adică scrierea cu tine însuşi”.

Consecvent dedicat Albului, poemul are o curgere firească: Nunta e „de argint”, primăvara e o „mireasă îmbrăcată-n alb”, iar „un alt Christos / ne va petrece / albu-n os”.

Nu lipsesc referinţele metatextuale, trimitere la textele biblice, fi-rescul unui Azi etern, perceput iconic: „Fericit că timpul stă în loc, / că nu există ne-nţeles / că morţii poţi să-i dai bineţe, / că verbul / nu e sclavul vreunui adjectiv / că masa mea de scris / pluteşte lin / ca o corabie pe marea în furtună”. Voit stănescian, îngerul nu se desparte, *in facto*, de poezie, ci el se integrează în Abolut, în Cuvânt. Îngerirea din poemul *Îngerul din cuvânt* este o consecinţă a „şederii” în conştiinţa de sine, orice părăsire fiind imposibil de delimitat în Verbul creaţiei: „În orice clipă eşti, / în orice parte - / şi-e sângele o urmă / ce cândva se desparte / în lacrimă / şi în privire / şi în mireasă / şi în mire, / până când trupul tău / devine cruce, / până ce iarba-şi răstigneşte noaptea / ce-ngroapă iar / secunda dintre septembrie / şi toamnă / şi dintre sâmbătă / şi-altar, / dintre tăceri / şi minutar. // În orice clipă eşti, / până-n cuvânt te îngereşti.”

Cu părintele Rafail Noica, în drum spre Pustiul Hozveei, 12 mai 2006

Interesant este poemul *Fereastră de lacrimi*, în care reflectarea din fereastră nu poate fi decât „albă”, deoarece „Acolo şezum / şi plânsem / cu lacrimi dulci-amărui / ale tale, ale mele / ale nimănu”.

Înstrăinarea pare atemporală, iar dorul de nestăvilit, bineînţeles în „răsu-plânsu” stănescian...

Analizând opera lui Nicolae Băciuş, scriitoarea Cezarina Adamescu remarcă prezenţa constantă a sacrului revelat în Poezia celui ce este „o lacrimă a lui Dumnezeu”: Simţământul sacru e prezent în toate poemele din acest volum şi din întreaga creaţie a autorului şi el respiră evlavie, pietate, credinţă, speranţă, iubire. Fără aceste coordonate, Poezia n-ar fi întreagă şi nici nu ar avea impactul dorit. Iată aici, sentimentul filiaţiunii faţă de Maica noastră, a tuturor: „*Iubindu-te, / mă inventam, / cel care-am fost, / cel care sunt / în chipul bobului / mărunţ, / Marie, Preacurată Maică, / mă repetam / iubindu-te / cu-o moarte - / înc-o dată, / fiul tău, / îngenunchind / într-o carte*”⁴³. Atrag atenţia Definiţiilor pe care autorul, într-o nesfârşită luptă cu sine, le dă propriei creaţii, atingând sensibil corzile interioare ale sufletului reverberând dragostea infinită faţă de versul stănescian: „*Poezia / e stropul de ploaie / de la streasina ierbii. // Nu, nu aceasta e poezia, / şopti iarba. // Poezia / e bobul de rouă / de la subsuoara ierbii. // Nu, nu aceasta e poezia, / strigă iarba. // Poezia / e lacrima / de la ochiul ierbii. // Nu, nu aceasta e poezia, / suspină iarba. // Poezia / e picătura de sânge / de la talpa ierbii. // Nu, nu aceasta e poezia, / tăcu iarba. // Poezia sunt eu - / şi eu aştept coasa.*” Concluzia autoarei este că „Ajuns la deplina conştiinţă de sine, Nicolae Băciuş spune: „*Acesta sunt eu - / lacrima lui Dumnezeu!*”. Da, asta da...Să fii lacrima lui Dumnezeu, nu este puţin lucru, dimpotrivă. Fie şi numai pentru atât, această lacrimă se va imprima pe un giulgiu invizibil, precum chipul lui Iisus Cristos pe marama Veronicăi, în drumul spre răstignire. Şi-o vom purta pe dinăuntru ca pe un odor de preţ, ca pe o cruciuliţă, ca pe un Sfânt Rozariu...”⁴⁴

⁴⁰ Iulian Boldea, *Urmele scrierii*, în „Cuvântul liber”, 2003.

⁴¹ Valentin Marica, *Pleoapa lui Homer*, 50 de poeme în lectura autorului, în colecţia „Cartea radio de poezie”, Societatea Română de Radiodifuziune şi Studioul Regional de Radio Târgu-Mureş.

⁴² Valentin Marica, *În loc de Prefaţă. Laudatio lui Nicolae Băciuş*, în vol. *Sens giratoriu*, Ed. Nico, 2013, p. 8.

⁴³ Cezarina Adamescu, *Poezia boemei, boema poeziei - Nicolae Băciuş*, Editura Nico, 2010, p. 11.

⁴⁴ Idem, p. 18.

Vârstele lecturii

Între atâtea lucruri minunate pe care mi le-a oferit Brăila – de la Ion Creangă la... Ana Blandiana, cei doi fiind genericul a două concursuri de creație literară – , unul are notele sale distincte, inedite.

Concursul de Creație Literară "Ion Creangă" și-a înscris între secțiunile sale una care m-a vizat direct, timp de cinci ani: "Interpretare critică a unui poet contemporan".

Astfel, cărțile mele "Poemul Phoenix", "Cincizeci și cinci", "Poeme verzi pe pereți", "Despărțirea de înger" și "La taclale cu Dumnezeu" au oferit unor gimnaziști și liceeni din țară și din țări prin care viețuiesc români posibilitatea de a comenta, la alegere, poeme.

S-au adunat, în cele cinci ediții ale Concursului peste 2500 de pagini de comentarii critice. Cifra este uluitoare, având în vedere că, nefiind un autor canonic, sursele de "inspirație" au fost reduse, ceea ce i-a făcut pe concurenți să fie, cel puțin, originali.

Am publicat în cinci antologii textele înscrise în concurs, pentru a valorifica, pe de o parte, eforturile organizatorice extraordinare, iar pe de altă parte pentru a demonstra că există elevi dotați, cu preocupări literare, cu disponibilități critice.

Am fost un privilegiat să am parte de judecata critică a unor tineri intelectuali, neatinși de "viciile" criticii literare de la noi.

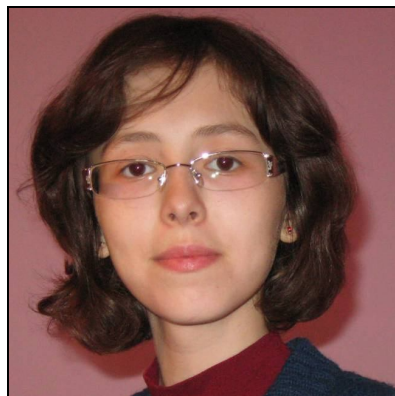
Voi începe să public texte din aceste antologii, ca semn al recunoștinței mele pentru toți participanții la cele cinci ediții de concurs.

Prin astfel de cititori, literatura română încapă pe mâini bune. Mai are o șansă!

M-aș bucura dacă printre cei care au comentat poeme din cărțile mele se vor regăsi și criticii literari de mâine, fiindcă, de ce să nu recunoaștem, e nevoie imperativă de sânge proaspăt în critica literară, de comentatori neobosiți, neplictisiți, neconfiscați de cine știe ce interese mai mult sau mai puțin literare, de grupuri de presiune, care se cred instanțe supreme.

NICOLAE BĂCIUȚ

PARADIS

Cu o activitate literară formidabilă, cu o admirabilă profunzime în scriitură, domnul Băciuț, prin poeziile sale, are neînfricarea de a mărturisi și a se mărturisi pe sine, în rânduri adesea încântătoare prin fondul lor și nu neapărat prin forma lor. Astfel, am primit „moștenire” remarcabile și valoroase gânduri pentru cunoașterea și descifrarea tainelor unor chestiuni care frământă permanent ființa umană. Prestând mereu o muncă încărcată cu pasiune și talent, Nicolae Băciuț încearcă să afirme în domeniul literar probleme legate de condiția efemeră a omului în Univers ori micile tulburări interioare legate de conștientizarea acestei condiții, precum și sentimentul spiritului național. Acordă un interes viu ideii dar și coloritului expresiei care nu are totuși o foarte mare importanță.

Simbolul visului este ilustrat în poezia „Paradis” ca o trecere într-o altă rânduială a Universului, un mijloc de evadare (*De-o vreme, am început / să visez morți. / Probabil, / le e dor de mine;*). Sub imperiul unei forțe care pare a-l chema într-o lume mai bună, eul liric intră într-o stare de melancolie, de nevroză, păstrându-și totuși controlul asupra unei realități dezolante (*De-o vreme, / numai negru e-n priviri*) ce pare că este o temniță fără altă ieșire.

Pentru eul liric, moartea reprezintă o poartă de trecere spre o altă stare a ființei și un drum spre „marea iluminare” (*De-o vreme, am început / să visez morți. / Probabil, / le e dor de mine;*). Momentul trecerii spre *Paradis*, spre locul privilegiat în care sufletul e îndumnezit, desființează granițele ființei, mântuind sufletul creator.

Având acces spre alt Univers, intrarea nu mai este îngreunată de încercările riscante și dramatice ale

unei uși strâmte care „sugerează trecerea periculoasă”. Imagine a morții generale, *poarta* ascunde o altă lume.

Îmbrăcând atributele unei beatitudini de natură metafizică, dorul capătă configurații profunde, înrudite cu moartea.

Visul este un spațiu al destăinuirilor esențiale (*De-o vreme, / morților li-s vis. / Probabil, / cuiva îi e dor de mine. / În Paradis!*).

Aventura într-o astfel de dimensiune înseamnă abandonarea totală a condiției prezente în favoarea unei trăiri de excepție, care promite dobândirea unei existențe noi, în *Paradis*.

„*Reminiscență a unei stări pierdute sau aspirație către o stare viitoare, paradisul e un suspin adânc și universal omenesc.*” (Nichifor Crainic) - Prin urmare, această glisare inversă prin ochiul interior, spre o ipostază desăvârșită a eului este o moarte doar pentru trup, o reînviere în spirit. „Dorul” ar reprezenta doar o eliberare, dureroasă, ce-i drept, de povara vieții trupesti, de atașamentele terestre.

Ideea domnului Nicolae Băciuț este că nu lumea aceasta se bucură desăvârșit de arta creată, că există un alt spațiu dedicat acestui „*joc cu icoane și cu glasuri tremurate*” de unde să poată răzbată în sufletele noastre, „*pe tablele de carne ale inimii*” – în *Paradis*.

În lumea inferioară, nu poate fi conștientizată importanța deosebită a Cuvântului care construiește continuu, care deschide calea spre Dumnezeu. *Poarta* este soluția spre continuitate în altă dimensiune. Ea deschide pentru sufletul creator căi, salvări de realitatea opresivă.

În *Paradis*, toate dorințele se împlinesc. Poetul poate să găsească un univers pe măsura imaginației sale creatoare, un public pe care îl poate feri și care îl poate feri.

Iar ispitirea este intensă și puternică. Starea de suferință pe care pare să o resimtă continuu din cauza indiferenței și a uitării pare să-și găsească sensul în tânjirea după o existență diferită, în *Paradis* (poate chiar în paradisul imaginat de Borges, ca univers al creației simbolizat de Biblioteca Ideală, ca tezaur al creațiilor valoroase ale tuturor timpurilor).

IRINA-MARINELA DEFTU,
a XI-a, Călărași

RĂZVAN DUCAN, DARIE DUCAN O DUALITATE POETICĂ FERICITĂ

Formulă rară, cred chiar unică, avem în volumul *Poezii Răzvan DUCAN Darie poeme*, apărut la editura "Vatra veche" din Târgu Mureș. Este vorba de poetul Răzvan Duncan și de fiul său Darie. Acesta însoțește volumul cu o *Lămurire*, o adevărată "ars poetica", impresionantă pentru vârsta și experiența sa artistică. De aceea, o reproduc în parte:

"Poeziile și poemele acestei antologii, atât ale lui RĂZVAN DUCAN cât și ale lui DARIE DUCAN, sunt selectate din majoritatea volumelor publicate de cei doi poeți, de la origini până în prezent, plus două inedite. Cele mai vechi poezii datează din anii 80, iar cele mai noi din 2015. Nu am respectat în selecție criteriul cronologic (decât în succesiunea tată-fiu, absolut firească) nu dintr-un deficit de simț istoric, ci din dorința de a evidenția prin contrast timbrul diferit al fiecărei vârste, în cadrul operei fiecărui poet, de-a lungul timpului. O cronologie ortodoxă ar fi susținut politica editorială și nu spontaneitatea creației, cu atât mai puțin a receptării. Arthur Rimbaud îi cerea poeziei sabotarea normalității simțurilor. Am realizat această selecție cu acest gând și cu acela de a face un duet împreună cu tatăl meu, precum un film 2D. Adică firesc. Actualitatea polemicii literare cere această antologie. Acuzația de lipsă de continuitate, de hazard istoric și de neraportare la înaintași, adresată generației mele de către unul dintre profesorii mei, domnul Nicolae Manolescu – și căruia, cu toate divergențele, îi fac o reverență – mă determină, fără niciun fel de forțare a alăturării, ci într-o selecție estetică (una care confirmă firescul gestului) să sugerez, nu mai mult decât e deja evident prin chiar poeziile selectate, că există dialog statornic între generații chiar și la poeți fundamental diferiți. Antologie de față nu e o carte de dialog stilistic, ci o carte de reprezentări individuale. Dar în ea se întrevede dialogul."

Și poetul mureșean Nicolae Băciuț, editorul cărții, ne întâmpină cu *Trunchiul și așchia*, care începe astfel: "Prima remarcă, când mi s-a

propus să scriu o "prefață" a acestei cărți, a fost să-mi reamintesc un vechi proverb: "Așchia nu sare departe de trunchi". În acest caz se potrivește ca o mânășă înțelepciunea populară, ba chiar aș zice că din trunchi s-a desprins nu o așchie, ci tot un trunchi.

O astfel de antologie este o idee insolită și, dac-ar fi să mă bazez pe ce informații dețin, chiar unică."

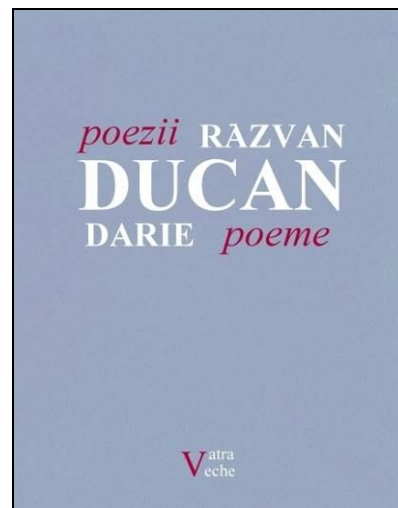
Intrând în interiorul celor peste 250 de pagini, cum era firesc, ne întâlnim cu secțiunea lui Răzvan Duncan, cel care se născuse la Târnăveni, în 1957, nu departe de Pănadea mea natală, unde trăiește și în prezent. Începând din 1990, până în prezent, a publicat 11 volume de versuri, 9 de eseuri și recenzii și 3 antologii: *Miroase a tei orașelul meu de provincie* (2002), *Supravieșuirea* (2007) și *100 cele mai frumoase poezii* (2010).

Interesante și originale sunt și titlurile volumelor de versuri: *Viețuirea-n clepsidră* (1990), *Dumnezeiescul Ardeal* (1993), *Piramida lui Duncankamon* (1994), *Târnavă mea de lapte dulce* (1995), *Poeme din cutia neagră a spuselor* (1997), *Epistole către Adrian Păunescu* (1998), *Mulțumesc albastru* (2006), *Băciuț* (2008), *Poem sărutând mâna poetului* (2012), *Poporul de proști versus Eminescu* (2013), *Strigăt din curba lui Gauss* (2015).

Din volumele de publicistică mi-au reținut în mod special atenția: *Târnăveni – repere culturale și istorice* (2003), *Cenacul literar din Târnăveni* (1956-2006) – 50 de ani de existență, care se numea Elena din Ardeal, în cadrul căruia poetul și-a desfășurat activitatea. Mărturisesc că numai acum, nu știu de ce, am aflat de existența sa.

Trecând la selecția versurilor, am ales dintre cele 79 de titluri, pentru a ilustra natura poetului, chiar pe prima dintre ele: "Un gheizer fierbinte" - Un gheizer fierbinte și roșu/ la care vin să se vindece/ de curiozitate/ stetoscoapele lumii/ e tot ce-ți ofer.// Ia-mă de mână, căci și cușca/ intră în prețul afacerii.// Nu-mi lustrui vergelele/ dacă nu-i stai în dreptul coastei lipsă/ semințele-s pietre/ și fructele te vor durea.// Mișcă buzele,/ atrag atenția,/ tu urcă prin Braille/ până la ea.// Să taci dens acolo/ încât să-i ridici în jur/ o cămașă de liniște."

Citindu-le atent pe toate, mi-am dat seama că avem în față o mare varietate de teme și prozodii, un

peisaj exterior în care se amestecă banalitatea cotidiană a vieții, dar și peisaje imaginare, fantastice, insolite. Caracterizând astfel o poezie modernă, la pas cu cea practică de urmașii poetici ai lui Nichita Stănescu și Marin Sorescu. Iar dacă aș vrea să-i fac unele sugestii copământeanului meu, acestea ar fi: să se mai adune din atâtea risipiri și improvizații, să se mai așeze, să aibă un topos și un cosmos existențial doar al lui sau cu precădere al lui.

La secțiunea a II-a a cărții, ne întâlnim cu Darie Duncan, născut la 10 mai, 1988, în Târnăveni. Datele sale biografice ne sunt comunicate astfel: "A urmat Facultatea de Litere a Universității din București și un Master în Literatură Comparată al Universității Paris-Sorbonne (Paris IV). A debutat în presă în anul 2000, prima carte de poezie apărându-i în 2003, la numai 15 ani. În 2013, la Paris, a inventat conceptul de Artă Imunitară și o metodologie proprie, al cărei Manifest negativist e o încercare de hermeneutică. Publică în revista *Vatra veche* rubrica exemplificatoare *Colțul negativist*. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România începând din 2007."

Iar titlurile volumelor de versuri ne apar astfel: *Trilogia lapidară* (2004), *Cartea dintre doi tâlhari* (2008), *Aprilie aseptice* (2008), *Spirt* (2011), *Câteva feluri de cancer* (2012), *Colindeion* (2012), *Dopamină în alexandrini* (2013), *Çavraj* (2013), *Poezii noi* (2013), *Vedeșicredele* (2014), *O rafie de lumesec* (2015), *Iarna de-ale gurii* (2015).

La care se adaugă cele de artă imunitară: *Poezii. Vectori I* (2014), →

ION BRAD

Poezii. Vectori II (2015).

Are și volume de critică, istorie și eseu literar: *Manifestul negativist* (2014), *Pentru o artă imunitară* (2015), *Spațiul bacovian* (2015), *Maniera folclorică A.P.Cehov-I.L. Caragiale* (2015), *Molière 3D* (2015) *Un teatru imunitar. Nostalgia la Eugen Ionescu* (2015).

Precum și de dramaturgie: *Dreptunghiul leproșilor* (2008), *Prerogativele lui Dumnezeu* (2010), *Republica de cenuși aruncate în mare* (2012), *Trilogia burgundă* (2014).

Și acum, Prima câmpie, din cele nouăsprezece cuprinse în sumar: "Aș cere-mpământare pentru volții votcii/ și aș rememora să pot trăi biografia lemnului ușor./ Hei, cine bea cu mine și să merite intimitatea unei crime/ cine schimbă sângele în apa cu care îl speli?/ Am auzit un om odată răspunzându-mi cu mult înainte/ ca eu să fi pus întrebarea. M-am murdărit de murele cuierului/ mai mult ca de fragii cârjelor. Cine bea cu mine și să merite intimitatea unei crime? e răspunsul la o întrebare pusă / cu toată forfota de trupuri ocolire dând ca iodul unei găuri/ de care vrei să scapi mai tare decât ea. / Dumnezeu ți-a scuipat mimica/ și un secol întreg a alunecat pe ea și după oase știm/ că și le-a rupt."

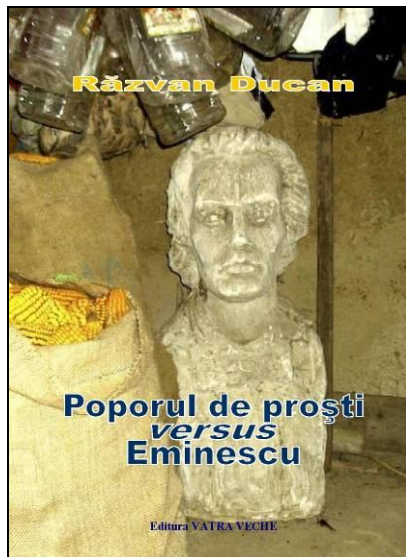
Ca și în cazul tatălui, le-am citit pe toate celelalte selectate de Darie Duncan. Impresia mea finală se formulează astfel: junele poet aparține școlii existențialiste, inaugurată exact acum 100 de ani de Tristan Tzara, inițiatorul mișcării Dada, la Zürich, în Elveția. Mai sunt și alți poeți tineri sau mai vârstnici decât târnăveanul de la Paris care exersează cu ambiție acest gen de poezie, provocatoare altădată de șocuri și scandaluri literare. Nu mai e cazul în prezent, când peisajul nostru poetic e un veritabil și simpatic galimatias, ale cărui eventuale violențe de limbaj, uneori și licențios, nu mai sperie pe nimeni. Totul depinde de talentul personal al celui care scrie. Iar despre Darie Duncan avem două aprecieri pertinente pe coperta ultimă a cărții:

"Un poet remarcabil, tânăr și copleșitor, Darie Duncan continuă opera de familie a tatălui său, Răzvan Duncan, poet și gazetar de prestigiu, din Târnăveni. Dumnezeu a dat acestei familii suficientă vocație pentru a întemeia o literatură." (Adrian Păunescu)

"Spre deosebire de poezia lui Răzvan Duncan, cerebrală și încărcată, senzuală, poezia lui Darie Duncan e mult mai tristă, dar și mai pasională, mai bătrână, parcă, invers proporțional cu specificul vârstei, ce-și găsește un argument în versurile: M-am născut într-un secol cu miros de mobilă / bătrânească. E greu de spus care dintre cei doi Duncan e mai mare sau mai mic. Din fericire, sunt de nedespărțit și niciunul nu scapă de celălalt. Nici istoria literaturii de amândoi." (E.M.C.)

Așteptând alte cărți ale colegilor și copămintenilor mei, talentați și harnici, remarc cu plăcere că volumul de față poartă nr. 16 din colecția "100 de cărți pentru Marea Unire – 1918-2018". Iar poetul-editor Nicolae Băciut conchide în locul meu: "Aștept momentul în care critica literară să-i descopere în dimensiunea reală a valorii lor [pe Răzvan și Darie] și să-i așeze și ea acolo unde le e locul, în primul raft al bibliotecii literaturii române."

Poetul Răzvan Duncan ne povestește EMINESCU

Cartea "**Poporul de proști versus Eminescu**" de Răzvan Duncan, aflată la a doua ediție la editura **Vatra veche** (prima ediție a apărut în 2013) este o *sumă* de poezii dedicate de autor lui Eminescu. E oare bine ales cuvântul *sumă*? Din punct de vedere matematic, probabil, da. Din punct de vedere însă al conținutului, cartea nu este o *culegere de poezii*, cum mi-am închipuit când am început s-o citesc, ci o superbă *poveste*, care m-a plimbat

prin Universul Eminescu. M-am lăsat condusă de pana autorului și am trăit emoția călătoriei de la un capăt la celălalt al cărții.

În fapt, am dat de o carte unică în felul ei. Nu este o biografie a lui Eminescu, nici o trecere în revistă a poeziilor lui, nu este o descriere a iubirii dintre Veronica și poet, nici a prieteniei lui cu Creangă, nu este o analiză a ideilor filosofice eminesciene, nici a frumuseții limbii poetice a lui Eminescu. Dar le cuprinde, pe toate, într-o mare poveste - poezie.

M-am întrebat, citind cu emoție și bucurie *marea poveste*, cum i-a venit autorului formidabila idee de a pune pe hârtie, în poezie, un tablou de ansamblu al vieții lui Eminescu? Conținutul cărții emană o mare dragoste și venerație a autorului pentru Marele Poet, pentru poeziile lui, pentru limba lui și pentru România, în general. Am citit, de-a lungul anilor, multe poezii dedicate lui Eminescu, fie pentru aniversarea nașterii, pe 15 ianuarie, fie a morții, pe 15 iunie. Textele cuprinse în carte nu sunt însă doar gânduri ocazionale, ci dragostea pentru Poetul Național care îl însoțește pe zilnic pe Răzvan Duncan. E ca și când, trezindu-se dimineața, autorul ar vedea pe iarbă, în loc de rouă, versuri de Eminescu, sau noaptea, cu ochii spre cer, ar zări nu stele, ci numai un Luceafăr.

M-am lăsat cuprinsă de farmecul lumii pe care Răzvan Duncan mi-a oferit-o. Cuvintele poemelor lui sunt și poezie și imagine și muzică, simultan. Dacă ar fi să citez versuri care mi-au plăcut, ar trebui să citez cartea în întregime. Sau, în cel mai rău caz, poezii în întregime, pentru că poeziile, ca și cartea, sunt un întreg, orice fragmentare le-ar răni. Nu le pot ciunti, trebuie să ofer câteva în întregime!

În "**Teii**", de exemplu, m-am recunoscut nu numai în iubirea pentru copac (dar cine nu s-ar regăsi în această iubire?), dar și în cea pentru Eminescu.

Teii ar trebui scoși din rândul copacilor

Și trecuți în rândul sfinților,

Pentru minunile înfăptuite la ceasul înfloririi,

În sufletele copiilor și ale părinților.

Teii ar trebui canonizați de urgență

VERONICA PAVEL LERNER

*Și trecuți cu roșu în calendar,
Pentru desantul unor bucurii,
În nările și rotunjimile globilor
oculari*

*Teii ar trebui să fie locuri de
pelerinaj,
Biserici să poarte hram cu numele
lor,
Aromele să fie ridicate la rang de mir
Și numele să fie pe buzele tuturor.*

*O vină poartă și Mihai Eminescu,
Chiar peste secolii și-n contumacie,
A adăugat câțiva lucși luminii teilor,
Cu lucșii versurilor lui de pe hârtie.*

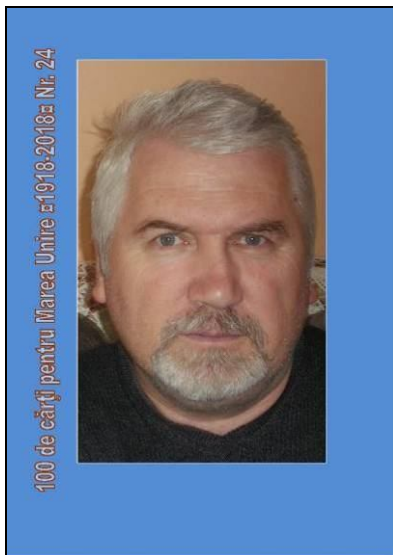
Poezia "**Dacă**" ilustrează, în câteva
cuvinte - dar cu ce forță! - măiestria
limbajului folosit de Eminescu:

*Un singur cuvânt dacă scoți
dintr-un poem de Eminescu,
oricare ar fi acesta,
poemul se scurge de conținut,
ca și când ai lua dopul de la vană,
ca și când ai lua ața care strânge la
gură un balon,
ca și cum ai lua o cărămidă,
o singură cărămidă din barajul unui
lac de acumulare.
Presiunea neîntregului smochinește
presiunea întregului
și ființa, ca un fum nevăzut, pierde din
duh.
Poem ciobit în concavitatea sa,
din el nu va rămâne decât amintirea
plinătății,
ca o vană gata pentru îmbăiere,
ca un balon umflat cu aer,
ca un lac de acumulare plin cu apă.*

Prin poezia "**La Inceput**", intrăm în
universul filosofic al lui Eminescu:

*La început a fost ideea punctului și
apoi punctul,
apoi strigătul reverberat al punctului
a devenit linie dreaptă.
Apoi linia dreaptă a început să muște
din intuneric
și a devenit rază.
Apoi cerul a multiplicat privirea
roată a punctului.
Apoi punctul a murit, dar strigătul lui
continuă,
în toate direcțiile, linia dreaptă.
Apoi a fost Eminescu, apoi „La
steaua”
Apoi Einstein, apoi $E=mc^2$.*

Răzvan Duncan a pătruns, metaforic,
în încăperea în care Poetul își așternea
pe hartie gândurile - **Mereu în chirie**:

*Teritoriul și-l delimita
Cu perdeaua de fum făcută de
spirtieră,
Și cu mirosul de cafea.*

*Nu ridica piciorul, nu ridica glasul,
După roțile dințate ale stelelor,
Își potrivea ceasul.*

*Așa se ferea de frig și de lumea de-
afară,
Lăsând în încăpere doar razele nopții,
Să apună și să răsară.*

.....
*Merele lui Newton nu aveau ce îi
face,
Gândurile lui învingeau gravitația,
În neliniștita sa pace.*

*Aștrii i-au fost sigură casă de reverie,
Nimic al lui pe pământ,
Mereu și mereu în chirie.*

Având o formațiune universitară
tehnică, Răzvan Duncan a transpus -
prin matafore legate de legile
matematice și fizice - atemporalitate
operei Eminesciene. "**Eminescu și
clopotul lui Gauss**" este titlul unei
poezii de o mare intensitate
emoțională, cu multiple rezonanțe.

*În statistică, biserica are pereți
variabili.
Inconstant e și numărul de Dumnezeu.
Credința este pe o plajă largă a
dogmelor.
Un puzzle este și cerul, imposibil de
rezolvat,
cu toată bătaia de tobă a speranțelor
și temerile noastre.
Pe spinarea luminii strălucesc și
solzii șarpelui primordial și nodurile
din toiagul lui Sfântu Petru.*

*Acesta este Timpul Universal al
bobului de mac,
ce face reverențe bobului de linte.*

*Aici, sub clopotul lui Gauss,
sub toate curbele pământului,
a fost înghesuit, cu bunele și cu relele
lui,
poporul român.
Dar aici, în clopotul lui Gauss,
este și Eminescu,
sub formă de limbă de clopot,
limbă cu care se bate sfințenie
în carnea statisticii,
și astfel cifrele trăiesc.
Eminescu nu se vede, fiindcă,
asemeni firelor chirurgicale
reservabile,
a fost resorbit de clopot.
Acum, clopotul are memorie
prin conștiința numită Eminescu.
Cu verbul său viguros,
acesta bate atemporalitate!*

Ar mai fi multe poezii de
menționat, fiecare în stilul și cu ideea
ei. Găsim unele pline de umor, ca
"**Planeții**", (Planeții i-au uns robineții
/ Perseidele i-au umplut toate blidele.
/ Luna plină l-a hrănit cu conul ei de
lumină, / Iară stelele din depărtare
/ S-au lăsat desfăcute cu chei
tubulare.), sau "**Eminescu și
Creangă**", altele romantice, ca
"**Eminescu și Veronica**", "**La Iași**" și
"**Eminescu și Veronica la Viena**".
Unele poezii au un ton amar, chiar
revoltat, cum este "**Eminescu în
cămașă de forță**": Cămașa de forță în
care l-au pus pe Eminescu / Avea
țesătură concentraționară, / De in-
trigi pe bătătură, de intrigi urzite pe
urzeală!, sau "Eminescu la Bellu": L-
au astupat imediat, ca și când ar fi
vrut / să scape mai repede de el, / i-au
bulgărit sicriul / și totul mirosea /
mai mult a măcel.

Iată și verdictul lui Răzvan
Duncan despre limba lui Eminescu, în
"**Veriga Lipsă**": Fără Eminescu /
Limba Română ar fi fost și acuma
pusă în gips. / Am fi umblat pe stradă /
trăgând anevoie greutăți de cuvinte.

Fie-mi iertată aceasta cronică
neconvențională, în care citatele sunt
poate prea numeroase și prea ample.
Nu puteam însă face altfel, trebuia să
las vocea autorului să vorbească!

Îndrăznesc să cred că volumul de
față, cu o sponsorizare pentru design
și ilustrații, s-ar bucura de un succes
deosebit la orice târg internațional de
carte din lume.

PLUGUL DE AUR AL POEZIEI

Am citit cele două cărți de poezie ale lui Iustin Moraru, apărute elegant, ca de obicei, la editura fratelui nostru ieșean Aurel Ștefanachi.

După ce le-am parcurs cu pixul cititorului de poezie în mână, nu cu al criticului, că asta nu voi fi niciodată, am văzut și „referirile bio-bibliografice”. M-au surprins. Nume mari, firme mari, judecări ce mi s-au părut prea departe de poezia lui Moraru. De ce oare? *Profesioniștii știu, să-i înțeleg e prea târziu*, iertați rimele.

Doar o singură referință, paradoxal, a unui critic, fost coleg al meu, dar niciodată în aceeași tabără, Dan Cristea pe numele lui, spune că Iustin Moraru se revendică din esența poetică blagiană a echinoxistilor. Afirmăție la care subscriu întrutotul. Pentru că eu, ca filolog, cu voia dumneavoastră, ca scriitor, simt nevoia să-l așez pe autor într-un context, într-un sistem de valori, ca să-l înțeleg mai bine, ca să-i descifrez trăirile. Așa am făcut și în cazul Iustin Moraru.

Prima carte, *Dirijorul de vise*, o antologie amplă din toate cărțile lui publicate până acum, se deschide cu o *ars poetica* solemnă și bine articulată liric, poemul având titlul antologiei: „*Este de la o vreme un magic instrument/ De convertire în muzică/ A tăcerii cu care s-au impregnat/ Nopțile noastre luxuriante/ Mormintele în care am prins rădăcini/ Ușile blocate de teamă,/ Rafturile clandestine ale speranței,/ Copiii nenăscuți/ Și toate celelalte lucruri neînsemnate/ Fără de care n-am putea trăi.*” Ca să conchidă: „*Sub bagheta lui ignorată/ Se limpezește armonia/ Care ne structurează ființa/ Și așteptarea.*”

Volumele antologate se deschid cu *La poarta pietrelor* din 1972 și continuă spre începutul acesta de mileniu. Dar iată un poem foarte puternic bântuit de duhul lui Blaga: „*Un popor bătrân se ridică din neguri,/ Cât vezi cu ochii peste văi de fum/ Toți cu pieptul spre soare răsare/ Și capul de semințe nebun.*”

E un *treier cosmic*, deci, el alege mereu, ca o cădere de pietre din cer, ca o surpare de vise și în vise, ca o întunecată ploaie a amintirii unui copil din miezul de lavă al Transilvaniei veșnice.

Lumea poeziei lui Moraru se naște în dureri atroce, în pierderi, în

viziuni întunecate: „*Îmi știu liliicii de taină ai bolzii/ Și stelele sterpe de bronz sau carton/ Flămânzii păianjeni, la pândă din colțuri/ Și sfinții pe care mi-i rod monoton.*”

Poezia îl consumă ca într-o combustie secretă. „*Și istovit de așteptare/ Fac pluta pe spate/ Pe apele lumii/ Necercetate.*”

Imaginile sunt terifiante, lumea atârână greu, ca un candelabru stins deasupra sălii de bal în care Poetul dansează hipnotic. „*Cerul se lasă pe-o rână spre ziuă/ Focul răsare departe în vatră,/ Câinele nopții, în urmă, nesigur/ Mă crede stafie, mă latră.*”

Copilăria e o coajă a visului, un înveliș iluzoriu al al memoriei:

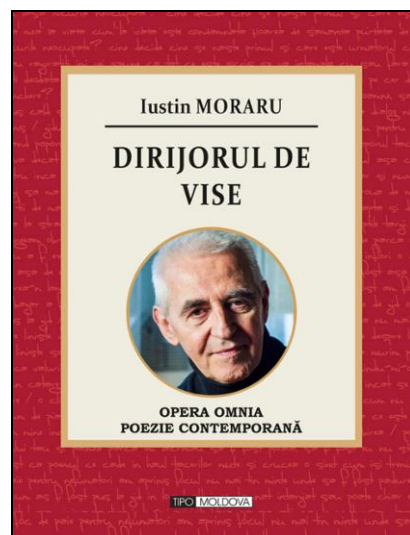
„*Vin, totuși, nu voi putea prea mult timp să mă știu/ În urmă, din bobul părinte, doar coaja rămâne.*”

Se detectează, în cărțile profunde de versuri ale lui Iustin Moraru, un anume *expresionism transilvan* care pleacă din construcția unor mari poeți ai Mitteleuropei, din Rilke, din Trakl și vine spre Blaga și spre Ioan Alexandru.

Iată câteva argumente. Scrie Rainer Maria Rilke: „*Căci noi suntem doar coaja, frunza doară/ Moartea cea mare ce-i în orișicine/ ea-i acel fruct pe care totu-l împresoară.*”

Citez o strofă extraordinară din poemul *Pluguri de aur* al lui Iustin: „*Fluierând peste lume ne ară obrazul/ Cu pluguri de aur în stol luminos/ Și seară de seară o iau de la capăt/ Până când taie cu lama în os.*”

Ascultați acum și ecoul prelung care vine dinspre Lancrăm: *Aceasta-i durerea cea mare a spicelor /că nu sunt tăiate de lună/ că numai de*

fierul pământului/ le este menit să apună.”

Ca atmosferă a poemelor, ca umbră a cuvintelor, ca orizont al durerii *Nirajul*, *mirajul* este atât de prezent la Moraru, și în versuri și în proză, ca o pulbere de aur a zilelor care în noapte se risipesc.

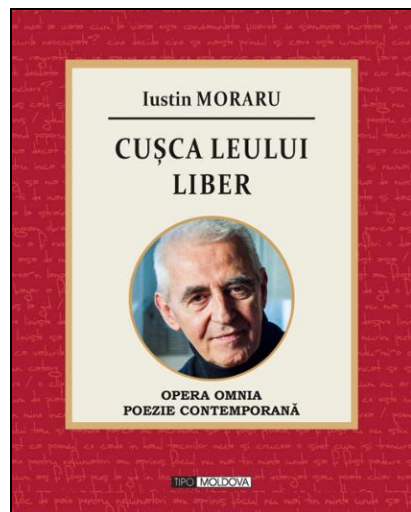
Adică, spune el: „*Amurgul cotropitor/ Pătrunde și-n mână/ Ce amorțește/ când mângâie/ capul tăiat/ al soarelui mort.*”

Și acolo unde cei doi mari poeți transilvani de care aminteam, Blaga și Alexandru, coboară în podiș, în plin soare, cum zic franțuzii, când devin vitaliști, când se bucură de explozia lui Pann, a naturii clocotind, când Alexandru *bea lapte din șistar* de parcă ar bea *soare amestecat cu nori*, răzbunându-se în amintire, poetul Iustin Moraru se întoarce în zona lui de umbră, se duce spre amurgurile bacoviene pe care nu le mimează, le simte până în sânge: „*Ce om s-ar putea lăsa ciuruit/ De gloanțele înversuratei negări/ Fără să îi înghețe pe chip/ Surâsul iertării zadarnice.*”

Pentru că el așteaptă într-un poem-apocalipsă: „*Aștept înfricoșat / Să se stingă viața / Animalului cosmic / În care sunt celulă gânditoare.*”

Acesta este tonul major al antologiei lui Iustin Moraru, în fond, al întregii lui construcții poetice. Doar câteva considerații despre a doua carte, de inedite, care are un titlu fulminant, *Cușca leului liber*: „*În coama lui foșnește universul/ În ochii lui mai arde/ Soarele libertății/ Pe altarul jertfei zadarnice.*”

În această carte, poetul născut în nordul Transilvaniei, la Orosfaia →
NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

(auzi, Orosfaia!), județul Bistrița-Năsăud, se scufundă uneori în Sud, o mare, o uriașă parte din viața sa a fost aici, s-a contaminat de legănarea verde a câmpiei, a învățat să vadă morganele vântului din bărăganele sălbătice.

Versurile sună altfel, se deschid spre cântec: „*Trec frunzele, anii, părănii/ Trenurile trec încărcate de miere/ Trupurile fetelor trec/ Îmbătrânesc la barieră*”.

Scrie poeme de dragoste, descoperă, parcă, o anume plăcere a jocului: „*Aș vrea să-ți aprind chipul/ De la flacăra unui sărut/ Dar între noi a crescut o pădure/ De nestrăbătut*”.

Dar și: „*Măine voi fi mai înțelept c-o zi/ Și mai bătrân, mai fără remușcări / În noaptea asta te voi cotropi/ Țară pierdută, stup de depărtări*”.

Sigur, el nu se poate rupe cu totul de pietrele lui natale. Poezia e uneori tot un fel de extincție, un fel de moarte.

„Pământul somnuros”, „martor tăcut”, „ochii orbului” – sunt titlurile unor poeme.

Din când în când, Moraru se întoarce în biserica lui Blaga pentru a-i aprinde o lumânare de vis: „*Un copil neștiut/ Deschide ochi de sfânt / În fiecare mugur*”.

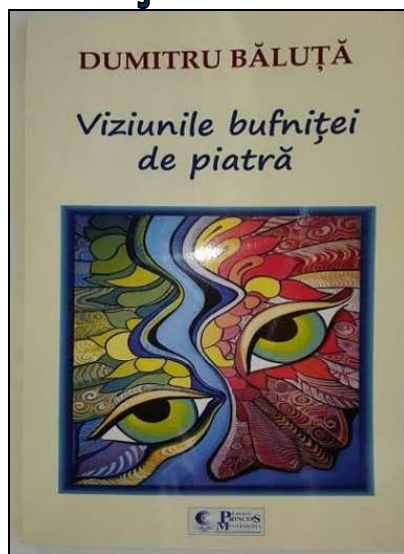
Cușca leului liber este, de fapt, o armură a gândurilor de care scapi în timp, de care te eliberezi scriind, o bucurie târzie, dar cu atât mai prețioasă, pentru că te ajută să-ți retrăiești nașterea, copilăria, tinerețea, maturitatea.

Ea e cochilia melcului vrăjit în care acesta se întoarce doar pentru somn și pentru o clipă de respirație. Încolo e liber și adevărat, încolo se joacă precum un Leu împărat în savana cuvintelor rare din care e făcută Poezia.

Iustin Moraru, prietenul meu din tinerețe și până azi, din vremea „Vieții studentești” și a „Scânteii tineretului”, din pagina albastră a „Luceafărului de sâmbătă”, prin excelență revista poezilor tineri, scriitorul împlinit deopotrivă în proză și în poezie, și-a construit un drum al lui, a învățat lecția de aur a amintirii, a durerii, a iubirii și a iertării, și își aduce în această toamnă târzie cărțile la judecata timpului.

Pentru mine, el este un învingător.

BUFNIȚA DE PIATRĂ

În burgul în care mă aflu de ceva ani, unde acoperișurile de țiglă roșie-ruginie ale caselor durate în stil gotic mai păstrează suflul medieval, pe unul din înaltele coșuri de fum am observat cândva o bufniță. Mai bine spus, ceva ce se configurează a fi „pasărea nopții”. Cioplitura trădează vădit naivitatea zidarului, dar și inspirata lui fantezie care dă de bănuț că ar fi potrivit-o ca veghețoare peste viețuirea poporului acestei așezări. Căci o bufniță nu-i altceva decât „înțelepciunea sinonimă cu viața”, conform unor concepții antice, dar și „zeița morții” sau chiar „diavolița morții infantile”. Da, două caracteristici contradictorii, însă „contradicția este explicată prin faptul că zeitatea morții, după unele credințe preclasice, cunoaște și secretele vieții, ale nașterii...”

Așadar, bufniței căpoase și ochioase, cu auzul foarte fin... nu-i scapă nimic. Ea cunoaște tot. Ori de câte ori trec prin cartierul vechi, neapărat dau cu ochii de figura de piatră de pe vârful hornului, învăluită în meditații și mă întreb: oare ce știe ea despre mine în afară de aceea că îmi amorsez degetele de scris poeme? Da, poeme ce nu prea sunt citite, pentru că s-a ajuns ca lumea să jinduiască altceva, iar poetul, printre văzătorii/vânzătorii de „altceva”, să caute, ai-doma lui Diogene, calea spre sens. Așa gândesc eu, ca pentru mine: de la o vreme parcă n-ai mai fi tu, cea de bunăvestire, de cântec din frunză, lumeo... Cine ești? Noi! – strigă cineva. Care noi? Un număr? Care cuviin-

cioasă distanță de la umăr la umăr? Cu arcul până la refuz întins jubilăm, cu teamă de brațul învins.

Bufnița aia, tot despre noi... S-o fi uimind și ea cât suntem de obișnuiți să ne ascundem în mulțime, adânc – fir de nisip sub picioare... O fi o întâmplare ancestrală? Noi – facem ce facem și ne dăm cu gândul de cer: de ce n-am fi și noi ca piatră? I-au tăiat aripile ca să nu mai zboare alături de păsări, dar umbra ei tot ca de pasăre aleargă pe șesuri, deși nicicând n-a fost decât o piatră visătoare.

Bufnița aia, oricând fără somn și tot despre mine...

Mă pomenesc de la o vreme că lupt cu insomnia bufniței de piatră, pe care tot eu am încoronat-o în cuvânt. De fapt, despre viață și moarte e povestea: în piatră dormea o pasăre, în pasăre se plectisea un ou, în ou – ceva închipuindu-se pasăre... Ai noștri, ai voștri – o, cât de frumos i-am petrecut pe dric! – s-au mutat într-o altă uitare, definitivă. Și totuși, umbra...

Nesomnul dă cu mine de întuneric de parcă aș fi o glorie absurdă. Din zaț de cafea bat monede cu chipul păsării nopții care, pe culmea rugului ochilor săi, știu eu, mă gândește altfel decât fals monetar.

Astfel, merg să cuceresc insomnia bufniței de piatră...

Și iată cartea – nouă, caldă, cu iz proaspăt de tiparniță, apărută la editura Prințes Multimedia, Iași, 2016.

Fără a minimaliza importanța criticii literare, m-am gândit că textul de mai sus care îmi aparține s-ar potrivi drept motivare pentru ceea ce am scris timp de câțiva ani, aflându-mă acasă, dar și „peste mări și țări”, de unde lumea se vede altfel, pentru ceea ce a devenit conținutul acestui volum de poeme și l-am plasat în loc de prefață.

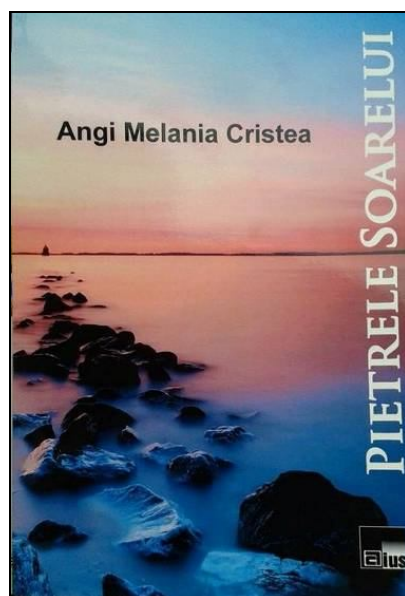
E bună scriitura sau nu, va judeca Măria-sa Cititorul și, eventual, critica literară. Până una-alta, poetul și Ieseul Virgil Dumitrescu, fiind primul „martor”, într-o recentă corespondență privată, opinează că „fiecare poem e cu noimele lui, ca parte a unui întreg ce ține de o filosofie și o ancestralitate de un contur desăvârșit. Însăși sintagma „bufniță de piatră”, pasărea fiind în stare să-și ia zborul din cioplitura meșterului, se pretează la înțelesuri pe care le explicitezi în prefață. E o scriitură modernă, →

DUMITRU BĂLUȚĂ

plurivalentă (viață și moarte, naștere și sacrificiu, zestrea genetică identitară ș.a.m.d.), cu ermetismul de rigoare, pe care cititorul e invitat a-l gusta.” La fel și editorul (poet și critic literar) Daniel Corbu consideră precum că autorul „este un poet neoexpresionist de mare forță lirică, probând în majoritatea poemelor parabola și afișând un dramatism cu originală realizare textuală.” (Revista *Feed Back*, nr. 11 – 12, 2016).

Cu această ocazie, invit consumatorii de poezie la lectura volumului, asigurându-i că neapărat vor intra în posesia viziunilor de taină a bufniței... de piatră. Mi-aș dori ca și critica literară să se aplece asupra acestei cărți, oricare ar fi concluziile.

Cerul din inimă se aprinde doar dacă tu crezi

Sunt *Pietrele*. Este *Soarele*. „*Pietrele Soarelui*” deja ar putea însemna tare mult.

Construcția în sine fiind clar curajoasă până la a părea ireală. Dar oare de ce nu neapărat contând în fața fapturii înțelesului...

Astfel aș chema și eu, hei! doar dac-aș fi în stare! o stare de fapt: „diminețile se dezbracă de trandafiri/ mă îmbrac în ii brodate cu roșii spini/ dorm pe geana curcubeului care plânge comete/ tu râzi pe ulița îngustă a copilăriei/ porumbel voiajor/ cu soarele din mine îți mângâi soarele tatuat în piept/ șchiopătez de prea puține cuvinte/ pe drumul albastru

pictat mult prea lent// rochia îmi miroase a fragi picioarele a pietre de râu/ ți-e teamă de o magică iubire ca de o moarte/ mă încălț în visele tale fragile îți port haina celor două nopți/ dragul meu drag cel mai de departe/ lava cuvintelor/ sapă între noi șapte sorți/ clopoței sună din grădini suspendate// între steaua dimineților și roua iubirilor perlată/ se iubește diafan/ cu simțurile aprinse ca unui cer magică artă/ goliți de cuvinte prea dulci prea amare/ curcubeu aruncat peste mare” (*Pietrele soarelui*).

Suficient de departe de orice fel de intenție analitică, doar de astă dată, desigur, voiesc aducerea în ecuație a plăcerii de a remarca.

Astfel, deci. Verbul este fixat încât să nu lase loc nici unei disimulări. Visele se produc închinându-se unei treziri inefabile, fără a fura din vălul absolut incredibil prin toate senzațiile posibile.

Să lași trandafirii pentru spinii lor care să mai fie și roșii armonizând o ie.

Sângeriul mai departe dus, ajunge într-un curcubeu direct cosmic, asemenea abordare trebuia zisă odată și odată.

Trezirea este perpetuă, cu tot cu frumosul trecut, excelentul prezent și gândesc cu un viitor pe măsură.

Este un drum încercat undeva într-o hiperbolă greu cuantificabilă ale cărei, pare-se, coordonate pur și corect sintagmatice nu sunt nici măcar ele de ajuns pentru completitudinea imagistică.

Iubirea este adusă la rangul de lege a firii, după ce este întocmită o hartă a riscului existențial inevitabil.

Își are loc de asemenea numero-logia intrinsecă vitalității, incertului-imprevizibilului și grațitudinii.

Iar jocul, fără niciun fel de reținere, de spaimă, te poartă între asumări aproape de vinovății aranjate atent, cardinale peste care o permanență neîndoielnică este suflul unic: acela al poetei inconfundabile **Angela Melania Cristea**.

Atât să mai zic: „dragul meu drag cel mai de departe” este versul pe care printr-o interesantă voie a sorții, fiind o suprapunere în firea mea cu unele-altele, cred că efectiv cele importante trăiri, îl iubesc!

TRANDAFIR SÂMPETRU

(*Pietrele Soarelui*, Editura Aius, 2016)

Între bocet și epitalam

Volumul de versuri la care voi face referire, **Mir(easmă) de nard** (Ed. **Rafet**, 2013), a obținut premiul „Mircea Micu” în cadrul Festivalului de poezie „Titel Constantinescu”, ediția a IV-a, 2013 și cuprinde, după cum ne anunță și subtitlul, 111 elide.

Titlul oferă două imagini: o imagine olfactivă, mireasma aceasta provenind, ca și mirul, de la planta frumos parfumată care se cheamă nard, și o imagine vizuală. Ambele o sugerează pe a treia, singura importantă de fapt, care le unește, prin amplitudinea ei semnificativă, pe primele două: imaginea divinității implicate în destinul omului.

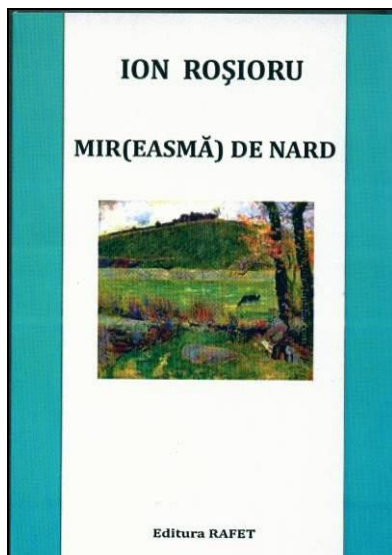
Ion Roșioru, a cărui chintesență poetică – construită pe virgiliana expresie *omnia vincit amor* – ia întotdeauna în calcul și sfârșitul timpului prin moartea fizică, nu exclude posibilitatea înveșnicirii iubirii prin evadarea într-un alt spațiu și într-un alt timp, chiar și în lipsa trupului (deci și a dragostei carnale). Totuși, după elida **Zaț** care deschide **Mir(easmă) de nard** și care vestește ieșirea anormală din timp („De ziua Sfântului Precup/ Ieșim din cuc, intrăm în lup”), ne dăm seama că tonalitățile lirice ale acestui volum sunt prin excelență melancolice și sărace în obișnuitele speranțe procurate de iubire. Pricopie fiind un sfânt al recoltelor, ar trebui să existe doar bucurie în ziua pomierii sale; în schimb, cucul îi exclude pe protagoniști din obișnuitul său ritual (în popor se crede că de câte ori cântă cucul, atâția ani mai ai de trăit), ceea ce va duce la contactul iminent cu fiara ori cu moartea. Viața și dragostea sunt sufocate de prevestirile indubitabile rele: în zațul de cafea se vede „blestemul”, iar la colțul stelilor pândește „piaza-rea”. Poetul iubirii are, totuși, soluția reintrării în normal și aceasta nu poate fi decât întâlnirea protagoniștilor pe aceeași frecvență de trăire a sentimentului de dragoste: „Dacă-ai rosti un singur da/ Infernul n-ar mai exista!”

Atât în poezie, cât și în proză, Ion Roșioru valorifică o seamă de mituri din fondul popular al eresurilor și superstițiilor românești. Actantul liric, asemenea celui din romanele și din povestirile sale, crede în semne și le caută în realitatea imediată fizică și sufletească pentru a înțelege mai bine o situație ori spre a fi pregătit să răspundă cu sorți de izbândă: „De Sânziene, pe coline, dansează flăcări de comori/ Pentru că ești deja fantomă te străduiești în van să mori” (**Cort**); „Să declanșezi izvoare din stânci lovind în ele/ Cu-o magică →

DIANA DOBRIȚA BÎLEA

baghetă sustrasă de la Iele!“ (**Crez**); „Din opt potcoave să țâșnească noroc prevestitor de rai/ Încât la marginea livezii să slobozim sublimii cai“ (**Rug**). Legătura omului cu Dumnezeu este asigurată și de bățile clopotului, motiv destul de frecvent în lirica acestui poet prodigios. Clopotarul nu e, astfel, scutit de datul firesc uman, chiar dacă „Dangătul, ca prelungire-a mâinii sale către cer,/ Îi îndrituie statutul de *miruns* întru mister“. Moartea pe care o vestește în virtutea profesiei sale va trece și pe la el, poate chiar mai curând decât ar fi normal, căci „Între el și cea cu coasă e-o poveste de iubire/ Ce se împlinește dacă sfoara-și va ieși din fire!“ Această ironie a poetului pe cât de imaginativ, pe atât de reflexiv, arată că nimeni nu se poate sustrage efemerului vieții umane. Pot exista, însă, două excepții: îndrăgostitul și poetul. În primul caz, respectiva excepție se constituie numai la nivel oniric sau transcendent: „A dat în floare liliacul a doua oară și-i Brumar./ Iubirile târzii ne-ndeamnă să evadăm din calendar“ (**Corn**); „În lume despre ziua-a șasea se dă invers un film divin/ C-un *el* și-o *ea* ce fără preget își iau avântul androgin“ (**Mit**). Poetul își scrie nemurirea cu sângele său, îngeneuncheat în fața muzei și lăsând să-i treacă astfel viața: „Cu orice stih iscat în sânge mă amăgesc că pot muta/ Hotarul spre tărâmul morții ce-n sinea-i se va sufoca!“ (**Stih**); „De-aș fi știut că fântânitu-n pustie nu-i e dat oricui,/ Nu i-aș mai fi surâs himerei ce-n stânci celeste scoate pui“ (**Doar**).

Nefericirea aferentă condiției actuale a poetului e atât de năprasnică, încât se transformă într-un strigăt înalt de durere în elida **Gol**: „De ce aș crede c-o să-mi fie acest destin, pretins aparte,/ Reactivat cu mii de tobe și trâmbițe de peste moarte?// De ce mi-aș mai juca-n buiestru minciuna că sunt locuit/ De-un zeu ce nici bătut de viscol la mine-n casă n-a venit?// De ce-aș spera că pe alea la capăt cu mormântul meu/ Va fi un tainic du-te-vino înprospătat floral mereu?“. Când nu mai are puterea sau motivul de a-și regăsi armonia lăuntrică, așteaptă izbăvitoarea moarte: „Periplul meu prin fosta viață fiind teribil de anost./ Nu știu cât va mai ține spaimea acestei degrevări de rost.// Privind în urmă totu-mi pare lipsit de orișice temei./ Așa c-aștept venirea morții să-și intre-n drepturile ei“ (**Sus**). Momentului ultim al vieții sale îi imaginează circumstanțe casnice în relație cu activitatea de critic literar a domniei sale, după cum i-a fost și traseul existențial în mare parte, iar propriei morți, un chip blând și plăcut: „Pariez că și-n ziua

din urmă cineva o s-anunțe pe fix c-ar dori să-mi trimită o carte/ Și-o s-aud ca prin vis cum soția îi spune cu voce jilavă ceva despre patul de moarte.// Și-mi mai place să cred cu tărie că ultima ei mângâiere, pe pleoape, va fi cea mai fină/ Așa cum visase și-ardentul Emile Verhaeren nevroid să păstreze alt chip pe retină!“ (**Chip**).

Obosit de mutațiile sociale și de metafizica propriei vieți, omul vrea să se despartă de alter-ego-ul său, poetul, și să nu-și mai dorească altceva decât pacea. Știe însă că această despărțire e numai vremelnică și că nu mai poate ieși din destin. Condiția sa umană este strict legată de cea a poetului. Doar că un moment de respiro se impune în mod imperios: „Azi noapte-a răposat poetul din burg și nu-l cunosc defel/ În ciuda faptului că lumea m-a confundat mereu cu el.// Nu voi da niciun semn de viață o săptămână, poate două./ Să-mi pot purta cu nonșalanță uitarea ca pe-o haină nouă. (...)// Dintr-un măceș uscat voi rupe un vreasc cu care-apoi umil/ Să-mi scormonesc, întru aflarea-i, uimitul suflet de copil!“ (**Calm**). Pentru a atrage mai repede norocul și pentru a ține la distanță spiritele rele, poetul recurge la o practică mistică, având ca instrumente de rit nardul, candela, pelinul și busuiocul: „Amețindu-mi așteptarea cu aroma lor de nard./ În coliba mea de bărne toate candelile ard.// Roua sfântă zăbovesc-n stebile mici de busuioc/ Din grădina peste care trece-o boare de noroc. (...)// Peliniță-abia-nflorită pun pe lavițe de lut/ Să-mi țin lupii la distanță și pustiiul absolut...“ (**Nard**). Când nu apelează la astfel de instrumente, poetul își strigă plictiseala, spleenul, disperarea în versuri de o sensibilitate aparte, dezvoltând regizoral un complex de imagini susținut de verbe la modul condițional-optativ: „Aș porni haihui prin stepă și m-aș duce în ne-

știre/ Spre niciunde din mine, spre oricândul din iubire.// Ar fi alb cât vezi cu ochii și-ar fi timp oprit în loc/ Și-ar fi rai și-ar fi fiindul și-ar fi îngeri și noroc!“ (**Nix**).

Visul de iubire se stinge cu ușurință când nu izvorăște din sentimentele similare ale celor ce formează cuplul. Poemul **Plop** e edificator în acest sens, însuși copacul din titlu fiind asociat „durerii, sacrificiilor și lacrimilor“ și simbolizând „forțele regresive ale naturii, amintirea mai mult decât speranța, timpul trecut mai mult decât viitorul renașterilor“ („Dicționarul de simboluri“ al lui Jean Chevalier și Alain Gheerbrant): „Ne-am perindat prin visul care a ars de sine fascinat/ Până ce-n apele oglinzii blestemului te-ai scufundat.// În clipa disperării oarbe te-ai agățat de umbra mea/ Pe care-ai tras-o înlăuntrul să umblu veșnic după ea“. Revenirea la ipostaza de pereche pare să se desfășoare după principiul „Rău cu rău, dar mai rău fără rău“, în lipsa entuziasmului, dar cu speranța că sentimentele de dragoste vor arde iar: „Era într-un Cuptor agonice cu duhul grâului strivit/ Când pe cărarea spre fântâna nicicând săpată te-am zărit.// Vom fi-nțeles că mai ușoară e implorarea ploii-n doi/ Să repornească roata morii prin forța dragostei apoi!“ (**Duh**).

Trecerea timpului e hiperbolizată în elida **Cât**. Mirarea poetului vizavi de oamenii care dispar din această lume a devenit continuă: „Nu reușesc perplexității să-i ies din nestrunitul șir/ Văzând că lumea evadează din lume tot mai abitir“. Clipele nu mai trec una după alta, ci „se ciocnesc“ în graba de a ajunge la un jalnic „spectru de iluzii“ și nicidecum la o împlinire fiabilă. Iubita e risipită în mrejele acestui vârtej, diminuată, incapabilă să mai răspundă dorințelor poetului: „Nu mai nutresc nicio nădejde că scrie-n zodii să te-adun“. Nu se mai cutremură doar bucăți din spațiu, ci și fragmentele care compun timpul: „Cât vin secundele cutremur, cât vin secundele taifun“. Măinele devine ieri în chiar momentul vorbirii: „E prea târziu ori prea devreme ca fostul mâine să-l asum“, drept care visul devine inutil: „Cât se prefacă marea-n sare, cât se retrage visu-n fum!“

Așa cum ne-a obișnuit, acest „împărat al cuvintelor“ (antonomaza îi aparține lui Marin Ifrim) ne oferă, și cu volumul **Mir(easmă) de nard**, o lectură dintre cele mai frumoase, pe acorurile unei prozodii vibrante. Vocația sa polivalentă (poet, prozator, eseist, critic literar, traducător, publicist) i-a asigurat un loc de onoare în rândurile elitiste ale literaturii noastre actuale.

Poemul meu neterminat din jilțul poeziei

Acest volum surprinde cititorii, în primul rând prin modalități, tehnici și formulări artistice mănuite într-un mod cu totul original. Volumul a apărut la Editura MĂIASTRA din Târgu-Jiu în 2016. Despre cuprins se poate afirma fie că se prezintă un poem în 250 de strofe sau lucrarea cuprinde 250 de poeme independente. Modalitatea realizării acestor strofe sau poeme este atrăgătoare, ni se prezintă stări sufletești, sentimente, amintiri, diverse senzații.

Despre fiecare poem s-ar putea comenta, dar ar lungi excesiv această recenzie. În general, se remarcă faptul că autorul se exprimă ca și alți poeți anteriori sau contemporani în mod suprarrealist. Să exemplific poemul 32: „ninge, serviciile funerare/ sunt înghețate,/ ce trist/ morții se duc singuri/ la îngropăciune.” sau poemul 36: „am luat ibricul de cafea/ și peste zațul rămas/ de dimineață/ mi-am fiert trecutul/ am strecurat zațul/ și am oprit/ doar ritmicitatea/ prezentului.”

Suprarrealismul este termenul care denumește curentul artistic și literar de avangardă care proclamă o totală libertate de expresie. A fost întemeiat de André Breton (1896-1966) și dezvoltat mai ales în deceniile trei și patru ale secolului trecut, cu aspecte și prelungiri ulterioare. În România, cel mai de seamă poet suprarrealist este Gellu Naum. Pe lângă el, la noi în țară cei care au creat în acest curent literar, au fost Virgil Teodorescu, Gherasim Luca, Dolfi Trost și Geo Bogza.

În 1948, la noi, suprarrealismul a trebuit să cedeze locul realismului socialist. Dar suprarrealismul nu s-a stins, după 1970 cei care publică astfel de poeme sunt: Andrei Codrescu și Valery Oîșteanu. În spațiul nostru din Banat putem aminti ca suprarrealiști pe Marcel Turcu și pe Ion Scrobete.

Curentul literar și artistic de avangardă din sec. XX., suprarrealismul, neagă gândirea logică și activitatea premeditată a rațiunii în procesul creației artistice, preconizează o totală libertate de expresie, punând accentul pe irațional, pe vise și pe automatismul psihic.

Poate că unii cititori nu vor înțelege poemele lui Stejărel Ionescu. Aici aș cita o epigramă a lui Gabriel Teodorescu din volumul său „Zece ani de epigramă”, editată în 1979 și care e intitulată „Unui doctor care scrie rețete indescifrabile”, ne spune: „Nu s-a descifrat ce scrie/ În rețeta fantezistă./ Parc-ar fi o poezie/ Suprarrealistă.”

Și acum e rândul Dvs. stimați cititori, să descifrați ce scrie Stejărel Ionescu în poeziile sale suprarrealiste. Dacă-l citiți și la analiza rândurilor poemelor, veți sesiza că ele abundă în imaginație multiplă și fiecare va găsi, va înțelege altceva diferit ce a înțeles un alt cititor. Iată măiestria poetului, că poate lăsa pe cititor liber, să regăsească de fapt ce a vrut să spună poetul în creația sa. Aceasta e frumusețea curentului suprarrealist și se poate defini prin trei cuvinte: autenticitatea, spontaneitatea și intuiție.

Încă o exemplificare despre timp, despre viitor în poemul 239: „pe aceeași bancă/ umăr lângă umăr/ timpul și răstimpul/ citeau cronică vremii,/ cerul era de foc/ și le aprindea lumânări/ pentru viitorul/ unui alt timp.” - și bănuiesc că unii vor înțelege trecerea timpului, alții eventual ce este istoria și poate și alte semnificații care depind de intuiția fiecăruia de a descoperi, de a descifra esența, sensul sau ce poate reprezenta de fapt acest poem.

Un alt aspect despre poemele lui Stejărel Ionescu cuprinse în volum e că aparțin curentului de avangardă numit paradoxism. Cuvântul paradox este greu de localizat într-o categorie semantică distinctă, datorită mulțimii direcțiilor din care o anumită afirmație sau set de afirmații, sunt sau se pot considera paradoxuri. Compact spus „paradox” ar fi acea afirmație

care odată finalizată duce la contrariul ei, adică „una spui și alta se înțelege”, iar la limită se înțelege sau rezultă logic, contrariul a ceea ce ai afirmat.

Cuvântul paradox, de origine greacă, e compus: 1) prefixul para – contra, împotriva (paratrăznet, parapluie, paravan) și 2) doxa – opinie, judecată. Cel care e fondatorul curentului de avangardă numit paradoxism, încă din 1980, este artistul și omul de știință Florentin Smarandache, matematician, fizician, filozof, poet, prozator și dramaturg. Este originar din Bălcești, județul Vâlcea, acum este profesor universitar la Facultatea de Științe din Universitatea New Mexico - Gallup, statul New - Mexico din S. U. A. A fost numit „cel mai paradoxist scriitor al lumii”.

Un alt autor paradoxist e Vătuu Roauă Ion Andrușă, inginer absolvent al Universității Politehnica Timișoara și al Academiei Române de Management din București. S-a născut la Drobeta Turnu-Severin și locuiește la Orșova. Este și redactor-șef la revista *Tribuna seniorilor orșoveni*. Din mână lui a apărut în 2015 cartea „Rătăcit printre paradoxuri”, iar în 2016 a urmat volumul „Paradoxismul civic”.

Volumul actual de versuri, al 14-lea, al lui Stejărel Ionescu întregeste limbajul artistic transmis în volumele anterioare. Astfel îl putem considera un nou poet din țara noastră, pe lângă ceilalți doi prezentați anterior, care folosește cu o sensibilitate aparte modul de exprimare în paradoxism. Poeziile sale ne semnalează că poate transpune în limbajul paradoxist, foarte bine stăpănit, temele mari care frământă lumea: viața, scurgerea timpului, dorul, dragostea, credința în Dumnezeu, moartea etc.

Iată câteva exemple de poeme prezentate în volumul lui Stejărel Ionescu - 152: „eram într-o clasă începătoare/ cu țipete zgloabii de alfabet,/ am luat mâna doamnei învățătoare/ și am învățat-o scrierea cuneiformă/ după care ne-a părăsit/ pentru o altă clasă unde a învățat/ numerotarea inversă.” Poemul 163: „nu găsesc ce caut,/ dar bat câmpii/ să fac rost de realitate,/ îmi văd umbra/ și strig din nou/ la perechea ce iese din mine.” Poemul 196: „scobești, tocești/ te prelingi, sâsâi,/ începi rugăciunea/ rugul s-a sfârșit/ →

ANDREI POGÁNY

Cu sufletul întins în zăpadă*

Să te înalți femeie din scrisul tău, să ai aceeași vârstă cu râul, să consideri scrisul drept rugăciune – iată câteva coordonate ale artei poetice propuse de Mihaela Aionesei în recentul său volum, „Zodia palmelor tale”. Dezvăluind ceea ce este profund și cast în iubire, „cuvintele pe care ți le scriu/ nu dor și nici nu strigă/ sunt lumânări care veghează/ splendoarea mâinilor împreunate/ eu lor mă-nchin/ și simt cum urcă în mine/ un fir de busuioc/ și unul de lumină” („icoana sufletului meu”). Cu răbdare, risipă și îmblânzire de ninsori, poemele decantează neliniștile, topesc partea întunecată a sentimentelor, pentru ca, din adânc, de acolo unde „o gheară în umbră și spaimă/ umblă cu sabia scoasă din teacă”, din acel „sălaș pentru singurătate” să izbucnească, pură și clară, o nouă viziune a sentimentelor: „cuvintele mele se aruncă spre lună/ să-și spele în stele ochiul de lut/ apoi se întorc într-o ploaie mărunță/ să îmbrace în lumină adâncul/ acestui necunoscut/ ce sapă-n mine ca în piatră/ să mă aflu/ să te cânt” („altfel de poem”).

Mihaela Aionesei stăpânește tehnica metaforei, iar poemele pe care le scrie sunt, de cele mai multe ori, în totalitate, o expresie metaforică a dorului, sau a stării de plutire, sau a căutării, sau a nevoii de atingere: „mi-e dor să văd cum umbli/ treierând ninsorile/ cu mângâierile și șoapta/ atât de adânc și greu/ că nu mă pot întoarce/ nicipând la toamna/ care-am fost” („beatitudine”). Stările de exaltare sunt urmate de tihnă meditativă, apoi vine revelația, căci a iubi, par a spune poemele, înseamnă să te apropii de Dumnezeu, prin omul iubit: „niciun bărbat nu mi-a surpat zidurile/ niciunul n-a îndrăznit să mă arunce/ în fântâna din mine/ în adâncul ei mă văd cum scot/ pentru poeme/ apă vie/ și-n fiecare seară/ îți mulțumesc în rugăciuni/ că-mi ești/ lumină lină” („revelație”).

Erotismul feminin este sugerat cu decență, clocotul fierbinte și mundan se simte în textura metaforică, dar există întotdeauna *un vâl de purpură și aur*, cum ar spune Poetul nepereche, care transfigurează

magma realului și-o transferă într-un imaginar celest: „din lăuntrul tău stelele lumineau zidul/ al meu căzuse la o intersecție înainte să te întâlnesc/ și n-am mai fost în stare să-l iau în spinare/ eram ușoară și simplă/ ca o boare care repetă la nesfârșit dansul/ surprins de întâmplare// umărului meu stâng îi crescuse o aripă/ în prelungirea ei te sprijineai atât de blând” („întâmplare”).

„Ți-am rămas datoră cu luna de pe deal” („înfrigare”), mărturisește poeta într-un monolog liric adresat; cel iubit, ca mirele din „Cântarea cântărilor”, este dăruit cu miresme, cu voluptatea rostirii, este invocat cu înfrigare atunci când lipsește, este așteptat să modifice conturul realității: „să vii încet.../ să vezi cum am umplut/ cu lacrimi țarul/ copilăriei tale// din fiecare bob/ se va ridica zâmbitor/ un înger pregătit/ pentru îmbrățișare/ să nu te temi/ sunt daruri rare/ doruri/ pentru toți anii...” („pentru toți anii...”). Dragostea este o întâmplare și „Tot ce-i întâmplător e acoperit de divinitate”, cum bine spune acest motto ales de Mihaela Aionesei din Aristotel; dragostea vine pe furiș, neprogramată, și poate să-ți schimbe lumea și sensul ei, ea depășește cercul de lut și tinde spre integrarea în cosmicitate: „cuvintele mele se aruncă spre lună/ să-și spele în stele ochiul de lut”.

Poeții din generația mai tânără, obișnuiți cu explorarea banalului, a cotidianului, cu fragmentarea și exprimarea nudă a propriei realități, în numele *autenticismului*, rareori folosesc interogația retorică, punctuația

subiectivă și voalarea unei stări prin reprezentarea ei simbolică. Mihaela Aionesei preia lecția expresioniștilor și o transpune în limbaj modern, demersul ei neocolind acea „spiritualizare lăuntrică” de care se făcea „vinovat” și Lucian Blaga: „de nu-i iubire,/ de ce în mine se ciocnesc/ cu atâta patimă scânteii de stele?/ de ce în scorburi de pământ mă ascund/ și îndrăznesc numai în zarva ploilor/ pe nume să te strig/ în timp ce de la tâmplă până în călcâie/ doar tu îmi crești...” („ecou prelungit”).

Forța vitală a sentimentului și a expresiei lui poetice vine din cer, din apă, din foc și din pământ, din acele elemente stihiale/primordiale la care făceau trimitere și poezia lui Blaga, și poezia lui Trakl și poezia atâtor artiști care încercau să cunoască lumea din perspectivă emoțională personală: „pământul duduie de amintiri/ de parcă cineva ar fi aprins jarul/ pe care-l țin strâns de-atâta vreme/ într-o cruce” („e martie în lume”).

Pendulând între terestru și celest, renunțând la cromatică și preferând un decor fragmentat, spiritualizat, luminat de arderea lăuntrică, poemele Mihaelei Aionesei au sinceritate și prospețime, poate pentru că vin dintr-o trăire autentică a stării de har: „e iarnă, e prima iarnă în care nu stau/ cu sufletul întins în zăpadă/ ci în dragostea care inundă cerul și pământul/ în carnea ei e cald/ ca în aburul unui staul plin de oi/ în sângele ei cineva cântă/ leri-i, Doamne, leri-i ler” („colivia de nisip”).

VALERIA MANTA TĂICUȚU

* **Mihaela Aionesei: *Zodia palmelor tale*, Libris Editorial, 2016**

Poemul meu neterminat

→ te strig/ dar trupul tău/ s-a răsfânt în oglindă,/ însă eu nu sunt gata/ poemul continuă/ într-un alt ritm/ într-o altă limbă.” Poemul 250: un poem, și atât/ sfârșitul continuă/ când, unde, cum,/ timpul va da măsura,/ acum, nimic,/ atunci, . . .”

În încheiere, felicit autorul pentru realizarea sa, pentru noul mod de exprimare artistică impecabilă și că a pus la dispoziția cititorilor poeme ce pot fi lecturate cu mare satisfacție.

Cartea de proză

ANI DE ZBUCIUM

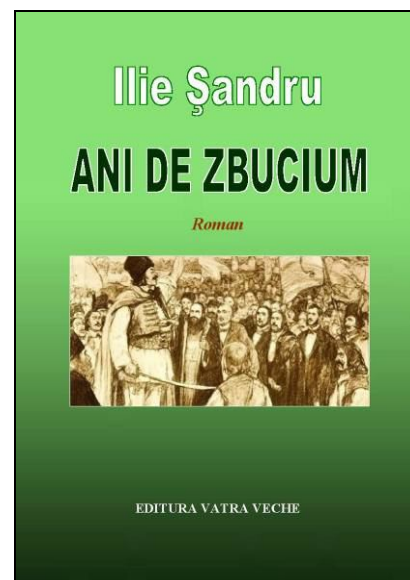
Se spune că o carte importantă este o *rebeliune a spiritului* împotriva barbariei cotidiene. Dacă credem în această reflecție, atunci romanul istoric *Ani de zbucium* al lui Ilie Șandru, apărut la Editura *Vatra veche* din Târgu-Mureș în colecția *100 de cărți pentru Marea Unire - 1918-2018*, este o carte importantă, pentru că trezește spiritul. Ea și-ar putea lua oricând drept motto cuvintele unui personaj din proza lui Mircea Eliade, care, la un moment dat, exclamă: „Am ieșit din labirint!”, după ce realizează că și-a trezit propriul spirit. Acțiunea aceasta de trezire a spiritului, în opinia marele Titulescu, nu trebuie să întârzie. Este și mesajul romancierului. Și atunci, unde să-l căutăm mai bine pe Ilie Șandru? Poate în publicistica lui Eminescu, în pagina în care spunea: „ei slabi, eu tare, ei mint, eu adevărul îl spun”.

Cărțile lui Ilie Șandru sunt cărți ale adevărului. Mereu scriitorul îl are pe Dumnezeu în suflet, dar, în același timp, poartă adevărul în minte. Romanul *Ani de zbucium* mai poate fi numit și *călăuză*, după un nume inspirat pe care l-a dat romanului, ca teritoriu de recucerit, regretatul Mihai Sin, urmărind în eseu *Marea miză* creșterea și descreșterea romanului românesc, deschizându-i romanului o șansă, spunând că acesta va ieși din fundătura în care a intrat, va redescoperi omul, îl va scoate din stupizie, acceptând *mize* majore, între care tragicul. Ce face romanul pe care îl analizăm? Aduce tragicul în prim-plan. Bunăoară, Reghinul anului 1848, devastat și incendiat de nebunia secuiască, cuprins parcă de flăcările iadului și patima răzbunării, apare în pagini de un tragism inimaginabil, dar și în aura demnității prin eforturile de apărare ale Regimentului II de grăniceri români din Năsăud comandat de colonelul Urban. Orașul e prins în „ruguri imense” și ordine ca cel al descreieratului maior Zeyk Dominic care striga în piața publică: *Unde na-ai prădat, pădați! Unde nu arde, aprindeți!* Aceleași lovituri ale furiei se revărsau asupra românilor prin „tribunalele de sânge” care au condamnat mii de români la moarte sau prin spânzurătorile înălțate la marginea satelor. „Terorismul sălbatic” promovat

de Kossuth și Csany și dorința de exterminare a românilor au cuprins, cum reiese din succesiunea secvențelor epice, și Valea Mureșului Superior, cu Dumbrava, Lunca Bradului, Ciobotani, Toplița Română, Sârmaș, Varviz și Valea Gurghiului, la Ibănești, Orșova, Cașva și Hodac.

Povestirea în roman trebuie reinventată, susține acad. Eugen Simion, pentru că romanul a fost prea mult timp o aventură, o confesiune prin tot felul de „tehnică îmbârligată”. Romanul lui Ilie Șandru reinventează povestirea, am spune *istorisirea*. Astfel, avem *mizele romanului*, timpul tragic și istorisirea.

Autorul rememorează istoria românilor până la 1918, o istorie tragică, cu momentul *înfricoșător* al anului 1848, când barbariile și nemerniciile întrec orice imaginație. E cutremurătoare ziua de duminică pe care o trăiește satul Hodac, cu părintele Toader Lupu, care, cu blândețea sa apostolică, citește Evanghelia în fața altarului, într-un inefabil al sfînteniei, când călăii dezlănțuiți intră cu brutalitate în biserică, îi închid preotului cartea sfântă, lovindu-l peste gură și legându-i mâinile, curmând lumina cuvântului divin și înstătuind întunericul diavolesc. Autorul prezintă, astfel, evenimentele declanșate de *avertismentul lui Kossuth*, de mișcarea semnată la Budapesta de „unire a Transilvaniei cu Ungaria”, preluată în lucrările Dietei de la Cluj, sau pătimașă Adunare de la Lutița, timp al cruzimii fără de margini, al suferințelor și al morții nevinovate la care erau supuși românii transilvăneni. *Ani de zbucium* s-ar mai putea numi, după o sintagmă subliniată în desfășurarea epică, „Flăcări și sânge” sau „Vremuri de osândă”, după cartea scrisă, pornind de la cronică *preotului Branea*, de avocatul-scriitor Alexandru Ceușianu, o carte pe care o știe *pe de rost* autorul romanului de care vorbim, căci atât de dureros ne pune într-un unghi de reflecție asupra vremurilor ce „s-au perindat de-atunci plinind decenii de pacinică refacere. Ranele s-au încortoșit, suferințele s-au uitat, crucile de lemn s-au putrezit”. *Anii de zbucium* ai lui Ilie Șandru, într-o abordare demnă, lucidă și coerentă, apără numele neuitării, „viermele urii” anului 1848 reverberându-și în timp amenințările. De aceea, autorului *i se înfioară sufletul* și romanul *Ani de zbucium* e și avertisment

la destinul Transilvaniei, amintindu-ne de scrierile lui Vasile Netea în care cărturarul vorbește despre Transilvania *cu strigăt, cu patos și cu disperare*. Așa este scris și romanul lui Ilie Șandru, cu strigăt, cu patos și cu disperare, Transilvania înfiorând ființa personajelor. Personajul generic poate fi Transilvania, apărându-se de „viermele urii” și de așa-ziiși „vânători de români”, poate fi și Bărmușiu, și Constantin Romanu-Vivu, cu a sa Legiune a XII-a, și Alexandru Papiu Ilarian, și Avram Iancu. Ce caracterizează aceste bătăi sacre ale conștiinței transilvănene, e puterea de sacrificiu, ceea ce Titulescu numea „forța civilizatoare a jertfei”. „A nu pune problema Transilvaniei – susținea ilustrul diplomat într-un discurs din 1915 - e umilitor până la durere și absurd până la nebunie”, Transilvania fiind „sugrumarea care cere libertatea, românismul în restriște”, „întărirea care depărtează vrăjmașul”, „viața care cere viață”. Romanul *Ani de zbucium* al lui Ilie Șandru este romanul jertfei întru îndepărtarea vrăjmașului, al vieții care cheamă viața, al trezirii conștiințelor ce devin forțe civilizatoare, amintindu-ne și de *Imnele Transilvaniei* ale lui Ioan Alexandru: „Nu-i destul să rabzi și să trudești,/ Când buhele se încuibază în mălai,/ Din pod se cere coasa s-o ridici!” Lui Vasile Cristea din Potoc, arogantul Kemeny, stăpânul Castelului feudal din Ieci (Brâncovenești) îi pregătește moartea sub pretextul că i-a îndemnat pe români la răzmeriță: „- Luați-l pe acest nemernic, porunci el cenderilor. Puneți-l în lanțuri și aruncați-l →

VALENTIN MARICA

acolo jos, în întunecimile castelului. Să stea acolo împreună cu șobolanii. Apoi să moară în grapele de coase...” Cristea e surghiunit din leagănul natal spre necunoscut, într-un dureros și prelung cântec al înstrăinării, simbolizând atâtea destine tragice ale Transilvaniei. Numai că forța spiritului e invincibilă. Izgonirea din sat și drumul spre necunoscut se încarcă și în taina păsării Phoenix, viața renăscând și împlinindu-se, prin vlăstarele familiei Cristea, până la sublimul rangului Prefericitelui Părinte *Elie Miron Cristea*. Sunt pagini ce-i atestă romancierului harul epic și poetic, după cum și capitolul trăit de Elie Cristea, dascălul, la Orăștie, devenind, contrapondere, romanul de dragoste al ființei umane în romanul zbuciumului istoric, într-o sugestivă simbolistică. Înscrișul de pe frontispiciul clădirii școlii din Orăștie „Luminează-te și vei fi, voiește și vei putea!” rezumă sensul vieții și destinul dascălului ce luminează mințile copiilor, luminându-și propria ființă. Cel care va fi întâiul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române avea nevoie de deslușiri și fundamente ale trăirilor umane ce devin trăiri superioare, încredințate planului divin. Este desprinderea de efemer, de contingent și trecerea de la *cercul strâmt* spre veșnicie. Romanul etalează și asemenea peisaje sufletești memorabile integrate unor peisaje ale armoniilor naturii, dovezi ale *vieții care cheamă viață*, ale jertfelor preschimbate în temeinicia vieții. Când preotul Fulea și tânărul George Cristea reușesc să scape de sub escorta care-i ducea, peste munți, la Târgu Mureș, „totul în jurul lor era scufundat în liniștea nopții de iarnă. Deasupra, printre brazi, se vedeau doar stelele jucăușe și brăul aurit al Căii Lactee”. Sau, drumul de întoarcere a celor doi din Munții Apuseni, după încetarea luptelor: „Pășeau întins, tăcuți, gânditori. Deasupra lor puzderia de stele împodobește bolta senină a cerului...”.

Romanul se înscrie în tradiția prozei ardelenese, cu accente rebreniene, prin apelul la simetria și rotunjirea acțiunii, începând cu soarele ce se ridică deasupra zidurilor înegrite ale vechiului castel din Ieci și încheindu-se cu imaginea soarelui veșniciei, cu trecerea în eternitate a Patriarhului Miron Cristea: „*Era luni, 6 martie 1939, ora 21.45, când întâiul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române*

ne și al României, Dr. Elie Miron Cristea s-a mutat de pe pământ la cer. Avea 70 de ani, șapte luni și 17 zile.”

Critica literară vorbește despre amurgul romanului istoric, comparat cu un muzeu. Romanul lui Camil Petrescu *Un om între oameni* a fost considerat astfel, imputându-i-se că nu are destul nerv. Susținătorii acestui gen românesc pledează pentru romanul istoric ca o călătorie în timp. Parcurgând romanul lui Ilie Șandru ai sentimentul că faci o călătorie în timp, amintind de un alt roman inspirat de anul 1848 în Europa, *Rug și flacără*, de Eugen Uricaru.

În încheierea acestui semnal editorial, revin la Nicolae Titulescu, care spunea: „Dacă nu voi fi far, voi fi candelă. Dacă nu voi fi candelă, tot ajunge, fiindcă m-am străduit să aprind lumina”. Așa a făcut și Ilie Șandru, acum și în celelalte scrieri ale sale, s-a străduit să aprindă lumina.

Trecută prin război, dragostea face istorie în „Dragoste și război”

După lecturarea romanului *Dragoste și război*, cititorul nu ar trebui să mai aibă niciun dubiu privind talentul scriitoricesc al Dianei Dobrița Bîlea, căci autoarea, reușește cu măiestrie, nu doar definitivarea unei cărți, de beletristică deosebită, dar și a unui ghid de istorie cu privire la evenimentele militarilor din marina

navală, cu precădere a submariniștilor, care au avut loc în cel de-al doilea război mondial și despre care avem puține astfel de cărți.

Diana Dobrița Bîlea debutează surprinzător cu romanul alegoric *Iubirea urcă muntele*, tipărit la editura Ex Ponto anul trecut (2015), premiat recent de către „Cenaclul Mihail Sadoveanu” din Constanța cu *Premiul „Geo Vlad” pentru debut - secțiunea proză*.

Însă, citindu-i și al doilea roman, *De ce iubim*, apărut bilingv: italiană și română, trag concluzia că, deja scriitoarea, are o carte de vizită consistentă, care ne prezintă un romancier feminin cu forță creatoare în plină desfășurare.

Ei bine, *Dragoste și război*, cea de-a treia cartea a autoarei, apărută în luna ianuarie, în colecția Opera Omnia a editurii Tipo Moldova, și imediat, la editura Ex Ponto, vine în sprijinul acestei afirmații, susținută fiind, în prefață, de binecunoscutul critic, poet, prozator dobrogean, domnul profesor Ioan Roșioru, iar în postfață de comandor dr. Ioan Damaschin. Două personalități care confirmă, atât înalta calitate a scrierii, dar și, autenticitatea povestirii, căci romanul în discuție, *Dragoste și război*, este scris după o poveste reală, povestea unui veteran de război pe care autoarea îl întâlnește la un simpozion pe probleme de luptă pe mare, așa cum ne dezvăluie comandorul dr. Ioan Damaschin în postfață.

Însăși această întâlnire predestinată, aș îndrăzni să afirm, poate deveni subiectul unui alt roman al autoarei.

Dacă criticul Ioan Roșioru consideră că romanul este scris „cu gheară de leoaică”, aducând în prezentarea dumnealui toate elementele pe care critica literară le vizează, comandorul dr. Ioan Damaschin, aduce autenticitatea faptelor istorice, dumnealui fiind un eminent cunoscător al istoriei navale, dar și a tehnicilor navale, a ambarcațiunilor din cel de-al doilea război mondial și, mai ales, a celor de pe submarinul românesc, unicul de altfel, care a reușit să influențeze, mai mult sau mai puțin, istoria celui de-al doilea război mondial, dus de România pe apele Mării Negre și vicisitudinile lui. →

MIHAELA MERAWEI

Fiecare pagină a cărții este o poveste care are în centru dragostea. Fie că este dragostea de oameni, de viață, de țară, de Dumnezeu, de soție, copii, mamă, tată, elementul dragoste se îmbină apoteotic cu personajele romanului și mai ales cu elementul fulminant al său: războiul.

Povestea are ca erou principal un tânăr abia ieșit de pe băncile școlii militare de marină și care, fără a avea de ales, cu un elan specific caracterelor balcanice, își face ucenicia pe o navă militară și, mai apoi, pe submarinul "Delfinul", aflate în plin război mondial.

Este excelent cum a putut să surprindă autoarea, puterea cu care reușește, războiul, să transforme omenirea toată, într-un timp extraordinar de scurt.

Este deosebit cum scriitoarea a reușit să redea cititorului imaginile războiului și ale vieții oamenilor de la malul mării, din Dobrogea chiar, ea făcând adesea incursiuni pe malurile Dunării, în localități pescărești, împreună cu personajele sale, în timpul celui de-al doilea război mondial. Timpuri supuse altor legi. Legi care biciuiau sufletele și furau nedrept viețile ostașilor, dar și ale civililor, neimplicăți și absolut nevinovați, aducând mamele în pragul nebuniei și tații pe marginea pierderii mândriei de bărbat, nefiind capabili să-și apere fiii, îngenunchiați fiind de inumanitatea, frustrările și ororile lui.

Tânărul Savim Gheorghiu se îndrăgostește de Rebecca, o evreică înstărită, de o frumusețe epică, care, imediat după intrarea României în război, cade, cu întreaga familie, în dizgrația autorităților.

Este prea bine cunoscută istoria exterminării evreilor, pe tot teritoriul Europei, în cel de-al doilea război mondial, fărădelege care se va aplica, mai devreme sau mai târziu, și pe teritoriul țării noastre. Este, deci, foarte clar conflictul cărții referitor la acest aspect, dar nu acesta va fi laitmotivul conflictual al romanului. Din acest punct de vedere, în romanul de față apare, cu precădere, ca și în romanul lui Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, conflictul interior al personajului principal Savim Gheorghiu, care este măcinat pe tot parcursul povestirii, de o dragoste fizică fulminantă pentru femeia

evreică Rebecca, dar în același timp, este atras în mrejele delicate ale unei iubiri platoniene, înzestrată cu emoții interioare, pe care o simte vizavi de Ofelia, sora celui mai bun prieten al său Virgil.

Acesta, fiind răpus la datorie, va lăsa în familia Lăzăroiu un gol imens, pe care doar prezența lui Savim îl va putea umple, din când în când.

Astfel, talentul Ofeliei de a cânta la pian, alături de căldura și echilibrul din acea familie, fac în așa fel încât în inima eroului principal să își facă loc și o a doua femeie. „*Povestea lui era Rebecca și, agățată iremediabil de ea, Ofelia. Mergeau amândouă în aceeași direcție, adică spre el... Încercă să-și analizeze mai bine simțămintele, fiindcă îl arse din nou un sentiment de vinovăție față de Rebecca...*” (pag. 159).

Alt conflict care se distinge clar pe tot parcursul cărții, este acela religios. El va măcina nu doar sufletul și mintea bravilor ostași care își fac datoria vizavi de patrie, încălcând totuși, una din cele zece porunci creștine, în speță a șasea poruncă : „*Să nu uciți*”, conștiința fiind, dar și nevinovați de impunerea fapturii acestui păcat, (reușesc, totuși, de multe ori să evite acest „*păcat de moarte*”, prin iertarea dușmanului, rămas la răndu-i fără apărare, în bătaia puștilor lor), dar va sfredeli și sufletul părinților, ai căror fii sunt trimiși la război și care pier în luptă. În inima acestor oameni se va naște, ca un șarpe perfid, întrebarea și teama că Dumnezeu nu le va mai primi în Rai sufletele copiilor lor, forțați de împrejurări să ia viața altor semenii.

Diana Dobrița Bîlea reușește, pe parcursul scrierii, să creeze mai multe falii în acest sens, împărțind suspansul în zeci de felii, purtând cititorul din capitol în capitol cu sufletul la gură, nerăbdător să afle fiecare mișcare, trăire, întâmplare a personajelor cărții.

Nu lipsesc scenele de dragoste, adesea împletite cu crâmpie lirice sensibile, capabile să aducă iubirea la rang de poezie.

Cum nu lipsește poezia din filele romanului, autoarea, cum se știe, cochetând adesea cu poezia în scrierile sale.

Desigur, ca în orice roman de dragoste, și scriitoarea Diana Dobrița Bîlea a creat două personaje principale, Savim și Rebecca, dar

darul dumneaei este de a face din aproape toate personajele din *Dragoste și război* personaje principale.

Astfel: Lilica, sora cea mică a lui Savim, răpusă nefiresc și subit în gara unde își însoțea, cu naivitatea celor cinci anișori, tatăl, doar să culeagă floricele dintre șinele de cale ferată, fratele Dumitru, mort din cauza unei erori mai mult sau mai puțin voite a armatei Germane care refuză, nu o dată, să-și susțină aliații înconjurați de dușmani, pe atunci România fiind aliată cu armata fascistă, celălalt frate, Ioan, rămas infirm în urma luptelor cotropitoare, viitoarea nevastă a personajului principal, Ofelia, cu mâinile ei magice care învieu sufletul pianului și cu caracterul ei exemplar, știind să fie la fel de bine soră, prietenă, iubită și soție, fermecându-l și motivându-l pe Savim, fratele ei, Virgil, mort și el prea devreme, iată doar câteva din aceste personaje, care, așa cum spuneam, rând pe rând, cuceresc interesul cititorului.

Am remarcat, cu plăcere, cum romanciera aduce subtil misticul în rândurile sale, acesta ridicând și mai mult suspansul și oferind un plus de salvare acțiunii.

Astfel, paginile în care Savim, măcinat de pierderea Rebecăi și a pruncului din pântecul său, odată cu scufundarea navei "Struma" cu care spera, alături de familia sa, să ajungă în Palestina, dar și moartea lui Dumitru, zbuciumul părinților săi, conflictul vizavi de moarte și Dumnezeu, dar nu în ultimul rând, atracția pentru Ofelia, îl determină să ceară sfatul unui erudit. Drumul alături de *Marele Alb*, conducătorul haitei de lupi, din pădurea prin care trebuie să treacă pentru a ajunge la casa *învățătorului* și felul cum a reușit, personajul principal, să comunice cu lupul, m-au dus cu gândul la binecunoscutul roman *Dances with Wolves*, scris de Michael Blake, dar și la filmului regizat Kevin Costner *Dansând cu lupii*, și care în 1990 a primit Oscarul pentru scenariu. Această comunicare spirituală între om și lup, între spiritele acestora, este surprinsă cu claritate de către autoare. Cum, cu aceeași imaginație bogată, Diana Dobrița Bîlea aduce în paginile romanului fanteziile din basmele lui Andersen, prin visul lui Savim, plin de mesaje divine, în care Rebecca și fiica lor nenăscută devin sirene. →

Dar, poate, cel mai înalt nivel epic, dar și tehnic, emoționant și bine structurat, l-a atins romanciera în scena când eroul principal, ajuns locotenent, de acum, luat prizonier de către bolșevicii cu care țara noastră se va alia după insurecția armată, și târât într-un lagăr la Odessa, apoi mutat la Oranki, gata, gata să ajungă în Siberia, printr-o întâmplare fericită (în ghilimele fiind zis), este adus în beciul poliției de la Nijnîi Novgorod, unde va fi forțat să asiste la tortura unei tinere rusoaice.

Scena este cutremurătoare. Cred că, pentru mai multe zeci de minute, inima mi-a luat-o la trap și o revoltă cumplită mi-a încrâncenat pielea. Îmi doream să țip de spaimă, oroare și durere. Bolșevicii (cum le spune scriitoarea, făcând parcă diferență între poporul rus frumos și mizeria pe care a creat-o sistemul comunist din oameni, transformându-i în fiare) și ororile lor, nu erau mai prejos de fasciști și genocidul pe care l-au înfăptuit, rănind istoria întregii lumi. Iar scena, descrisă demențial de autoare cu o acuratețe și suspans intes, este lăudabilă.

De la lecturarea, în liceu, a romanului *Fabrica morții*, scris de Ota Kraus sau, și mai impresionantului *Am fost medic la Auschwitz*, de Miklós Nyiszli, nu am mai parcurs cu atâta intensitate și emoție o lectură. Să poți scrie despre asemenea atrocități, cu atâta claritate și viziune, îți trebuie un caracter literar puternic și bine conturat.

Scriitoarea Diana Dobrița Bîlea ne vorbește adesea în paginile romanului său de excepție, despre spiritul apelor, despre spiritul curat și nevinovat al copiilor, ca venind din adâncuri și de la Dumnezeu.

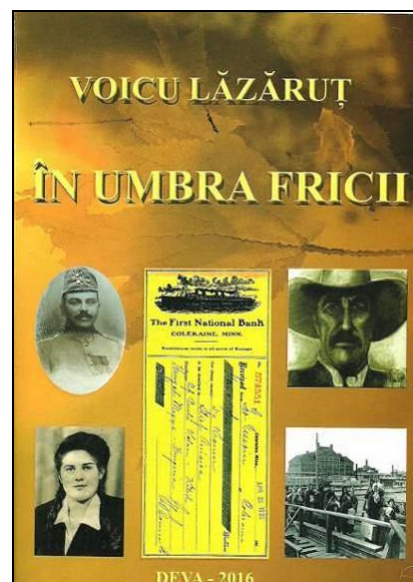
Cititorul va vorbi, mult timp după ce va fi închis copertile romanului *Dragoste și război*, despre spiritul literar al autoarei. Cu siguranță că este un spirit nu doar înțelept și profund, dar și un spirit de înaltă clasă literară, de lumină și har, dăruindu-ne cu iubire și profesionalism un roman contemporan, scris cu penița și cerneala zilelor noastre, despre o poveste, deloc inventată, a zilelor trecute care, iată!, face istorie și pe care nu avem voie să o uităm. Căci, așa cum spunea filozoful american George Santayana, „cei care nu își amintesc trecutul sunt condamnați să îl re trăiască”.

Istoria și frica

Istoria și frica, două dimensiuni în oglinda destinului. Voicu Lăzăruț în romanul său *În umbra fricii*, apărut la Editura Gligor Hașa din Deva în anul 2016, ne poartă prin meandrele istoriei. Frica este motorul care pune în mișcare oamenii pentru un timp al eroilor. Autorul are pasiunea povestirii, are curaj și dorința de a pune pe tapet problemele care frământă individul în fața agresiunii istoriei. Romanul este o cronică de familie, personajele acționează cu frenezie pentru a-și câștiga viața pe care au primit-o în dar. Personajul este autorul care povestește și se povestește.

Nick Stoicoi din Țara Hațegului a gustat moartea în Primul Război Mondial, s-a zbatut pentru a reveni în satul său, la familia sa. Evenimente neprevăzute îi marchează destinul, este obligat să migreze în America, acolo își construiește un mod de viață aventuros, câștigă suficient. E pe punctul de a se realiza, viața îi scapă printre degete, ajunge din nou în România, o ia de la capăt, se zbate. Familia sa este zguduită de evenimente. Autorul, apoi, se concentrează asupra vieții mamei sale, o figură luminoasă, învățătoare de profesie, se realizează ca om, își întemeiază o familie, se nasc alți copii, lumea a ia de la capăt.

Voicu Lăzăruț are dorința de a se mărturisi, tabloul de familie se transformă în tabloul unui neam. Mărturia îl eliberează. Frica a pus în mișcare oameni, societăți, armate, iubiri neîmplinite. Tabloul istoric se întinde generos de la primul război până în actualitate. Personajele gustă tăria fricii în războaie, în schimbări de regim, de la capitalism la comunism, de la familie la singurătate. Frica mereu naște singurătate, este o aripă a singurătății care acoperă fața personajelor. Sunt tablouri care pun în lumină faptele unor oameni în căutarea destinului. Averea făcută de Nick Stoicoi în America rămâne mereu o enigmă, munca, însă, e o realitate care marchează oamenii. În căutarea averii, a visului, a iubirii. Frica ocultează valul istoriei. Dumnezeu a dispărut din lume, așa povestește autorul indirect... Sunt fapte care duc la omoruri, personaje implicate în marile mișcări din istorie: liberalism, legionari, comu-

niști, soldați, țărani care-și apără bruma de avere, dascăli pasionați care modelează conștiințe, femei care iubesc și sunt părăsite, bărbați care se luptă pentru viață dar nu se pot lupta pentru destinul lor... O luptă în umbra fricii.

Voicu Lăzăruț nu are un plan al narațiunii sofisticat, el povestește direct, timpul îi este reper. Iubirea îi este reper. Un personaj bine conturat este Nick Stoicoi, unul de poveste. Scapă de moarte, de închisoare, de boală, de timp. Nu-și poate realiza familia. Femeile din viața sa, inclusiv soția, sunt abandonate ușor. El se descurcă mereu, de frică, de gheara iubirii. Acest personaj merita un roman al său, povestirea este palpantă. Secvențele din America sunt dramatice, par preluate dintr-un film cu mari gangsteri. Fuga de comunism și de comuniști este un mod de a evada dintr-o situație limită, istoria își arată ghearele. Nebunia lui, cruzimea, duritatea sunt generate de frică. Își câștigă și-și pierde identitatea, este un bogat sărac care sfidează istoria.

Un alt personaj este dascălul de la țară, de fapt mama povestitorului, Mărioara Lupulesc. Pasiunea pentru a-i învăța pe copii minima cultură, patriotismul, igiena, toate ne arată o figură luminoasă de femeie. O biruitoare, pentru că a format oameni. Sunt pagini superbe în care o femeie tânără se luptă cu dramele istoriei într-un sat părăsit de munte. A găsit oameni sufletești, oameni muncitori în satul de munte, oameni uitați de algoritmul istoriei. A fost nevoie de multă muncă pentru a-i civiliza, →

CONSTANTIN STANCU

de a impune igiena personală, obiceiuri sănătoase, orbirea lor a fost o problemă socială. Dascălul a învins prin pasiune și curaj. O comunitate la margine de imperiu, trăind ancestral...

Povestea tatălui, Horea Lăzăruț, e una specială, starea funcționarului public în comunism, inspector la fisc, o meserie grea, o meserie care prin natura ei distrugea oameni. Horea a răzbit, viața însă i-a dat mereu lovituri, până și cei care munceau cinstiți s-au trezit sub presiunea legilor inumane din comunism, a fost bănuț că și-a făcut averea în mod ilicit.

Voicu Lăzăruț are darul povestirii. Sincer și direct el pune în lumină o istorie a bărbaților. Femeile sunt doar jucării în mâna acestora, doar parteneri de iubire. Ele mereu trăiesc o dramă: bătaie, avorturi, schimbări de parteneri, copii bolnavi, gospodării abandonate, boli care copleșesc, morți de îngropat. Bărbatul este preocupat cu ritualurile fricii. Este un deficit de iubire la personajele lui Voicu Lăzăruț, mereu ceva scapă individului copleșit de valul înalt al istoriei. Etapele sunt arse aproape instantaneu, timpul este scurt, viața s-a dus...

Sunt unele pagini în roman care nu au dinamism, ele au fost puse ca mărturie. Descrierea obiceiurilor din satul românesc este plată, personajele nu sunt implicate. Astfel de tablouri fac parte din monografii, ele sunt necesare acțiunii în sine dar nu au viață. Astfel de tablouri ar fi trebuit tratate altfel. Romanul este inegal, pagini superbe cu bărbații în acțiune și pagini statice, narațiunea suferă pe unele locuri, dar atrage prin glisarea planurilor și prin dramatism.

De remarcat sinceritatea autorului, pasiunea pentru memoria familiei, analiza fricii prin faptele personajelor, căutarea esenței, dialogurile puse în scenă cu pasiune, cuvinte rupte din realitate, bucuria de a transmite enigmatul istoriei. Efectul unei vieți în umbra fricii este boala, medicamentele de la capătul patului, spovedania, singurătatea, povestea care ridică moralul celui aflat în mandibulele epocilor. Individul singur în fața istoriei, cu toate ghilotinele deasupra lui. Sunt lucruri care scapă omului obișnuit, el se supune vremii, este marele fricos-curajos, paradoxul care macină colectivități, națiuni.

Energiile oamenilor se declanșează cu tărie datorită războaielor, crimelor care macină societatea indiferent de

continent sau țară, căutarea drumului spre libertate, cruzimea vieții și distanța dintre viață și moarte, egală cu lungimea unei arme. Mișcările banilor în societate trasează drumul fricii: dolar, rublă, leu, marcă, euro. O istorie pe scurt, din banii care au circulat în lume. Planurile se schimbă, urmează școala la stână, drumurile dascălului din munte în munte, drumuri care se întretaie, drumuri care se pierd. Amintirile dinamizează istoria prin timpurile furate morții, iubirile sunt și ele în paradigma fricii, călătoriile în vremuri mai libere fac viața mai spectaculoasă dar frica e mereu prezentă prin nesiguranță și prin lipsa de iubire.

Despre Nick, la 99 de ani (!), ironie la adresa istorie și marilor imperii: „Muri în noapte de Crăciun, uitându-se după execuția lui Ceaușescu, strigând triumfător că a murit și comunismul. A trăit mult și controversat toată viața, vorba sa era zeflemitoare: <<De-al Dracului trăiesc, ca să le fac contra dușmanilor mei!>>” (p.336).

Despre învățătoarea de la țară, personaj puternic și luminos, capabil de mari transformări pentru sine și pentru alții: „Ne place sau nu, românii au evoluat tare greu la țară, iar acolo, istoria parcă a încremenit. După ce mă instalasem deja în școală, pe ușa ce devenise noaptea patul meu, Baciul Teodorescu îmi aduse blănuri de oaie și miel. Simțeam nevoia de dimineată, să mă spăl pe față într-un lighean amărât, iar adesea îmi făceam focul cu lemnele ce erau din abundență, într-o sobă de tuci, toată spartă care afuma mereu și unde îmi încălzeam apă pentru a mă spăla peste tot, adică îmi făceam baie” (p. 186).

Problema familiei a fost mereu una importantă pentru personajele romanului, o problemă reală, vremurile afectează mai ales familia: „Din 1983 până în 1989, eu am trăit o viață de familie cam de coșmar, în care eu și soția mea nu ne mai iubeam, nu ne stimam și ne înșelam reciproc, de comun acord, într-un <<modus vivendi>>, cum ea îmi propusese. Bietul Nick, care locuia atunci ca un chiriaș la mine în apartament, îmi spunea disperat ca să nu divorțez, că el nu are cu cine se duce, dacă eu nu mai locuiesc acolo! Tot el îmi zicea zurbagiu: <<Dă în ele până ești tânăr, nepoate, recuperează tu ce n-am făcut eu!>>” (p.389).

La începutul fiecărui capitol, auto-

rul a pus un citat profund, menit să marcheze esența narațiunii, de obicei din S. J. Lec, un scriitor cunoscut pentru umorul său fin și agresiv. Citatele pun în mișcare mintea cititorului și sunt argumentele lui Voicu Lăzăruț pentru ca viața să aibă un *twister* care să atragă atenția, un stil consacrat și care apare și în alte cărți ale sale. De asemenea, el apelează la un discurs a lui Barack Obama, președintele Americii, despre frică: „Sigur că ne este frică, nu văd de ce am ascunde asta. Și faptul că o ascundem ne face mai puternici. Nu poate să nu mi se rupă sufletul, când aud că această frică se împrășteie din ce în ce mai mult. E dureros să știu că poporul meu are o asemenea anxietate și o asemenea frică. Frica poate provoca niște reacții stranie și neașteptate” (ultima copertă).

Mereu o chemare a imperiilor: „Am plecat la război ca toți românii ardeleni, din casele noastre cele amărâte, cu familii sărace și cu mulți copii, în vara-toamna anului 1914 și am făcut frontul în toate luptele, pe unde a fost mai greu, lăsând peste tot jertfe de sânge și multe vieți de tineri români. Cum a fost la război? Ca Dracu! Eu am fost încorporat împreună cu alți 171 de țărani tineri din zona mea de pe Valea Streiului...” (p.7).

Romancierul se confesează, are o concluzie la cronică de familie: „Trăiesc sinestezia trecerii timpului, a vieții, a plăcerii, a bucuriei, a parfumului vieții, a iubirii cu nepăsare și cu dorință nebună să trec peste ultimele evenimente ale vieții mele, chiar frumoase, dorite sau incredibile, cât mai repede, ca apoi să contracarez firul vieții și să plec demn din această lume, pe care însă am iubit-o și respectat-o imens și intens” (p. 316-317).

În umbra fricii, în umbrele istoriei, ne prezintă un romancier care are suflul de a duce povestirea pe mai multe planuri, cu bucurie, cu deschidere, cu tălc, punând în lumină dramele oamenilor.

Are nevoie de mai multă răbdare și atenție în redarea poveștii pe viitor. De la istoria unei familii la istoria imperiilor și mai departe, la istoria care se strecoară pe sub ușă în locul ziarelor tipărite pe hârtia ce poate arde, care au dispărut în norul de semne din noul anotimp al globalizării.

Theodor Codreanu, un prozator magic pierdut

Am citit abia acum romanul *Varvarienii*, al lui Theodor Codreanu, un distins universitar, un critic literar cunoscut, eminescolog etc.

Mi-a dat o stare de fascinație pe care vreau s-o prelungesc scriind despre această carte. Călinescu spunea că în fiecare critic este un scriitor ratat. În cazul Codreanu, afirm fără nicio ezitare, în criticul literar s-a pierdut un mare prozator.

Varvarienii are o istorie, poate repetată și cu alți scriitori. Romanul a fost scris în anii '70, reluat în anii '80, amânat la publicare de tot felul de pițifelnici și publicat după revoluția care a produs, ca și în economie, ca și în viața socială, ca și în relațiile interumane, o criză și în cultură.

El apare abia în 1998, la editura gălățeană *Porto-Franco* și în 2015, când îl reeditează Firiță Carp la editura *Detectiv literar*.

Cine sunt varvarienii? Oamenii din jurul nostru, nu toți, numai cei incapabili să accepte visul, să sfideze dogma, să dea o șansă iubirii și cunoașterii.

Ar fi simplist să spun că așa era societatea românească în timpul de tristă amintire. Ar fi o minciună totală. Trebuie să avem curajul să recunoaștem că, atunci și acum, mulți dintre oamenii frumoși și liberi, cum zice un gazetar deștept, erau niște obtuși și niște mediocri, gata să calce în picioare pentru așa-zise „principii” orice floare ciudată și orice minune.

Varvarienii nu sunt locuitorii satului mitic Varvara, ei sunt barbarii istoriei, călare pe duhurile rele ale invidiei, ale urii, ale conformismului.

Mi-amintesc și acum, prin anii '80, lucrând eu la luminoasa revistă literară „Luceafărul” unde, de altfel, publica și Theodor Codreanu (ca eminescolog și critic tânăr), prietenul bun și mare poet, Cezar Ivănescu, mi-a împrumutat o carte în limba franceză. *Dimineața magicienilor* se numea, era scrisă de Louis Pauwels și Jacques Bergier, o carte care m-a îmbolnăvit de magie. Acolo am citit și despre opera lui Horbiger, idolul lui Hitler, autorul teoriei despre universul clădit din foc și gheață, teo-

rie despre care vorbește Codreanu în cartea lui.

Pesemne a fost și el sedus de lumea acelei cărți care e acum tradusă în română și nimeni nu-i mai dă nicio importanță.

Romanul lui Theodor Codreanu este un **roman magic realist**. Un fel de inorog, născut din visul lui Thomas Mann (cel din *Muntele vrăjit*) și Gabo Márquez, zeul columbian din Aracataca.

Nu exagerez cu nimic. Theodor Codreanu pleacă din realitatea unui oraș de provincie, a unui destin de absolvent strălucit de filologie care s-a autoexilat în Varvara, satul ciudat și blestemat în același timp, a vieții unui gazetar care-i cercetează destinul și îi înțelege taina.

De aici încolo, totul e magie. Prin oglinda fermecată (motiv de basm), eroul intră în lumea veche a Marelui Duh. Conduc de elixirul fermecat, **ceaiul de crospec**, planta memoriei și a cunoașterii în același timp.

Codreanu alternează realitatea banală, fioros de terestră, cu basmul care are piloni în jurul lui: învățătorul Rebega, păstorul de pe Muntele Alb, Gherasim Isariotul.

Varvarienii tind să depășească, în universalismul lor, strâmtele granițe naționale. Ei sunt globaliști, internaționaliști, europeni fără îndoială, deși cu apucături asiatic.

Și vine în această carte a eliberării de opresiunea timpului istoric, de cutumele înghețate ale vieții noastre de viermi ai pământului, marea salva-

re, marea soluție, Iubirea. **Roman de dragoste în vis** pentru ochii verzi ai Corei Solomon, o femeie, o zeiță, nimeni nu poate ști! Prin ea, eroul exilat în Varvara, un Ovidiu mai complex și mai damnat, ajunge la esența unor cărți, *Marele labirint* și *Muntele Alb*, cheile pătrunderii în lumea Orientului (pentru că, nu-i așa, noi suntem de la începuturi orientali mistici până în rărunchi!), iar întâmplările din satul așezat pe o hartă a iluziei se estompează, dispar. Cum dispar și eroii, nu se știe unde, nu se știe când, vorba Poetului, vorba mitului, vorba neînțeleșului.

Varvarienii este cartea tinereții noastre bune, petrecută într-o bibliotecă, lângă viața reală, poate chiar împotriva ei. Evadarea într-o lume magică, contopirea cu ea, topirea în ea a tuturor iubirilor.

Despre romanul lui Codreanu aș putea să mai scriu multe.

L-am citit cu pixul în mână, l-am fișat ca pe orice carte mare, mă doare fizic faptul că n-am loc să citez tot ce am reținut.

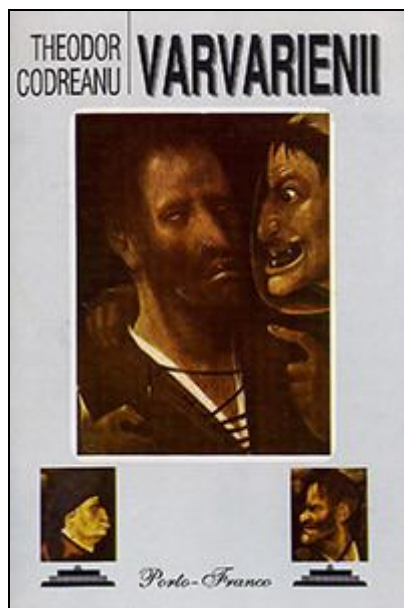
Dar nu asta este esențial. Ci faptul că, pe lângă noi, a trecut un mare prozator.

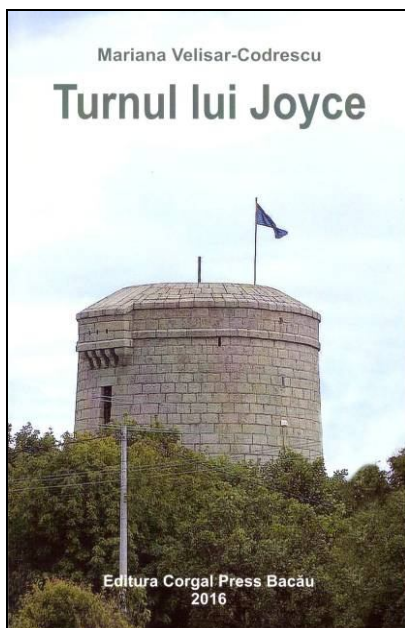
De câte ori voi citi un text critic al lui Theodor Codreanu, eu mă voi gândi la autorul *Varvarienilor*.

El rămâne un prozator periculos pentru orice fel de societate, fie ea socialistă ori capitalistă, el trebuie oprit.

Pentru că **varvarienii** sunt pretutindeni. Și, de obicei, ei sunt învingători...

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

Ascunse în suflet decenii în șir, amintirile profesoarei **Mariana Velisar-Codrescu** au dat năvală dintr-odată, tâșnind ca un izvor cu apă limpede și obligând-o într-un fel să nu le mai țină ascunse, mai ales că unele erau tivate cu taine ce meritau a fi scoase la lumină.

Încurajată de cei din preajmă, a transformat „gura dulce-a altor vremuri” în pagini de carte, debutând cu *Matei al inocenței și al mirărilor* (Editura Rovimed Publishers, Bacău, 2014), continuând cu *Povestea adevărată a străbunicilor Safta Iurașcu-Dumitrache Velisar* (Editura Ateneul Scriitorilor, Bacău, 2015) și, de curând, cu **Turnul lui Joyce** (Editura Corgal Press, Bacău, 2016).

Spre deosebire de primele, care au un caracter exclusiv biografic și documentar, cea de a treia explorează cu uneltele prozatorului filonul inepuizabil al memoriei, transformând întâmplările doar schițate anterior în proze consistente și adăugându-le altele, recente, cum e, bunăoară, consemnarea reportericească de pe meleagurile irlandeze, ce a dat și titlul volumului.

Considerată „marea călătorie a vieții”, incursiunea pe tărâmul lui Joyce îi dă prilejul să observe, avidă, pulsul capitalei, Dublin, să compare viața de la noi cu cea din Occident, să facă incursiuni în istorie și în literatură, să testeze cunoștințele despre români ale gazdelor, să înțeleagă, „în mare măsură, de ce tinerii pleacă spre alte tărâmuri, iar unii dintre ei nu pot

să accepte starea noastră”, dar și să ia atitudine față de cei ce uită unde s-au născut și ne denigrează: *A critica țara, neamul tău ni se părea trist și lipsit de respect și dragoste pentru strămoși.*

Această mărturisită dragoste constituie, de altfel, motivul care a determinat-o să insereze în sumar și o *Poveste* dedicată poporului român, o sinteză utilă, în fond, dacă avem în vedere conținutul manualelor de istorie și degringolada ce bântuie societatea postdecembristă. *Povestea mea* – notează în loc de concluzie – *a mers pe epoci, treptat, cu admirație pentru strămoși îndepărtați sau mai apropiați, „pe vârfuri” s-ar putea spune. Sigur, s-au făcut și atunci greșeli, am pierdut valori, bogății, dar ne-am impus prin creatori mari, în toate ramurile artei, ale culturii – oameni prețuiți în lume. Și azi trebuie să-i alegem noi pe cei buni, modești, capabili să ne ajute spre înălțarea la nivel european.*

Admirația „constantă și argumentată” a septuagenarei prozatoare pentru trecutul nostru, „așezat ca o provocatoare pildă pentru contemporani”, e remarcată de universitarul Ioan Dănilă, autorul prefeței, cel ce consideră că volumul are și o „dimensiune morală”, ilustrată deplin în povestirile *Molda*, *Alexandru*, *Vagabondul*, *Bunicul Banu*, dar cu inserții și în celelalte.

Fiică de răzeși, autoarea nu putea ocoli satul natal, doldora de viață și de întâmplări, pe care le reasează în tipare noi ori le pune în gura unor personaje de talia bunicului Banu,

Stradă din Brașovul vechi

prin intermediul căruia am descoperit o altă față a lui Păcală, ori le rosteste chiar ea, determinându-l pe bătrânul vagabond de la marginea orașului să admită că și lui i-au „plăcut poveștile, acestea stau la baza culturii oricărui om. Din ele înveți multe, despre bine și rău, frumos și urât, adevăr și minciună...”, ne alegem modele pentru viață.“

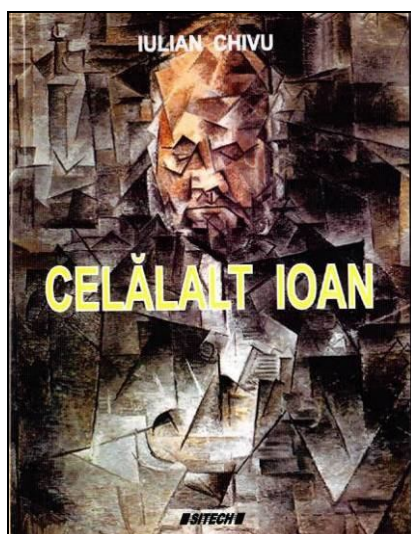
Și ce-i mai frumos decât să revii la obârșie, să te revezi cu ai tăi și cu vechii camarazi de joacă ori să stai tolănit pe iarbă într-o seară de vară? (*Dacă n-ai stat niciodată culcat pe iarbă într-o seară de august, în liniștea unei ogrăzi de la țară, ai pierdut mult. Caută undeva un colț pitoresc cu verdeață, așază-te atent și contemplă cerul, vei vedea tabloul plin de taine al stelelor ce strălucesc luminând pământul, universul întreg cu raze deosebite de-ale soarelui, dar pline de un farmec misterios. Descoperi Calea Lactee, Luceafărul, stelele mai mari ce se distanțează mândre în toate părțile spre linia orizontului, formând adevărate tablouri compuse cu răbdare de un mare artist. Jos pământul freamătă, auzi cum se nasc undeva în adâncuri izvoarele, cum cresc și se înalță firele de iarbă, între care cântă neobosiți greierii pe tonuri variate. Liniștea tainică a frumuseților naturii e tulburată rar de un lătrat al unui câine sau de mugetul unui vițel ce-și deschide botul spre ugerul mamei. Între cer și pământ se conturează armonia unor fire măta-soase, nevăzute, ce te cuprind într-o îmbrățișare duioasă. Te gândești, cu emoție, la picturi sau versuri ale unor creatori geniali, pentru care metafora este folosită cu măiestrie...).*

Unda de frumusețe și mister plutește mai la tot pasul, cu precădere în *Casa din colț*, *Târgul din Plopana*, *Noi și „sora de dincolo”*, tot așa cum erudiția fostei profesoare de română răsare dintre pagini, ca un îndemn la lectură și la cunoaștere, dar și ca un semn că înrudirea sa cu Eminescu nu e deloc întâmplătoare.

Lăsând deoparte unele formulări sovăielnice, mai ales în *Turnul lui Joyce*, unde câteva propoziții sunt parcă preluate după o traducere făcută de calculator, noua carte a Marianei Velisar-Codrescu confirmă o prozatoare capabilă să dezvolte noi subiecte și chiar un critic *in nuce*, care ar putea să-și ia în curând rolul în serios.

CORNEL GALBEN

CREPUSCULUL ZEILOR

Iulian Chivu are un neastâmpăr intelectual, care și-a pus pecetea pe evoluția sa, făcând-o oarecum imprezvizibilă. Întâia sa pasiune este creația populară, dar simpla culegere, cum este de pildă *Folclor din satele de pe Burdea*, nu-l mulțumește. Caută, de aceea, „un punct de sprijin în spațiu”, de unde poate avea o altă perspectivă a folclorului, pe care nu ezită – asta și datorită solidei sale pregătiri – să îl „răstoarne” în plan filozofic. S-ar putea vorbi de o relație reciproc avantajoasă, dacă nu cumva folclorul o fost o provocare, un prilej sau cheia care l-a ajutat să pătrundă în alte orizonturi. După câteva volume de specialitate și de eseuri, sprijinite pe o bogată bibliografie, Iulian Chivu se lansează în critica literară cu volumul *Lecturi intermitente*, apărut în 2013 la TipoMoldova.

Se pare că toate acestea au fost un „foc pregătitor” pentru marele „atac” asupra literaturii, probabil „cetatea” cețoasă a unei statornice iubiri, pe care o împresoară astfel, pregătindu-și cu răbdare asaltul. Și acesta se produce... atipic. Iulian Chivu nu bate la porțile cetății cu proză scurtă, cum se petrece de obicei, ci le deschide larg cu romanul: *Crepuscul la Ullervad*, apărut în 2014 la Editura Sitech Craiova. După care simte pesemne nevoia să mediteze asupra scrierii altora și dă la iveală, în 2015, la aceeași TipoMoldova, un nou volum de critică – „Lecturi reflexive”. În același an, îndemnat poate de *reflexivitate*, se întoarce la... începuturi și pătrunde în universul delicat și pretențios al

prozei scurte, unde fiecare povestire poate fi un roman *in nuce* sau poate însemna o secvență din ceea ce numim roman modular. Cartea – **Celălalt Ioan** – apare într-o ținută elegantă la Sitech Craiova.

Personajele cărții țin, în genere, de vârsta a treia. Sunt oameni care nu și-au pierdut nici reflexele, nici demnitatea, care își păstrează vii preocupările și care nu se lasă învinși de singurătate, chiar dacă uneori se refugiază în trecut, ca Salomeea („Imposibila despărțire”) care răsfoiește adesea albumul cu poze, sau ca Ioachim („Ceasul al treilea”) ale cărui amintiri coboară până în copilărie. Unii dintre aceștia poartă cu ei amintirile dure-roase dintr-un regim frustrant (pușcărie sau exil) ori vreun păcat nemărturisit la vreme, pentru iertarea căruia se roagă în singurătatea odăii lor. Interesantă este povestirea, care dă titlul cărții – „Celălalt Ioan” – și care adevărește că în destinul unui om se încearcă întreaga umanitate. Ioan, cel bântuit de fantoma Sf. Ioan Botezătorul, dar mai cu seamă de aceea a tatălui său, își revine încet din anestezie, se trezește de fapt la viață precum statuia lui Condillac și „trăiește în rezumat aventura cunoașterii pe care lumea o traversează în mai multe milenii”. Uneori lucrurile ratate în tinerețe se împlinesc mai târziu, așa cum se întâmplă în „Amiază, în simfonia cicorii”. Anette Rosier, trăitoare în Franța, vine la București și după concert se duce în satul ei de pe Ialomița (cum zice un cunoscut cântec popular: „Căci mă trage inima lângă Ialomița mea”), acolo unde se împlinește iubirea ei pentru Tudor, un fecior, care avea, probabil, ochii „ca cicoarea”.

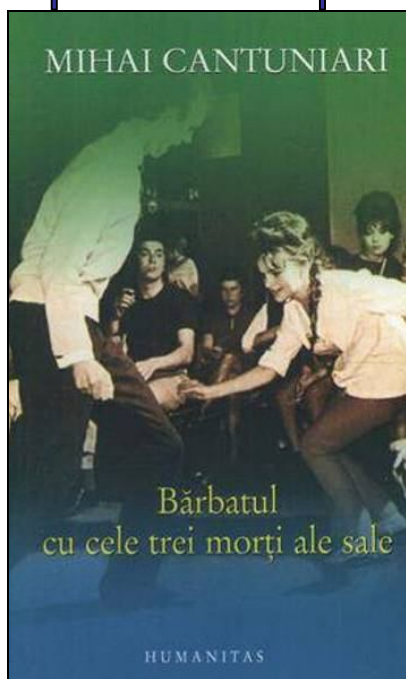
Chiar dacă acțiunea unor povestiri se petrece în alte spații – românul Matei și rusoaica Natașa trăiesc o iubire caldă într-o Suedie rece („Hobby-ul anticarului Jason”) – atmosfera, în general, e a unui oraș de provincie, așa cum e descris în „Nadir, la ospățul melomanilor”: un „orașel de provincie prăfuit, afumat, amorțit în patriarhal, însă cu un pitoresc de muzeu”. Personajele sunt, de regulă, intelectuali, care își continuă uneori cu impetuozitate vechile îndeletniciri, pentru că din „gâlceava sufletului cu trupul”, sufletul iese totdeauna învingător. Irime („Ochii dascălului Irime”) pe care foștii săi elevi îl cred senil și vor să îl ajute, are, însă, același spirit viu, aceeași minte lucidă.

Foștii liceeni își regăsesc cu uimire dascălul, care știe și acum pe de rost pasaje întregi din Platon sau Socrate, la fel de viguros ca odinioară: „Și nici nu cred că e bolnav, ci și-a urcat existența până la nivelul metaforic; o viață în care e destul de fericit și mai ales nu se simte singur. I-ați văzut privirile? Pe măsură ce intra în lumea lui, ochii i se luminau, viața lui își găsea sens și asta e încă destul”. Orașelul „prăfuit, afumat” e înnobilit de acești intelectuali vârstnici – profesori de literatură, de filozofie, de muzică, magistrați sau muzicieni de anvergură, impresia fiind una de crepuscul al zeilor. Singurătatea nu e nici neliniștitoare, nici depresivă, ci e învinsă – risipită de pasiunile protagoniștilor. În „Aura singurătății” imaginea orașului e dezolantă: *țigani fuduli și mașini fițoase, polițiști hămesiți, câini comunitari, varză murată la cantina săracilor...* În acest decor sordid, Sică, fost secretar la o școală de cartier, „e pasionat după Handel și după Bach” și ascultă „cu reluări obsesive *Rapsodiile* lui George Enescu”. Muzica nu e doar o pasiune, un leac împotriva singurătății, ci și o nobilă prelungire a unei vechi lumi aristocratice. În „Nadir, la ospățul melomanilor”, fostul magistrat Miroiu a amenajat un spațiu pe care l-a numit *Grădina Hesperidelor*, în care elevate serate muzicale îi adună pe acești zei ai unei lumi aflate la apus. Oamenii nu sunt doar iubitori și cunoscători de muzică, de literatură sau filozofie, dar folosesc o mulțime de citate, de maxime latinești, și sunt și foarte buni oratori. Aici, eseistul Iulian Chivu îl secondează cu aplomb pe scriitor. Cititorul ar putea avea o tresărire: lumea aceasta îi amintește cumva de aceea a lui Caragiale, ale cărui personaje se străduiau să reînvie antichitatea: și ele iubeau muzica, unele erau înnebunite după *Pederaschi*, și ele uzau de aforisme latinești – *oneste bibere*, și ele aveau patima discursului înflăcărat până la incoerență. Lumea lui Iulian Chivu nu este atinsă de morbul ridicolului. Este o lume solemnă, care ține la integritatea și demnitatea sa și pe care autorul o învâluie adesea în duiosie.

Din această perspectivă, „Celălalt Ioan” pare a avea, insinuată „pe dedesubt”, cum ar zice un mare prozator, și o tentă polemică, apropo de cum sunt priviți astăzi oamenii de vârsta a treia. Să fim atenți cu astfel de →

GH. FILIP

La poarta Paradisului pierdut

Uneori soarta conduce mâna și inima unui prieten pentru a-ți face un dar surprinzător. Un asemenea dar de neașteptată fericire a fost pentru mine *Bărbatul cu cele trei morți ale sale*, apărut sub semnătura domnului Mihai Cantuniari, la editura Humanitas. O fericire a cititorului sub ochii căruia fraza capătă alunecări domoale, cuvintele se răsucesc cu eleganță, într-un vals magic ce naște lumi gata să te ia prizonier...

Declarat *jurnal intim*, discursul narativ te prinde încă de la început și-ți transformă așteptările într-o nebănuită plăcere, într-o minunată experiență a ceea ce înseamnă iubirea și respectul față de Cuvânt și a efectului iubirii asupra acestuia. Pentru că, fără îndoială, putem afirma că fiecare frază este luminată de o asemenea bucurie de a scrie în Limba Română, încât până și etapele vieții dominate de tristețe sau dezamăgire par înzestrate cu o magie nedefinită care te cucerește iremediabil.

Alternând trecutul cu prezentul, paginile de jurnal în care scriitorul se vrea mai ales cinstit cu sine însuși sunt străbătute de o prospețime a observației și de o puternică vitalitate care-ți trezesc, pur și simplu, cheful de viață și speranța că, dacă acei fabuloși ani '60 au existat cu adevărat, existența umană merită riscul.

Una din axele care susține demersul narativ este familia, personajele ce populează universul descris de domnul Cantuniari, ancorate profund în realitate, conturându-se din linii puternice și detalii fine, răzbătând prin fluxul memoriei cu o claritate de invidiat. De la mama, a cărei figură puternică și autoritară domină amintirile domnului Cantuniari, la bunicii coborâți din basme – niște basme moderne, bineînțeles, în care bunica maternă, Mamaia, este „prima româncă și prima europeană care și-a luat diploma de chimie la Berlin-Charlottenburg”, bunicul matern, Tatati, este „doctor în chimie”, iar bunicii paterni, Tati-Lale, avocat, și Mami-Didi, franțuzoaică, sunt retrași la vila de la Breaza datorită vitregiei vremurilor – care-l iubesc necondiționat și care-i oferă o copilărie de poveste, la unchi, mătuși, vărul Uțu, Profu (tatăl vitreg, de o înțelepciune și o delicatețe impresionantă) și până la soția și copii săi, alături de care înfruntă vitregia vremurilor și a sorții, toți creează un univers în care valorile fundamentale rămân dragostea, prietenia, înțelepciunea, respectul pentru cultură și învățătură, iubirea față de Țară (despre generația bunicilor săi, autorul observă cu respect și poate chiar cu o undă de nostalgie că „scriau întotdeauna Țară cu majusculă”).

În încercarea de a privi cu onestitate la viața sa, domnul Cantuniari nu ocolește episoadele negative – ca divorțul părinților săi, propriile probleme de sănătate sau boala fiului său, – dar dincolo de acestea răzbate o asemenea verticalitate a spiritului și o

anume pasiune pentru tot ce este frumos în viața asta plină de necazuri, încât îți dă o senzație de bine, de confort psihic.

O altă axă în jurul căreia se rotește firul memoriei este dragostea, un loc important fiind ocupat de iubirile din anii adolescenței, de o frumusețe a sentimentului și de o puritate a dorinței fizice care transformă totul într-o poezie absolută. Nu întâmplător, domnul Cantuniari folosește majusculile pentru a scrie Femeie sau Poezie. Ambele fac parte, pentru el, – după propriile mărturisiri – din „aceeași realitate binefăcătoare, benefică, ludică, la care participau din plin Natura și Copiii”.

Acestea sunt completate de respectul față de ocupația sa, față de munca pe care o face cu pasiune și dedicație, îndrăgostit profund fiind de cultura spaniolă din ale cărei perle literare traduce, nu numai pentru că asta a ales să facă, ci mai ales pentru a ne împărtăși și noi, cititorii, din eternitatea realelor valori.

Nu în ultimul rând, anii '60 cu tot ceea ce au presupus ei: tinerii frumoși ai acelor vremuri, delicatețea sentimentelor, pasiunile arzătoare, muzica rock, prietenii pe viață, anii de liceu vor construi imaginea unui veritabil Paradis pierdut, la porțile căruia bat doar amintirile.

Un regal al Limbii Române, un omagiu adus realelor valori ale umanității, cartea domnului Mihai Cantuniari este, în același timp, o provocare pentru omenescul din noi, o invitație de a recunoaște frumosul de lângă noi care trebuie să reușească să depășească cenușiul zilelor și incertitudinea destinului.

Iar pentru ca festinul să fie complet... continuarea acestui original jurnal, *Ocarina de lut*, abia așteaptă să-i deschis paginile... Și eu!

CRISTINA BÎNDIU

Brașov – timp și istorie

CREPUSCUL ZEILOR....

→oameni, pare a avertiza autorul, pentru că odată cu această lume aflată la crepuscul dispar și valorile care ne-au ținut demni în lumină și ne putem trezi în acel peisaj selenar, sordid, sufocat de manele, de maidanezi și de miros de varză murată.

Cartea de publicistică

EFEMERIDE... CU VIAȚĂ LUNGĂ

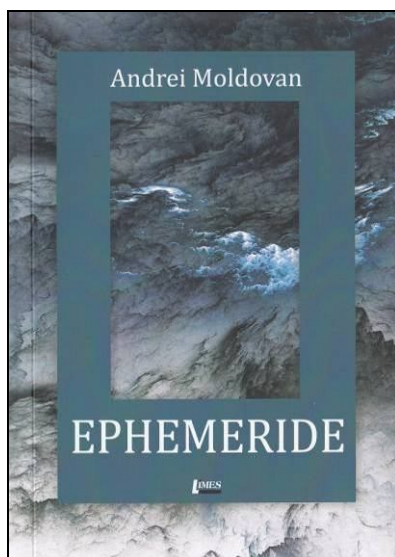
„O carte de publicistică culturală”, de efemeride (chiar așa se și numește – *Ephemeride*, căci ce-i altceva un text de jurnal, fie el și cultural, decât o „insectă” ce trăiește doar o zi), a apărut recent, la Editura Limes, sub semnătura lui Andrei Moldovan, istoric și critic literar din prestigioasa garnitură de la *Mișcarea literară* bistrițeană. „Textele – ne avertizează autorul – nu sunt analize, studii, ci atitudini determinate de evenimente sau teme intrate în cotidian.” Și de personalități, adăugăm noi.

Efemeridele sunt grupate în două părți.

Prima, „Cum ar putea îngheța mucul condeiului”, însumează editorialele de la *Răsunetul cultural* – editoriale ce, din motive de spațiu tipografic, se învârt în jurul a 3000 de semne, obligându-l pe autor la o maximă concentrare. Vorbind despre *Răsunetul cultural*, trebuie să precizăm că publicația are o apariție lunară și dimensiuni reduse ca număr de pagini, doar patru, dar, avertizează editorialistul, „greutatea unei publicații literare nu se evaluează în kilograme precum cartofii sau slănină” (p.63), ci din valoare, aducând un argument irefutabil: arghezienele „Bilete de papagal” (orgolioasă raportare!). Și, cum *Răsunetul...* e „o publicație de atitudine”, editorialele redactorului-șef nu puteau fi altfel. De aici vine și „greutatea” publicației, implicit a articolelor ce o deschid, număr de număr!

Atitudinile lui Andrei Moldovan acoperă o partitură variată, de la nostalgie la revoltă, dând glas diverselor ipostaze ale autorului lor – profesor, cercetător al operei lui Rebreanu, redactor al unor publicații literare, istoric și critic literar, om al cetății...

Multe dintre atitudinile autorului, de admirație, desigur, se raportează la Liviu Rebreanu, fie că e vorba de un emoționant omagiu adus lui Nicolae Gheran* – „umbra cea vie” a Proza-torului (evocare la care îmi îngădui să adaug și eu o zicere gheraniană, în spiritul celor enunțate de A.M.: „Când m-am apucat de ediția critică, îi eram nepot lui Rebreanu, azi, îi sunt unchi”!), fie de profesorul Ion Vlad („omul care ar onora fără îndoială un fotoliu academic”), a cărui zi

de naștere (26 noiembrie) o precede pe (și într-un fel este umbră de) cea a lui Rebreanu. „S-ar cuveni, cred, ca lumea literară care umple cupele de șampanie în ajunul aniversării lui Rebreanu, să le golească în cinstea profesorului, teoreticianului și criticului literar Ion Vlad, pentru ca doua zi să le umple din nou” (p. 44). (Teamă mi-e, ca să rostesc și eu o „atitudine”, că, în ultima vreme, nici măcar în cinstea lui Rebreanu nu se mai umple vreo cupă de șampanie! Și, ca să spun „pe ce mă bazez”, vorba lui Moromete, mă rezum a argumenta doar cu refuzul autorităților culturale de a finanța publicarea ultimului volum, al 23-lea, din ediția critică Rebreanu, unica finalizată din secolul XX.)

O altă repetată raportare este cea la Eminescu, de la care împrumută sintagma „mucul condeiului” ori celebra sudalmă „neamul nevoii”, bun prilej să gloseze pe marginea unei decizii a ministerului de resort de a elimina studiul limbii latine din programa școlară: „oare începem să fim cu adevărat neamul nevoii?”

Subiect de neevitat pentru *das-călul* Andrei Moldovan, sistemul de educație îi stârnește diverse „atitudini”, nu dintre cele favorabile, fie că e vorba de patriotismul românesc ce „se mai aprinde din când în când, precum o flacără dintr-o cenușă obosită” (p. 23), fie de „delictele” la adresa limbii române (p. 18)

Nu lipsesc din „Ephemeridele” editorialistului nici considerațiile despre Brâncuși în dubla sa ipostază, diametral tratate de autorități: cea de „moaște” (p. 73) ce odihnesc în cimitirul parizian, devenite subiectul dorinței unor compatrioți de a fi aduse,

departe de itinerariile culturale europene, la Hobița, în vreme ce în timpul vieții i s-au refuzat lucrările, iar, mai nou, postdecembrist, a fost respinsă oferta unei retrospective la București, expoziție care la Paris a adunat coadă de vizitatori în fața Luvrului vreme de câteva luni), și cea a unui Brâncuși etern, ignorat de aceleași autorități.

Tot așa cum nu lipsesc nici cele despre „câmpurile magnetice culturale” care s-au creat în jurul scriitorului Dumitru Radu Popescu, „spirit creator viu”, „polemist abil, dar profund uman”, „preocupat de esențe”.

Asistăm uneori la o scurtă incursiune fie în literatura universală având ca subiect vinul – „singura ființă în stare lichidă”, fie în poezia lui Blaga („Lumina și umbrele din cuvinte”), la considerații privind gastronomia națională ce ar putea, dar nu este!, un bun ambasador al românilor, ori asupra cenzurii și autocenzurii, a „ce poate și ce nu poate literatura” (apariția cenzurii echivalată cu recunoaștere a faptului că „literatura poate să fie puternică și poate tulbura realitatea”), a generațiilor literare, a „superficialității, amatorismului și înclinației spre spectacular” manifestate de „poetii fără poezie”, a tendinței de „simplificare a sentimentelor” ori a situației Academiei Române, ajunse, la 150 de ani de înființare „un fost mare boier” (în formularea lui N. Gheran).

Mai scrie Andrei Moldovan despre „spiritul Basarabiei” și despre „spiritul rebel” la români, face un exercițiu de imaginație lansând întrebarea „ce moștenire am putea lăsa noi generațiilor care vin, dacă artă nu ar mai fi?”, se întristează evocând „sala Baudelaire” de care se leagă dispărutul Cenaculum (evocat în a doua parte a volumului), se indignează vorbind despre retrocedarea casei de la Valea Mare, cândva Muzeul Memorial „Liviu Rebreanu”, și încheie prima secțiune a volumului cu un disperat strigăt de avertisment iscat de acuzele aduse unor importanți scriitori români „din toate timpurile”, neglijarea valorilor culturale pe care aceștia le-au produs, în aceste timpuri în care Mitică de la Ligă „face ierarhii în poezia românească”: „Jos cu identitatea noastră spirituală, jos cu literatura română! Trăiască Nimicul!” (Amintindu-mi ce zicea →

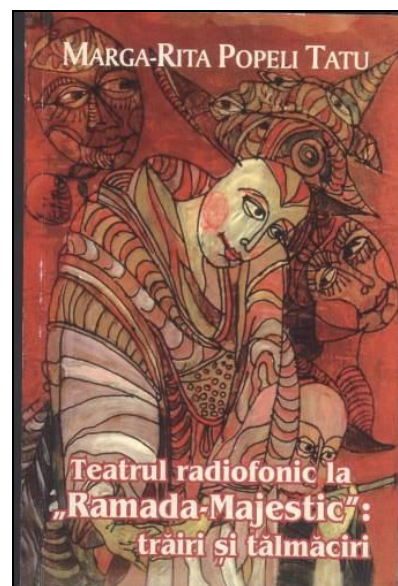
RODICA LĂZĂRESCU

Un alt fel de Jurnal de audiție

Un jurnal cu subiecte mai puțin valorificate, astăzi cel puțin, e cartea semnată de Marga-Rita Popeli Tatu. Aceasta în ciuda audienței de care se bucură teatrul radiofonic, specie distinctă, cea mai rafinată specie de teatru, cum o numea un apreciat regizor. Audiența sa la public, care nu e mai mică azi decât ieri, nu se reflectă însă și în consemnări sau comentarii critice, din acest punct de vedere teatral la microfon fiind, din păcate, dezavantajat. Cu atât mai mult această carte e bine-venită în peisajul cultural actual, chiar dacă nu e propriu-zis o carte de critică dedicată tatarului radiofonic. Autoarea a dorit și a reușit să scrie un „jurnal de audiție”, dacă îmi este îngăduit să-l numesc așa, volumul fiind dedicat proiectului „Ne auzim la Majestic”, care constă în audiții săptămânale ale premierelor Teatrului Național Radiofonic la Hotelul Ramada-Majestic din București. Inițiat de regizorul Mihai Lungeanu, la începutul anului 2005, proiectul a prins repede, certificând o dată în plus interesul de care se bucură teatrul radiofonic. S-a format un grup statornic de pasionați ai acestei forme de teatru, care comentează spectacolele audiate și vin, de multe ori, cu sugestii interesante.

Locul pe care se află hotelul de astăzi, Ramada-Majestic, lângă Capșa, având o istorie bogată, Marga-Rita Popeli Tatu o amintește în primul capitol. La începutul secolului al XIX-lea, aici se afla casa Ghiculeștilor, devenită reședință domnească în

timpul lui Caragea-Vodă. Autoarea dovedește, de altfel, înclinație pentru evocarea istorică, la fel cum, atunci când vorbește de o piesă sau alta dintre cele ascultate la Majestic, nu se rezumă doar la spectacolul radiofonic, ci oferă date de istorie literară despre autor și text. Audiția devine astfel un pretext pentru recitare și meditație, având și caracteristicile unui jurnal personal de lectură, de multe ori detaliile din biografia unui autor sau a unei opere servind la paralelisme și concluzii din prisma receptării contemporane, bine-venite în context. Alteori, intenția portretistică e evidentă, ca în capitolul dedicat audițiilor unor spectacole regizate de Elena Negreanu: „La masa onorifică, doamna Elena Negreanu, fostă actriță, profesoară, cu activitate regizorală bogată, ne privește, pe rând, zâmbindu-ne. Cu aceeași voce catifelată, se impune de fiecare dată cu amabilitate și zâmbet cald, uneori semnificativ. Părul de un argintiu aranjat în onduleuri naturale îi conturează fruntea deschisă și fața prelungă, iar privirea căpruie și strălucitoare aruncă în afară la cei peste nouăzeci de ani, aurul sufletului încă tânăr. Îmbrăcămintea clasică, bluza de un alb imaculat, închide gâtul de lebdă cu o camee la fel de nobilă ca simbol feminin. Alături de fotoliul onorific, îi simt prezența cu respirația domoală, atentă la fiecare cuvânt, la fiecare frazare ieșită din vocea actorilor, iar la sfârșit, acel comentariu senin, obiectiv, chiar dacă uneori nu place tuturor. Doamna noastră, având verticalitate, nu suportă compromisuri de niciun fel. Formatoare a unor generații de actori de teatru radiofonic, doamna Elena Negreanu, se impune

și astăzi cu ocazia spectacolelor organizate în fiecare luni a săptămânii”.

Emoționante sunt și paginile dedicate regizorului Ion Vova: „Într-una din zilele lunii ianuarie 2011, fotoliul de la masa rezervată criticilor de onoare era liber. Mult așteptatul nea Vova lipsea. În fiecare luni, cu pași mărunți, împovărați de cei 93 de ani, după câteva gesturi de salut și împărțiri de impresii, se așeza cuminte așteptând noua audiție. Cu simț critic, semn al unei experiențe bogate, urmarea atent scenariul, terminând cu analize, aprecieri sau dimpotrivă. Nu lipseau recomandările, acolo unde se simțea nevoia...”

Trăirea și reflecția personală, selecția fiind subiectivă, desigur, ca în orice jurnal, constituie substanța cărții pe care Marga-Rita Popeli Tatu a dedicat-o teatrului radiofonic de astăzi.

COSTIN TUCHILĂ

EFEMERIDE...

→Caragiale, cum că și nimicul mișcă, nu pot să nu mă întreb încotro va reuși acest Nimic mișcător să îndrepte literatura română, identitatea noastră spirituală. Spre prăpastie, cumva?...

Cea de-a doua secțiune, „Oameni în loden”, în ciuda titlului ce ne trimite cu gândul în direcția filmului polițist, adună texte eterogene din punctul de vedere al locului în care au apărut, dar unitare în conținut: toate sunt evocări ale unor personalități (începând chiar cu „omul în loden”, nimeni altul decât Lucian Blaga, apoi Ioan Alexandru, Petru Poantă, Vasile

Sav, Valentin Raus) sau... fenomene literare dispărute (reuniunea literară „Cenaculum”). Găsim aici omagii aduse unor literați contemporani (din nou Ion Vlad) și realizărilor lor dintr-un anume moment (Aurel Podaru, Dumitru Chican, Marian Horvat, Alexandru Cățăuan, Constantin Pădureanu, Vasile Vidican, Lucia Sav, Sandu Al. Rațiu, Jean-Louis Courriol, neobosit traducător al unor capodopere ale literaturii române, cea mai recentă transpunere în franceză fiind „Adam et Ève” de Liviu Rebreanu).

Trecându-și în volum efemeridele, corolă de idei ale unui om profund

implicat în viața culturală a colectivității, Andrei Moldovan le hărăzește unei vieți mai îndelungate, mărturie a unei epoci, dar și a unui intelectual ce trăiește la cele mai înalte temperaturi ale spiritului.

*) Trebuie amintit aci că A.M. este un colaborator de bază, la ultimele tomuri ce completează ediția critică Rebreanu, al lui Nicolae Gheran, împreună cu care a publicat în 2008, la Editura Academiei, volumul, premiat de URSS, filiala Cluj, „Liviu Rebreanu prin el însuși”.

ZBOR

dac-aș fi cer
aș declina cu norii
mi-aș dezbrăca speranța
în stropii de ploaie
dac-aș dansa sub lună
cu picior de izvor
aș descânta deșertul din noi
cu livezi
dac-aș răsări dimineața
aș avea mireasmă de tei
toamna
aș înfrunzi în țipăt de cocori
primăvara
m-aș ofili de gând în ghiociei
dac-aș fi ghimpe
mi-aș sfâșia noaptea
cu muguri
gata să conjuge iarăși

RUG

chiar și aici
amiaza are trup de cruce
nici rug măcar
poate un gând
incomparabil mai curat
printre atâtea frunze care cad
astenic
anotimpul se lipește de călcâi
vulnerabil în genele ierbii
peste ochiuri de timp
sublimat în ecou
o vreme
voi mai rătăci
prin templul subfebril
ce-n nopțile curând brumate
va rugini exuberant
inutil

APARENT

cu mine însămi
la o margine de vară
lângă mare
într-un asfințit oarecare
până aici
m-a călăuzit soarele
ca să-mi ghicească în palmă
însoțitori de vis
de un alb inegal
între nisip și val
aparent
ne mai regăsim printre poeme
în zare
toamna
deschide umbrele de nori
mă-ntreabă

DACINA DAN

SOMNUL RAȚIUNII

Când adoarme rațiunea,
Slăbănogi, ne pierdem firea,
Și, hapsână, spurcăciunea,
Ne ucide nemurirea,

Iar Tetrarhi ajung nebunii
Îndârjiți să-nchidă zarea,
Să orbească ochiul lunii,
Soarelui să-i schimbe calea.

Cu ființa devastată
De amarnice confuzii,
Pierdem lumea mult visată
Dar croită din iluzii.

CREZURI

Încerc s-aprind în mine focul
Ce arde veșnic într-o stea.
De când mă știu îmi caut locul
Și calea care-i doar a mea.

La porți închise și deschise
Am bătut cum se cuvine;
Speranțele mi-au fost ucise
Nu și crezurile-n mine.

Dezlănțuite fără seamă
Vremuirile nebune
Tot vânturând fiori de teamă
Au voit să se răzbune.

Dar nu m-am rătăcit vreodată
Furat de zmârcul poleit
Când viața mi-a fost devastată
De un diluviu otrăvit.

Lumina care nu se stinge
Am ocrotit-o nverșunat,
Și moartea nu mă poate-atinge
Pe un tărâm neîntinat.

PRIN LUMI ASCUNSE

Ca un clopot de aramă
Care miezul nopții bate,
Necuprinsul mă tot cheamă
Spre văzduhuri neumbrate,

Să prind fluturi de zăpadă
Până dansul nu-i omoară,
Să-nțeleg enigma-pradă
Ce mă-nalță, mă coboară,

Să străbat nemărginirea,
Ne-nțelesul, neștiutul,
Să-mi cunosc felul și firea,
Să dezleg necunoscutul.

Sfidând temerea – stafia
Celor încă nepătrunse –

Să descopăr veșnicia
Lumilor atât de-ascunse

EU ȘTIU

Îmi spun acum – spre-amurgul
verii,
-Vrăjit de-un spin de pe răzor -
Că-n lumea plină de mizerii
De multe-mi este mie dor;

De răsărituri ca argintul
Născute din nemărginit.
Și de-un apus ca hiacintul
În locul de copilărit.

Mi-e dor de tinerețea-n stare
Să ardă frica, neputința,
Dar și stafia-aceea care
Noaptea-mi jefuia ființa.

Mi-e dor de lună și de soare
Și de livezile cu flori,
Mi-e dor de visuri, de candoare,
De liniștea din sărbători,

Mi-e dor de tot ce-a fost odată
Dar și de ceea ce n-a fost,
De clipa neîngândurată,
De fapta care n-are rost.

În lumea plină de mizerii
Și prăvălită-atât de jos,
Eu știu că viețuiesc IMPERII
De omenie și frumos !

IULIU IONAȘ

IMNELE ORAȘULUI VECHI

Sunt brazii, spre iarnă, mai drepti și mai verzi,
Cu ei, către Munte, nicicând nu te pierzi
Când prinzi o cărare, o urmă de lup
Și urci de la deal către muntele – stup

Am arcul pe umăr, săgețile-n el
Și capul e bine-nvelit cu un miel.
Aștept să-l revăd pe Matei Basarab,
Din Arnota vine pe-un cal, cel mai dalb.

Căruțele-n urmă – cu mere de toamnă
Sunt pentru a lui și a Țărilor Doamnă,
Le urcă-n blândețe, le-așază în pod
Să dea câte unul, pe zi, la un plod

Ce uită de noapte, de viață, de moarte,
Citind și scriind la frumoasa lui carte –
În candelă arde lumină de său,
Trăiește-ntr-un brad mai înalt Duhul său...

Sunt brazii, spre iarnă, mai drepti și mai verzi,
Sub ei, sub Capela, nicicând nu te pierzi
Când prinzi o cărare, o urmă de lupi,
Cobori de la munte... la dealul cu stupi.

Când trece spre munte un cal arămiu,
Pe calul acela, oricând, vreau să fiu,
El are, în frunte, un semn ca o stea
Cu care tot Cerul, când vrea, îl și bea...

Acela e calul istoriei vechi,
Tot fluierul Lumii îi cântă-n urechi...
El umblă pe deal așteptând un haiduc
Și-n noapte rămâne în drum, sub un nuc...

Pe șaua-i de aur doar Luna se-oprește
Când noaptea de toamnă din trupul Ei crește

Și ploaia răspunde cu șoaptele moi
În vechea livadă crescută în noi,

În casele vechi cu perdele la geam
Când stam către sobă, plângeam și eram
Aici, în Zăvoiul din care vă scriu
Când trece spre munte – un cal arămiu

Și Mirea Bătrânul e unul din Zei,
Își țese hotare din Nuci și din Tei,
Din Olt și din Marea cea Mare a Lui,
Zidind în Biserici cu Psalmi... Alelui...

Au scris pe genunchi Priceasne...
haiduci

Cu pană de Corb, cu pană de cuci,
Pe piele de oaie cum și, bunăoară,
Cu sânge de Vultur – pe oase de Țară.

Acuma, Orașul mai stă, fără știre,

În lungă, bolnavă, firavă-adormire
Și Țara mai stă, încet, fără știre,
În lungă și grea și bolnavă-adormire....

Să ne-ntâlnim din an în an
Cu preacinstitul Anton Pann,
Ce trage fesul peste noi
Ca peste turme, când vin ploii,

Prin care tot mai mergem, dar
Ieșim dintr-un Abecedar,
Al lui Antim cu „Didahii”
Și georgianul dintre vii,

Care pe deal se pârguiesc
Și-n scaun tot mitropolesc...

Din an în an, din bani în bani,
Să mai trăim, contemporani,
Că nu e alta de trăit
Decât un fel de om cinstit

Și-o naștere, a doua-n cer,
Peste născutul efemer.
Să-o luăm, adesa, de la cap...
În el, mai multe ne încap:

Când am plecat? Când am sosit?
Ne paște, zilnic, un sfârșit,
Un scrib balcanic, secular,
O lună legănată-n par,

Livezi de meri, de pruni, de peri,
Bărbați în pomi, mai jos muieri,
Icoane-n ceruri, închinări,
Sutane sfinte, lumânări...

Un arhivar, un condeier,
O farmacie pe sub cer
- în aer liber, așadar –
La seminar - un calendar

Fântâni cu apa ca vioara...
În ele se scufundă țara...

Și-o scoatem noi, cu o găleată
Și-o dăm pe jgheab, la lumea toată...

FÂNTÂNI CU APA CA VIOARA
ÎN ELE SE SCUFUNDĂ ȚARA
ȘI-O SCOATEM NOI CU O
GĂLEATĂ
ȘI-O DĂM, PE JGHEAB, LA LUMEA
TOATĂ.....

Și vine vântul blând trecând
Cu pașii lungi alunecând
Mătasea ierbii ce se pierde
Sub frunza ochiului tot verde
Asupra noastră viu stărnind
Acele vorbe de colind:

Dar mai poftiți de vizitați,
Luați aceste chei, bărbați...

Pe-un drum mai lung, în munții mei,
Peșteri păzite de căței...
Iar sus, pe muntele înalt,
E-un mare cerb de diamant
Care în timpul scurt ce-l doarme
Își scutură încet din coarne
Și-n țară cade o licoare
De rouă mult înfloritoare.

Într-o poiană cu o moară
Se-aude glasul de Mioară...
Acolo... frați de frați se leagă
Într-o istorie întreagă
Pe care-o știu pe dinafară
Dând la nevoie sfărâ-n țară...

Luați aceste chei, bărbați,
Nedumeriți când întrebați
De floarea soarelui ce face...
Sub pălăria ei ce coace...

Vom trece Oltul pe un pod
Legat în papură cu nod
De însuși zeul Pann Anton
Ce cântă-n mine cu un ton
Mai iscusit din an în an,
Lăsându-și chipul pe un ban
Depus în cărți cu-aurărie,
Sub noi, adânc, la temelie...

Pe perne moi, într-o trăsură,
El avea chei de-argint în gură,
Bătute-n clinchet de pahare,
Între pereți cu lămpioare,
Sub care singur creștea harul
Când ninge iarna în paharul
Cel așezat lângă fereastră
Unde și luna – blânda noastră
Avea o rădăcină-n glastră...

Luați în mâini și cugetați
Acele chei... femei... bărbați...

FELIX SIMA

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARII SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARII UNIRI

21. Ideologiile și falsa gestionare a națiunilor

(I)

Mihail Diaconescu a conceput romanul capodoperă *Sacrificiul* ca pe o relatare artistică și istorică de mare amploare, cu numeroase fapte memorabile și simbolice, desfășurate pe multiple planuri epice paralele sau convergente, cu momente de mare intensitate dramatică și tragică, la care participă sute de personaje principale sau secundare, angajate în variate conflicte de lungă durată. Sunt conflicte susținute de o intrigă complexă și de opoziții sociale, naționale, filosofico-religioase și sentimentale ireconciliabile.

Pentru acest motiv, criticii și istoricii literari au afirmat insistent că *Sacrificiul* este o epopee națională românească. Este o „epopee sacrificială” (Theodor Codreanu). Este, bineînțeles, și o epopee istorică. Este și o epopee filosofico-religioasă, conformă cu teologia dogmatică ortodoxă, pentru că, în subtext, romanul interpretează epic și estetizează jertfa unică și mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu pe cruce. Mai presus de toate, este o epopee eroică. De aceea a câștigat adeziunea publicului.

În cuprinsul teoriilor sale estetice, Hegel a afirmat că romanul este *epopeea modernă*.

Afirmația lui Hegel este pe deplin confirmată de ținuta artistică, originalitatea și dimensiunea socială, eroică, religioasă și filosofică a romanului *Sacrificiul*.

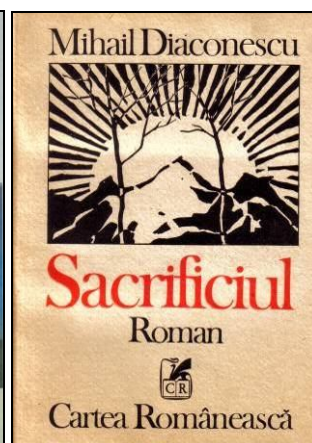
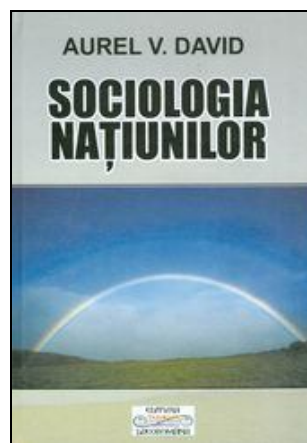
Fapt deosebit de semnificativ, dimensiunea lui eroică și socială este susținută, între altele, de modul cum Mihail Diaconescu introduce, în diverse momente, scene sau desfășurări epice, conflicte, teorii sau puncte de vedere politice.

Credem că în romanul Marii Uniri a românilor prezentarea unor ideologii moderne despre natura specifică și importanța națiunilor în istorie a fost necesară.

În acest domeniu, au fost afirmate ideologii numeroase, contradictorii, mai mult sau mai puțin coerente, mai mult sau mai puțin cuprinzătoare, mai mult sau mai puțin relevante.

Sociologia națiunilor și politologia țin cont de ele. Mai precis, sociologia națiunilor le menționează, dar nu este obligată să le accepte. Pentru că nu toate ideologiile afirmate în legătură cu națiunile sunt valabile. Și pentru că ideologiile sunt implicate în variate moduri în falsa gestionare a națiunilor. Spiritul lucid al sociologului și romancierului Mihail Diaconescu este dovedit, între multe altele, de modul cum în romanul *Sacrificiul* sunt evocate ideologiile și falsa gestionare a națiunilor.

În capitolul al III-lea al romanului *Sacrificiul*, când contele István Tisza, primul ministru al așa-zisului Regat milenar, se află la dineul oferit de moșierul bihorean Arthur Sterntal; apoi în capitolul al V-lea, în care este relatată petrecerea de la Budapesta, din somptuosă vilă a renegatului Iosif Siegescu, „prelat domestic pontifical” și profesor universitar; în capitolul al VI-lea, care cuprinde relatarea balului de la Legația României la Viena și dezba-

terile conflictuale pe teme politice ale unor participanți de rang social foarte înalt; în capitolul al VII-lea, care cuprinde discuțiile purtate de Romulus Brad și de Dr. Nicolae Bolcaș, la Praga, în casa filosofului și omului politic Thomas Masaryk, viitorul fondator al statului cehoslovac; în capitolul al VIII-lea, în care arhiducele Franz Ferdinand, moștenitorul coroanei imperiale, discută pe îndelete cu Dr. Alexandru Vaida-Voevod și cu Dr. Miron Cristea Episcop ortodox de Caransebeș, ca și în alte momente, desfășurări epice și dialoguri, relația dintre ideologii și falsa gestionare a națiunilor este atent evocată de Mihail Diaconescu.

Acest fapt îl îndeamnă pe sociologul care analizează romanul *Sacrificiul* să amintească în exegezele sale, fie și sumar, relația dintre ideologii și falsa gestionare a națiunilor. Putem astfel sublinia mai bine *actualitatea, relevanța sociologică și dimensiunea artistică* a romanului *Sacrificiul*, conceput și realizat ca o epopee națională.

Astăzi este acceptată constatarea că ideologii susțin raporturile de putere care se modifică în funcție de conjuncturile geopolitice și dezvoltă presiuni pentru organizarea și funcționarea națiunilor pe baza interesului de grup. Însă ideologii nu recunosc faptul că în situația în care acced la putere, impun propriul interes ca „*interes național*” și administrează puterea în numele națiunilor, prin acțiuni pe care le definesc „*gestionarea națiunilor*”.

*

Din perspectiva analizei sociologice, importantă este *relația dintre ideologii și administrarea puterii*. Ideologiile interpretează organizările sociale prin prisma doctrinelor politice pe care le generează. Ele conțin *simbolurile - credințele* care construiesc așa-numiții „*idoli*” la care se raportează construcțiile mecanice (feudele și imperiile). Interpretările-cadru ideologice (religioase sau laice) conțin erori sau simplificări deformatoare, care-i obligă pe oameni să accepte constrângerile socio-politice impuse de puterea politică. Acestea devin surse ale conflictelor socio-politice, întrucât nici o ideologie nu poate genera modalități pertinente de intervenție conștientă a oamenilor în procesualitatea socială. Ideologiile creează doar cadrul doctrinar necesar pentru administrarea puterii politice și afirmă, de regulă, nevoia libertății, dar și a constrângerii socio-politice în limitele doctrinelor pe care le întrețin.

Liberalismul - ca produs și expresie a unui anumit orizont informațional-ideologic, în care proclamă→

AUREL V. DAVID

libertatea individuală și posibilitatea nelimitată de a acumula resurse, chiar în detrimentul celorlalți oameni, a produs „statul administrator”, care domină subtil „socialul”. Funcționalitatea unui astfel de stat este limitată, dar atâta timp cât lipsește o soluție de gestionare mai bună, națiunile îl acceptă, cu condiția să nu genereze inegalități și inechități insuportabile între:

- *diversele profesii, pe motive de profit și rentabilitate;*
- *oamenii care practică aceeași profesie, urmată de opoziții și confruntări generatoare de situații critice, numite de ideologi „crize”;*

- *posesorii de bogății (deținătorii de resurse) și cei lipsiți de resurse, adică între cele două „lumi” în care este stratificat „socialul”.*

Ideologiile „reformatoare” ale „statului liberal” aduc în prim plan problematica „umanismului” și a participării cetățenilor la actul decizional public.

Acțiunile unui partid maghiar care se pretinde liberal sunt amintite de Mihail Diaconescu în capitolul al III-lea al romanului *Sacrificiul*, când Tivadar Hollósi, îi prezintă contelui István Tisza ceea ce publicațiile de la Viena numeau drept iminentă *Die Gründung der Bürgerlichen Radikalen Landespartei unter Führung von Oszkár Jászi*.

Acest Oszkár Jászi apare ca personaj și spre finalul romanului, în capitolul al XXIX-lea, în care este atent portretizat. Oszkár Jászi, sociolog, publicist, om politic și teoretician liberal radical, a înțeles faptul că principala problemă a Imperiului bicefal, o problemă potențial explozivă, este contradicția fundamentală dintre deținătorii puterii politice la Viena și Budapesta și naționalitățile pe care le stăpâneau. Despre aceste contradicții a discutat în lucrările care l-au făcut cunoscut.

Gândirea politică de inspirație creștină obligă statul administrator de „tip liberal” să-și adapteze „discursul” la valorile moștenite din creștinism și să accepte compromisul între biserică și stat. Catolicismul, însă, respinge ideea de „toleranță” și construiește un stat în care administratorii „laici” sunt constrânși să repete mereu gestul „à la Canossa” sau să accepte o alianță de fapt sau de drept între „puterea spirituală” a piramidei eclesiastice și „puterea temporală” a statului. Cealaltă tendință catolicizantă concepe o formă de organizare „pluralistă” care emană de la „mase” și care trebuie să fie garantată consensual și moral împotriva industriei, a oamenilor de afaceri, a „clasei politice” sau chiar a statului. Gândirea politică creștină a născut **ideologia „creștin-democrată”**. Aceasta este implicată prin acțiune politică în „reformarea” statului administrator, din nevoia asigurării „moralității publice”, dar și pentru a impune un joc „de echilibru” între individ și numita „societate”.

Fapt semnificativ, în romanul *Sacrificiul*, respectiv în capitolul al IX-lea, Mihail Diaconescu evocă relațiile politice dintre românii Aurel C. Popovici și Dr. Alexandru Vaida-Voevod, pe de o parte, și Dr. Karl Lueger, conducătorul Partidului Social Creștin din Imperiu, pe de alta.

Dr. Karl Lueger s-a dovedit a fi, în epocă, un susținător consecvent al cauzei naționale a românilor din Imperiu. Pentru el, prin număr, prin ținuta morală, prin hărnicie și prin glorioasele lor tradiții istorice și culturale, românii constituiau o elită demografică și politică a Imperiului. Evident, aceste convingeri ale lui Karl Lueger erau urâte din adâncul inimii de potențaii criminali și

iresponsabili de la Budapesta.

Umanismul de „tip republican”, născut din preocuparea menținerii caracterului laic al statului administrator, a creat doctrine și partide politice cu un spectru politic foarte larg - de la radicalii francezi dinaintea celui de-al doilea război mondial, „stânga” conservatorismului britanic și scandinav, până la „dreapta” partidelor socialiste. Obiectivul final proclamat este *fericirea* - adică satisfacția corporală și spirituală, calitativă și cantitativă, individuală și colectivă. De aceea, acceptă coexistența „liberalismului” cu „statul administrator” - ca stat suveran și, practic, omnipotent.

Social-democrația (care cuprinde nucleul partidelor socialiste, diverse „laburisme” europene, democrația americană de „tip rooseveltian”) se individualizează ca apărător al „democrației politice”, completată cu „democrația socială”, necesară pentru protejarea „societății” de „crize economice” și de „crize politice”, dar și pentru prevenirea riscului unei revoluții de „tip leninist”. Ea își asumă misiunea de a deveni gestionarul unei „noi ordini sociale”, concepând însă guvernarea numai prin intermediul statului construit în limitele ideologice liberale.

Ideologiile generatoare de „alternative” la statul administrator de „tip liberal” s-au născut din confruntările de idei privind modalitățile de rezolvare a ecuațiilor „autoritate-libertate”, „ordine-progres” și „securitate-dezvoltare”. Acestea au militat și militează pentru înlocuirea statului „administrator” cu un alt tip de stat care să impună alte baze privind deținerea de resurse, deținerea puterii politice, precum și structurarea raporturilor dintre stat și societate. În cadrul acestor confruntări între ideologii, principala problemă care s-a încercat a fi rezolvată a fost cea a deținătorilor puterii: „clasa politică” sau „clasa socială”. Principala ideologie care a construit alternativă la statul administrator de tip liberal a fost „marxismul” și, în anumite circumstanțe, o parte a social-democrației pe care s-a clădit „sindicalismul”.

Marxismul (ideologie de „extrema stângă”) a considerat că orice stat este un produs al divizării sociale în „clase antagoniste”, deci un produs al capitalismului sau un instrument de represiune, de exploatare și de dominație a unei clase (burghezia) asupra altei clase (proletariatul).

Sindicalismul (cu un spectru larg de gândire și acțiune, legat de la început de mișcarea muncitorească și de social-democrație), acceptă ca deținător al puterii „clasa socială”. Este, însă, ușor penetrat de ideologiile violente, care-l impregnează cu „derive” extremiste, de „stânga” sau de „dreapta”, în funcție de conjuncturile în care se află statul „administrator”, pentru a-l compromite.

Idei, inițiative și ample mișcări de masă desfășurate sub semnul social-democrației și sindicalismului sunt evocate epic de Mihail Diaconescu îndeosebi în dramaticul capitol al XXIV-lea, când Dr. Nicolae Bolcaș, unul dintre eroii principali ai romanului, participă la un mare miting la Budapesta. Comitetul Central Român al Secției Române a Partidului Social Democrat din Ungaria colaborează strâns cu Partidul Național Român.

Sunt evocați și oamenii politici social-democrați Ion Fluraș, Iosif Jumanca și Tiron Albani, implicați în acțiunile politice ale muncitorilor de la Budapesta pentru a susține idealurile unioniste ale românilor, fondate pe doctrina dreptului de liberă dispunere a popoarelor.

Transilvania, starea noastră de veghe

(IV)

Ce este Transilvania

Generalități: Transilvania din trecut și de astăzi

Într-un anume sens, Transilvania e o Europă în miniatură, cuprinzând deopotrivă grupurile etnice și lingvistice de bază (romanic, germanic și slav, plus cel fino-ugric) și principalele religii și confesiuni (ortodoxă, catolică, iudaică, culte protestante și neoprotestante etc.) care dau personalitate continentului însuși.

În această lume transilvană s-au împletit în Evul Mediu modele spirituale de viață răsăriteană (ortodoxă) și apuseană (catolică), pentru ca timpurile moderne să aducă, alături de ele, o importantă componentă protestantă, una iudaică, alta neoprotestantă etc. Toate aceste modele au fost, pentru perioade mai lungi sau mai scurte de timp, în pericol, s-au aflat în rivalitate și în dispută, și-au periclitat reciproc existența, dar au funcționat până la urmă concomitent și s-au influențat reciproc, conferind unicitate lumii transilvane, cunoscute, de aceea, în anumite cercuri, drept o lume a *toleranței*. „Toleranță” transilvană a însemnat, în funcție de realitate, dar și de interpretarea fiecăruia, acceptare și respingere în același timp, primire și excludere, egalizare și segregare, dând societății o formă și o funcționare *sui generis*.

Cum spuneam, numele de Transilvania este dat astăzi uneia dintre cele trei provincii istorice mari (Transilvania, Țara Românească și Moldova) care formează România, cea mai mare țară din sud - estul Europei (circa 240.000 de kilometri pătrați, cam cât suprafața Marii Britanii) și care adăpostește majoritatea poporului român (apreciat azi la circa 25 de milioane de oameni), cel mai numeros popor din sud-estul Europei. România, ca suprafață și populație, este a șaptea țară din Uniunea Europeană. Înțelesul geografic al numelui de Transilvania a variat în timp, el referindu-se în Evul Mediu (secolele XII - XVI) doar la o anumită regiune din interiorul arcului Carpaților, de peste 50.000 de km pătrați, organizată atunci ca voievodat distinct în cadrul Regatului Ungariei.

Ulterior, denumirea s-a extins, prin formarea Principatului Transilvaniei, care a cuprins și alte provincii, situate spre vest, precum Banatul, Crișana, Maramureșul, Sătmarul etc. În mod curent, astăzi denumirea de Transilvania se folosește în sens larg, cum spuneam, oamenii referindu-se în vorbirea cotidiană la toată regiunea nord-vestică a României, formată din Transilvania propriu-zisă (intracarpatică), Banat, Crișana și Maramureș. Tradiția Transilvaniei cuprinde experiența de viață a tuturor locuitorilor care au trăit pe acest teritoriu, din cele mai vechi timpuri până astăzi. Nicio moștenire a vreunei comunități umane nu este de neglijat, fiindcă „trecutul nu este niciodată mort, el nici măcar nu este trecut” (William Faulkner). Într-adevăr, trecutul este viață și realitate vie pentru cei care l-au trăit, el devenind trecut doar în mintea noastră, printr-o convenție.

Transilvania în antichitate: sigiliul Romei sau formarea poporului român

Transilvania a fost mereu un tărâm al inovării, al concurenței și al inițiativelor. În antichitate, prin secolele I î.Hr. și I d.Hr., când nici nu exista denumirea de Transilvania, regiunea respectivă a făcut parte din patrimoniul regilor daco-geți. Unul dintre aceștia, numit Burebista – după cum spune un izvor –, a avut inițiativa stăpînirii viilor, pentru a-și fortifica luptătorii prin abținere de la vin. Stăpînirea viilor a fost, din câte se pare, un eșec, dar forța armatelor sale a rămas redutabilă, din moment ce el era gata să-l înfrunte pe Iulius Caesar, marele comandant roman, acela care cucerise Galia (Franța de azi). Mai vestit decât Burebista a fost regele Decebal, care s-a bătut, în urmă cu aproape două milenii, cu unul

dintre cei mai valoroși împărați romani, cu Traian. El a poruncit arhitectului Apolodor din Damasc să proiecteze și să înalțe un pod peste Dunăre, la Drobeta. Va fi una dintre cele mai grandioase construcții ale antichității, urmele podului fiind încă vizibile și azi în sud-vestul României, pe malul Dunării. Pe acest pod și pe altele, de vase, armata romană de circa 150 000 de ostași (dacă ar fi să dăm crezare surselor) a înaintat în anul 105 din mai multe direcții și a asediat apoi Sarmizegetusa, capitala țării.

La începutul verii anului 106, lipsită de apă și înfometată, cetatea se predă în mâinile romanilor și este distrusă. Romanii descoperă tezaurul dacilor, evaluat la 165 000 kg aur fin și 331 000 kg de argint, pe care-l transportă cu alai la Roma și din care împăratul avea să ofere poporului, după obicei, *panem et circenses*, adică grâne și spectacole de circ.

Acest tezaur dacic a umplut pentru un timp vistieria secătuită a imperiului. Dar satisfacția nu a fost deplină, deoarece Decebal și o mână de credincioși ai săi se refugiaseră în munți, unde continuau lupta. Rezistența a fost însă de scurtă durată, căci un detașament roman a dat de urma fugarilor.

Încolțit, Decebal și-a luat singur viața, iar capul său și mâna dreaptă urmau să fie înfățișate împăratului și apoi expuse la Roma, în văzul mulțimilor, pentru ca acestea să se convingă că marele dușman al imperiului pierise.

O mare parte din vechea țară a lui Decebal a devenit provincia romană Dacia, cu nucleul situat în Transilvania. Prin aceasta, sigiliul Romei a fost pus pentru vecie în acest teritoriu structurat pe cununa Carpaților. Puținii daci rămași s-au amestecat cu romanii cuceritori, gena romană a biruit și astfel românii au devenit un popor romanic. Al treilea ingredient au fost migratorii slavi, stabiliți în parte printre daco-romani și românii timpurii, asimilați apoi treptat (secolele VI - XII), nu înainte de a lăsa importante urme ale venirii lor, inclusiv în limba română.

Acad. IOAN-AUREL POP

*) *Transilvania, starea noastră de veghe*, Cluj-Napoca: Editura Școala Ardeleană, 2016

Ioan al Banatului

„Prin culoare și Lumină, ne înfățișează nouă cum arată grădinile din Rai.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să continuăm convorbirea începută în numărul anterior al revistei „*Vatra veche*” despre **expoziția artistului Silviu Oravitzan**, la vernisajul căreia ați participat. Vă rog să vă referiți concret la câteva lucrări. Știu că și în cuvântul Înaltpreasfinției Voastre ați analizat mai multe opere reliefând relația artistului cu divinitatea.

Î.P.S. Ioan: Veți vedea în expoziție, pe un spațiu imens, tematica „*Cămașa lui Hristos*”. Este impresionant cum a gândit maestrul Oravitzan să-L îmbrace pe Hristos, Cel pentru a cărui cămașă s-au tras sorți; n-a vrut nimeni s-o sfărtece, atunci după răstignire; și pentru că acea cămașă nu se mai află astăzi în niciun muzeu al lumii, iată cum maestrul Oravitzan a gândit să-I facă el o cămașă lui Hristos. Nu l-a făcut una, ci multe, pe care le puteți vedea în acea galerie de artă. Și atunci am zis, într-o mină, că dacă Hristos ar veni mâine în cetatea aceasta și mi-ar zice: Părinte aș vrea și eu o cămașă, recomandă-mi unde să merg să-mi cumpăr o cămașă. Să știți că nu l-aș duce la niciuna dintre cele mai cunoscute case de modă din cetatea aceasta, ci l-aș recomanda, l-aș duce la Oravitzan și i-aș zice: Maestre, îmbracă-l tu pe Fiul lui Dumnezeu! Eu n-aș putea să-l fac, să-l țin o asemenea cămașă lui Hristos, cum a știut să facă în opera sa maestrul Oravitzan.

Apoi, veți vedea în expoziție imaginea mesei din Sfântul Altar, felul cum a îmbrăcat dânsul și masa din altarul bisericii pe care a pus potirul, nu plin de sânge, ci plin de Lumină.

Veți putea privi câteva opere, așezate pe pardoseală, înconjurate de boabe de grâu. Privind acele boabe de grâu și opera din mijlocul lor, mi-am pus întrebarea: oare cine este autorul acestei minunate expoziții?

Mi-am spus că mă îndoiesc dacă e maestrul Oravitzan sau dacă nu autorul acestor lucrări este bobul

de grâu, este Hristos, Care, din Lumina Sa, i-a împărtășit maestrului și ne împărtășește nouă astăzi.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, v-ați referit la bobul de grâu având în vedere forma de relief predominantă în Banat, câmpia?

Î.P.S. Ioan: Suntem aici într-o parte de câmpie a țării noastre, unde, din timpuri străvechi, înaintașii noștri au semănat bobul de grâu în mănoasa câmpie a Banatului.

Iată unii au semănat bob de grâu pentru pâine și prescură, dar maestrului Oravitzan i-a dat Dumnezeu altceva – să semene Lumină.

Unii seamănă sub brazdă bobul de grâu. Maestrului i-a dat Dumnezeu nu o măsură de grâu, ci o măsură de lumină să semene în sufletele oamenilor.

Spuneam atunci la vernisaj că ne aflăm într-o catedrală a Luminii, deci să ne împărtășim din Lumină, aflându-ne într-o parte din Împărăția Luminii.

Veți mai putea vedea cum în jurul unei cruci, pe care odinioară se afla o cunună de spini, în opera artistului Oravitzan acea cunună de spini se transformă și ea în Lumină, pentru că Hristos n-a urât nici chiar spinii – a iubit și spinii cu care a fost încununat.

V-aș îndemna apoi să căutați în expoziție o emblemă extraordinară, unde se află steaua lui David și peste ea elementul scriptic al lui Hristos. Cu simbolul acela, practic, eu, dacă aș fi fost organizatorul expoziției, aș fi scris pe el *Biblia*, pentru că e *Vechiul și Noul Testament*.

Apoi veți mai vedea ceva. Noi spunem că ne botezăm în apă. Așa au făcut părinții noștri, ne-au botezat în apă, însă vom vedea cum oamenii, în concepția și în imaginația maestrului Oravitzan, au fost botezați în Lumină.

De asemenea veți vedea cum cade ploaia cerului pe pământ, în bisericile noastre, unde se înalță rugăciuni către Dumnezeu. În „*Poarta Cerului*” (este undeva în expoziție) veți vedea cum, în Cer, stă Hristos - o imagine extraordinară!

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, în cuvântul rostit atunci, la vernisaj, ați făcut o minunată și inedită referire la... tăcerea artistului Silviu Oravitzan.

Î.P.S. Ioan: Am spus că cel mai tăcut dintre noi care ne aflăm acolo e maestrul Oravitzan și am întrebat dacă știe cineva de ce maestrul nu a grăit nimic.

L.C.: Bineînțeles că ați răspuns Înaltpreasfinția Voastră.

Î.P.S. Ioan: Da. Am răspuns eu. Sfântul Apostol Pavel ne spune că a fost răpit până la al treilea cer și când a venit din nou pe pământ, din cer, atât de uimit a fost de ce a văzut în cer, că în toate epistolele sale n-a putut să scrie nimic despre cum arată Cerul.

Ei! Maestrul Oravitzan mi-a mărturisit că dânsul n-a fost niciodată în cer, însă Dumnezeu, pentru o clipă, i-a deschis Cerul și, în urma acelei viziuni, a rămas mut. N-a putut nici dânsul, ca și Sfântul Apostol Pavel, nimic să grăiască despre Cer, însă veți vedea că **într-o parte a galeriei sunt reprezentate câteva imagini din grădinile Raiului**.

Deci nici dânsul, dacă îi spuneți să vă povestească cum arată grădinile Raiului, n-o să vă poată spune, că a rămas mut.

Dar, **prin culoare și Lumină, ne înfățișează nouă cum arată grădinile din Rai**.

L.C.: Vă mulțumesc, Înaltpreasfințite Părinte.

Discursul Înaltpreasfinției Voastre la vernisajul artistului Oravitzan a evidențiat, în mod special, legătura indisolubilă dintre opera artistului și credință. Vă rog să-mi permiteți ca, în final, să redau un citat „*Ars poetica*”, luat de pe o pagină de internet referitoare la artistul Oravitzan: „În fiecare zi, când mă închin, / Îl rog pe Dumnezeu să nu azvârle asupra mea / păcatul cel mai pustiitor, / păcatul cel mai greu de purtat, / păcatul de a avea păreri personale.” (Sfântul Grigore de Nazianz)

A consemnat

LUMINIȚA CORNEA

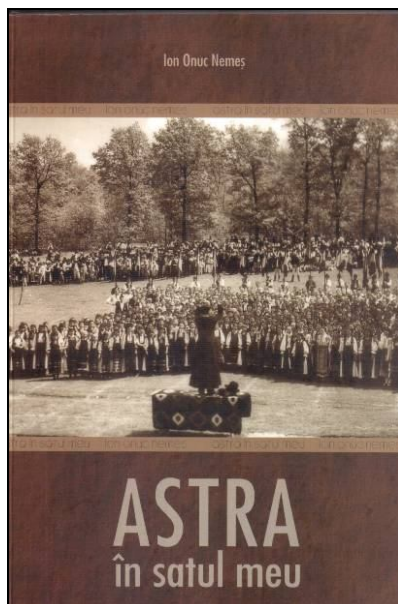
Ion Onuc Nemeș - un veritabil parlamentar al ASTREI

Asociațiunea Transilvană pentru Literatura și Cultura Poporului Român, ASTRA, a fost numită de cunoscutul sociolog Dimitrie Gusti (1880-1955) „primul Parlament al Culturii Românești”. Dacă ASTRA a constituit un Parlament al Culturii, atunci personalitățile astriste pot fi numite parlamentari. L-am numit pe domnul Ion Onuc Nemeș „un veritabil parlamentar al ASTREI”, având în vedere întreaga activitate de astrist a domniei sale, precum și volumul la care vom face referire în cele ce urmează: Ion Onuc Nemeș, „ASTRA în satul meu”. De la Comuna *Viitorul* la *Satul-model*. Sâncraiu Almașului, județul Sălaj”, Sibiu, Editura „ASTRA Museum”, 2015, 533 p.

După lectura volumului, putem afirma că Ion Onuc Nemeș s-a născut astrist. Cum? Dumnezeu i-a dat binecuvântare să se nască într-un sat, Sâncraiu Almașului, în care ASTRA era simțită ca fiind „o poveste” luminoasă, aflată sub zodia credinței și a artei. Ion Onuc Nemeș s-a născut cu câțiva ani înainte ca ASTRA să fie interzisă de regimul comunist, dar „întreaga copilărie mi-a fost însoțită și îmbogățită de evocările părinților și bunicilor mei despre ceea ce a însemnat ASTRA pentru destinul lor și al satului. Așa se face că, după credința în Dumnezeu, ASTRA devenise în casa noastră și în satul nostru cea de-a doua religie” (p. 25).

Nostalgia după fericirea pierdută? După satul natal unde erau atâtea stele, și mai mici și mai mari și mai luminoase... ca florile-n fânețe.”, unde se afla „pe pământ grâu, în cer stele”. Nostalgia după acea „curgere de frumusețe imnică, în cântări și rugăciune”, ce „la lumina lumânărilor de ceară ... sat după sat curgea spre Icoana făcătoare de minuni de la Mănăstirea Nicula.” (p. 326)

Acolo în satul lui, a fost fericit: „*Et in Arcadia ego*. Am fost și eu în Arcadia. În Raiul în care Dumnezeu se juca cu noi, ca un prunc, când fugăream mieii pe coastă ori când împleteam coronițe din flori de câmp ca să le aruncăm pe acoperișul caselor ... În Raiul acela nu te mai poți înapoia după ce i-ai trecut pragul” (p. 328).

Anii au trecut. Dumnezeu l-a binecuvântat din nou și l-a învrednicit pe Ion Onuc Nemeș să ajungă în orașul ASTREI, în Sibiu, mai mult, să fie director al *Bibliotecii ASTRA*, să lucreze „în splendidul Palat al Asociațiunii, unde s-au luat marile hotărâri privind destinul Transilvaniei, inclusiv pentru satul meu” (p. 327).

Ca director al Bibliotecii, a modernizat-o, a construit încă un „palat”, dar a considerat că nu este suficient.

A ascultat rostirea imperativă, cu patimă, a lui Ioan Alexandru: „Omu-i dator să lase-n umbra-i o dără de lumină”.

Prin cartea numită mai sus, Ion Onuc Nemeș a lăsat o puternică dără de lumină în istoria Asociațiunii ASTRA. Și în istoria vieții lui.

Acest volum poate fi citit și ca un volum aniversar, omagial, la adresa autorului. Viața-i întreagă s-a împletit cu ASTRA.

Cuprinsul volumului este deosebit de bogat.

„*Instituțiile ASTREI*” este capitolul cel mai cuprinzător, mai bogat în informații, capitolul care a solicitat o serioasă documentare științifică din partea autorului.

Fiecare instituție a ASTREI se constituie într-un capitol de sine stătător: „*Case naționale*”, prin care căminul cultural este privit ca „podoaba și fala meritată a comunei” (p. 53); „*Biblioteci populare*”, unde cuvântul de ordine era „cât mai multă carte la sat!”, deoarece „Cartea este una din cele mai mari puteri ale lumii” (p.75); „*Conferințe*”, prin care

preoții și învățătorii sunt considerați „fiii luminii”, știut fiind „că-n basmele a cuvântului putere”; „*Monografii*” ce reprezintă „cărțile de aur ale memoriei” (p. 147), iar monografiile locale reprezintă „mici istorii din marea istorie a patriei” (p. 164); „*Teatru*”, pentru că „teatrul e un bun dascăl în cele ale vieții omenești” (p. 168); „*Școli țărănești*”, unde aflăm că primul „descălecat” al autorului în Sibiu a fost prin poveștile ASTREI și că „școala țărănească dă posibilitatea unei instrucțiuni sistematice, practice și teoretice, acomodată nevoilor reale și locale (p. 182); „*Șoimii Carpaților*” ce a fost o „asociație cultural-sportivă, mai presus de politizarea interbelică” (p.209) și „cea mai aleasă podoabă a ASTREI” (p. 226).

Demonstrația e clară și concludentă: ASTRA a constituit un „model academic pentru întreținerea și exaltarea focului sacru național” (p.217).

Un capitol special este „*Satul-model – veriga de aur în lanțul nesfârșit al vieții poporului nostru*”, care începe cu mențiunea că numărul 27/1907 din Seria Biblioteca Poporală a Asociațiunii este consacrat broșurii *Comuna „Viitorul”. Sfaturi și pilduri pentru înaintarea unui sat prin sine însuși*, de Romul Simu.

Sfaturile și exemplele din această broșură și altele ce i-au urmat au dus la conceptul de sat-model.

Cu deosebită satisfacție și mândrie, Ion Onuc Nemeș scrie: „La începutul anului 1940, după 11 ani de intensă activitate socială, culturală și economică a localnicilor, sub îndrumarea preotului și a învățătorului, satul Sâncraiu Almașului a fost declarat *sat-model*. Se încheia, în chip fericit, un program de afirmare și de progres pentru sat”. Din păcate, anii ce au urmat, cu acel context politic și economic nou, au distrus „minunea care s-a înfăptuit (...). Din tot ceea ce a fost strălucire și progres a mai rămas povestea de față, pe care m-am străduit să nu o las uitării” (p. 293).

Multe se pot spune despre interesanta carte de suflet semnată de Ion Onuc Nemeș. Mai pot fi amintite alte capitole de aceeași importanță, precum „*Istorie mărturisită*” cu însemnări inedite ale unor intelectuali ai satelor din Sălaj și cu redarea unor convorbiri cu bătrâni încă trăitori prin satele sălejene – mărturiile acestora ne emoționează: „stau și mă uit →

LUMINIȚA CORNEA

cum mere vremea, că s-o stricat tăte și mă tem că om ajunge și mai rău”, „Așe o fost, bine tăte, și nimnic n-a mai fi cum o fost, șohan”, „Oameni de felul acesta, cu dragoste și cu jertfă de neam, au ridicat satele noastre, au ridicat Țara”.

Toate dovedesc că „pentru neamul românesc, ASTRA a fost o binecuvântare”, cum afirma Onisifor Ghibu (p. 294).

Capitolul „*Au citit lucrarea în manuscris*” are în cuprins texte semnate de cunoscuți oameni de cultură care apreciază așa cum se cuvine cartea ASTREI scrisă de Ion Onuc Nemeș. Considerăm că acest capitol contribuie la imprimarea caracterului de volum omagial, cum ne-am exprimat mai sus.

Adăugăm ca un capitol întru totul deosebit cel intitulat „*ASTRA. Roman fotografic*”, ce se poate constitui într-un exemplar album astrist. Adevărat că „fotografia este singura șansă a clipei la eternitate” (subtitlul capitolului). Cele mai bine de o sută de pagini, realizate grafic excelent, deși vremea și-a spus cuvântul (prelucrarea fotografiilor – Rodica Gligor, Carmen Hila), cuprind fotografii, cărți poștale, documente de arhivă, coperte de cărți și frontispicii de publicații, foto-efigii – la toate sunt adnotări pertinente, iar la sfârșitul capitolului găsim „*Sursa imaginilor*”, ceea ce este un fapt extraordinar de probitate științifică, așa cum este, de fapt, realizat întreg volumul.

Privind fotografiile, cititorului i se trezește curiozitatea de a afla mai multe.

Admirându-le, citind însemnările explicative, parcă uiți de clipa prezentă și trăiești într-un timp ce-a fost odinioară. Asta este ASTRA!

Adăugăm, la cele prezentate, existența unei bogate bibliografii selective, apoi „*Glosar*”, „*Abrevieri și sigle*”, „*Personalități, instituții, publicații*”, „*Indice general de nume*”, științific prezentate – toate foarte necesare pentru viitorii cercetători ai Asociațiunii care „s-a născut din iubirea adevărată către popor”, Nicolae Iorga (p. 208).

Prin realizarea acestei cărți și prin întreaga-i activitate astristă simțită cu sufletul, cum să nu fie Ion Onuc Nemeș un veritabil parlamentar al ASTREI? Îi dorim sănătate și putere de muncă întru iubire de ASTRA.

Ulmeni, Maramureș

studiu monografic

*„Noi, de fapt, avem două patrii
coincidente:*

*o dată este patria de pământ și
de piatră și încă*

*o dată este numele patriei de
pământ și de piatră.”*

(Nichita Stănescu)

Apariția oricărei cărți este o sărbătoare de suflet și de spirit și de aceea prezentul volum la care ne vom referi, scris cu multă dragoste despre meleagurile natale, constituie mai mult decât o carte de vizită, este o creație de valoare a autorilor.

Onorat de autori cu lectura manuscrisului pot plăti o mică parte din „prețul cunoașterii” sub forma impresiilor mele de cititor, ca unul care are rădăcini trainice pe linie paternă de pe Valea Târnavelor.

Demersul științific privind frumoasa localitate maramureșeană Ulmeni de pe Valea Someșului, care vede lumina tiparului sub egida Asociației Culturale Creștin Umanitare „Ars Vivat”, încearcă să abordeze în chip unitar trecutul istoric al acesteia.

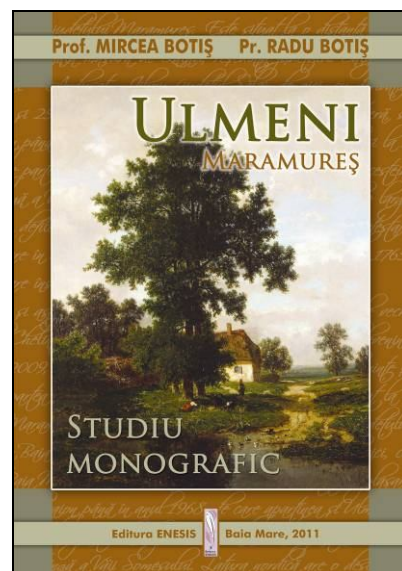
Pe baza unor documente de arhivă în mare parte inedite și a unor lucrări editate distinși autori dau consistență aserțiunii că „prin cunoașterea istoriei se realizează cunoașterea de sine și pregătirea viitorului.” Autorii au bătut recordul de „penetrație persuasivă” în arhivele și bibliotecile maramureșene.

De remarcat că dau dovadă de obiectivitate prezentând adevărul istoric privind perioada comunistă, cu onestitate acolo unde este cazul.

Credem că nu greșim dacă afirmăm că autorii pun în valoare ideea „nicio localitate maramureșeană fără monografie.”

Lucrarea este expresia faptului că fenomenul istoriografic local, ca parte integrantă a istoriei naționale – în calitate de componentă distinctivă a culturii – continuă să existe, cu toate greutățile perioadei pe care o trăim. Credem că cei doi harnici cercetători au conceput lucrarea lor ca o cercetare deschisă care să permită aflarea unor răspunsuri cu privire la evoluția în timp și spațiu a localității Ulmeni.

Constatăm că în cercetarea lor, Radu și Mircea Botiș – ca exemplu de

lucru în echipă – s-au ghidat după cele două principii formulate de marele retor roman Marcus Iulius Cicero: primo – să nu spui niciodată ceea ce știi că nu este adevărat, secundo – să afirmi întotdeauna ceea ce știi că este adevărat.

Desigur, lucrarea este piatra de început a noi cercetări privind evoluția unei vechi așezări maramureșene.

Unii pot spune că trecutul unei localități rurale sau urbane nu are relevanță acum în plin proces de integrare europeană. Noi considerăm că în noile condiții când Europa se pregătește să-și desființeze granițele spre a deveni țara uriașă a tuturor neamurilor care o compun, așezările românești trebuie să-și știe numele și blazonul neamului și tot ce ține de sângele care îi curge prin vine. Numai așa, familia românească – cu străbunici, părinți și copii – va putea fi recunoscută la locul pe care îl are între celelalte familii europene, ci nu confundată cu altele sau considerată ca fără istorie.

Desigur, cei doi, nu și-au propus să epuizeze problema cercetată neavând orgoliul de a nu le scăpa nimic din toate mărturiile care vor fi existând privind comunitatea respectivă.

Lucrarea este realizată conform cu normele științifice ale Academiei Române care prevăd modul în care trebuie să se desfășoare munca de documentare și elaborare a lucrării în cauză.

Reușim să descifrăm din paginile lucrării pe care o analizăm, spiritul școlii de sociologie a lui Dimitrie →

Prof. dr.

CONSTANTIN DOBRESU

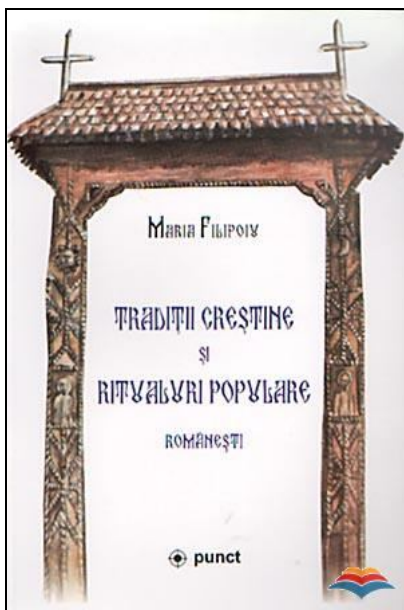
Tradiții creștine și ritualuri populare românești

- un manual de ritualuri creștine -

Pentru a comite o carte despre datinile și obiceiurile tradiționale românești în versuri, trebuie să îndeplinești, musai, două condiții esențiale: să ai cunoștințe temeinice despre folclor și să fi un bun versificator.

Maria Filipoiu, o spun fără puțință de tăgadă că, dispune de cele două criterii.

Născută și crescută în partea de nord a județului Buzău în satul Văvălucile, cocoțat pe pieptul Munților Buzăului, în apropierea celebrilor așezări rupestre de la Aluniș-Nucu (Bozioru)-Ruginoasa, denumit „Ținutul legendar **Țara Luanei**”, nu numai că are cunoștințe despre tradițiile creștine și ritualurile populare, dar le-a și studiat și iată cum le transpune în versuri, adevărate poezii. Cartea domniei sale pe care mi-a promis-o când ne-am întâlnit prima oară la Ziua Comunei Bozioru, cu prilejul unor ample manifestări culturale, unde și-a lansat mai multe cărți, se vrea și reușește să fie „**un adevărat manual de**

ritualuri creștine românești”.

Conștientă că valorile populare din lada de zestre a românismului sunt nu de ieri și de azi amenințate cu deteorarea și implicit cu dispariția totală a lor datorită secularizării care ia amploare an de an în lumea în care trăim, Maria Filipoiu adună în paginile cărții „**Tradiții creștine și ritualuri populare românești**”, o parte din multitudinea de obiceiuri și

datini, descriindu-le și deznodându-le semnificațiile, trecându-le prin filtrul filonului poetic de care dispune. Puțini din cei înzestrați de Divinitate cu har pentru poezie se apleacă asupra unor chestiuni culturale cu rădăcini adânci în trecutul poporului român, numesc aici folclorul, așa cum o face Maria Filipoiu.

Prin această carte, dar și prin celelalte, ca de altfel prin tot ce face ca artist al cuvântului, Maria Filipoiu se dovedește a fi un bun român cu simț patriotic.

Poeemele, așa cum sunt definite pe pagina de gardă a cărții, sunt de fapt poezii cumiști, fără prețiozități lingvistice, fără schimonosiri ale cuvintelor, așa cum îi stă bine unei lucrări de acest gen.

Pe mine mă bucură faptul că am avut onoarea să descopăr în „vecina de la Văvăluci”, un poet cu sensibilitate, dar și cu o mare putere de dăruire în a valorifica într-un mod plăcut niște lucruri pe cale de dispariție.

Recomand cu plăcere această carte tuturor celor care mai păstrează în ființa lor o picătură de românism pur.

GIREL BARBU

ULMENI, MARAMUREȘ

→Gusti din anii 1930, școală cunoscută prin lucrările *Sociologia Militans* și *Teoria Monografiei Sociologice* a elevului lui Dimitrie Gusti, Henri H. Stahl.

De fapt, autorii relevă pregnant modul în care evenimentele istorice petrecute la nivel macroistoric național se răsfrâng la nivelul unei comunități locale.

Altfel spus, distinșii autori pun în practică ideea regretatului academician Constantin C. Giurescu, care afirmă că o istorie completă și veridică a neamului românesc nu este posibilă decât atunci, când fiecare comunitate locală va avea realizată și publicată monografia sa. Este relevant locul și importanța așezării Ulmeni în rețeaua urbană a județului Maramureș, care are rolul unui releu în transmiterea caracteristicilor urbane spre spațiile rurale înconjurătoare.

Citind această carte, constatăm că indiferent de direcția în care mergem, distanța pe care o parcurgem,

destinul pe care îl avem, acel ACASĂ din copilărie îl ducem mereu în suflet.

Abia la maturitate sau la bătrânețe ne convingem că acolo se află Dumnezeu și ne întoarcem iar și iar la origini.

Prin apariția acestei lucrări ne aflăm în fața unui eveniment editorial de excepție pentru orașul Ulmeni, căruia este nobil să i se recunoască importanța.

Ne permitem să asemuim demersul despre comunitatea natală, cu certificatul de naștere al unui copil peste care s-au aplicat în timp nenumărate mențiuni, dar niciodată cea de deces, pentru că odată ce ea „s-a născut”, este sortită „a trăi” în eternitate și să devină o autentică „Evanghelie” pentru toți membrii comunității pe care îi reprezintă.

Scriind cu abnegație și onestitate, s-a realizat o lucrare cu ținută academică și mare valoare științifică intrinsecă.

Alcătuită cu acribie, într-un stil accesibil, lucrarea formată din 10 capitole este plină de date și cifre, de valori măsurate sau extrase și mereu comparate, integrate și interpretate,

valori care exprimă cuantificat mediul natural sau viața economico-socială a comunității din care provin.

Autorii se opresc pe spații ample și asupra aspectelor legate de datini și obiceiuri, munci agricole, viață, nuntă, naștere, înmormântare etc., aspecte etnografice, ocupații tradiționale, credințe despre cer și astre etc.

Utilă este și galeria personalităților sau, mai bine-zis fiilor localității, care s-au ridicat din Ulmeni și au contribuit la ridicarea morală și culturală a localității.

Ne este arătat un colț de țară cu oameni harnici, aprigi, care și-au păstrat credința, limba, portul și obiceiurile, în ciuda vitregiei timpului, vedem oameni cu tradiții străvechi, oameni apropiați de natură, de peisajele locului, de cele eterne primordiale, ca și de cele create de ei, simțindu-le și îmbinându-le ca nimeni alții.

Citind această carte, realizezi că ești cu adevărat al acestei țări, ești acasă, că simți sufletul pământului ei, când inspiri chiar și ocazional, mirosul pământului mușcat de sapă, amestecat cu izul buruienii, cu țărâna în care se îngroapă tălpile.

Demn slujitor al altarului

Când ne aflăm în fața unei cărți ca *Petre Șuteu – Protopop al Lăpușului, vrednic slujitor al ortodoxiei în vremuri potrivnice*, de Vasile Gaftone, apărută în editura Eurotip, Baia Mare, 2016, 264 pp., trebuie să ne punem neîntârziat întrebarea: cu ce contribuie o astfel de monografie socio-politică, profesională și de credință la întregirea noastră morală și spirituală. Parcurgerea biografiei ilustrului prelat determină, fără tăgadă, analogia cu propriul nostru destin, moment de confruntare dramatică a două condiții existențiale clădite pe același suport etnic, românesc și religios, ortodox, în circumstanțe de timp și de loc, materiale și culturale diferite.

Aflând despre modul parcurgerii vieții de către protopopul *Petre Șuteu*, ne lămurim în privința scopului clar, al slujirii ortodoxiei, asumarea răspunderii rolului uman și de preot îndeplinit în complexitatea lui deplină, ridicând personalitatea religioasă și laică la ipostaza responsabilității îndubitabile, astfel, constientizăm, prin surprinderea ideilor și comportamentului acestuia, că ne aflăm în fața unui model demn de urmat.

Gestul fiilor, de laudă urmași, Mircea și Melania, de pomenire și sub această formă, a prezentării publice a părinților, preot *Petre Șuteu* și preoteasa *Viorica*, născută Oniga, fată de primar refugiat cu familia în timpul prigoanei horthiste, constituie un îndemn pentru tineretul de astăzi, de întoarcere la prețuirea cinstiților înaintași.

Autorul, Vasile Gaftone, a adunat cu migală datele biografice și le-a expus într-o construcție epică în care realitatea cu valoare autentică de mărturisiri înregistrate, scrise și tipărite, acte administrative, de studii etc. se transfigurează literar, artistic, ceea ce face ca lectura să fie antrenantă. Interesante sunt aspectele care-l surprind pe “blândul păstor”, care în numele dragostei Dumnezeuzești, ajută familiile de evrei în momentul prigoanei horthiste (1940-1944). Salvarea celor 1000 de evrei aduși de jandarmii unguri în sinagoga din Târgu Lăpuș, la începutul lunii mai 1944, scăpându-i de un masacru, ajutat și de un preot maghiar, prieten, în inter-

venția la conducătorii companiei reprimatoare – o acțiune de-a dreptul eroică. A ajutat, pe ascuns, partizanii din grupul de rezistență armată “*Tibleșul*”. După 1947, un alt regim vitreg, dictatura proletară, comunistă, este întâmpinată cu luciditate și diplomatie, opunându-i, neostentativ, educația prin credință și cultură: înaltă un cămin cultural cu o bibliotecă bogată; înființează un cerc de educație religioasă și civică; organizează învățarea de dansuri populare, obține cu formațiile locale premii de interpretare muzicală cu instrumente tradiționale (fluierași) etc. – nu este spațiu în această prezentare de a le înșira pe toate. Pentru activitatea de excepție a Domniei sale a primit ranguri și distincții: dreptul de a purta Brâu Roșu (1953), a fost distins cu titlul de *protoiereu* (1957), dreptul de a purta *Crucea Patriarhală*, prin Decretul nr. 613/1957 al Prezidiului Marii Adunări Naționale i s-a conferit *Steaua Republicii Populare Române*, clasa a V-a, și altele.

Din galeria de fețe preaînalte bisericesti și academice, care îl prezintă

CÂND N-OI MAI FI

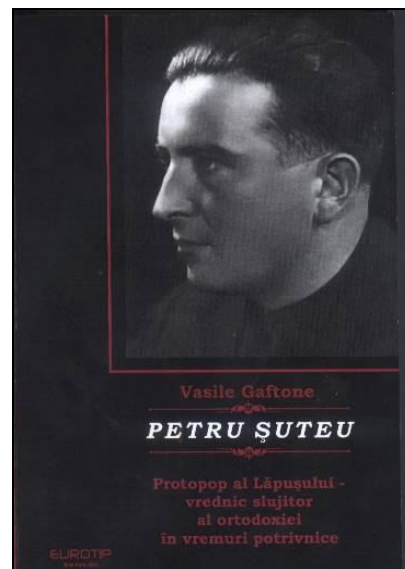
Fă-mă vioară, Doamne, trl în grădina Ta,
fir de iarbă cu creștetu-n nori!
Și de va fi pe deasupra-mi să treacă
mări de cocori,
să nu le spui, să nu le spui nicio clipă
că poate de mâine voi fi o aripă,
o lună, un mânz pe un câmp plin de flori!

Să nu le spui, Doamne, mamei și tatei
că pâine voi fi pe masa din Rai,
un scâncet, o floare, un cântec de nai
sau mâna bunicii curbată pe frunte,
o cruce de piatră, înălțată pe munte!

Să nu le zici, Doamne, copiilor mei
că sunt de pământ și în el m-oi
întoarce!

Mai lasă-i să creadă în pajiști cu miei,
în fusul de apă ce visul mi-l toarce!
Și când n-oi mai fi, sărută-i în locul meu
și spune-le Tu „noapte bună!”
cât eu le voi șterge pleoapele ninse
cu aur din lună!

ARMINA FLAVIA ADAM
Marele Premiu la Festivalul de Poezie Religioasă, Ediția a XVII-a, Mănăstirea Lăpușna, 2016

în declarațiile lor scrise, amintesc pe: pr. prof. dr. Florea Mureșanu (1907-1961, temniță Aiud), episcopul Nicolae Colan (1883-1967), vladica Emilian Bordaș (1921-1996), episcopul Teofil Herineanu (1940-1992), mitropolitul Ardealului, între anii 1967-1981, Nicolae Mladin (1914-1986), arhiepiscopul Maramureșului și Sătmărulei, Iustinian Chira (1921-2016), prof. univ. dr. Aurel Negucioiu (1930-2012), Dumitru Fărcaș, președinte de onoare al *Congresului Internațional al taragotiștilor*. Ultimul capitol prezintă *Familia protopopului Șuteu* (cap. X). Cartea se încheie cu un *Epilog* în care sunt surprinse personalități din familia ilustrului protopop, continuatoare a lucrării excepționale a acestuia, între care un loc aparte îl ocupă *Mircea Șuteu*, fiul lui *Petre Șuteu*, milostivul, întreprinzătorul și drept credinciosul economist, binecunoscut în elita personalităților maramureșene. Titlul acestui capitol este bine ales: *E frumos adevărul, dar și spinos drumul până la el*.

Numai parcurgând cartea, vă puteți bucura de multiplele și diversele aspecte religioase și laice cuprinse în ea. Impresionat de cele aflate, la sfârșitul lecturii m-am întrebat: *sunt eu pregătit, sunt eu preocupat de mântuirea mea? Îmi asum eu mântuirea, jertfa Crucii pentru a putea vedea și intra în Împărăția lui Dumnezeu?*

La această cugetare m-a adus cunoașterea biografiei acestui *învățător de suflete, Petre Șuteu*, exemplu rar de *abnegație* în sensul vechi religios al termenului.

DORIN N. URITESCU

Mărturisirea păcatelor, un pas spre mântuire

“Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea. Dacă zicem că n-am păcătuit, Îl facem mincinos și cuvântul Lui nu este întru noi”. (1 Ioan 1, 8-10).

Cea mai mare grijă a creștinului trebuie să fie mântuirea sufletului. De suflet să se îngrijească și pe toate cele trecătoare să le facă mijloace cu care sufletul să-și croiască drum spre împărăția Lui Dumnezeu. Înainte de toate, să-l aibă pe Dumnezeu în mintea și-n faptele sale, să se roage permanent, să-L dorească neîncetat, iar inima să-l iubească mult și curat, fără păcat, fără ură, fără invidie, fără răutate și fără violenție. Să ia omul aminte la trăirea lui duhovnicească, iar atunci când va face o greșală, să meargă la preotul duhovnic și să se spovedească. Mărturisirea păcatelor în viața credinciosului are importanță foarte mare, deoarece fără mărturisire nu există iertare, iar un păcat neiertat produce moartea.

Când merge la duhovnic omul trebuie să-și mărturisească păcatele, iar nu virtuțile, păcatele sale și nu ale altora, și să nu înceapă a-i spune ce a făcut unul și altul. Nu, ci trebuie să-i spună duhovnicului ceea ce a făcut el. Dar înainte de a merge la duhovnic, trebuie să se pregătească adică, să se roage, apoi să-și amintească toate păcatele pe care va trebui să le mărturisească. Când se află înaintea duhovnicului, să lase inima să mărturisească păcatele cu sinceritate și fără îndreptățire de sine. Să spună toate păcatele, nu pe unele să le spună, iar pe altele să le tănuiască. Să știți că păcatul nedescoperit rămâne neiertat, iar pe deasupra, prin aceasta îl mâniem și pe Dumnezeu. Dacă are omul de gând să meargă la duhovnic și să ascundă păcatele, mai bine să nu meargă deloc. Sfântul Cosma Etolianul (Sfântul Mucenic Cosma Etolianul pomenit la 24 august) spune: “Dacă ai o sută de păcate și spui la duhovnic numai nouăzecișinouă, tănuind unul, atunci toate păcatele tale rămân neiertate. Să nu te rușinezi, nici să te temi, deoarece unii din pricina rușinii și a fricii își spun păcatele cele mici și neînsemnate, iar pe cele mari le ascund. Să spui duhovnicului păcatele tale, iar nu să-i povestești diferite întâmplări din viața ta. Acestea să i le povestești altădată”.

“Se spune că două femei au venit la mănăstirea Optina, la starețul Ambrozie (Sfântul Ambrozie este socotit vârful Părinților duhovnicești de la Mănăstirea Optina, +1891), spre a se închina.

Una dintre femei era cu conștiința neîmpăcată, căci săvârșise un păcat mare, cealaltă însă nu se credea cătuși de puțin păcătoasă, căci, zicea dânsa, a făcut numai păcate mici la viața ei.

Ajungând la mănăstire, starețul a ascultat mărturisirea păcatelor lor, iar mai apoi le-a trimis la râu, dându-le un astfel de canon. Celei mai păcătoase el i-a poruncit să aducă piatra cea mai mare pe care o va găsi, iar celei mai puțin păcătoase, să aducă diferite pietricele.

Femeile au făcut ascultare, iar mai apoi s-au întors la părintele cu pricina. Văzând că au adus pietrele cerute, starețul a zis fiecăreia să așeze pietrele de unde le-a luat. Cea cu pietricele mici șovăia, iar starețul a întrebat-o:

- De ce eziți ?

- Fiindcă este greu să pun fiecare piatră la locul ei, căci sunt multe și nu țin minte locul fiecăreia.

Atunci, starețul i-a zis:

- Ia aminte, femeia cealaltă a săvârșit o singură faptă rea, dar o ține minte, o regretă și mereu o spală cu lacrimile sale. Ea știe unde e locul pietrei luate. Dar tu, cu păcatele tale mărunte și neînsemnate, nu-ți poți aduce aminte când, cui, unde și cum ai pricinuit rău. Și deoarece păcatele tale sunt mici, dar numeroase, tu nici nu ești în stare să te pocăiești pentru ele”.

Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne cheamă pe toți la Sine, grăind: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția lui Dumnezeu!” Să ascultăm acest glas mângâietor și să ne grăbim către Domnul.

Preot rr.

GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

SOLFEGIUL SINGURĂȚII

Mă-nalț și cad, alunec... La spovedirea serii
În trei s-a spart oglinda cu vremea ei îngustă!
Beau din aceeași oală cu-arțarii, cu hingherii,
Intrarea cere fructul, de ce mă-ntrebi cum gustă?

Mai am puțină moarte, nu-i iroresc absintul;
Te sorb și tot mi-i sete, ca pățimașul drogului.
Sunt soarelui tâlharul, cum numai noaptea simtu-l,
Copita căprioarei o șterge inorogul.

Nainte de-a-mi fi umbră, ce-ai fost singurătate?
Fu boarea de cuvinte pe-apusul cui, mocnitul?
Mă-nalț și cad, alunec... Rășini curg din cetate,
Numai în doi țărâna sfidează infinitul!

PSALMUL LUI MANOLE

Ți se înalță templul din piatra mea păgână,
Ce numai apa morii lăutu-a-n detaliu.
E-aceeași precum noaptea perfectă ca fântână,
Din cioburi colorate sunt orbu-Ți din vitraliu!

Vrei jertfa-n zid deplină! O jindui ai de vie,
Spre-a-ntoarce Eva-n coastă, că Ți-a pierdut kalosul!
Ca Avraam urc drumu-Ți, prin răpi de gelozie;
Luptatu-m-am cu-n înger, dar eu i-am frânt și osul.

Tu nu mi-o ei, Ți-o dăru, că-i pură-n vremeire:
Pui bob de timp, vecia-Ți deasupra lui se-ndoaie
Însălcămare ninsă prin ghimpi de răstignire!
Așa ne-ai vrut alături, nu-n lespezi, ci-n vâpaie...

Dar amintește-Ți, Doamne, de coastă, izvor ranei:
La Argeș crucea-naltă va sta deasupra Anei!

Preot. dr. DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

UN SUSPIN, O RUGĂCIUNE

LUMEA CA POVESTE

Poate că lumea e o scenă, poate că totul e teatru, poate că toți suntem actori, poate că totul se joacă... mai bine sau mai rău, adevărat sau fals, dar, totuși, până la urmă, lumea rămâne o... poveste.

Și acest lucru îl demonstrează și preot dr. Gheorghe Nicolae Șincan, într-un demers editorial de anvergură, care și-a avut ca țință un receptor „dus la biserică”, dar mai ales unul care vrea să-și consolideze învățătura bisericească (omiletică și sapiențială, cum spunea un comentator) pe o cazuistică extrasă din viața de zi cu zi, ori din memoria noastră culturală.

Prin titlu, *Un suspin, o rugăciune* (Editura Vatra veche, cu nr. 36 în seria „100 de cărți pentru Centenarul Marii Uniri”), dar mai ales prin subtitlu („Resurse cu tâlc pentru adormit copii și trezit adulți”), Gheorghe Nicolae Șincan se situează prin această carte într-o poziție educațională ofensivă, într-o polarizare temporală copii/adulți, ca vârste convergente spre creștere a culturii prin morală creștină, dar și prin înălțare sufletească.

Modalitatea aleasă de Gheorghe Nicolae Șincan ca să-și promoveze învățătura pe care a adunat-o de la alții e ușor de asemănat cu a unei albine care zboară din floare în floare ca să adune hrană pentru ea, ca apoi să poată dăruia din dulceața mierii și altora.

Harnic cum îl știm, Gheorghe Nicolae Șincan mai urcă o treaptă

pentru cunoașterea de sine, pentru a putea mărturisii și a oferi învățătură și altora.

Gheorghe Nicolae Șincan e deopotrivă dascăl și preot și părinte și știe ce misiune are pentru ca dinlăuntrul conjugat al celor trei condiții să poată scurta drumul altora spre lumină, credință, adevăr, frumos.

Retorica sa e una încărcată de căldură și blândețe, de înțelepciunea unei vârste și de asumarea unui destin social și profesional care pleacă de la Cel Dintâi Învățător, Cel Dintâi Dascăl al înveșnicirii prin credință. Viața e un dar, pare a ne spune autorul acestei cărți, iar credința e corolarul ei.

În numele acestei credințe și al moralei implicite, își ridică Gheorghe Nicolae Șincan edificiul său.

E un edificiu în care se regăsesc, nu fără accente de umor, reperele fundamentale ale devenirii în orizontul valorilor ortodoxe.

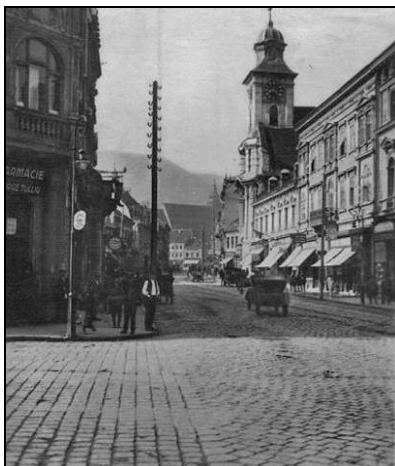
Fără a fi ostentativă, radicală poziționarea religioasă, aceasta e asumată ca necesitate *sine qua non*. Nu lipsesc acroșajele livrești „laice”, care consolidează ideile moralei creștine.

Secvențele decupate își au tâcul lor și, în plus, se încheie mai mereu cu o morală, ca în cazul unor fabule.

Autorul a simțit că impactul moral al mesajului său se amplifică prin această formulă narativă.

Și prin această carte, Gheorghe Nicolae Șincan se impune ca un povestitor hâtru, ajuns la vârsta la care jocul și iubirea lui sunt înțelepciunea, ca să-l invocăm pe Lucian Blaga, poetul.

NICOLAE BĂCIUȚ

Brașov, parfumul străzilor de altădată

SEARĂ DE NOIEMBRIE

Vă mulțumesc că ați venit, prieteni,
În seară de noiembrie târziu,
Să ardem împreună... *Rug de stele*,
În vremuri de restriște și pustiu.

Vă mulțumesc că ați venit, prieteni,
Covor de frunze brun peste alei,
Orașul doarme-ncremenit în ceață,
Cu suflete mustind a iz de tei.

Vă simt aproape... Sufletu-mi de ceară
Remodelează-un adevăr știut,
Căci lucrurile au un singur nume,
Și cele vechi și cele de-nceput.

Vă simt aproape, ceara se topește
Și se transformă-n cer, în necuprins,
Să colindați rugul aprins de stele,
În nopți de insomnie ori de vis.

E Reghinul orașul ce tresare
Viori se arcuiesc plutind pe cer,
La simfonia toamnei muribundă,
Timid vă deranjează-un menestrel.

Cuvântul său de inimă nestinsă
Coboară în odaie sau salon,
Scânteile din rugul nou de stele
Vor arde exploziv sau monoton.

E Reghinul etern oraș fierbinte...
Vă mulțumesc și vă iubesc, amici,
C-ați rupt o clipă din clepsidra vieții
Să fiți cu mine seara asta-aici.

TOAMNA

E toamnă-n univers, e-atâta toamnă...
Copacii se dezleagă de amor,
Îmbătrânesc, mor frunzele-n livadă,
Natura e vândută la obor.

Din cupe mari, se bea în seară mustul,
Stelele, blând, se-ntorc în matca lor,
Albinele roiesc înspre adâncuri
Iar vechile răceli din oase dor.

Începe lin o burniță afară,
Un greier mic se roagă de mălai,
La mine-n suflet duduie iar soba...
Veniți, voi greieri mici și fără trai!

Trec crizanteme dulci peste limanuri,
Castanele fierbinți din tine pier...
Melancolie, caldă, feminină,
O toamnă mi s-a rupt din cerebel.

MUGUREL PUȘCAȘ

Starea prozei **TRIPTIC STUDENȚESC**

1. În căutarea unei gazde

Să fii student la fără frecvență nu e un lucru simplu. Ne-am hotărât amândoi, nașul Iordache și cu mine, să ne continuăm studiile la universitate. Eram absolvenți ai „Stâni din vale”, citește Institutul Pedagogic de 3 ani. Ca să devenim profesori adevărați trebuia să ne înscriem și să rupem încă trei ani. Munca era uriașă: după o zi de catedră, familie, îndatoriri obștești, apucă-te de conspecte și de lecturi. Dar asta nu-i nimic; unde să stai, câtu-i Iașul de mare, unde să găsești o gazdă, ca să poți învăța, să te odihnești, să-ți faci datoria față de stomac?

Nașul Iordache are o idee salvatoare:

- Știi ceva? Ia-ți adeverință de la preotul din comună, precum că ești dascăl la biserică și ne cazăm la căminul Mitropoliei. Am vorbit și eu cu părintele Sângeap de la Cătămărăști-Deal, unde sunt director de școală. A zis că mă servește.

Urmez sfatul nașului și mă înființez la preotul Virgil Ursache din Neagra Șarului.

- Părinte, zic, am o mare rugămintă la dumneavoastră...

- Cu ce te pot ajuta? Îmi răspunde preotul, un bătrân cumsecade și cu voce blândă, mare băutor și admirator al eterului feminin.

- Dați-mi, vă rog, o adeverință din care să rezulte că sunt dascăl la biserică, să mă pot caza la Mitropolie. M-am înscris la cursuri fără frecvență, pentru a-mi continua studiile și nu am unde să stau în Iași. Nu cunosc pe nimeni...

- He, he, he! Bată-te norocul să te bată! Ai mata figură de dascăl? He, he! Ce crezi că-s proști? Nici eu n-am apelat, pentru băieții mei... Acolo e strictețe mare... Nu cazează decât personal clerical... Dar, uite ce e: ca să nu zici că nu vreau să te ajut, îți dau o scrisoare de recomandare către domnul inspector Parfenie. Dacă poate, o să te cazeze.

Părintele Ursache, cel mult iubit de poporeni, pentru că era sfânt și popular cu toată lumea, îmi dădu scrisorica și plecai spre Iași. Mă întâlnii cu nașul Iordache și ne grăbirăm spre Mitropolie. Intrarăm într-o clădire alăturată, cu camere elegante, având pe jos covoare persane groase. Îmi sticleau ochii numai la gândul că voi dormi în asemenea cameră, însă ceva îmi spunea că nu vom reuși.

Am rugat pe o măicuță să-l anunțe pe domnul inspector Parfenie de sosirea

noastră. Se dovedi că dumnealui era chiar administratorul așezământului. Avea o figură inteligentă și ironică, de șarpe cu ochelari. Dantura de aur și chelia lustruită îi dădeau un aer deosebit de distins.

Pripit de felul lui, nașul Iordache salută și scoase adeverința de la preotul Sângeap.

- Bună ziua, părinte. Sunt dascăl la Cătămărăști-Deal, în Botoșani și am venit cu ceva treburi prin Iași, așa că vă rog să ne cazați câteva zile...

Domnul Parfenie zâmbi ironic, luă adeverința, o citi, o întoarse pe toate părțile și spuse:

- Mitică, și zici că ești dascăl bisericesc?

- Da, părinte!

- Ia spune, cu ce a început aseară slujba la Denii?

Nașul Iordache, umilit mai întâi că l-a numit Mitică, intră în mare încurcătură:

- Nu știu, că n-am fost!

Nici că se putea un răspuns mai tâmpit. Nașul Iordache era un bărbat înalt, impozant, mândru și chiar arrogant. Domnul Parfenie l-a ghicit imediat că e un om cu funcție și nu-l scotea din Mitică în jos și Mitică în sus, până când nașului i s-a acoperit fruntea cu broboane de sudoare.

- Vezi, Mitică, în ce situație l-ai pus pe părintele Sângeap? Acum, musai să-i dăm o sancțiune administrativă, ca să-l învățăm minte, să nu mai umble cu falsuri...

Nașul Iordache apucă fulgerător adeverința și o băgă în buzunar, gata să plece. Eu, care ședeam în spatele nașului ca pisiolul cel mic în spatele moștanului, scosei scrisoarea de recomandare de la preotul Ursache și o întinsei domnului Parfenie. Acesta o citi cu luare-aminte:

- Asta-i cu totul altceva! Părintele Ursache mă roagă să... Asta-i cu totul altceva, Mitică! Sunt dispus să vă închiriez o cameră...

- Și... cât costă camera? bâlbâi nașul Iordache.

Domnul Parfenie rosti o sumă care ne făcu părul măciucă.

- Păi... păi, nu costă doar...

- Asta-i pentru oamenii bisericii, Mitică. Pentru persoanele din afara bisericii e mult mai scump!

Rostirăm un salut grăbit de rămas bun, umiliți și amărâți. Fără să se ridice de scaun, domnul Parfenie ne urmări cu privirea sa ironică, batjocoritoare. Ne simțeam mici, mici de tot.

Nașul Iordache, văzându-se ieșit în curte, începu să înjure ca un birjar, uitând că se afla în preajma Mitropoliei.

- Fir-ar al dracului de haram afurisit! Auzi tu, să-mi zică Mitică! Dar cine-i el?

- Eu n-am mai rezistat și am izbucnit într-un râs eliberator, nestăvilit.

- Nașule, aveți aspect de activist de partid! Sută în sută că nu i-ați căzut bine la stomac! Măi, dar ce scenă! Merită să dormim în gară după așa o distracție! Ha!ha!ha!

- Nu zice de două ori! filosofă cu amărăciune nașul Iordache.

Și, într-adevăr, așa a fost. Se vede că unul dintre noi, cel puțin, a călcat cu stângul când a plecat de acasă.

Seara ne-a prins la niște rude ale nașului, la familia Diaconescu. Soțul era director la liceul agricol de la Holboca, de lângă Iași, iar soția, verișoara lui nașu', profesoară pe undeva, prin oraș. Cei doi soți erau certați. Bărbatul, mai elegant în comportare, i se adresa soției direct, dar scorpiea, numai prin intermediul nașului. Eram topiți de oboșală, după o zi de căutare în zadar. Domnul Diaconescu ne-a dus la un nepot al său, la o mansardă, numai pentru acea noapte.

A doua zi ne-am reluat investigațiile și abia spre seară am găsit o familie dispusă să ne primească în gazdă pe timpul sesiunii, tocmai la dracul în praznic, pe lângă gara Nicolina. Era o familie bizară; un bărbătuș ca o umbră, slab și bolnav și o femeie voinică, brunetă, cu figură de casap, căreia i-a căzut amocul pe nașu' și nu-l slăbea cu ochadele din prima zi și cu aluziile transparente.

Nașul Iordache făcea o mutră jalnică și arăta ca o cetate asediată. Eu făceam mare haz și încercam să-l conving să cedeze, ca să nu ne-arunce hoasca în stradă. Ca și cum toate astea n-ar fi fost de ajuns, ne mai mâncau și țânțarii, sosiți în roiuri din bălțile Bahluului.

Pas de mai dormi, ba să te mai și prezinți proaspăt și viguros la confruntarea cu profesorii universitari!...

GHEORGHE C. PATZA

Starea prozei **Altul**

Vorbeam cu ea și mă înverzeam în același timp. Mă gândeam că un zid lipsit de ferestre și uși, care să fi apărut brusc între noi, ar fi pus lucrurile la punct și m-ar fi ajutat să nu mai îmi dezlipesc privirea de pe fâșia de asfalt. Și sa fi ajuns cu bine acasă. La mamă și tată, fără să mai fi fost în pericol.

Dar ea zâmbi fugar către cine știe ce amintire, chiar dacă mi se uita în ochi cu oarecare curiozitate. Desfăcu o pungă de cartofiori și mi-o întinse ca să iau eu primul. Ca și cum mi-ar fi oferit locul de onoare la bal. Și cred că avea intenția să mă invite la dans. Am servit din politețe o mână de prăjeală, gest la care ea avea să îmi zâmbească larg, uitând că poate fusesem doar bine crescut. Picioarele i se frecau unul de altul și reacția cred că îi fusese provocată de statul îndelung pe scaunul comod al autocarului. Probabil că ar fi trebuit să o întreb de o zi de mâine dar poziția mea de om între două vârste îmi făcea semn că nu era cazul. Ei, cum nu, că doar nu aveam de gând să îi fac nimic rău. Ca să îmi abat gândul de la rotunjimile ei voluptuoase, am început să îmi imaginez roțile în mișcare ale autocarului dar gândul la așa ceva făcu să îmi apară o senzație puternică de greață. Și nu aveam nici o pungă la îndemână. Nu puteam să înțeleg cum de reușisem să ajung între două vârste și asta fără să fi băgat măcar de seamă. Urma să mai apară și o alta?

Mă simțeam ca un alpinist care reușise să se agațe cu degetele de marginea lucrurilor, dar cineva urma să vină să urce cu bocanci proaspeți pe mâinile lui care îi tremurau de emoție.

Fata terminase punga și o împăturii cu multă grijă după care o băgă în poșeta lipsită de apărare.

Și ar fi fost o chestie comică să o uite acolo.

Îmi pregătisem deja o rezervă bună de răs pentru un astfel de caz.

Chiar dacă știam că eu urmam să fiu subiectul ei următor.

O simțeam cum își pusese la îndemână toate întrebările posibile.

Și cred că mai aștepta doar un moment prielnic să înceapă cu ele.

Și încercă să îmi transmită o stare de bună dispoziție care să treacă ușor

rin aerul închis din mașină și să aterizeze pe suprafața creierului meu.

Și dacă nu avea să țină cont că zona era plată și alunecoasă, treaba ei. Ar fi fost necesar să încerce cu altceva așa că o porni cu un surâs pe care îl orientă către mine. Privirea nu i se mai îndrepta nicăieri în altă parte.

-Dacă vrei să vorbim doar spune-o.

-Gând la gând cu bucurie, morfoli ea printre dinți și eul meu recunoscui imediat senzualitatea din vocea fetei.

-Dar mai întâi spune-mi și mie cum te cheamă, că pe mine mama m-a învățat să nu vorbesc cu persoane necunoscute. Părea ciudat să pomenesc de dansa la vârsta mea. Lili, îmi spuse ea și îmi întinse o mână pe care ar fi trebuit să o admir din prima, dar eu am început să o studiez pe toate părțile.

-Radu, am cedat eu în cele din urmă, eliberându-i mâna. Ne mai auzeam doar unul pe celălalt. Copacii de afară continuau să rămână pe marginea drumului, fără să încerce să urce în autocar.

-Ai fost vreodată fericit în viață?

Am dat din cap fără să fiu atent dacă aprobam sau negam starea de care era vorba. De fapt nu vroiam decât să îmi apropiu mâna de a fetei.

-Și dacă ai fost, ce ai făcut ca să eviți să te prindă ploaia?

Răspunsul era evident, adică ÎMI DESCHID UMBRELA, TOANTO, dar în schimb am făcut ochii mari, așteptând să îmi arunce răspunsul ca pe un os câinelui. La care ea râse cu superioritate, considerându-se mult deasupra unui nătărău aflat încă o dată la strâmtoare, chiar dacă era îmbrăcat aproape elegant. Până la urmă, tot lipsit de importanță aveam să apar la chemarea ei pe care avea să o urmă-

rească departe de orice drum. Dar cu ocazia respectivă nu aveam să mai pierd din suma pe care o aveam în joc, ci să mi se mai adauge la grămadă. Ea începu să se foiască lângă mine fără să îmi spună de ce. Dar motivul o făcu să îmi apuce brațul cu ambele mâini și să îmi spună cu o privire trecută de orice siguranță că făcea pe ea și că avea nevoie urgent de o toaletă, chiar și de una de la țară. Mi-ar fi plăcut să o văd cum i se umezeau pantalonii. De ciudă că nu purta o fustă care să îmi fi permis în tăcere să îmi fi strecurat mâna sub ea. Dumeaiei personal nu cred că nu m-ar fi lăsat, chiar dacă părea adepta a TOTUL DUPĂ NUNTĂ, deși convingerea asta s-ar fi putut să fie eronată. M-am ridicat fără entuziasm și am parcurs culoarul până la șofer.

-Domnule, nu am putea opri în dreptul unei toalete?

Foloseam pluralul astfel încât să îl implic și pe dumealui. El se întoarse o fracțiune de secundă spre mine, rânji gros, după care îmi aruncă un NE SCAPĂ, AI, aproape impersonal.

-Domnule, în câteva minute am să opresc să îți golești budana. M-am întors lângă fată și i-am dat vestea bună, vreme în care dumeaiei se strângea tot mai tare în sine. Am ieșit galant primul, dar șoferul mă întrebă că de ce nu o făceam îndărătul copacilor. O scoteam doar afară și totul urma să fie gata. I-am arătat-o cu un deget pe fata care venea în urma mea, ușor aplecată la care omul luă o cu totul altă atitudine. Și fata purta inexplicabil fustă. Asta era vrăjitorie curată. Șoferul îmi arată pe unde trebuia să o iau ca să ajung la weceul ăla nenorocit situat la marginea universului, chiar dacă Lili ar fi trebuit să primească indicațiile necesare. De fapt, vorbea pentru ea, dar nimeni nu ar fi putut să fie sigur de chestia asta. Lili mi se prinse de mână și nu mai îmi dădu drumul de parcă o separare ar fi dus-o la un diluviu inevitabil. Se lipea de mine de parcă apropierea asta avea să o ajute să se mai țină. Cei care făcuseră olița aia de lemn nu avuseseră material suficient așa că ridicaseră scândurile care închipuiau pereții înconjurători cam cu zece centimetri de la pământ. Fata intră în cabina de lemn, închizând ușa cu mult mai multă energie decât ar →

FRANCISC PAL,
Canada

fi fost nevoie, pentru ca mai pe urmă să scoată niște gemete lungi de ușurare care aveau să ajungă până la mașină. Domnișoara era deosebit de naturală. Iar eu mă aflu cu oglinjoara în mână, intenționând să îmi retușez fața și părul. Dar un gând bicisnic îmi trecu la galop prin minte și mă îndemnă să îmi pun oglinda pe pantof și să îl vâd ușor în interiorul căsuței vopsite în alb. Vroiam să văd fata dezbrăcată. Lili observă oglinda așa că își lungi cu pricepere fiecare mișcare. Renunță să își mai tragă chiloții înapoi și îi băgă cu gesturi leneșe în poșetă, clipe în care spatele îi era expus către aparatul meu de luat vederi. SPER SĂ-I AJUNGĂ, își zise ea după câteva minute și ieși afară râzând.

-Nădăjduiesc că ți-a plăcut filmul, îmi spuse ea cu fața toată o lună plină. Trebuia să par ofensat și demn.

-Dar eu, dar eu...

-Mai bine lasă pălăvrăgeala și vino să îmi închei fermoarul de la spate, cel de peste drum de fâțe și să mă iei de braț sau de ce o să dai. De astăzi îți sunt cel puțin nevastă. Șoferul ne privi surprins că reveneam la braț dar nu ne spuse absolut nimic. Văzuse el altele și mai și. Locurile noastre din mașină nu mai păreau chiar așa de largi ca mai înainte. Fata se băgase cu capul în pieptul meu, încercând să doarmă. De acum înainte, trebuia să am grijă de ea. Dar, totuși, ideea asta nu prea reușea să îmi intre în cap, mai ales că urma să trebuiască să îi satisfac toate mofturile, văzute și nevăzute. Boticul ei nu arăta așa ceva dar degaja un aer de nesăbuintă care nu putea să îmi treacă neobservat. Își ridicase o mână în sus și îmi înfășurase gâtul. Nu purta sutien și de fapt nici nu avea nevoie de așa ceva. Unul dintre obraji apucase deja să mi se așeze în palmă și nu eram sigur dacă trebuia să mi-o trag sau nu. Iar stratul de educație devenea din ce în ce mai subțire. Și nu mă știam să fi greșit cu ceva. La o curbă ascuțită, fu aruncată de forța centrifugă spre mine și Lili își lipi buzele de ale mele și multă vreme refuză să se despartă de mine. Nu deschisesse ochii, dar aveam impresia că se prefăcea în continuare că doarme. În mod normal, ar fi trebuit să mulțumesc cerului pentru așa cadou, unul pentru care nici măcar nu trebuia să plătesc. Cât despre bani, sinele meu nu era de

acord și mă sfătuia să mai aștept oleacă. Dar mie îmi venea să las palmele să curgă pe formele apetisante ale trupului ei. Dar ea deschise ochii, mă privi îndelung și îmi spuse că mă prinsese și că trebuia să plătesc pentru așa minunăție. Pentru istoria cu oglinda nu îmi cerea nimic. Și ce să vă mai spun, se năruise castelul meu făcut din cărți de joc. Șoferul opri alături de două dughene și ne invită să ne luăm sucuri și prăjiturile. Lili era deja în picioare, dar înainte să iasă avea să se întoarcă spre mine cu palma întinsă și un surâs ușor, lipit pe fața ei netedă cu oarece urme de pistru. I-am dat o bancnotă care am căutat să nu fie prea mare, dar la vederea ei fata deveni încântată. BĂRBAȚII ĂȘTIA ÎNTRE DOUĂ VĂRSTE... zise sinele meu și începu să mă arate cu degetul și să râdă de mine, dar atitudinea asta a lui nu mi se părea deloc cinstită. Fata reveni cu brațele pline și jumătate din conținut îl puse alături de mine.

-Știi că nu mai ai cum să scapi de mine, nu?

Cred că lucrurile ar fi trebuit să stea pe dos, dar mie mi se întâmplau cele mai ciudate chestii. Față de care eram lăsat de fiecare dată fără replică. Fata rodea ca un șoarece din prăjiturile cumpărate și privea drumul de parcă nu ar mai fi fost niciodată pe acolo. Deocamdată, mă lăsa în pace, dar simțeam că nu peste multă vreme avea să îmi ceară tot soiul.

Copacii începuseră să devină tot mai rari, iar mașina intra într-o zonă de câmpie, care promitea liniște. Un soi de saltea RELAXA pusă la dispoziția fiecăruia. Pe ea o și auzeam spunându-mi că noi doi ne puteam mulțumi doar cu una. La naiba de călătorie, aveam impresia că ducea până la capătul pământului. Și pe o suprafață globulară era mai greu să determini un astfel de final. M-am îndesat puțin mai mult în scaunul de stofă al autocarului, sperând că fata nu avea să observe gestul.

-Și ia zii, îmi șopti ea la ureche, nu ți-a plăcut când ai văzut-o?

Întrebarea ei mă luase pe nepregătite.

-Și după aia n-ai fugit repede în pădure ca să te masturbezi?

Nu o făcusem, dar ea pretindea că faptul avusese loc cu adevărat.

-Ia dă-mi să-ți văd palma...

Un control ca la mama acasă. Ca atunci când fusesem la nuntă în Bu-

covina. Eram în vacanța mare a clasei a șasea. Locuiam în casa miresei și locul răspândeia aromă de mere coapte. Iar eu aveam să descopăr mica sură unde țineau vinurile și sticlele de răcoritoare pentru nunta de a doua zi. Și mai veniseră și alți prichindei din țară. Am luat vreo trei cu mine și am urcat exact deasupra depozitului de sticle. Vroiam să iau vreo două butelci de răcoritoare și să le beau laolaltă cu tovarășii care mă însoțiseră. Am găsit o sfoară căreia i-am făcut un laț puțin mai mare decât deschiderea unei sticle după care l-am strecurat către gândurile primei victime. Nu după mult chin am reușit să strecor lațul în jurul primei alese și cu precauții infinite am ajuns să o pun alături de noi. Dar urmă să ne mai trebuiască una. Și încă una. Am coborât îmbujorat cu totul, înconjurat de prieteni, sub ochii iscoditori ai mamei.

Dumneaei avea să creadă că pățisem un rapt, așa că mă chemă în cameră, închise ușa cu grijă și îmi ceru răgușit să îmi dau pantalonașii jos și să mă aplec înainte. Am înțeles imediat ce vroia să afle, dar din momentul respectiv aveau să se rupă toate punțile dintre noi. Îmi fu dat să revin la joacă. Dar cu un alt interior. Lumea îmi apărea rece și întoarsă cu susul în jos, fără să mă mai intereseze să îi înțeleg rosturile. Atmosfera prin care circula mașina părea să conțină cloroform. M-am trezit doar la urletele șoferului care ne anunța că ajunsesem la capătul drumului, uitând că ar fi putut folosi microfonul de bord. Lili coborî prima pe peron și mă așteptă să aterizez alături de ea.

-Ar fi trebuit să mă ajungi mai repede. Am să te rog să o faci mai lent abia mai târziu, cam peste o oră. Ducea câte o plasă în fiecare mână. Știam la ce se referea prin mai târziu la care făcea aluzie, dar mie mi se înecaseră corăbiile.

-Dar la ceva hrană pentru spirit nu te gândești? Îți stă gândul numai la joaca de-a mama și tata? Ea își ridică o mână și îmi curmă vorbele.

-Gata, gata, domnul a renunțat la locul câștigat. Altul la rând, mai zise ea și începu să râdă din toate cele, având grijă ca pe mine să mă ocolească vizibil. Și să se piardă în depărtare până în momentul în care avea să devină doar un punct. La capătul unei fraze, care ar fi putut să ne țină împreună.

Ionuț Caragea s-a născut pe 12 aprilie 1975 la Constanța. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, cofondator și vicepreședinte al Asociației Scriitorilor de Limbă Română din Québec etc. A fost printre câștigători și nominalizați la mai multe concursuri de poezie și proză scurtă. Este tradus în șase limbi străine: engleză, franceză, spaniolă, italiană, arabă și albaneză. A publicat peste 30 de cărți (poezie, aforisme, science-fiction, eseuri critice, memorialistică, antologii). Este considerat de critica literară unul dintre liderii generației poetice douămiiste și unul dintre cei mai atipici scriitori de care dispune în prezent România.

Biografia detaliată poate fi citită pe situl oficial al autorului: www.ionutcaragea.ro

Plutire

poetule
trebuie să fii atent
chiar dacă inspirația te face
să crezi că plutești
deasupra tuturor lucrurilor
încă mai poți strivi
iarba, florile
și alte minuscule creaturi
tu trebuie să fii
protectorul vieții
chiar și în cele
mai mici detalii

te rog
încarcă-ți plămânii
cu mirosul de tei al clipei
și pășește
precum sufletul blajin
o face peste întinderea
celor patruzeci
de zile

Sabie ascutită

timpul se măsoară
în visele pe care le trăim
într-o altă viață

o briză de întuneric
ne îndeamnă să dăm înapoi
ceasul umbrelor
și nu înțelegem

ne agățăm de lumină
așa cum orbii se agată
de alfabetul Braille
sperând la conversații intime
cu divinitatea

dar lumina este o sabie ascutită
înfiptă în inima tuturor viselor
viața e răgazul spintecăturii

și totuși
pentru înfrumusețarea iluziilor
sufletele se leagănă
pe o pânză de păianjen

fără prea multă risipă
de realitate

Poezie cu cifru

nemurirea este o poezie cu cifru
codul îl știe doar
sufletul meu

eu tot încerc să-l aflu
pe ghicite prin poemele mele
îmi storc mintea de idei și de sensuri
dar codul îl știe doar
sufletul meu

apare și specialistul
își stoarce și el mintea
de idei și de sensuri
dar codul îl știe doar
sufletul meu

nu-i nimic
voi aștepta ca sufletul meu
să-și lase jos sacul de carne
pe care-l duce-n spinare și să viseze
un pic cum se moare
poate îl voi trage de limbă
sau poate, cine știe
nu se va întoarce din vis
va rămâne într-o adunare ad-hoc
încât moartea să aibă
pe cine să poarte ca breloc
la cheile cu care se deschid
toate porțile

Fântâna otrăvită

dacă și umbra ar simți
în întunecatul ei trup

căldura inimii mele
poate mi-ar spune:
te iubesc!

dar ea este oarbă
mută și rece
ca o fântână otrăvită

din ea se adapă
doar cuvintele mele
cele mai însetate
de neant

Învierea dintre contraste

noaptea este
umbra paradisului
care plutește deasupra
întregii noastre lumi
dar absentăm cuminiți
de la această revelație
înstelată de promisiuni

în timp ce ziua este
sufocarea cu lumină
în care respirăm
doar prin umbre
somnia veșnic
al morților

cuvântul meu
este învierea dintre
contraste

un fel de vis
în spațiul
nedeterminării

Singurul regret

stăm la rând
în fața dezastrelor
până și lacrimile
stau la rând în fața
unor iubiri fantomatice

numai respirațiile
și bătăile inimii
se grăbesc să umple
vidul atotdevorator

regret doar că
visele frumoase
nu durează mai mult
sau le uităm înainte
de a le ține minte

fără ele nu pot muri
pe de-a-ntregul
în aceste cuvinte

IONUȚ CARAGEA

*„Din volumul în pregătire Mesaj
cătredre ultimul om de pe Pământ”*

Ancheta "Vatra veche"

Muzeul „Dimitrie Anghel”

Miroslava - Iași

Muzeul Național al Literaturii Române Iași și Primăria Comunei Miroslava, în parteneriat, au inițiat și au inaugurat, la 18 aprilie 2016, *Punctul muzeal „Dimitrie Anghel”* de la Miroslava, continuând astfel să omagieze scriitorii ce s-au născut și și-au desfășurat activitatea în raza de activitate a cunoscutului muzeu ieșean.

Între anii 1971-1990, în conacul de la Cornești, unde s-a născut poetul Dimitrie Anghel, a existat un punct muzeal. Aici erau expuse manuscrise, reviste, fotografii, cărți ale poetului. După anul 1989, punctul muzeal de la Cornești a fost închis temporar pentru restaurare, iar între anii 1990-1992, conacul, beciul și celelalte anexe au fost demolate până la fundație de către locuitorii din sat. Iată descrierea lui G. Călinescu: „Conacul părintesc avea toate elementele corespunzătoare cadrului simbolist: iaz imens în apropiere, havuz, arbori stufoși, cișmea perpetuă, ținând loc de jet d'eau. Casa era prevăzută cu un imens balcon, sprijinit pe coloane groase, năpădite de plante acățătoare, iar în parc se întindeau mari rondouri de flori.”⁴⁵

Expoziția documentară care reconstituie muzeografic viața și activitatea scriitorului Dimitrie Anghel cuprinde fotografii ale poetului, cu momente și oameni care au trecut prin viața sa, cărți în ediții prime și traduceri de-ale sale, fotocopii după manuscrise, reviste literare de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, la care a colaborat.

Vizitatorul află multe informații despre poetul D. Anghel și epoca sa.

Dimitrie Anghel s-a născut la Cornești, comuna Miroslava, la 16 iulie 1872. Este al treilea fiu al lui Dimitrie C. Anghel, comerciant, arendaș și proprietar de moșii, deputat liberal, descendent din aromâni refugiați din părțile Ianinei, și al Erifliei Leatris (1845-1879), grecoaică născută la Istanbul, originară din insula Antigonă. A fost crescut și de bunica sa, Ecaterina Anghel, sora tatălui lui Paul Zarifopol, în casa de la nr. 18 din Ulița Sfânta Vineri din Iași (astăzi, demolată).

În anul 1890, Dimitrie Anghel abandonează, înainte de absolvire, Gimnaziul „Alexandru cel Bun”, unde ajunsese după ce trecuse și pe la institutul pedagogic condus de Lambrino, Institutul Unite și Școala de Belle Arte.

La sfârșitul aceluiași an, publică primele versuri, de o inspirație vădită eminesciană, în paginile revistei *Contemporanul*.

În anul 1893, realizează o călătorie în Italia împreună cu prietenul său, poetul I. Păun-Pincio, apoi merge la Paris, unde studiau frații săi mai mari, Constantin D. Anghel (1867-1935), important membru al mișcării socialiste din România și dr. Paul D. Anghel (1869-1937), unul din întemeietorii școlii de chirurgie ieșene, care au încercat zadarnic să-l înscrie la o școală superioară.

Călătorește mult, vizitează Spania, Elveția și Italia. Între anii 1893-1901, îi apar traduceri și creații proprii în *Adevărul literar*, *Literatură și artă română*, *Pagini literare*, *Convorbiri literare*, *Curierul literar* etc.

Din 1903, împreună cu Șt.O. Iosif (1875-1913) se implică în reparația revistei *Sămănătorul*. În anul 1905, îi apare prima carte de versuri *În grădină*. Fiind inspector domeniial în Dobrogea, la Constanța, începe o prietenie frumoasă și o colaborare de traducător cu Ion Minulescu, cei doi traducând cu precădere din lirica franceză.

A făcut parte din redacția revistei *Sămănătorul* (1906-1908) și a editat revista *Cumpăna* (1909-1910), împreună cu Șt. O. Iosif, Mihail Sadoveanu și Ilarie Chendi. În colaborare cu bunul său prieten, Șt.O. Iosif publică volumele *Legenda funigieilor* (poem dramatic, 1907), *Cometa* (comedie, 1908), *Caleidoscopul lui A. Mirea* (1908 și 1910), *Carmen saeculare* (poem istoric, 1909), *Cireșul lui Lucullus* (proză, 1910) și *Portrete* (memorialistică, 1910). Primele trei volume au fost premiate de *Academia Română*, în anul 1909, când publică și cel de-al doilea volum de versuri, *Fantazii*.

Poetul D. Anghel participă la șezători literare în Bucovina (1908,

1910), a fost membru fondator al *Societății Scriitorilor Români*, fiind ales vicepreședinte în primele trei comitete.

Prietenia cu Șt.O. Iosif se destramă în anul 1910, datorită pasiunii lui Dimitrie Anghel față de soția lui Iosif, scriitoarea Natalia Negru (1882-1962), cu care se va căsători în 1911. În același an este numit inspector în Ministerul Cultelor și Artelor.

Îi apar și volumele de proză *Povestea celor necăjiți* (1911), *Fantome* (1911), *Oglinda fermecată* (1912), *Triumful vieții* (1912) și *Steluța* (1913): „Puțină, impopulară, proza lui D. Anghel este excepțională și revoluționară. Fără ea nu s-ar înțelege proza de mai târziu a lui T. Arghezi, care perfecționează și sistematizează maniera angheliană”⁴⁶.

Extenuat psihic, cu o viață conjugală tumultuoasă, lucrează din ce în ce mai puțin. În dimineața zilei de 27 octombrie 1914, în timpul unei dispute conjugale, datorate, cel mai probabil, firii geloase și dificile, Dimitrie Anghel se împușcă în piept, după ce trăsesese un foc care a atins-o pe Natalia. Rănit grav, Dimitrie Anghel va mai trăi încă două săptămâni de chinuri pe patul de spital al fratelui său, dr. Paul D. Anghel.

Moare de septicemie la 13 noiembrie 1914, după ce și-a rupt, cu voioșă, pansamentele. Este înmormântat la Cimitirul Eternitatea din Iași.

Opera lui Dimitrie Anghel a fost apreciată de critica literară.

Menționăm două asemenea aprecieri: „Poezia lui Anghel e numai o parte din sufletul său. Căci sufletul său închidea un amestec de sentimentalism și sarcasm, de fantezie și de melancolie orientală, ca un ecou de doină și ca un refren de poveste”⁴⁷.

„Anghel e unul din primii noștri poeți la care alte simțuri decât văzul își intră în drepturi. Și, în primul rând, mirosul. Călinescu a schițat odată, după Gide, o teorie a simbolismului ca poetică a nasului.

Lumea de flori a lui Anghel e o baie sau o bălăie de miresme: *S-a dus furtuna-n zări ș-acuma se-ntrec miresmele-n putere*.”⁴⁸

LUMINIȚA CORNEA

⁴⁵ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1982, p. 691

⁴⁶ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1982, p. 690

⁴⁷ Victor Eftimiu, *Portrete și amintiri*, București, Editura pentru literatură, 1965, p. 512

⁴⁸ N. Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008, p. 539

La Belle Époque s-a sfârșit !

Eu rămân aici, pe terasă, lângă
curvele mele
de partea neagră și ostracizată a
baricadei,
să mă bată viforul iernilor de sărăcie
și ploile acide ale orașului
printre munți de pet-uri
și animale bolnave
să pot respira încă aerul
din decolteul acestor frivole,
bâtrâne domnișoare,
ucigător de nociv
amintind de parfumul unor vremuri
apuse
și de orgasmul unui om liber.
"La Belle Époque s-a sfârșit! "
- prietenii știu ce zic -
voi, însă, plecând dintr-o lume
perfectă
în care le-ați rezolvat al dracului de
bine pe toate
mergeți așadar de vă așezați
sănătoși...
dincolo de morminte,
pe porțile raiului nu poți intra desigur
decât cu un maxim de alveole curate
și cu o formulă dentară completă.
"Bon Voyage!"
eu rămân de cealaltă parte,
mirosind urât
asemenea vremurilor
pe care le privesc și mă privesc
întotdeauna oripilat
de sănătatea bolnavă a oamenilor
într-o lume dementă
Voi, însă, mergeți sănătoși
și vă așezați înăuntru
dincolo de morminte
...la masă.

Cântându-i morții, din "Grădina Paradisului"

Memoriei lui B.B. King

"And death shall have no dominion" (Dylan Thomas)

"și moartea nu va stăpâni nimic",
va veni în urma mea și va trăi ce am
trăit și eu
înjurându-și nopțile: cumplita
dezolare
orele ei de gumă - propria-i liniște
propriul ei țipăt
infernala minciună
bulevardele goale
copacii refuzând să-i vorbească
orașele îngenuchiate
și oamenii.

va veni moartea și va trăi cum am
trăit și eu
ascunzându-și zilele sub cerul de
smoală
al singurătății;
cunoscând aceeași iubire
aceeași prietenie
numai păsări de ceață
va deveni alcoolică
și ca orice animal bolnav de casă
pentru o bucată de pită
va trebui să ucidă:
om viu.
va veni moartea-n urma mea
.... și va culege ceață.

nimic n-a ajutat!

nimic n-a ajutat!
și-mi este clar:
n-am fost un tată bun, copile,
toți anii mei plecați n-au ajutat
cum n-au ajutat
nici tribulațiile mele
în fața unei cetăți înnebunită
de bani, indolență și minciună
și nici obolul crunt plătit
în anii de-nceput ai urgiei
Nimic,
nimic n-a ajutat!
nici truda,
nici nesomnul,
nici curajul,
nici inspirația,
nici rușinea
nici umilința
ce-a hrănit atâtea ani un dor
dar nici iubirea, nebulina ei
și nici măcar propria-mi ticăloșie
tot ce am făcut
de la un cap la altu'
a fost greșit...
Cum greșit am ars în zadar
la piept de pasăre zăludă
singurul foc magic ce poate naște
neîntreruptă viață
:Nemurirea Tinereții.
Lumea întotdeauna s-a construit
altundeva
mereu altundeva
dincolo de mine
mai repede
și mult mai bine
...pentru tine.
Însă toată viața am visat și voi visa
PACEA galbenă și roditoare a
pământului meu
florile ei de soare
oțelul zilelor și platoșa grea
căpătând rugina narciselor târzii
în umbra vișinului din grădină;

morții neamului meu jucând împăcați
șintar pe cheiul de la Brăila,
iar peste ape și ape privind
n-am vrut să mai văd
nicio mamă fluturându-și năframa
sufletului
spre copilul ce-i pleacă.

Așa am visat.
ca în licoarea vinului cules din bolta
casei
în tihnă lumina stelelor să coboare o
dată cu noaptea
liniștea și bucuria semenilor mei,
fericirea lucrului înfăptuit frumos
peste țară.
.am visat.
...dar nici măcar asta n-a ajutat
de aceea îți spun și-ți cer iertare
acum:
"n-am fost un tată bun"
și am greșit
crescând la rândul meu
în trupul patriei mele
în trupul tău
un nou conchistador.

Dar nu te întrista, băiete,
de limbuția unui bătrân hrănit din
seva altor lucruri
e doar taifăsușul unui om nebun cu-n
timp și o lume ce-l închide.
Tu arzi și drept privește-ți zarea,
îndreaptă-te spre nava ta,
LIBER
la bordul ei te așteaptă VISUL,
un țarm aflat mereu altundeva,
departe,
pururi
dincolo
de mine.

Toate pânzele sus!
cu iubirea nesfârșită a acestui poem
...tatăl tău.

EMANUEL POPE

DEZILUZII ȘCOLARE

Șirul nesfârșit al deziluziilor școlare ca învățacel și, apoi, ca profesor, a început la patru ani, cu frecventarea grădiniței: „unde, mamă dragă, o să fie foarte frumos, cu jucării diferite, colorate, vei învăța dansuri și jocuri, iar tovarășa o să vă spună povești fermecătoare”..., dar n-a fost așa! Mi s-a dat un scăunel în care, mi s-a spus, pe un ton autoritar, să stau cu mâinile la spate, nemișcat, să nu vorbesc cu vecinii, pieptul scos în afară, privirea drept înaintea la portretele celor patru Învățători, altfel voi fi *tuns cu degetele* (usturătoare smucire a părului de după urechi) și spălat cu maiul (bătut cu linia la palmă).

Am aflat ce vrea să zică formulările folosite de „tovarășea”, cum îi ziceau copiii, când mi s-au aplicat strașnicele sancțiuni numite astfel. Cât despre *Învățători* am înțeles ceva mai târziu că nu aparțin *învățătorimii* locale, doar îi știam pe toți, având casa vizavi de școală, că erau și oamenii cărora i-au dat *învățăture*, cum zicea, student la sovietici, Tibi: „Din Moscova, de la *învățăture* / A lui Utan s-a-ntors în sat”... „Mă, „țărăniștilor”, *învățăturile sunt ideologice, iar învățările sunt profesionale. Să știți și voi!*” – așa a lămurit lumea, unchiul meu, Vasile Herlea, elev la Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie.

Educatorea era o femeie grasă, un metru și-un sfert fără tocurile groase și înalte ale pantofilor, cu fața grasă, desuroasă, cu fire vizibile răsărite dezordonat în mustață și în bărbia crestată... sub fruntea încrunțată, ochii mici, negri, de dihor și nas cărn deasupra gurii largi, cu falca de jos lăsată a hămesire... avea pieptul exagerat de mare față de bustul firav și șolduri care-și revărsau slăninile într-o parte și alta... pe picioare păroase, groase, de zdrahon. Era mereu cătrănită și cicălitoare, mă rog, vorba lui Bebe Babanu, „*trăsături profesionale*”, dar ce conta, femeie era, educatoare era, iar Ghinars de Drojdie, tot timpul băut, uneori beat, a proptit-o în poarta școlii, după o sedință târzie, și cu ea s-a „*pricopsit*” frumosul, înaltul, învățător Rusu...

Tovarășa croșeta la catedră împreună cu cea de la grupa mică, și sporovăiau, când, deodată, sună un

ceas de masă, vecăr cum îi zicea lumea, moment în care copiii cu vechime se ridicau în picioare, făceau la dreapta spre ușa care dădea în curtea școlii și se opreau la privata dinspre parcul progadiei, iar eu, după ei. M-a impresionat numărul mare de găuri în scaunul lung al latrinei și jgheabul pentru udatul din picioare, după înălțimea presupusă a utilizatorilor. Treceam pe la vâlăul fântânii în care ne spălam pe mâini, apoi, fuga în clasă unde lum poziția cu mâinile la spate, nemișcați, pe taburetele noastre. Și timpul trecea... trecea cu greutate... unii adormeau și cădeau din șezută, direct cu fața pe covorul de iută... teroare! „*Mă, adormitul, treci cu fața la perete, în colțul din spate al clasei și: mâinile în sus!*”

La un asemenea regim, ce de disciplină! de tortură! unii reacționau dând libertate simțurilor ascunse... „*Tovarășea, cineva a stricat aerul, rău de tot!*” „*Care a fost acela?! Să se ridice în picioare!*”, dar nu se sinchisea nimeni să răspundă curiozității tovarășei. „*Să treci tu, Sidule, și miroase-i pe toți, să aflăm nesimțitul! Drept! cu fața la scăunele și aplecați-vă înainte, toată lumea!*” Umbla o vorbă în sat, „*dacă vrei să-l faci om, dă-l la doamna Rusu, că nu mai mișcă în front, neam!*”

Sidu a îndeplinit umilitoarea și jenanta cerință. De ce Sidu? Deoarece era fiul fratelui domnului Rusu, cu care acesta era în veche, încrâncenată ceartă pentru casa strămoșească, ajungând chiar la păruială, „*de rușinea satului, dom'le, mai răi intelectualii decât prostimea, în chestii de-astea*”.

Preotul Sabău, să-i împace, le-a predicat în biserică judecata lui Solomon, a celor două femei, care susțineau că sunt mamele unui copil, or un copil nu poate avea decât o singură mamă. Cum acesta era pricina sfidei celor două, împăratul, ca să

afla adevărul, le amenință pe împricinate că va tăia cu sabia copilul, să dispară motivul.

Atunci, speriată, una dintre femei a spus să n-o facă întrucât ea recunoaște că adevărata mamă este cealaltă pretendentă, dovedind, de fapt, că lucrurile stau invers, căci numai o mamă adevărată putea să țină la fiul ei mai mult decât la ea însăși... și împăratul i-a dat ei copilul. „*Dar voi nu vă potoliți, nu vă înțelegeți, atunci să-i dăm foc casei!*”... dar niciunul n-a renunțat la poziția lui încrâncenată, să dea dovadă de dragoste pentru casă părintească și lucrurile din vechime, scumpe în amintiri, strigând aproape într-un glas: „*asa să se petreacă, părinte!*” Antibisericosul Bebe Babanu, bucureșteanul, i-a râs în nas popii că „*n-a ținut analogia, naivpreacuratule!*”

Sidu și-a făcut conștiincios penibila sarcină și, exasperat, a rostit stins ceea ce constatare: „*s-au bășit mai mulți, tovarășea!*”...concluzie firească, întrucât în privată se foloseau de către unii coceni de cucuruz pentru igiena intimă, iar cu aceștia nu se ștergeau integral urmele „mizeriei”, care, o parte, se întindea pe izmene.

Hârtie igienică nu se găsea, iar abonarea la ziarele de propagandă comunistă, obligatorie, nu funcționa, că și după funcționare s-a ales lumea cu o belea în plus, se va vedea atunci... „*Bine mă, indisciplinatule, așa te învață maică-ta să-ți alegi cuvintele?!!*”

Pedeapsa a fost generală. Toți în picioare, cu mâinile în sus...Am stat așa un timp încât începuse să ne tremure mâinile, dar a sunat iar vecărul, am făcut din nou pauză, am trecut din nou, neapărat, pe la privată, ne-am spălat pe mâini în vâlăul de la fântâna din curtea școlii, expres construit →

DORIN N. URITESCU

Zi de piață, cândva, la Brașov

cu acest scop și am revenit în clasă la poziția binecunoscută. După un moment parcă de cugetare, educatoarele au dispus pauza de masă.

La un metru de rândul copiilor, erau plasate mese mici, care formau un șir lung cât cel al scaunelor. Noi am tras scăunelele la masă, ne-am așezat și am scos din straiță fiecare ce avea pus într-un șervet de cânepă: o bucată de pită prăjită pe plită cu o felie de slănină pe ea, o bucată de pită unsă cu liptar, un boț de mămăligă pe care anina un ochi de ou prăjit, mălai fără nimic altceva, un măr, o pară...

Întrucât ai lui au plecat cu noaptea în cap la treabă, Nicolae Pînzaru și-a băgat singur în straiță un colț măricel de pită neagră, pe care l-a înmuiat în vinul rămas în cântălăul de pe masă, cine știe cum, să-l poată mușca mai ușor. După ce termină de mâncat, îl apucase o moleșeală plăcută, împinse capul în umărul lui Ion Făuraru, rânjind satisfăcut și adormi, horcăind ușor. „*Tovarășea, Pânzaru și-a rășchirat chicioarele și a proptit capu-n mine*”.

Noi am început să râdem nestăpănit și să batem din picioare. Tovarășa a plecat valvăte de la catedră cu maiul în mână, spălându-i pe care nimerea și strigând: *Liniște!* Ordinea restabilită, educatoarea a rămas în fața adormitului, surprinsă de râsuflarea lui șuierătoare care izbea în nările ei un miros de vin de tămăioasă. De unde? Cine? În traistă (straiță) nu era nicio sticlă, nimic care să justifice situația. Atunci, cu o furie nestăpănită l-a spălat cu maiul pe unde a nimerit, când, încă bine amețit, Pânzaru s-a ridicat brusc în picioare: „*Lasă-mă, fă, Ană, să-mi tihnească mănca-re!*”... Așa stând lucrurile, a fost băgat cu capul în căldarea cu apă rece pentru băut în clasă.

.....
Ziua de „petrecere și învățare” la grădiniță s-a încheiat cu cântecul pe care-l auzeam prima oară:

„*Zdrobite cătușe în urmă rămân
În frunte-i mereu muncitorul*”

Nu înțelegeam cine fusese încătușat, deoarece, eu având casa lângă miliție, văzusem încătușați: borfași, hoți, tâlhari, chiar criminali, de ce să le zdrobim cătușele? și de ce în frunte-i muncitorul, când noi eram un sat de țărani gospodari?

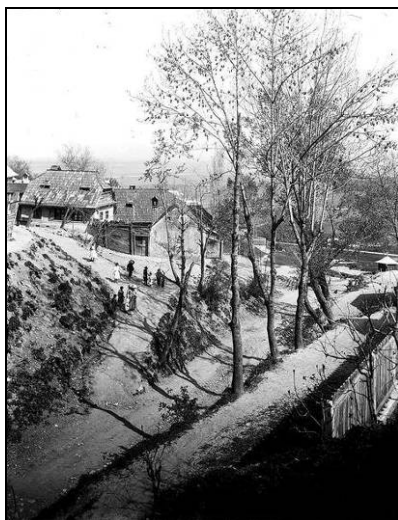
(Din romanul în pregătire,
Aperitivele tinereții)

zodia palmelor tale

am respirat cu încredere prin ploii
prin ninsori, prin noi
cu speranță m-am rostogolit
prin brazdele crestate de dor
lunile au crescut liniștite
în căușul palmelor tale
au înflorit trandafirii
măinile mele au exersat
când mersul pe sârmă
când dansul fluturilor pe pielea ta
gura a învățat cum să te întâmpine
dimineața la cafea

sorbea, sorbea cu patimă
și-apoi fugea, fugea să aducă
alți faguri de miere pentru ceașca ta
lumina încolțea nevinovată și ea
de această întâmplare
zăpezile se coșcoveau ca un perete
lângă care a fost făcut de prea multe
ori focul
pământul a rămas dezgolit
ca o cicatrice în care îmbătrânea
așteptarea
prin coastele ei se văd mugurii unor
ghiocei
ca cei crescuți pe coapsa mea
pe care-o adorai în serile când te
răsfațai
și eu precum o iarnă de nămeții ei
mă despovăram de toate tristețile
care îmi măcinau măduva din oase

soarele creștea direct din pieptul meu
sau din umărul stâng
nici nu mai știu pe care l-ai sărutat
ultima oară
dar îmi amintesc de câte ori
mi-a explodat primăvara pe sub piele
de câte ori am înnebunit printre flori
de cais

La margine de Brașov

până m-am abandonat în liniștea
iubirii
în care blând te-am zidit
să-mi fii primul și ultimul ceas de
tandrețe

timp pentru un psalm și un sărut

ca să mor trebuie mai întâi să trăiesc,
Doamne,
dar de când m-am născut
n-am făcut decât să mă adun din
mama
din lut, din om în om
precum țestoasa care-și numără fi rele
de nisip
fără să icnească sub carapacea osoasă.
mai lasă-mă puțin să stărui
în coloana de aer care mă înalță.

Tu nu vezi că abia acum sunt cu
adevărat întreagă?
atât de întreagă încât mă doare forma
asta de femeie
pe care o conturează un străin
deși el e departe
și departele mă rupe bucăți
mă îndeasă în gura unei singurătăți
lacomă
și ea mestecă încet
atât de încet
încât simt toate dorurile
trecând ca șenilele prin piept
dar simt, Doamne, simt...

mai lasă-mă măcar cu un cuvânt
să mă întind în zborul păsării
ca într-un sărut de-al lui
și-apoi fericită voi strânge
tot cerul la piept,
dar mai lăsă-mi, moarte,
timp pentru un psalm și un sărut...

MIHAELA AIONESEI

Ocean întors Măgelele copilăriei

(XI)

Dar bunicii nu mai locuiesc demult la țară, nu mai au casă acolo. Mama mi-a spus că au fost ridicați din casa lor într-o noapte la ora 2 și duși la închisoare la Aiud. Asta s-a întâmplat cu ani în urmă, când eu nu eram născută. Cum aveau mult pământ, au fost declarați moșieri. Nu au putut lua din casa lor niciun ac și nu și-au mai revăzut casa niciodată.

Mama și ceilalți frați și surori erau la Cluj la școală. Ei au trebuit să se întrețină singuri. La vârsta de 15 ani, Mia, sora mamei mele lucra într-o fabrică de pantofi.

Bunicii au avut mult timp domiciliul obligatoriu la Aiud, dar de curând s-au mutat la Cluj.

*

Iarna se pregătește să intre în scenă și frigul pișcă deja bine. Zgribulit, soarele s-a fofilat în veranda noastră, ținând companie unor bondari amețiți care bâzâie atrași de parfumul gutuilor puse pe pervaz. Mama mă trimite să-i aduc gutuile ca să facă dulceață.

Le tăiem pătrățele mici și le punem în sirop să fiarbă. Cotoarele și cojile de la gutui sunt puse și ele la fiert ca să facem peltea. Până una alta, radem câteva gutui și le mâncăm crude cu zahăr. Dar nu poți mânca prea multe gutui crude; sunt cam aspre și stau în gât.

Mama culege spuma de pe dulceață și ne-o dă pe farfurii. Iris și Steluța se întrec în a-și linge farfuriile.

Iată că apare și Teodora și mama o așează și pe ea la masa din bucătărie cu o farfurioară cu dulceață în față. Ce frumoasă este! Părul ei are aceeași culoare ca siropul de la dulceață. Și are niște ochi mari albaștri și o piele albă ca de porțelan. Se plânge ea din cauza pistriilor și încearcă să-i ascundă, dar mie îmi plac și pistrii.

Tata zice că sunt multe fete tinere și drăguțe, dar puține sunt cu adevărat frumoase ca ea, cu trăsături de statuie greacă. Și e greu să găsești o fată

frumoasă care să fie și foarte inteligentă cum este ea.

Într-adevăr, Teodora a rămas asistentă la facultate. Acum a venit ca să ne anunțe că se mărită cu Dinu. Auzind asta, tata se înnegrește. O duce imediat în cameră ca să discute cu ea. Mă iau și eu după ei.

Tata e agitat. Nu concepe ca o fată atât de inteligentă și frumoasă să ia ca soț un băiat așa de mediocru. Ea și cu Dinu au fost colegi, dar în timp ce ea a terminat ca șefă de promoție, el a reușit să se târâie șontac-șontac printre ultimii. Oricum lui nu-i arde de carte; îl interesează doar fotbalul și glumele ieftine despre femei la un spriț cu băieții. I se pare un tip superficial. Tata recunoaște că Dinu e frumos, dar îi recomandă să se mai gândească. El e sigur că ea și-ar putea găsi ca soț pe cineva de un alt nivel.

În plus, tata are ceva nou să-i spună. A descoperit că în tinerețe l-a cunoscut pe Mitică, tatăl lui Dinu. Au fost împreună la armată. La început se înțelegeau, dar mai târziu Mitică s-a dovedit a fi un intrigant și s-au despărțit certăți. Tata consideră că Mitică e lipsit de caracter și nu se miră deloc că a ajuns acum mare ștab pe la Buzău!

Teodora răspunde că ea se mărită cu Dinu și nu cu tatăl lui. Ea și-a dat seama că de fapt Dinu este un mare timid. El face pe descurcărețul și-și dă aere față de ceilalți, tocmai ca să ascundă aceasta. Dinu nu-i iese din vorbă, este ca un mielușel ascultător. E foarte îndrăgostit de ea și zice că Teodora este icoana vieții lui.

Dar tata nici nu vrea să audă. Nici nu se va duce la nunta care va

avea loc la Buzău; oricum e departe și nu are bani.

Sunt cam tristă auzind aceasta. Îmi pare rău că nu o voi vedea pe Teodora în rochie de mireasă. Sunt sigură că o să fie minunat de frumoasă.

*

Curtea noastră este un pătrat mare care se prelungește cu o alee largă spre poartă.

O latură a pătratului mărginește casa noastră, o latură mărginește casa vecinilor, o latură e constituită de magazia de lemne și o latură merge spre grădină.

Casa noastră este ca un tren; se poate trece dintr-o cameră într-alta prin interior. Însă în față, avem și o verandă lungă. Putem intra în camere și din verandă. Nu e o casă prea frumoasă, deoarece înainte aici locuiau servitorii. Nu e nici prea luminoasă, căci avem ferestre doar spre verandă. Seamănă cu o casă de la țară. Dar e călduroasă iarna și răcoroasă vara, mai ales că avem și un nuc mare lângă casă. Lângă treptele de la intrare îți dau binețe zorelele. Mai în spate spre camera lui tata, se agață de pereți niște viță de vie pe care a plantat-o mama. Cred că noi suntem bine aici.

În stânga, lipită de casa noastră, este o clădire elegantă unde locuiesc vecinii noștri. În față, mai spre stradă, stă doamna Mihăilescu, fosta proprietăreasă. E singură; soțul ei a murit demult și n-a avut copii. Spre poartă, ea are o grădină cu multe flori și boschete. Mai are și câțiva pruni și un zarzăr.

În casă la doamna Mihăilescu sunt niște dulapuri sculptate frumos și o canapea de pluș galben. Ea a văzut în viața ei multe lucruri interesante. A fost și la Paris. Mi-a spus mama că ea are niște dantele foarte frumoase și niște bolduri cu cap colorat pe care le-a adus din Franța.

Când se coc fructele, mama ne pune să-i culegem și să-i ducem și ei din când în când câte un coșuleț cu fructe. Mama zice că doamna Mihăilescu e o femeie deșteaptă. Ea o sfătuia pe mama să nu arunce spuma de pe supă, că tocmai aia-i mai hrănitore. Mama crede că are dreptate.

SIMINA LAZĂR

ÎNCERCARE DESPRE SUBLIM

Dialog cu romancierul,
esteticianul și criticul de artă
MIHAIL DIACONESCU
(VII)

Ca fondator al erei creștine și scriitor, Sfântul Dionisie Smeritul și Areopagitul m-a obsedat și pe mine. De aceea, i-am dedicat studii, articole, eseuri, dar mai ales un roman pe care l-am intitulat *Depărtarea și timpul*, pentru a sugera cele două dimensiuni ale existenței.

Țin să subliniez în mod deosebit și faptul că analiza profundă și entuziasmul cu care Nichifor Crainic a discutat despre sistemul teologic, estetic și mistic dionisian a fost pentru mine un motiv în plus de a-l preamări pe fondatorul erei creștine într-un roman.

De altfel, e binecunoscut faptul că în celebrul său *Curs de teologie mistică* (1935-1936), Nichifor Crainic a discutat, din perspectiva unei înalte situații speculative, ceea ce el numește *Sistemul dionisian*.

La începutul *Prelegerii a V-a*, intitulată *Sistemul dionisian*, Nichifor Crainic afirmă: „În evoluția istorică a ideilor creștine, el are o valoare universală, întrucât întreaga literatură mistică, ortodoxă, romano-catolică sau protestantă, se reazămă pe sistemul lui. Niciun alt scriitor din epoca patristică nu s-a bucurat de o universală recunoaștere și de o universală circulație ca Dionisie”.

Tocmai pentru că teologia dionisiană este mereu o puternică sursă de inspirație pentru ortodocși, catolici și protestanți, eminentul teolog și bunul meu prieten părintele prof. univ. dr. Gheorghe Drăgulin a realizat, în 1979, teza sa de doctorat cu titlul *Eclesiologia tratatelor areopagitice și importanța ei pentru ecumenismul contemporan* sub îndrumarea părintelui profesor Dumitru Stăniloae.

E una dintre cele mai valoroase lucrări de teologie mistică, teologie pastorală și teologie ecumenică din câte au fost realizate până acum în cultura română și europeană. În mod firesc, această splendidă lucrare ar trebui reeditată în tiraje de masă. Tocmai pentru că mesajul acestei lucrări este mistic, eclesiologic, pastoral, ecumenic și european.

Vedeți, părintele profesor Gheorghe Drăgulin a scris o teză de doc-

torat despre Dionisie, așa cum eu am scris un roman și, ulterior, un capitol în *Istoria literaturii daco-romane*.

Revelația sublimului în percepția și cugetarea celui care contemplă măreția unui munte sau a unor fapte omenestii memorabile, sau a unor acte martirice, sau a unor creații intelectuale, e strâns legată de o inevitabilă percepție a duratei, respectiv a timpului. Pentru că tot ceea ce e sublim durează, indiferent că este vorba de dragostea maternă transmisă fiilor și nepoților ei sau de eficiența unei invenții epocale, cum este avionul cu reacție creat de Henri Coandă.

Aici ar fi cazul să reamintim faptul că timpul trăit, subliniez *trăit*, este, după Martin Heidegger, spațiul esențial al conștiinței. Durata a ceea ce e sublim provoacă în noi o inevitabilă trăire a temporalității. Înțelegem astfel că tot ceea ce e sublim – muntele, oceanul, piramidele, catedralele medievale, faptele mărețe ale unor eroi legendari, actele martirice, dragostea maternă și altele – înfruntă timpul.

Despre natura timpului se discută de la începuturile filosofiei. Este una dintre cele mai importante și mai chinuitoare întrebări filosofice. Platon o evocă în dialogul *Timaios*; Aristotel – în *Fizica* sa; Fericitul Augustin, în *Confesiuni*. Leibniz, Berkley, Kant, Blaga, Noica și mulți alți filosofi au abordat problema timpului încercând diverse soluții. Despre această problemă, Heidegger a scris *Ființă și timp* (*Sein und Zeit*, 1927). Pentru Heidegger, omul este *temporalitate*.

Specificitatea timpului, curgerea lui neîntreruptă din trecut, prin prezent, spre viitor, ireversibilitatea lui, caracterul iremediabil al trecutului și viitorul ca perspectivă sigură a morții noastre, aici pe pământ, apar evocate epic și simbolic și în capodopera narativă care este basmul popular românesc *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*. E un basm care, prin înțelesurile sale, se ridică la valoarea baladelor *Miorița* și *Meșterul Manole*. Este un basm semnificativ pentru modul românesc de raportare la timp. Este un basm sublim – iată, folosesc din nou cuvântul *sublim*.

Fiecare dintre noi știe că la nivelul conștiinței individuale timpul poate fi mai lung când suntem plictisiți sau nerăbdători, sau mai scurt când ne bucurăm de ceva. Ni se pare că veselie și satisfacția trec repede... Prea repede...

Așadar, timpul obiectiv poate fi trăit ca realitate profund subiectivă. De aceea Kant a putut spune că timpul poate fi cugetat *nu* ca o proprietate absolută și obiectivă a fenomenelor, ci ca o formă *a priori* a sensibilității, respectiv a modului cum o persoană se raportează la evenimente, la fenomene, la diverse aspecte ale realului, la lume în general.

Considerat în această perspectivă, observația lui Kant, conform căreia ceea ce este sublim se impune în conștiința noastră nu numai prin *măreția* sa, ci și prin ideea de *durată* cu care este asociat, ne apare drept justă și profundă. În plus, adaugă el, în raport cu ceea ce e sublim, sensibilitatea umană e atât de intens solicitată, atât de puternic smulsă din cotidian și apăsată, strivită chiar, încât eșuează.

Burke spunea că în cazul sublimului puterea de judecată e asociată cu o mare derută sau, uneori, cu spaima. Kant ne spune că, în raport cu sublimul, puterea de judecată eșuează. Este blocată.

Apare *uimirea*, care dezlanțuie și încordează imaginația atât de intens, încât conștiința noastră se simte *învinsă* de ceea ce percepe. Se simte dezorganizată.

Este o uimire care copleșește și, de multe ori, poate fi asociată cu deruta. Kant spunea că, în percepția sublimului, frica nu are ce căuta.

Dar este limpede faptul că, în cazul percepției sublimului, subiectul cunoscător *iese* din rețeaua reperelor sale uzuale, pentru a se situa într-un spațiu și într-o realitate stranie, pe care nu le bănuise anterior.

Neliniștea se instaurează. Puterea sublimului este irezistibilă și invincibilă.

**Prof. SABIN GEORGE
SĂNDULESCU**

BIBLIOTECA BABEL

Gregorio Muelas Bermúdez

Gregorio Muelas Bermúdez s-a născut în Sagunto (Valencia), 1977.

EPITAF VENEȚIAN

Lui Joseph Brodsky, San Michele

Piața e goală,
felinarele se sting încet.
O noapte închisă
amenință unghiurile de apă
unde se îngrămădesc resturile
gunoaielor
negustorilor și turiștilor.

În acest labirint de canale
unde coloane, porticuri și statui

îmi martirizează pupilele gri,
totul se estompează ca un vis
marcat de frumusețea unui peisaj
care se poate lipsi de mine.

NOIEMBRIE

Cu lumina lui cenușie octombrie trece
și noiembrie de lapoviță sosește
ce albește satele și ariile.
E toamnă și decembrie așteaptă
ca iarna să-i focurile întoarcă.

Pe cer se întorc iarăși berzele
ca să-și ocupe cuiburile
de pe turnurile bisericilor.

Șuierul vântului liniștea sfășie
crengile copacilor se mlădie
fulg cu fulg, neaua pământul îmbracă.

Toamnă, aproape iarnă. Sori reci,
luni geroase, vânturi ce biciuie
coroanele copacilor și olanele.
Peisaje de fum, aur și frunze uscate,
nori argintii și iarbă proaspătă.

Miguel Veyrat

Miguel Veyrat (Valencia, 28 iunie 1938), scriitor, traducător și ziarist spaniol.

Libertatea mierlei

Iubirea mea: muzica mereu va fi
aceeași cât va dura - susur
de stele acordându-se
cu verdele frunzei noi
sau cu răgetele ghețarilor
născând noi izvoare: neliniștea
sau liniștea din ouă și placente
sub furia brutală a soarelui.
Noutatea
e tonul imperceptibil
cu care fiecare mierlă își cântă
propriul cântec din ram în ram -
în ton
cu loviturile vânturilor,
ale tragerilor, ale sfâșierilor și
ale momelilor
aerului otrăvit. Pasărea
nu are minte - memoria sa nu-i
aparține;
liberă de orice rațiune umană
ignoră moartea care o așteaptă

între umbrele nepăsătoare
ale dispariției speciei sale.
Cântul îi
sună - peste mările gânditoare,
la fel ca prima inocență
prinsă în ficțiunea timpului: plin
de zgomot și de furie, atât de
frumos
pe cât de mare și lipsit de sens.

Et in arcadia ego

Vântul îți târăște cântul
cu vocea lui de bestie
imemorială. Prin rugii de
mure lasă frunze
din carnea smulsă
râului de umbre - rival
turbat al eternului, când viața
se oprește rămasă
în gât. Pentru că
știu pe de rost
această moarte inventată
de noi într-o noapte întunecată,
vreau să fiu alungat din nou
din Paradis pentru a muri
liniștit - după ce-mi agăț ca
un fir de păianjen strigătul
rebel din abisul nimicului.

Iarnă sub Tâmpa

Hărți și epave

Și dacă trasezi harta propriului
tău
trup, vei simți cum coincide
cu universul cuvântului tău. Și,
de asemenea,
că la insule se ajunge
numai prin râurile sângelui
ce îneacă pădurile, imașurile
și cerurile. Prova mereu
spre incertul pe care-l
configurezi
fără nevoia instrumentelor sau a
sextantului.
Dar nu există întoarcere,
căpitane. În urmă
rămân statui ce niciodată
sau curând se vor întoarce la
nisip
prin plaje — în măsura
în care progresează, aprinsă
ciudat,
vorba pe trup
în lumina rațiunii ce nu
naufragiază.
Mai mult, cine ar putea ști?
Aproape nimeni acum
adună epave ca să le citești mai
târziu.

Dacă aș putea cândva...

Dacă aș putea cândva să-ți
demonstrez că există îngeri
rebeli acum, aceștia ar avea fără
doar și poate îndeletnicirea de
traducător
fără vreo mască cunoscută pentru o
limbă unică universală.

Traducere de
ELISABETA BOȚAN

Atlas

Spania, în octombrie

Am așteptat, ca un copil, plecarea în Spania, în cadrul unui proiect Erasmus+, câștigat de d-na noastră directoare. Eram ultima echipă care se deplasa la un curs.

Avionul a decolat cu două ore întârziere, din cauza unor defecțiuni tehnice. Mi-am pus toată încrederea în cei care au reparat aparatul de zbor și, cu voia lui D-zeu, am ajuns cu bine la Valencia.

Primul lucru care m-a încântat, în noaptea senină și caldă, a fost aerul, perfect respirabil, cu iz de mare.

Atunci mi-am zis că-i înțeleg pe românii care au ales să rămână aici, măcar pentru a scăpa de capriciile toamnei ploioase și ale iernii geroase.

Până la hotel, precum Baba Dochia din poveste, m-am ales cu un braț de haine. Era cald, mult prea cald pentru cum eram îmbracată de-acasă.

Hotelul, frumos pe dinafară, destul de modest în interior, dar curat și cu oameni primitori. Paturile...de dimensiuni regale! Cred că doar în copilărie am mai simțit că mă pierd în imensitatea molatică a călătoriei spre lumea viselor împlinite.

Zorii primei zile m-au surprins! Era ora 8,00 și afară tot întuneric! Cică așa e... cu meridianele. Colegul nostru alesese acest hotel pentru micul dejun pantagruelic, din ofertă. Chiar așa a fost. Noi, fetele, am ciugulit câte ceva. El, în schimb, trăia un adevărat răsfăț! Te minunai cum un om așa de slab poate mânca, cu pofta, cât trei bărbați masivi! I-am făcut și o fotografie, pentru bunica lui, ca să fie convinsă că n-a răbdut foamea prin străini.

Orașul ne aștepta să-l descoperim, cu străzile lui pavate cu gresie roșcată și cu nervuri albe.

Mă gândeam, cu tristețe, la câte eforturi facem să ne punem câțiva metri de gresie prin baie, hol, bucătărie și ăștia au toate străzile orașului cu plăcuțe așezate la nivelul șoselei. N-am văzut bordurile noastre celebre, nici nevoia de a ridica piciorul la vreo trecere de pietoni sau la urcarea în vreun mijloc de transport. La autobuz, tot vehiculul se înclina și se declanșa un plan înclinat, dacă se arăta vreun bătrân sau vreo

mamă cu cărucior. Dacă se ivea vreun loc liber, se găsea câte un bărbat politicoș care să-ți indice discret șansa de a-ți odihni picioarele obosite.

M-am uitat cu plăcere la stilul lor vestimentar, mult mai colorat și mai lejer ca al nostru.

Am rețrăit bucuria de a renunța, pentru câteva zile, la ciorapi, scurtă, jerseu...Eram iar cu picioarele goale, într-un tricou, ca-n zilele unui august târziu.

Pe țărmul Mediteranei, oamenii erau la plajă. Acasă, la Timișoara, ploua și erau 9 grade.

Orașul artelor și științelor ni se dezvăluia în toată splendoarea lui. La marginea orașului, cineva avusese magica idee de a construi niște clădiri futuriste, așezate într-un complex arhitectural...din altă lume!

Oceanograful, Muzeul Științelor și Palatul Artelor reprezintă un loc pe care trebuie să-l vezi măcar o dată în viață.

În alt colț de oraș, pe sute de hectare, se întindea BioParcul. Mii de vietăți, într-un mediu ce imita habitatul lor natural, așteptau să le cunoști.

Orașul vechi, ce fusese înconjurat de un canal de apărare, acum secăt, adăpostea, în fosta albie, zeci de terenuri de sport, parcuri, alei, băncuțe, lacuri. Podurile au rămas, arcuite peste oaza de verdeață, având fiecare tematica lui. Podul florilor, Podul cu grifoni, Podul patriarhilor etc. te invitau la noi și noi plimbări de relaxare.

Turnurile vechi străjuiau cetatea și ofereau panorame de vis, în lumina soarelui sau la ceasul înserării.

Noiembrie

Ultima redută a toamnei e frunza Evei

Care, într-un final, cade și ea, Adam, ante portas, mușcă din măr

Și parcă ar mai vrea.

Edenul lor a fugit din rastel

Și mobilează cu noiembrie

O cameră de hotel.

Eu corectez dioptriile lumii,

Cu un fund de borcan

Și scriu cu cerneală simpatică

Biblia după Răzvan.

RĂZVAN DUCAN

1 noiembrie 2016

Trebuia însă să fii atent, căci, între 14,00 și 16,00, era pauza de masă și majoritatea instituțiilor își sistau activitatea.

Parcă începea vacanța! Toți erau gălăgioși. Terasile se umpleau de veselie. La un sandvici cu șuncă și un pahar de vin, ori la o paella valenciana și un pahar de Sangria ori de Agua de Valencia, limbile se dezmoreau.

Cursul pe care l-am urmat, la Esmovia, de IT, a fost interesant, cu multe noutăți și cu multă grijă din partea organizatorilor, ca să avem suport teoretic, tehnic și emoțional.

Am întâlnit acolo o româncă frumoasă și deșteaptă, care a rezolvat toate micile noastre derute.

Am asistat la ore de informatică la o școală, în care am întâlnit și elevi români, bine integrați.

În ultima noapte, am visat toamna noastră... și mi-a fost dor de casa mea, unde nu mă aștepta nimeni... decât amintirile mele.

Mi-am pus iar ciorapii, jerseul, scurta și am plecat spre aeroport.

Am zburat fără probleme spre casă, ca spre o altă poveste, poate mai tristă, dar în care sunt regină.

Frigul de pe aeroportul din Timișoara mi-a învăluit trupul înfoclit și bagajul cu suveniruri pentru verișorii și nepoții mei, pentru colegii de catedră și pentru vecini.

Nesperat, sora și cumnatul meu mă așteptau la aeroport...cu flori!

Trebuie să plec mai des! Doar așa le-am lipsit... în octombrie.

CORINA-LUCIA COSTEA

CUVINTE

Există un ocean de cuvinte în mine
Cuvinte eliberate din capcana
Îndoielilor și temerilor
Cuvinte care vor să zboare ca păsările
În jurul pământului
Ca să spună povestea inimii mele
Călătoria mea în această lume
O clipă în timp, un sentiment trăit
Și frumusețea pe care am văzut-o
Sunt în mine toate, ca păsările
Așteptând să zboare.

MAGIE

Țes un covor
Din firele sufletului meu
Uneori, iau fire
Din sufletul lumii
Pentru a face un covor zburător
Covorul magic
Care ne poartă
Spre un tărâm fermecat.

PELERINAJ

Am vrut să îți fac o vizită
Și apoi am înțeles
Că tu mă vizitezi
În fiecare moment al fiecărei zile
Când treci mereu
Prin porțile ființei mele
Unde să te mai caut?
Pe vârful unui munte
Sau într-o vale?
În pădure sau lângă mare?
Mă vizitezi etern
Căci îți aparțin.

Adorație

Lasă-mă să îmi transform respirația în
respirația vieții
Și privirea în lumina iubirii
Lasă-mă să îmi transform tăcerea în
sunetul bucuriei
Nemișcarea într-un vârtej cosmic
Fiecare respirație într-o rugăciune.

CRISTINA MUREȘAN

Cristina Mureșan e poetă și prozatoare româncă, stabilită la Londra, unde scrie și publică în limba engleză. Volumul său de debut, *Angel Dust (Praf de înger)*, publicat în Regatul Unit în 2015, e o colecție de poezie și proză scurtă.

Fără anestezie

cărți bune – cărți lungi ca o noapte de vară
mâini lacome – mâinile tale
poeme – dor
poemele mele pe care le smulgi din sân fără să pui nimic în loc
am ajuns la capătul cuvintelor de aici înainte ne înghite un octombrie mut
brațele tale anti-traumă copilăria mea oarbă
și resturile pe care le arunci la capătul zilei
când iau cuvintele și le arunc cu furie în cer
să urlu furtuna din măduva bolnavă cum te rup din versuri te scot din tablouri
ah și te iubesc cu degetul pe buze când sângele se transformă în vin

o lume cu genunchii juliți ne devine casă
mi-e dor de timpul de la picioarele evei
înainte să mă nasc mamă
și copiii să-mi plângă în colțul inimii fără anestezie
viața asta atârână de ceea ce nu spunem
când suntem ceea ce nu suntem
și joaca de-a baba oarba duce uneori la halucinații pentru care nu există pastile
se va vorbi despre noi
cum ne iubeam când ne furam fiecare spațiu lipsă dintre vertebre
și tot ce construiam se ducea naibii a doua zi.

Orașul doarme sub noi

m-am obișnuit să te încui / descui
când fiecare zi e o ușă indescifrabilă
dă-i omului mai mult decât poate duce
și corpul se apleacă ca o lumânare topită în mâinile rugăciunii
mi-e dor să-mi fie dor
să-mi tremure genunchii de emoția care dezvelește ruine
orașul doarme sub noi, dragul meu
și somnul devine o fâșie de anotimp
ce-i șoptești copilului de-și prinde genunchii la piept
și stă în piața cuvintelor ne-precupețind nimic
femeile oferă mărunțișuri zilei
să se scalde în praful din care am fost luați
noaptea ni se strecoară printre degete

luna și-a luat lumina în brațe și îi vorbește despre moarte
ca despre un poem aprins de tăciunii furiei
în curând recviemul ne va prinde abandonati
pe piatra aceasta rece și flămândă va dospi sub noi
o pâine rumenă rostogolită ca un bulgăre de dragoste
în ochii de sare ai poeziei.

Printre rânduri, Dumnezeu...

azi poezia mea lăcrimează
vina e a celui care lovește piatra cu ecou
până iese din ea sânge și apă
a ta că umpli vasul cu speranțe și-l golești la asfințit
când lumea e doar o cârpă îmbibată de emoții
croiesc vise fără mărime
ora 25 mă prinde cu un pas în afara timpului
printre rânduri, Dumnezeu
scoate visele din joben
și le așază pe frânghia cu poeme
din care scot rând pe rând matrioșce
niciuna nu poartă chipul tău când plouă
nu-și reazemă gândurile toamna
când aleargă desculț prin mine
clopotul din turn
ce mici și singuri ne naștem
și cât dor încape în fiecare vers
răstignit pe durere
printre rânduri, Dumnezeu
pune la uscat poeme
apoi îmi șterge obrazul de-mi vine s-o strig pe mama
să-mi aducă coltucul de pâine
dinspre altarul copilăriei
tata pocnește scurt din degete
chemând norii și eu întineresc în paginile întoarse
până la oase scriu ceva ce știu
că moare în tine și mă naște plâpând
în firul ierbii am ascuns cuvinte
te-am ascuns când nu știam să-ți strecur poeme în buzunar
privește orașul acesta cum a mai tăiat o felie colorată
și soarele se lipește precum o vată de zahăr de buzele copilei
ziua se desenează blând din mâinile mamei
mirosind a pătrunjel proaspăt și viața se ridică
printre rânduri...

MIHAELA ROXANA BOBOC

CÂND PASĂREA NOȚII

Când pasărea nopții
incendiată
s-azvârle superb în abis

Cad ceruri cu stele
amețite inele
îngropate adânc în iris

Cad Niagare
murmure grele
temple fluide de vis

și-abisu-nfloreste-n
lumina ce crește

un alt păgân paradis

QUAND L'OISEAU DE LA NUIT

Quand l'oiseau de la nuit
incendie
s'élance superbement
dans l'abîme

Tombent des ciels
d'étoiles
étourdis anneaux
enterrés profondément
dans l'iris

Tombent Niagares
murmures lourds
temples fluides de rêve

et l'abîme fleurit
dans la lumière qui
s'élève

un autre païen paradis

WHEN THE NIGHT BIRD

When the night bird
in flames
gloriously plunges into
the abyss

Starred skies fall
whirling loops
deeply buried in the iris

Niagaras fall
heavy murmurs –
fluid temples of
dreaming

and the abyss blossoms
in the light swelling

another pagan heaven

SUB MUȘCĂTURA SINGURĂȚĂȚII

Sub mușcătura
singurătății
cum stau –
strigătul tău
surpat în așteptarea-mi
e o scară
pe care urc cu cioturi de
aripe

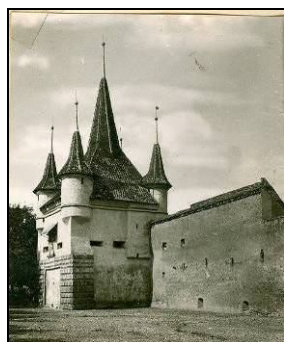
O presimțire nebună se-
nvoaltă-n steme

Eu urc
sălbatic și supus
spre cel belșug mirat
neînceput

(1977)

SOUS LA MORSURE DE LA SOLITUDE

Comme je me tiens
sous la morsure de la
solitude –
ton cri
écroulé dans mon attente
est une échelle
sur laquelle je monte
avec des chicots d'ailes

Turn á la Brașovul vechi

Un pressentiment fou
s'épanouit dans les
blasons

Je monte
sauvage et obéissant
vers cette abondance
étonnée
non commencée

(1977)

UNDER THE BITE OF LONELINESS

Under the bite of
loneliness
as I lie –
your scream
caved in on my awaiting
turns into a stair
which I climb with wing
stubs

A crazy anticipation flies
open into a blazon

I rise
wild and obedient
to the bountiful unaware
unbirth

(1977)

H.

Ea atunci plânse și zise

Vai de acela care știe ăst
cuvânt
și nu-l rostește
și nu-l strigă
și nu-l viețuiește
rând cu rând

Ea atunci râse
și zise
numele său de taină

în cer și pe pământ

(1979)

H.

Alors elle pleura et dit

Malheur à qui sait ce
mot
et ne le prononce pas

et ne le clame pas
et ne le vit pas
tour à tour

Alors elle rit et dit
son nom intime
au ciel

et sur la terre

(1979)

H.

She then cried and said

Alas, he who knows this
word
and doesn't utter it
and doesn't shout it
and doesn't live inside it
line by line

She then laughed
and uttered
her secret name

in the sky and on earth

(1979)

(Din volumul: Sânziana
Batiște, *Miei de lumină.
Agneaux de lumière.
Lambs of Light* (tradu-
cerea în franceză: Sân-
ziana Batiște; traducerea
în engleză: Diana-Viore-
la Burlacu; desen interio-
r: Sânziana Batiște),
eLiteratura, 2016.

SÂNZIANA BATIȘTE

Toamna în haiku

TOAMNA / AKI

*grele desfrunziri –
inutilă recolta
de-nțelepciune*

riche le défeuillage
inutiles la récolte
de grande sagesse

*
*crâng de Măiastră –
în aurul din frunze
cântul tăcerii*

bois de Maiastrea –
dans l'or des feuilles
mortes
le chant du silence

*
*ultima frunză –
între ramuri de arțar
plin cuibul gol*

la dernière feuille –
entre les rameaux du
chêne
plein le nid désert

*
*măcieșe roșii –
pe gardul de nuiete
stolul de vrăbii*

cynorrhodons rouges –
entre les rameaux d'épines
nouée de moineaux

*
*dansândă frunza
se așterne-n cărare
să moară puțin*

la feuille dansante
se couche dans le sentier
pour mourir un peu.

*
*clepsidră de nori –
nisipul plajei cerne
pustietate*

clepsidre des nuages –
le sable de la grève
crie solitude

*
*cade o frunză –
pisica prinde-n gheare*

umbra zborului

tombe une feuille rouge
le chat attrape de ses
griffes
l'ombre du vol

*
*dincolo de nori
croncânit de cocoare –
mai săraci c-un vis*

au-delà des nues
croassement des cigognes –
nous un rêve de moins

*
*ciorchini neculeși –
viespile și bondarii
ocupați foarte*

des grappes oubliées –
les bourdons et les guêpes
à la cueillette

*
*mărăcinișuri –
în foste sere cioburi
zdrențe de soare*

hautes les broussailles –
dans les feues serres de
légumes
haillons de soleil

*
*solie din larg –
fără ramul de măsline
porumbelul gri*

message du grand large –
une colombe grise arrive
sans branche d'abricotier

*
înpumat valul –

*la mal de mare moartă
cochilii negre*

blanche la vague –
au bord d'une mer morte
des coquilles noires

*
*cântecul frunzei
în vântul de octombrie –
tăcut poetul*

le chant de la feuille
dans le doux vent
d'octobre –
muet le poète

*
*la moartea frunzei
pădurea-n sărbătoare –
țipăt de cocori*

morte la feuille –
la forêt est en fête
long cri des oiseaux

*
*vechiul carusel –
în rotitoare frunze
nouă poveste*

le vieux carrousel –
sur les feuilles qui
tournent en rond
une nouvelle histoire

*
*pași pe alee
poarta întredeschisă –
palidă luna*

des pas dans l'allée
la petite porte entrouverte
–
tremble la lune

*
*turma sub brumă
în jurul stânii câinii –
urletul haitei*

troupeau sous la brume
chiens de garde tout
autour –
hurlement des loups

*
*nici corb nici vulpe –
în crângul rămas umbră
zvon de fierăstrău.*

ombre la forêt –
crissement aigu de scie

ni corbeau ni renard

*
*crâng retrocedat –
peste vârfuri croncânit
scrâșnet de joagăr*

bois rétrocedé –
échos de croassements
crissement de scie

*
*muntele-albastru
rece umbra corbului –
să grăbesc pasul*

*la montagne bleue noire
l'ombre du corbeau glisse
–
faut se dépêcher...*

*
*zboară cocorii –
pe deal cocenii-n stoguri
și vânat vântul*

s'en vont les cigognes –
les meules dans le blanc
brouillard
et violet le vent

*
*cât vezi cu ochii
pustiu de zări cenușii –
armate de nori*

jusqu'à l'horizon
des grands armées de
nuages
nous couvrent de gris

*
*un singur greier
în cenușa din vatră –
liniștea-n țandări*

une seule cigale
dans les cendres du foyer -
cri de l'absence

*zvon de plecare –
noile rânduiele
neliniștite*

appel de départ –
les nouvelles hirondelles
toutes frémissantes

PAULA ROMANESCU

Ultima întâlnire

O tăcere neînțeleasă domină întreaga atmosferă. Cristina soarbe cu înghițituri mici, privind absentă ceasul care ticăia nestingherit. În spatele acestei reacții se ascunde, însă, o aprigă luptă cu gândurile. „Când sufletul e istovit de luptă, totul devine anost.” Acesta era felul ei de a descrie propria luptă, de existența căreia erau conștienți doar ea și Dumnezeu. Și scria așa cum simțea, dezvăluindu-și sufletul în cuprinsul paginilor albe, oglindă a propriului suflet pe care o spărga în zeci de bucățele de fiecare dată când își vedea reflexia în rândurile lor. Se oprește din scris, aruncând pixul ca și când acesta i-ar arde degetele.

- Să fie un dar sau un blestem?

Cuvintele o atrăgeau într-un mod inexplicabil dar, în aceeași măsură în care îi dădeau un sens vieții, o și înspăimântau. Voia să fugă de ea însăși, dar știa că această fugă era imposibilă. Și cum și-ar fi găsit scăparea în fugă, dacă cuvintele îi erau brodate în suflet? Nu putea lupta împotriva acestei evidențe, dar putea să-și stăpânească dorința concretizării gândurilor. „Sărmană copilă cu suflet de scriitor! Până când, oare, vei mai fugi de ceea ce ești?”

Schimbându-și vestimentația, se plimbă în derivă pe străzile pustii ale orașelului ei de munte, până când, obosită, se așează pe o bancă. Trecători grăbiți străbat aldea, unii măsurând-o cu pași grăbiți, alții cu o privire absentă, întrebându-se, parcă, încotro se îndreaptă. Dar, grăbiți sau absenți, acești trecători joacă inconștienți același rol de actori pe scena vieții, actori în fața unei tinere ce-i analizează cu o privire curioasă. „Dacă acești oameni ar avea posibilitatea să se privească din exterior, cum ar reacționa? Și-ar nega propria viață, șocați fiind de grozăvia realității sau, din contră, s-ar opri din iureșul lor nebun, schimbându-și cursul vieții?”

Un strop rece îi atinge mâna, trezind-o din visare. Ridică privirea spre cer și, pentru câteva clipe, privește lupta ce se dă între norii îmbrăcați în veșmând cenușiu și cei în veșmânt alb. Cei dintâi, invidioși pe veșmântul luminos al celor din urmă, încearcă să-i domine în speranța că, în curând, vor putea binecuvânta pământul prin stropii reci de ploaie. Se pare că izbândă este de partea norilor cu veșmânt cenușiu. Există clipe care depășesc granițele timpului căci, scrise fiind în suflet, sunt destinate veșniciei. Cristina zâmbește suav și, printre firavii stropi de ploaie și

frânturi de gânduri, pornește încet spre casă. Îi plăcea ploaia, acea mângâiere rece a stropilor repezi și sentimentul de eliberare ce îi încerca sufletul. Oameni grăbiți treceau pe lângă ea, dornici de a găsi cât mai repede un adăpost iar cei care erau ocrotiți de umbrelele palide sau colorate erau mult prea preocupați de propriile gânduri sau supărați de ploaia îndrăzneță care le atinge hainele. Printre aceste suflete grăbite se plimba alene și tânăra cu ochii negri, bucurându-se de taina stropilor de ploaie. Acum mintea îi devenise tot mai mult cuprinsă de alte și alte gânduri. Un potop de gânduri, care, unele mai aprige decât altele, îi făceau să-l ardă pur și simplu capul. „Sunt momente în care, gândi ea, promisiunea este ultimul cuvânt rostit înainte de a fi nevoit să înfrunți ceea ce urmează. Atunci, în acea clipă de răgaz îți promiți că, dacă ți s-ar mai oferi o șansă, ai alege un alt drum, un alt răspuns sau ți-ai schimba drastic viața.

Dar, odată primită această șansă, te lași condus de aceleași impulsuri și obiceiuri banale, uitând de făgăduința făcută cândva. De ce se întâmplă astfel? Probabil pentru că omul este o ființă care uită, adesea, ceea ce-și promite chiar și sie însuși.” Confruntându-se cu o astfel de vreme, Cristina mărește pasul, reușind să ajungă mai repede acasă. Deschide ușa dar, înainte de a-și anunța sosirea, aude din bucătărie vocea tatălui său, voce ce-i trezește în suflet o revoltă de neînțeles, stare pe care mai târziu pe care o va regret întreaga viață. Aceasta avea să fie ultima întâlnire cu Mircea.

După ce trăneste ușa de la intrare, întrerupând astfel dialogul dintre părinții ei, Cristina se îndreaptă spre bucătărie, cuprinsă de dorința de a-l scoate cât mai repede din casă pe cel pe care-l considera doar un intrus. Orbită de furie, nu observă regretul sincer al tatălui său și nici durerea care i se putea citi cu ușurință în priviri.

- Locul tău nu este în această casă! Pleacă!

- Cristina, este tatăl tău!

Încercarea Claudiei de a-și îndupleca fiica nu a dat rezultate, din contră. Ochii Cristinei se aprind de mânie și, uitând de relația apropiată pe care o avea cu mama sa, redevine tânăra rebelă care nu ascultă decât de glasul mâniei.

- Eu nu mai am tată! Acesta este doar un impostor care a furat chipul tatălui meu.

O durere sfâșietoare îi străfulgeră pieptul lui Mircea, dar Cristina nu vede pericolul care îl pândește pe tatăl său și, întorcându-i spatele vrea să se refugieze în camera ei, nu înainte însă de a-i spune ultimele cuvinte:

- Pur și simplu, pentru mine nu mai ești!

Mai făcu doar câțiva pași când, dintr-o dată, audi zgomotul produs de căderea unui trup, urmat de tipătul Claudiei. O tăcere mormântală se așterne. Cristina se întoarce și rămâne înmărmurită în fața iminentei morți. Mircea zăcea pe gresia rece, cu chipul palid învelit în sudori reci. Pe obraji se văd urmele lăsate de căderea lacrimilor și, cu ultima suflare, își rostește regretul. Un oftat adânc anunță părăsirea trupului de către suflet. Timpul parcă și-a încetat existența, Cristina rămânând captivă cu sufletul în acest moment. Constatarea decesului, durerea Claudiei, înmormântarea, toate acestea îi conferă sentimentul dedublării și, într-adevăr așa și era, căci sufletul ei era prizonierul unei clipe. Nu a plâns și cum să fi vărsat o lacrimă dacă din acest moment nu mai putea fi pe deplin conștientă de aproape nimic din ceea ce se întâmpla în jurul ei? Timp de câteva zile, frământările Cristinei au încetat. Izolată în propria ființă, a uitat să mănânce, să vorbească, să scrie. Privește în gol, surdă la orice zgomot sau cuvânt de consolare și indiferentă la îmbrățișările Claudiei, care nu mai știa ce să facă pentru a o scoate din starea respectivă. „Cuvintele m-au trădat, mai putu ea să gândească. Sau, poate, eu le-am trădat când nu le-am acordat atenția cuvenită și când, copleșită de importanța lor, am încercat să le îngrop în suflet, prefăcându-mă că nu există.

Doamne, oare câte visuri și așteptări am trădat și m-au trădat de-a lungul vieții? Am un suflet trădat sau un suflet trădător?

Zâmbesc ușor, dar ce mai contează, din moment ce port în mine cuvinte ce-mi trădează sufletul și pe care, adesea, le trădez ascunzându-mă sub masca indiferenței.”

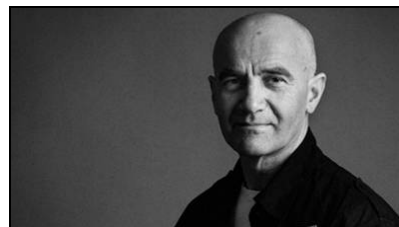
MIHAELA GLIGAN

Prețul gloriei

M-am îndreptat spre filmul unui regizor pe care l-am descoperit prin *Oameni și zei*. Nici de data aceasta Xavier Beauvois nu a coborât ștacheta. Filmul *Prețul gloriei* (*Rançon de la gloire*) aduce implicit un omagiu artei a șaptea, prin Chaplin. Eddy (Benoît Poelvoorde) și Osman (Roschdy Zem) decid să câștige bani prin profanarea mormântului lui Chaplin. Fură sicriul (suntem în anul 1977), după care încep șantajul, prin telefoane neprofesioniste, brutale, neinspirate.

Xavier Beauvois a avut ideea filmului în momentul în care a revăzut *Luminile rampei*. Imediat a început documentarea serioasă. S-a consultat cu familia Chaplin, a studiat arhive, dar și corespondența soției cu răpitorii. Exact: în 1977 un polonez și un bulgar au purces la furtul sicriului. Regizorul a filmat la 12 metri de adevăratul mormânt. "Aveam uneori impresia că Chaplin mă observă" - declară el în interviuri. În film joacă și Eugène Chaplin (fiul lui Chaplin) în rolul intendentului circuitului.

Cei doi nefericiți par personaje interpretate de Chaplin, astfel că pot părea simpatici. Nu uităm că viața

bate filmul, că zilnic apar subiecte senzaționale, însă un regizor de talia lui Beauvois a învățat legile rigorii, gradația și verosimilitatea poveștii. Cu actori impecabili, cu muzica lui Michel Legrand, filmul creează o amplitudine artistică sobră, durabilă.

ALEXANDRU JURCAN

Sieranevada

Toronto International Film Festival (TIFF) mă ia în fiecare an pe nepregătite.... Verile sunt totdeauna prea scurte, iar eu încerc să îndes cât mai multe activități, ba chiar și cât mai mult soare, poate chiar și mici pregătiri pentru anul școlar/universitar care începe, așa că de fiecare dată când încep festivalul internațional de film în septembrie, pe mine mă găsește fără bilete și dezorientată despre ce trebuie să urmăresc... Sălile sunt vândute în avans, așa că tot ce îmi rămâne de făcut este să încerc să fac față situației, stând câte două ceasuri în ploaie, la câte un bilet în plus, după modelul de acasă. Când încă mă mai interesam despre filmele ce rulează anul acesta, aflu că va veni *Sieranevada*, un film românesc semnat de Cristi Puiu. Reușesc chiar să găsesc un bilet, dar pentru al doilea a trebuit totuși să fac coadă în ploaie... Am gândit chiar că sunt singura româncă ce nu-și rezervase biletul din timp. Spre surpriza mea, acolo erau tot felul de alți cinefili: în fața mea era un canadian tânăr, care cunoscuse una dintre actrițele din filmul 4 luni, 3 săptămâni și nu-știu-câte-zile, așa că de atunci a început să îndrăgească "new wave"-ul cinematografic românesc. În spatele meu era o chineză draguță, un om de știință, care știa mai bine ca mine regizorii români și văzuse mai multe filme, pe care, în plus, le gusta. Știau nu numai nume de actori, regizori și filme, ba chiar își aminteau în ce an, la care ediție a festivalului văzuseră filmele respective în premieră... La coadă, am auzit păreri critice extrem de pozitive referitoare la cinematografia noastră, ba chiar am auzit comentarii despre cât de "dulce și drăguță" fusese o actriță la premieră,

dar și cât de distant se purtase un anume producător la TIFF... Eu doar ascultam comentariile și trăgeam, în liniște, concluziile.

După suficientă așteptare la coada din ploaie, am ajuns să intru la filmul *Sieranevada*. Totuși, titlul a rămas un mister nedezlegat, cel puțin pentru mine, deși am așteptat cu sufletul la gură să înțeleg legătura acțiunii cu titlul; mă întreb dacă mi-a scăpat ceva. Trăirile sufletești, însă, le-am simțit acut, intens, așa cum au fost ele redade, în autenticul lor de acasă...

Filmul este o creionare a unor portrete de oameni care sunt și buni, deși sunt și răi, sunt și urâți, deși frumoși... Este întâlnirea unei familii în tradiție, după decesul tatălui Emil, când băieții se adună în jurul mamei și astfel ajung să-și exprime ofurile și supărările. Așteptările par lungi: mai întâi este așteptarea preotului care trebuia să sfințească masa și care nu mai venea; apoi, a celui ce trebuia să spună bogdaproste pentru costumul răposatului (prea mare, desigur - și răposatul, dar și costumul cum-părat pe măsura lui, deși fusese destinat a fi dat de pomană cuiva mult mai suplu)... Apoi, chiar dacă cei veniți de departe erau flămânzi, masa se lasă și ea așteptată, farfuriile se întind și se strâng repetat și fără rost. Lumea pleacă, agitată, de la masă, încercând să resolve ori probleme existențiale, ori cine știe ce gelozie a altor vremuri, rivalități sau pur și simplu să înțeleagă ce li se întâmplase cândva. Deși întâlnirea este de pomenire, se vorbește prea puțin despre răposatul, ci mai mult despre conflictele rămase nerezolvate.

Fără să fie definitive, auzi și apropiouri politice, nostalgii comuniste, teorii conspiraționiste, păreri înverșunate, contradicții și obsesii. Ele toate sunt surprinse parcă aleator, cu o cameră de

luat vederi care e poziționată în majoritatea timpului pe holul apartamentului în care se face slujba, departe de firul oricărei povești. Aparatul de filmat surprinde treceri frantice, grăbite, ale personajelor, între bucătărie, camere și baie, de te întrebi ce Dumnezeu se întâmplă acolo.

Unele scene sunt triste, altele ha-zoase, deși n-ar fi nimic de râs, în afară de partea umoristică a absurdului, desigur. E o pendulare între râs și plâns.

Pentru că întâlnirea se face după tradiție, auzi și cântec bisericesc splendid, dar și prejudecăți, sau pur și simplu judecăți... despre lume, mersul ei, afli teorii și presupuneri, păreri și pe față și pe dos, într-o vânzoleală care deși nu pare să aibă o finalitate, se termină într-o singură activitate apoteotică, îndelung amânată: mâncatul de sarmale cu mămăligă, cu un pahar de vin roșu. Ca la noi, la români. Să-ți lase gura apă...

Pe parcursul filmului, ajungi să întrevezi legile ce guvernează mișcarea browniană, aparent haotică, căreia îi sunt supuși indivizii, ce uneori simt că trăiesc în frică. Aici fiecare membru al comunității e împotriva celui alt și mai toți împotriva tuturor. Și totuși, ceva îi ține împreună. Poate sunt poveștile de familie, urile și dragostele ce i-au unit sau despărțit de-a lungul timpului.

Mi s-a părut că filmul e și o mică alegorie, un mic portret în miniatură, redus la dimensiunea unei familii, a societății românești, care nu mai crede în schimbare, care nu mai are încredere în nimeni și nici atât în ea însăși. O lume care are și o asprime dar și o tandrețe de suflet. M-am simțit și aproape și departe. Am râs și am plâns. Ca în viață.

MILENA MUNTEANU LIȚOIU
Toronto

SOLILOC AUTUMNAL

Pe la podgorii, culesul viilor
Vestește vinul cel nou născut,
Surâde Bachus. Vremea bețiilor
A început.

SINCRONISM

Și librăria și bodega
Stârnesc același interes:
Cervantes sau Lope de Vega?

LUMEA LUI LARCO

BRUMAR

Afară-i frig, e ceață, vânt,
Se-așteaptă înc-un val de ploi,
Iar frunzele sunt la pământ...
Cum sunt și mulți de pe la noi!

OROARE FISCALĂ

Nu mi-e teamă de dușmani,
Nici de vulturul din pom,
Ci de cel ce-adună bani
Și „ia pielea de pe om”!

CARACTERIZARE AD-HOC

Politician vestit,
Cu tupeu, activ, bogat,
Chiar de nu-i un om *citit*,
Însă e mereu... *citat*!

CERERE ÎN CĂSĂTORIE

Iubito, că-mi ești tare dragă,
Și cum de-acum sunt om adult,
O să te-aștept o viață-ntreagă,
Iar de-o fi cazul... și mai mult!

CONSUM ALIMENTAR

Pâinea de la brutărie,
Spun așa, să-ndrept lacuna:
Pentr-oricare-ar fi să fie,
De-ar lua toți câte una.

TINERII DE AZI

Unii n-au nici patru clase,
S-a aflat din reportaje,

Madera, Malaga; Xeres?

UNUI SCRITOR NEINSPIRAT

Uitând un vechi proverb latin,
Ce vă mirați că se înșeală,
Când adevărul e în vin
Și el îl caută-n cerneală?

DOMNULUI PROFESOR AL. R:

Foaie verde apă chioară,

Și trăiesc la cote joase...
Au doar bani de tatuaje.

INSTANTANEU CU PRIETENII DE FAMILIE

Ne-au invitat la ei acasă,
El servabil, fire-aleasă,
Și niciun an de-atuncea nu-i,
Că soața mea-i nevasta lui.

CUMSECĂDENIA APARENTĂ A UNUI COLEG

Te-a promovat, n-am ce să zic,
Pe urmă bârfa ia amploare,
Și vezi că bunul tău *Amic*
Îți face zilele... *Amare*!

SONET DE TOAMNĂ

Sunt amintire zilele de vară
Și nopțile cu stele, minunate,
Când fetele se mai lăsau curate
De tinerii cu plete și chitară.

E toamnă, rândunelele-s plecate,
Se-adună rodul câmpului la țară,
Cuminiți, copiii stau o bătrâioară,
Privind prin geam la carele-ncărcate.

Părinții lor, cu dor din depărtare,
Vorbesc cu ei în fiecare seară
Prin internet, chiar și se văd, se pare.

Apoi, preocuparea lor majoră
Li-e banul, însă iarna când coboară
Le mai trimite-un frate sau o soră.

CONTABILUL CORUPT

Învinuit de multe fapte
A stat la D.N.A. o noapte
Și n-ar fi stat, căci e isteț...
Dar greu s-au înțeles la preț!

DIN CULISE

O vorbă-am auzit prin sat
Și-o spun discret, căci e secretă:
Femeii-i trebuie bărbat,

Nu se mănâncă tot ce zboară,
Dar mă întreb și eu așa:
Tot ce curge să se bea?

RESPECT

Păstori, când vede via
Își ridică pălăria
Și salută cu ardoare
Vinurile... viitoare!

PĂSTOREL TEODOREANU

Ca peștelui o bicicletă!

SPOVEDANIE ȘI SPERANȚĂ

Of, Doamne, mor, îmi vine rândul,
Nu mai rezist, mă prind suspine,
Mă iartă, am greșit cu gândul...
Gândeam c-o să trăiesc mai bine!

TU lumea ai făcut-o dreaptă,
Azi schimbătoare e întruna,
Nici nu mai știu ce ne așteaptă
Căci împânzită e minciuna.

Nu știe omul de rușine,
Hoția e-n desfășurare,
Iar viața-i plină de suspine
Și-s lupte fără încetare.

Egali ne naștem, Doamne Sfinte,
Dar sunt prea lacomi unii care
Râvnesc mereu spre-nalte ținte,
Călcând pe semeni în picioare.

Cum viața noastră-i trecătoare,
E-un vis, o floare, un șuvoi,
O să răspundem fiecare
La Judecata de Apoi.

Căința fie-va târzie,
Păcatul pedepsit se cere,
Dar o speranță este vie:
C-o să ne ierți la Înviere!

BILANȚ

Sunt de-acum, nimic de spus,
„Mulțumit” (În ghilimele),
Văd și eu un preț redus:
Cel al străduinței mele!

UNUI EMIGRANT FRAUDULOS

Că soarta banul i-o decide
Și legile-s prea riguroase,
Deși n-a fost un „linge-blide”,
Ajuns în Vest, el spală vase!

VASILE LARCO

Filiala Brașov a U.S.R.

Filă de dicționar

Petre Frânculescu

Născut la 25 septembrie 1914, în loc. Deagurile, jud. Argeș – decedat la 8 martie 1984, Brașov. Fiu al lui Dumitru Frânculescu, cu o poziție socială bună, mutat la Roșiorii de Vede. Absolvent al Liceului din Roșiori și Facultății de Drept a Universității din București. Poet. Debută în 1932 la publicația lunară *Scântea* din Turnu Măgurele. Publică poezii în *ATOM* și *SO₄H₂* (Turnu Măgurele), *Drum* (Roșiorii de Vede), *Spiritul vremii* (Băneasa – Teleorman), precum și în revistele bucureștene *Vremea* și *Universul literar*. În 1934 devine redactor la *Drum*, împreună cu Nicolae Stănescu-Udrea. Face parte din gruparea omonimă, sub președinția de onoare a lui Zaharia Stancu. Poeziile scrise în 1932 sunt adunate în volumul de debut *Dragoste*, dar publicarea acestuia devine posibilă abia în 1942, la Tipografia „Unirea” din Brașov. În Brașov se stabilește în 1938 și devine ofițer de poliție, iar apoi, chestor fiind, șef al Poliției Municipale.

Hărțuit politic din 1948, arestat și condamnat în 1949, după ce devenise membru al Uniunii Scriitorilor, printre acuzați numărându-se și ziaristul Sandu Plugaru, de la *Drum Nou*, pe care îl protejase în perioada 1940-1941. Trimis în lagărul de la canal până în 1954. După întoarcerea la Brașov se angajează ca tehnician la CONDMAG. Este abandonat de toți prietenii scriitori. Romanul autobiografic la care scria, neterminat fiind până în 1984, se pierde.

OPERA: *Dragoste* (1942); *Poezii în album* (1947).

REFERINȚE CRITICE (selectiv): Vasile Ghionea, *Antologia Scriitorilor din Țara Bârsei* (1945); D. Gherghinescu-Vania, Vasile Copilu-Cheatră, Grigore Cojan.

ADRIAN LESENCIUC

Dragoste

Scot dintre fotografii și toamne
Duiosia și cântecul mai neprețuit ca o bijuterie

Unde ți-e sufletul? Și unde e vremea
când în ochi tăi

Se oglindea cerul poemelor mele,
Marie?

Azi, când te caut în mine și în scrisori
Te găsesc tot atât de pură și de cuminte
Ca atunci când ne sărutam și rătăceam
amândoi

Prin inimă și prin livezi și prin aduceri
aminte

Dar azi

Inima ta și visul, Marie,
Pentru ce nu-mi mai adorm
privighetorile neliștitorilor?

Ai uitat cum îți ghiceai în cărți
Serile când gândeam despre tine?
Primăverile când îmi scriai din internat
Că mă aștepti ca pe o vacanță?

Ai uitat zilele în care pământul era prea
mic

Pentru castelele noastre din Spania?

Atunci pentru ce azi, inima ta și visul
Nu-mi mai adorm privighetorile?

Marie, tu poți să pleci, să nu mai știi de
mine

Dar azi amintiri și toamne

Storc sânul visului, mai aromat de vreme

Și chiar de-o să mă uiți vreodată

Dragostea noastră va trăi întotdeauna

În aceste poeme.

PETRE FRÂNCULESCU

(din volumul *Dragoste*, publicat în
1942 la Întreprinderea Tipografică

„Unirea” din Brașov)

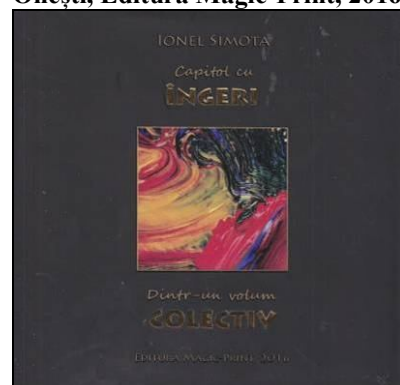
„E trubadurul autentic, răcit într-un eu
prozaic. Delicat, sensibil la frumusețea
și grația feminină, cântă dragostea cu
inocența, statornicia și pasiunea unui
licean” (Vasile Ghionea, în *Antologia
Scriitorilor din Țara Bârsei*, 1945

„(...) în mari suferințe, se săvârșește
din viață la 8 martie 1984. Este
înmormântat la cimitirul din Șprenghei,
unde au urmat carul mortuar doar puțini
membri de familie. Nu a fost omagiat
de scriitorii Filialei Uniunii Scriitorilor.
Generațiile mai tinere nici nu-l cunoș-
teau. Nu a participat la ceremonia fune-
rară nici măcar Copilu-Cheatră, care se
socotise cândva prietenul său. Romanul
autobiografic, început cu câțva timp
înainte, a rămas neterminat. Presupun
că manuscrisele valoroase rămase în
urma sa – preluate de niște nepoate, fără
preocupări literare – nu vor mai vedea
niciodată lumina tiparului, spre a-i
completa personalitatea scriitoricească.
Și e păcat!” (Grigore Cojan, în *Amintiri
cu scriitori brașoveni*, vol. II, 2002)

Evenimente

Librăria „Șt. O. Iosif”, Brașov

Ionel Simota: „Capitol cu ÎNGERI.
Dintr-un volum COLECTIV”,
Onești, Editura Magic-Print, 2016

Ionel Simota și-a lansat cartea în
cadrul generos al Librăriei „Șt. O.
Iosif” din Brașov, fiind prezentată de
scriitorii Doru Munteanu și Ion
Popescu Topolog.

„Ionel Simota, spune Doru Mun-
teanu, vine în poezia română cu o
voce aparte, proaspătă și inconfun-
dabilă. De la un volum la altul, poetul
se reinventează prin ton, mesaj, vizi-
une, construcție, rostire și abordare
într-o arhitectură care-i poartă propria
amprentă și matrice. Un poet de
factură intimistă, care se descoperă pe
sine în prefacerile metaforice ale
versului. E obsedat de cuvânt, de
semantica lui, de puterea de a acoperi
sentimentul și trăirea, într-o caligrafie
proprie, în destinul ce i-a fost hărăzit
sau și l-a asumat”.

Volumul, mărturisește poetul
Ionel Simota, fusese scris în urmă cu
un an, conceput cu un alt titlu. Dar s-a
întâmplat tragedia de la „Colectiv” și
ca un semn de comemorare, ca un
semn de aducere-aminte mereu, a
scris câteva poeme în care s-a impli-
cat foarte distant, încercând să-și ima-
gineze tragedia de acolo. Bineînțeles
că poemele sunt scrise sub semnul
durerii, al suferinței, la modul gene-
ral, deși a încercat să le înflorească
cumva, în cuvânt, pentru a le da o
formă cât mai respirabilă pentru
cititori. Cartea are un capitol închinat
acestei tragedii, încât se poate afirma
că este o carte a suferinței, ori, cum
spune poetul „o carte liniștită, în care
orice om se poate regăsi, o carte prin
care te poți plimba liniștit, prin care
îți poți vedea anumite umbre, îți poți
vedea urmele pașilor ce-au trecut
cândva pe acolo și erau parcă ai tăi”.

LUMINIȚA CORNEA

Felicia Popa ne propune din nou o carte insolită, situată în zona congruentă dintre publicistică și literatură, greu de încadrat într-o specie distinctă a terminologiei clasice a stilisticii.

De fapt, „stilul este omul”, spunea un înaintaș celebru și Felicia Popa nu se dezmințe, scrie exact cum simte, într-un registru inconfundabil, care i-a conferit personalitate realizatorului de televiziune.

De la imperativul „exercită-ți libertatea de a fi tu însuși”, autoarea își incită cititorul pentru a-și introspecta interiorul ființei și de a-și pronunța opiniile și convingerile. E o provocare directă la o incizie pe cord deschis, fără anestezie, pentru semenii săi, într-un demers în care eseu se decantează în întrebări existențiale și dialoguri firești, într-o metamorfoză literară „sui generis”.

Fără a încerca să șocheze, mereu egală cu sine, ca la fiecare emisiune, creează povești „în nuce” și crochiuri de proze și personaje, într-o manieră în care de la enunț la dialog e doar un pas.

Stăpâna pe instrumentele limbii române, autoarea ne oferă o narațiune de o maximă oralitate, în tonuri directe și acide, sondând și amendând socialul cu argumentele realității, într-o demonstrație de „cine verite” în priză directă.

O apariție editorială necesară pentru vremurile incerte pe care le trăim, etalând o voce, care își găsește, pe drept, un loc în peisajul cuvântului scris.

DORU MUNTEANU

Ecouri

George Coșbuc, în tătară

Mult stimată Nicolae Băciut, prea valoroasă redacție!

Am primit și am citit numărul 10 (4) din oct. 2016 al revistei dv. Mulțumirile le alătur pe drept necesare evocări coșbuciene.

În primăvara anului 2012, încercam să lansez prin filiala dobrogeană a URSS cartea mea intitulată „Antologia Liricii Române în limba Tătară Crimeeană / Romen Lirik Klasik ve Çağdaş Antolojiası”.

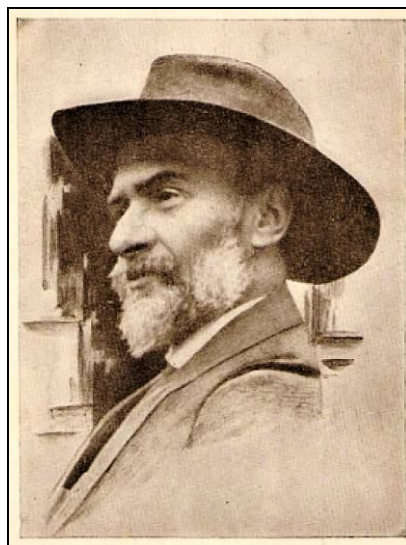
Cartea a rezultat ca farmecul unei traduceri de suflet, finanțarea s-a datorat domnilor Niyazi Kulamet și Temuncin Ismayil, oameni de afaceri din Techirghiol.

George Coșbuc a avut în antologia mea două traduceri, „Nunta Zamfirei / Zamfira'nın Toyı” și „Moartea lui Fulger / Fulcer'in Ölümü”.

Cum această antologie a ajuns în Crimeea tătară, în Tataristan, Azerbaygean, la universități celebre din Ankara și din Istanbul, cred eu că merită o prezentare și în patria poetului și a traducătoarei!

Voi reda din primul poem celebra strofă a dansului și din al doilea, înrâncenarea omului.

CÖRCE KOŞBUK în tătară crimeeană, de Güner Akmolla din 2012, făcând în 2016 înconjurul universului cultural al lumii.

(1866- 1918)

Edebiatta meşhur adı: koylıların şairi. Romen koynın artistik / sanat / monografyasını yasağan şair balaban tarihiy konularını qorşalay: sevda ve aşk, koynın orf-adeti tuvğanda, üyken toyda ve ölimde, sosyal isyanlar, bağımsızlıq uşun yasalğan cenkler, 1877-1878 marebesi ve romen milletinin korılmegen şehitliği; çevirmeleri latineden, yunancadan, ingilizceden.

Stil baqımından canılıq kostere ve ses uydurmalarının uzmanı. Şiirlerinden: Ayna'da, Sade o, Yaznın gecesi, Koynın qışı, Fulcernın ölümü, Zamfiranın (üyken) toyı, Hora, Doyna, Bız topraq isteymız, Paşa Hassan, Muselim-Selo'dan mektup, v. b.

Zamfira'nın toyı

“Solğa keter uşer adım
Uşer adım onğa dedım;
Qol tutuşa, sonra taşlay,
Togerekni toplaş atlay,
Topraq cerin turmay ayday,
Ses yavaşlay. “

Fulcer'in ölümü

“Qarama sen qanunlarını,
Bilsen, bolarsın sen deli!
Eger tavdan bır dal qopşa
Tav onı tuymadan qala!
Ölgenimni, dünyamızda,
Kimler tuya? “

P.S. Dacă aveți spațiu, poemele traduse vi le pot trimite în întregime.

GÜNER AKMOLLA

TERASA MAGICIANUL

Era un splendid început de octombrie și noi, eu împreună soția, mergeam spre Oradea-Băile Felix prin decorul plin de culori ieșite parcă de sub penelurile maestrilor ruși. Eram încântați de faptul că ne vom întâlni cu prietenii noștri, Stella și Ivan Lungu, sosiți de curând din Haifa. Ne vedeam după mai multe luni, în primăvară fuseserăm noi acolo, iar revederea a fost, exact așa cum ne-am închipuit, plină de bucurie dar și cu ceva lacrimi, deoarece acum avem vârsta care ne permite, ba chiar ne obligă puțin, să fim cât de sentimentali dorim.

Seara am depănat amintiri în jurul unui pahar cu un binecuvântat vin roșu, dar am și făcut programul zilelor următoare fiindcă Ivan, mde, scriitor și publicist extrem de riguros, nu a lăsat nimic la voia întâmplării, ba chiar a avut o inițiativă de toată lauda. Urma a doua zi să avem o întâlnire între două cenaculuri literare, cel din Oradea, „Barbu Ștefănescu Delavrancea” și cel din Iași, Asociația Literară „Păstorel” Iași. Lucru de felul lui imposibil dacă nu ar fi acest magician, Ivan Lungu, care nu numai că ne cunoaște activitățile, ci și se implică activ în promovarea lor. Și da, afirm cu toată răspunderea că Ivan Lungu a avut rolul unui fel de Merlin, fiindcă fără el nu am fi ajuns niciodată să ne întâlnim noi cei din est cu cei din vest, sub directă și benefică priveghere a dragului nostru prieten venit din sudul mai îndepărtat dar având încă în suflet, după cum vom vedea în zilele următoare, nu numai amintirile din anii trecuți, ci și mulți prieteni din acele vremuri. Pare cumva de necrezut dar acesta este adevărul, într-un fel și el miraculos.

Nu întâmplător întâlnirea a fost planificată la Băile Felix, deoarece aici începe, în urmă cu cincizeci și opt de ani o poveste de iubire încheiată cu o căsătorie care, iată și acum strălucește încă în ochii celor doi prieteni ai noștri.

A doua zi dimineață, vizităm puțin stațiunea și ne încântăm de hărnicia oamenilor locului, care, prin eforturi numai de ei știute, au reușit să dea o nouă și plăcută dimensiune turismului balnear de aici. Vizităm și vestitul lac cu nuferi, unul ale cărui prognoze în urmă cu câțiva ani erau sumbre, deoarece lacul, din condiții parțial cunoscute, era pe punctul de a seca. Acum cele trei bazine recondiționate încântă privitorul cu bogăția de nuferi și lotus sacru animate și de mai multe specii de pești și broaște țestoase care înoată elegant

Participanții la după amiaza literară orădeană (de la stânga la dreapta): dr. Lucian Munteanu, Alexandrina Chelu, Florian Chelu Madeva, Pașcu Balci, conf. univ. dr. Cornelia Ursu, Mihai Batog-Bujeniță, prof. univ. dr. Elena Botezat și Antița Balaci. În centru, pe scaune, Ivan Lungu și Stella Lungu, amfitrionii noștri.

printre florile albe sau rozalii ale nuferilor. Apoi, după orele prânzului, ne întâlnim într-o sală mai mică dar foarte cochetă a hotelului Nufărul, unde suntem cazați și unde Puica și Ivan sunt ca acasă, cunoscuți, respectați ba chiar răsfățați de întreg personalul.

De la Oradea, sosesc invitații, membrii Cenaclului „Barbu Ștefănescu Delavrancea”: surprinzătorul poet și muzician Florian Chelu Madeva, cel care a publicat mai multe cărți de sonete puse pe muzică, de profesie actor, fiica sa, Alexandrina, o tânără și frumoasă sonetistă cu o mare forță de expresie lirică, domnul doctor în medicină Lucian Munteanu, Noru Silvan pe numele său de poet, familia Balaci, Antița și Pașcu, juriști, el un prolific scriitor plurivalent, iar doamna o recitatoare cu o memorie de invidiat și un timbru cuceritor. Ne-a onorat cu prezența și doamna prof. univ. dr. Elena Botezat, o autoritate în materie de prozodie. Oricum, toate aceste calități individuale au fost augmentate de iubirea tuturor față de poezie în general și de sonet în special.

Nu a trecut mult timp și recitățile au început să curgă trecând rapid prin mai toate genurile poeziei cu formă fixă, de la rondel la sonet și de la pantum sau triolet, la mult gustata epigramă. Fericita după amiază a fost cu greu întreruptă de plecarea domnului Florian Chelu la repetiții, urmat apoi de ceilalți, fiecare cu treburile lui. Și aici putem vorbi de un miracol: am venit separat, dar am plecat împreună, chiar dacă unul câte unul. Miracolul poeziei!

Seara s-a încheiat, cam în aceeași notă, la un restaurant din centru orașului Oradea, unde am fost întâmpinați de tânărul patron al locației, un domn de o rară distincție îmbrăcat precum domnii

din secolul trecut, acela când termenul de eleganță avea și consistență.

Ne-a regalat cu produsele casei, unele absolut remarcabile, iar pe timpul mesei ne-a onorat de mai multe ori cu prezența.

Un tur al orașului luminat feeric ne-a încheiat această zi memorabilă și ne-a făcut să dormim visând frumos.

A treia zi, dimineață, am mai făcut un tur al orașului și am stat mai multă vreme în piața centrală unde Ivan, mde, suflet din sufletul orașului ne-a spus istoria locurilor, una cu multe umbre dar și întorsături ale sorții însă ne-am bucurat de privilegiul unui oraș demn de a sta lângă orice oraș din vest. Curat, cu multe clădiri în fericitul stil baroc ori secesion pline de culoare și personalitate, animat la acea oră matinală de sute de tineri care stăteau la terasele din jurul pieții.

Am avut un sentiment de mândrie! Iată că se poate! Mai ales că în urmă cu vreo zece ani, când mai trecusem prin Oradea totul părea ruinat și cenușiu.

Legenda păsării Phoenix este precum vedem mult mai mult decât o legendă! Devine o realitate, atunci când oamenii își iubesc locurile natale!

Apoi am mers, pentru masa de prânz, la un restaurant care se anunța cu specific pescăresc și chiar așa și arăta: pitoresc, pe malul unui lac romantic... numai că oferta era atât de variată și atât de bogată încât nu am rezistat și am gustat din mai multe feluri, unele mai ispititoare decât altele, stropite și ele cu un vin dumnezeiesc.

Spre seară, ne-am amintit că avem o invitație din partea doamnei Elena Botezat și ne-am grăbit (este un eufemism!) să o onorăm.

Am fost întâmpinați cu binecunoscuta ospitalitate a oamenilor de suflet (doamna este, prin naștere, moldoveancă) dar cum nu prea mai puteam să înghițim decât un pahar cu apă, ne-am scuzat și asta am și făcut vreme de cam două ceasuri, când înserarea începuse să ne cam bată obrazul.

A venit însă și ziua de luni, cea în care a trebuit să ne luăm rămas bun de la dragii noștri prieteni, dar și de la cei cu care ne împrietenisem între timp, ne-am îmbrățișat și, din nou, ne-am permis câteva lacrimi fierbinți, absolut necesare întrucât vremea se răcise simțitor apoi am plecat la drum, către Iași iar amintiri pe care să le discutăm pe acest parcurs erau destule.

Inclusiv intenția de a ne întâlni în primăvara viitoare la Ierusalim.

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Primind și „Vatra” lui brumărel, vă mulțumesc stimate maestre Nicolae Băciuț, și:

Chiar de nu sunt un om cu har,
Dar din iubire pentru „Vatră”,
Încerc în luna lui brumar
Să scot umor chiar și din piatră!

VASILE LARCO

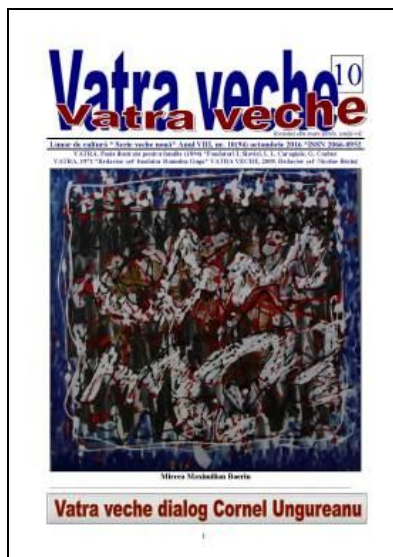
Stimate și dragă domnule (și frate întru Duh), Nicolae Băciuț -

...Vă mulțumesc mult, cu adâncă reverență, atât pentru trimiterea excepționalului număr 10/2016, al mereu excepționalei domniei voastre reviste - "VATRA VECHE" - cât și pentru publicarea poemelor mele, "Frunza toamnei" și "Toamna vieții" - dar și a recenziilor: a mea, pentru volumul de nuvele al lui Nicolae Țic ("Doi oameni răi") - și a prof. Paul Spirescu, pentru nuvela mea, "Ofițerul"!

...Dar, cred eu, acest număr 10 și "preotul-demiurg" al apariției sale (adică, domnia voastră, stimate frate întru Duh, Nicolae Băciuț!) se cuvine să primească toate felicitările, înalt-admirative, din lume, pentru extrem de serioasă analiză a fenomenului "Premiul Nobel"!

Articolul domniei voastre, "Nobel, prieteni, e vânare de vânt! - în așteptarea Nobelului" (punând acuta problemă a ingnorării complete și cumplite a geniilor daco-valahe, de către gașca auto-intitulată "Comitetul Nobel"!), cât și articolul domnului Darie Duncan ("Premiul Nobel pentru literatură sau medievalizarea criteriilor") merită o dezbatere nu doar națională, ci și una internațională!

Prin acest gest sfidător și ridicol, al acordării Premiului Nobel pentru LITERATURĂ (pe 2016), unui cântăreț de muzică...ușoară (...o fi el iubit și fredonat, de unii... - dar NU E POET, "nici de frică"! - ...e un amărât și destul de stângaci textier de cârciumă, șmecher și speculativ de... "piață"!; de cele mai multe ori!) - a compromis definitiv (cel puțin așa socotesc eu...) IDEEA de "Premiu Nobel" (...un scandal asemănător, dar nu cauzat de o sfidare chiar atât de completă și totală! - s-a produs în

1909, când o povestitoare pentru copii, suedeza Selma Lagerlof - cea cu găștele lui Nils Holgersson... - , a fost preferată unui autentic geniu, tot suedez: August Strindberg!!!).

Se vor reține, peste timp, trag nădejde, spusele dlui Darie Duncan: "(...)Bob Dylan este și va fi mereu un mare artist, un compozitor de geniu și un om care a înșuflețit câteva generații. Nu, însă, un *mare poet* (s. mea). Juriul Nobel și-a cedat, cum spuneam, autoritatea comunismului în formă globalistă, forțând artificial un model natural prin care să ne reîntoarcem la poezii-trubaduri, în medievalitate".

Da, "Nobel"-ul s-a dez-nobilat, probabil, pentru multă vreme, dacă nu chiar pentru totdeauna!

...Încă o dată: adânc recunoscător, pentru trimiterea revistei și pentru publicare! ...Multă, multă sănătate!

Doamne, ajută-ne, ocrotește-ne și ne călăuzește, înspre Sfânta Lumina Ta!

Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie, frăție întru Duh,

Adrian Botez

Domnule Băciuț, Vă mulțumesc mult și pentru acest număr de revistă. Mă bucur de creația Dv., precum și activitățile de binefacere care sunt răspândite tot mai mult în spațiul din România, cât și dincolo de hotarele ei. Recent, am avut posibilitatea să iau parte la o Conferință Internațională cu participarea profesorilor de la Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați, Universitatea "Ștefan cel Mare" Suceava, Universitatea din Viena, Universitatea de Stat din R. Moldova,

ISE. Tema Conferinței a fost : Bătălii canonice și schimbarea paradigmei culturale. Am vorbit într-un cerc mai restrâns despre personalitatea Dv. Ce frumos ne-ați fi vorbit despre literatură canonică din România, despre activitățile ce le promovați prin intermediul revistei Dv. Noi, cei din R. Moldova, am completat cu unele date despre literatură și scriitorii canonici basarabeni.

Revista Dv. se încadrează perfect în tema Conferinței desfășurate.

Mulțumim pentru suportul de materiale oferit în această revistă. Eu îmi iau îndrăzneala și, de fiecare dată, le ofer profesorilor de la diverse catedre școlare informații din această revistă. Altă dată, mai completez Unghezașul cititorului cu noi lecturi.

Cu respect și admirație,

Prof. Elena Ciorici

Stimate domnule Băciuț, voi convoca comitetul filialei (în funcție de disponibilitatea membrilor) luni sau marți. Bine ați venit în filiala Brașov!

Cu considerație,

Adrian Lesenciuc,
președintele filialei Brașov a USR

Din toată inima, felicitări! Am trăit o reală bucurie a revederii și a reîntâlnirii cu cartea lui Nicolae Băciuț! Mulțumiri!

Dumitru Fărcaș

Distinse și inconfundabile poet, prozator, mentor cultural, Erou al Muncii Editoriale (EME) din Transilvania noastră dragă !

Categoric Da! Puteți publica acest text și chiar câteva imagini concludente și revelatorii.

Am să va trimit în curând o selecție.

Cu aceleași sentimente de prețuire deosebită.

Mihai Bandac

PS. Imaginile, adică documentele, faximilele... - sunt în totalitate.... pline de sensuri și taine....și mai ales edificatoare pentru spiritul unei epoci... romantice... definită de către genialul Nichita... Epoca Clepsidrei...

Pe curând.

Mulțumesc mult pentru revistă. Gicu Habor zicea zilele trecute, când intenționeam să vă invităm, alături de dl. Valentin Marica, la lansarea romanului meu "Sindromul...", că pe

data de 19. 11. a. c., dvs. veți fi plecat din țară. Altfel, poate ne întâlnim la Dumbrăveni. Toate cele bune și mult spor în tot ceea ce faceți și oriunde mergeți (am văzut pe facebook, atâtea imagini- mărturii de la întâlniri de suflet) pentru a întreține, împreună cu Răzvan Ducan - alt mare sufletist-flacăra literelor românești.

Cu respect, al dvs.,

N. Suci

Mulțumesc pentru articolele publicate. Se vor mândri cu paginile acelea studenți de talent și profesori de Conservator dăruți muncii lor.

M-am bucurat în nr. 10 pe octombrie a.c. de punctele de vedere bine fondate, referitoare la Premiul Nobel. Exact așa gândesc și eu. Asta este! Multe subiecte mi-au plăcut. Revista ta este o bogăție pentru spirit și suflet. O citesc cu mult interes. Bravo ție!

Te caută, dragă Nicolae, o studentă a mea care vineri dă un examen cu mine la Sibiu și poate să-mi aducă, de se găsesc undeva, câte două exemplare din numerele cu interviul luat mie de profesorul Sebastian Doreanu la Denver. Vreau să le duc în America. Plătesc bine.

Sper că ai primit un text cu periplul meu româno-american, lansând L. Blaga și R.Stanca. Te rog confirmă mesajul, care trebuie să aibă atașate și câteva poze, din care se poate alege ceva, la nevoie.

Spor în toate!

Anca Sîrghie

Pentru mine fiecare număr al revistei VATRA VECHE este o sărbătoare și departe de mine gândul de a flata sau curta pe acest minunat grădinar, poet și cărturar - Nicolae Băciut. De aici din Canada aduc un omagiu acestui neobosit slujitor de slovă românească dorindu-i din suflet mulți ani creativi și aceeași peniță de aur.

**pr. dr. Dumitru Ichim
Kitchener, Ontario**

Mă simt foarte onorată pentru faptul că a apărut în revistă articolul doamnei Carmen Sima despre volumul meu de proză scurtă - "De m-aș fi numit Șeherezada".

Vă mulțumesc foarte mult și sper într-o colaborare viitoare. Cu deosebită stimă,

Elena Dican

Mulțumirile mele, doamnă Veronica Lerner! Mulțumiri, domnule Nicolae Băciut! Vă doresc amândurora sănătate și putere de muncă în nobila misiune a creației literare! Stimă,

Bedrule Valerian

Doamne, ajută! Mulțumindu-vă pentru minunatele prilejuri de bucurie oferite de lectura fiecărui număr din **Vatra veche**, vă mai dau câte un semn de viață, trimițându-vă de data aceasta o consemnare pe marginea noii cărți a prozatoarei Mariana Velisar-Codrescu.

Toate cele bune,

Cornel

Vă salut cu respect și vă trimit 7 poeme în vederea publicării în revista dvs., dacă veți considera că merită.

Vă mulțumesc frumos și doresc viață rodnică și lungă revistei și redactorilor ei!

Cu drag și admirație

Emanuel Pope

Domnule Nicolae Băciut!

Mulțumim frumos ! Felicitări!

Ne bucură mult apropierea Dumneavoastră de Brașov și brașoveni, suntem convinși că o să avem o colaborare frumoasă!

Mult succes! Aveți concursul nostru!

Cu prietenie,

Virgil Oniță

Mulțumesc pentru revistă! Dar apropo de Nobel, mai mulți români l-au luat, doar că nu trăiau și nu făceau cercetare în România... Un exemplu: Ilia Mecinikov, biolog, l-a luat pentru Rusia, deși era român, iar numele lui e traducerea cuvântului Spătaru. Era din familia lui Miclesu Spătarul. Asta o recunosc și rușii... A luat Nobelul în 1908. Poate ar trebui inventariați toțiăștia care sunt buni când joacă pe terenul altora, dar nu-s buni de nimic când joacă pe teren propriu... Încă un exemplu: celebrul Tesla era istroromân. O spune chiar el...

E. Țaralungă

Stimate Domnule Nicolae Băciut, O curiozitate de simplu creștin. Cum de reușiți să va faceți timp pentru atâtea lucruri?

Felicitări, cu sănătate! Mulțumiri pentru „Vatra veche”.

În aceeași notă de seriozitate și profunzime.

M. I.

M-am trezit în ceasul al doisprezecelea cu surpriză caldă a „Vetrei vechi”. Deși târziu, am citit cu bucurie și curiozitate de copil.

Când mai aveți timp pentru o varietate atât de largă a materialelor, când sunteți mereu pe drumuri neobosit la atât de multe evenimente culturale de pretutindeni? Mulțumesc pentru atât de multe informații culturale, pentru atât de multe nume cu largă rezonanță în acest domeniu și pentru pagină pe care mi-ați acordat-o. Dumnezeu să vă dea sănătate și putere să duceți mei departe această muncă grea, dar atât de folositoare pentru noi, cititorii acestei reviste minunate.

Viorica Șuțu

Vă mulțumesc frumos. Mult spor în tot ce faceți. Cu deosebit respect,

Pr. Cătălin

Diminețile de noiembrie

îmi ninge gândul...

tăcerea,

cu vise

în diminețile de noiembrie.

5 noiembrie 2016

Mulțumesc, *Vatra veche*!

Katalin Cadar

Mulțumesc pentru revistă!

Am atașat și eu un material... poate vă place!

Un gând frumos, într-o toamnă încă plină de magie!

Corina Costea

Mulțumesc frumos.

Felicitări pentru intensă activitate culturală din ultima vreme. Merci.

Mircea S.B.

Sincere mulțumiri și felicitări pentru reusitul număr trimis!

Ion Cristofor

Vă mulțumesc mult pentru revistă și pentru publicare! Gânduri bune!

Luminița

O revistă extraordinară pe care cu mare drag o citesc.

O aștept mereu și nu mi-e în zadar.

Vă doresc mult succes!

Lilioara Macovei

Am primit. Mulțumim, Cu prietenie,

Marian Odangiu

Am onoarea să vă salut și totodată să vă mulțumesc respectuos pentru REVISTA.

Vasile Mesaroș

Vă mulțumesc d-nule Băciut pentru frumoasa revistă „Vatra Veche”, unde, iată, de data aceasta am întâlnit 1-2 pagini dedicate USR Filiala din Brașov, care a organizat aici, la poalele Tâmppei, o frumoasă manifestare. Păcat că astfel de întâlniri nu sunt mediatizate-n presa locală, pentru că, de ce să n-o recunoaștem, revista „Astra” pe care odată o păstora d-nul Daniel Drăgan (Dumnezeu să-l ierte!) apare rar, chiar foarte rar în Brașov. Uite, alte reviste de cultură mediatizează acest fel de manifestări, dar, tocmai aici, în orașul în care a avut loc... nimic. Așteptăm următorul număr al revistei „Astra”, poate se va aminti ceva. Poate în numerele viitoare amintiți (prin câteva cuvinte!) și despre „Festivalul de literatură „Marin Preda”, care a avut loc acum o lună la Alexandria. O seară bună, de-aici, din Țara Bârsei!

Nicolette Orghidan

Stimate Domnule Nicolae Băciut, Vă mulțumesc frumos pentru revistă. Sunteți un exemplu de dăruire, de creativitate, disponibilitate în cultură, spiritualitatea românească. Multă sănătate și putere de nuncă!

D.M.

Mulțumesc, dragă Nicolae Băciut, pentru numărul recent al "Vetrei vechi" și pentru celelalte pe care le-am primit. Am fost receptiv, mai ales, la interviurile publicate. Cel al lui Titus Suci este deosebit. A reușit să-i "smulgă" lui Cornel Ungureanu mărturisiri interesante. Majoritatea "materialelor" publicate stârnesc interes, dar, știind că publici scrisorile cititorilor, mă opresc aici cu aprecierile. Spațiul tipografic e limitat și... chiar scump.

Toate cele bune,

Silviu Guga

Bună ziua, domnule Băciut!

Vă mulțumesc pt revistă. Dacă îmi amintesc eu bine, pe una dintre nepoatele dv. o cheamă și Mihaela. Dacă este așa, (și chiar dacă este altfel), La mulți ani! Să vă trăiască și să vă moștenească talentul și hărnicia!

Cu drag,

Doina Cherecheș

Stimate Domnule Nicolae Băciut,

Așa cum am discutat și telefonic azi vă transmit încă o dată părerea de rău că nu puteți participa la lansarea noului meu volum de poezii intitulat "Un Tango numit... dorință".

Vă trimit în atas afișul evenimentului pentru o eventuala consemnare a acestei apariții pe care sper să o puteți face în revista "Vatra veche" de luna viitoare, dacă va mai exista spațiu și pentru astfel de mențiuni legate de cărți noi apărute.

Cu mulțumiri anticipate!

După lansare o sa vă trimit prin poșta și un exemplar din carte.

Nu pot mai devreme, deoarece editorul volumului, care este domnul George Călin, ambasadorul nostru cultural la ONU, pe care cred că-l cunoașteți, îmi va aduce în ziua lansării cărțile.

În ceea ce privește ultimul număr din revista „Vatra veche” (Nr. 10. Oct. 2016) pe care l-am primit, nu pot decât să fac decât o singură apreciere: Absolut deosebit atât ca texte și problematica abordată, cât și ca grafică!

Ca o dovadă vie a ceea ce vă spun precum și a interesului manifestat de mai multă lume, cred că stă chiar ceea ce apare în revista la rubrica Poșta Redacției.

Totuși, cred că ea se poate îmbunătăți în continuare în sensul că ar trebui acordat puțin mai mult spațiu și poeziei a mai multor poeți tineri debutanți și/sau consacrați! Și... poate unor caricaturi cu temă specifică sau actuală, ca o completare a epigramelor!

Cu respect,

Nicu Doftoreanu

Doamne ajută!

Mulțumim pentru revistă. Este un număr bogat, foarte interesant, de ridicat nivel intelectual. Încă o dată, FELICITĂRI!

Daniela și Francisc

Bună dimineața.

Vă trimit spre lectură ultimul număr al revistei Vatra veche. Dl. Baciut a început o rubrica dedicată istoriei filialei Brașov (p.72) și o pagină de evenimente ale filialei (p.73).

Mulțumim!

Cu considerație,

Adrian Lesenciuc

Mulțumesc din suflet pentru revistă și vă doresc multă sănătate,

prof. L.Daradici

Mulțumesc mult pentru revistă și pentru prietenie.

Cu cele mai bune urări,

Ana

Stimate d-le Băciut,

Am primit mai de mult nr. 10 al revistei, dar bogăția, diversitatea și frumusețea materialelor m-a ținut "legată", n-am putut să va scriu până ce n-am "epuizat-o". Splendid!

Mulțumiri și felicitări! Și...succes la filiala USR Brașov!!!

Cu bucuria de a vă fi, deși departe, foarte aproape,

**Veronica Pavel Lerner
Canada**

Vă mulțumesc frumos și vă urez spor în continuare!

Cu stimă,

Ela Cosma

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Numele meu este Ovidiu Ivancu și, în urmă cu câțiva ani, pe când eram lector de limba română la Universitatea din New Delhi, am publicat în paginile revistei dumneavoastră un jurnal indian care, între timp, a devenit carte.

Din februarie, anul acesta, sunt lector de limba română în Găgăuzia, Republica Moldova. Am început să scriu, pe același model, un jurnal găgăuz. Credeți că el își poate găsi locul în paginile revistei dumneavoastră? Dacă da, aș fi bucuros să vi-l trimit, lunar.

Cu stimă,

Ovidiu Ivancu

Revista "Vatra veche", integral, de la nr.1, pe siteul Universității "Lucian Blaga", din Sibiu: <http://digital-library.ulbsibiu.ro/dspace/handle/123456789/976>

Am încărcat revista pe Biblioteca Digitală.

Liliana Oprescu

Mulțumesc frumos!

Ca întotdeauna, voi lectura cu plăcere. Toate cele bune!

Georgeta Resteman

Mă numesc Mihaela Meravei, sunt din Constanța și scriu de mai mulți ani de zile, atât poezie, cât și proză, eseuri, cronici literare. Am publicat, până acum, cinci cărți de poezie și am apărut, cu scrierile mele, în mai multe reviste literare consacrate, printre care "Oglinda Literară", "Ex Ponto", "Spații culturale", "LitArt", "Sintagme Literare" etc. Mai multe date, despre mine, vă atașez la finalul acestui mail, în bibliografia mea.

În urmă cu ceva timp, după lecturarea romanului "Dragoste și război", (apărut anul acesta la editura Ex Ponto), al scriitoarei Diana Dobrița Bîlea, pe care, revista dumneavoastră, a publicat-o, având cunoștință de cărțile dumneaei, am scris o cronică de carte pe care v-o trimit, în speranța că ea se ridică la nivelul revistei "Vatra veche" și într-un număr viitor, cu permisiunea colectivului de reacție și aprobarea redactorului-șef, maestrul Nicolae Băciuț, voi avea onoarea să mi-o publicați. Vă atașez această recenzie, alături de câteva din ultimele mele poezii. Atât cronică, cât și creațiile trimise nu au mai fost publicate în alte reviste literare.

Vă mulțumesc, cu respect și prețuire pentru răbdare, și aștept vești de la dumneavoastră.

Mihaela Meravei

Domnule Băciuț,

Am o proză nouă pentru dumneata, exploziv de nouă, care sper să îți placă. Rămân al dumatiale,

**Al Francisc,
Canada**

Bună ziua, domnule Nicolae Băciuț!

Sunt Cornelia Bălan Pop din Satu Mare. Vă mulțumesc pentru publicarea cronicii la ultima mea carte, cronică semnată de domnul Dumitru Anghel. Ca de obicei, revista dum-

neavoastră surprinde prin rigurozitate și atrage cititorul prin conținut.

Vă doresc mult bine!

Cu prețuire,

Cornelia

Domnule Nicolae Băciuț,

Mulțumesc pentru răspuns, aveți libertatea de a proceda cum este mai bine.

Am uitat să vă trimit textul despre Nichita. Era termen până la final de octombrie. Sper să fie bun.

Remarcabilă inițiativa de a sărbători opera poezilor și pe poeți.

Cu drag,

C. Stancu

www.costyconsult.wordpress.com

www.constantinstancuscrib.wordpress.com

www.arhiveliterare.blogspot.ro

D-le Băciuț, îmi cer iertare pentru mulțumirile întârziate. Abia m-am întors din vacanță. Am văzut pozele de la festival, tare mi-ar fi plăcut să fiu acolo... Gabriella mi-a trimis o fotografie cu diploma, îmi place noul format. Felicitări pentru încă o ediție reușită a festivalului, ați făcut atâția oameni fericiți. Eu sunt unul dintre ei. Mi-ați promis un premiu, dar nu mă gândeam chiar la premiul special al juriului. Onorată de apreciere. Sunteți un om valoros și mult iubit...

Dumnezeu sa va țină sănătos.

Cu toată admirația și prețuirea,

Mihaela Aionesei

Îți mulțumesc foarte mult pentru rememorare,
Confratern,

M.N.Rusu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Felicitări pentru tot ce faceți. Dar și pentru excelenta revistă „Vatra veche”, după cum se vede și la acest număr 10/2016, pe care l-am primit și receptat cu bucurie.

Cu multă prețuire și toate urările de bine,

Stan V. Cristea

9 noiembrie 2016

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Am primit *Vatra veche* nr. 10, și vă mulțumesc pentru posibilitatea de a citi texte relevante despre scriitori importanți. Alături de cele despre George Coșbuc, m-au emotionat cele despre Serafim Duicu, pe care l-am cunoscut cu mulți ani în urmă, prin

intermediul lui Romulus Guga. Am și câteva cărți cu dedicație de la el. Venise din Gorj la Târgu-Mureș și se integrase între cărturarii de acolo în acțiunea de a lumina contribuția Școlii Ardelene. Și nu numai. Cultura înseamnă continuă rememorare!

Felicitări! Primiți și aceste așchii poetice ale mele!

Dumitru Velea

Mulțumesc pentru revistă. O citesc cu interes.

Gertrud

Vă mulțumesc frumos pentru aceste reviste ce mi le trimiteți frecvent. Să aveți zile liniștite !

Cu respect ,

Ofelia H.

Mulțumesc, este mereu o mare bucurie să citesc buchetul de lucrări din "Vatra veche". Prețuire,

Mihaela R.

Dragă Nicolae Băciuț, îți trimit un text de publicat pe temă muzicală. Din grupajul pozelor rog să selectați neapărat poza 1. La finalul recitalului VERGIN TUTTO AMOR la Biserica Ursuline din Sibiu. De la stânga: Andrei Lucian Ionescu, Angela Stoian, Teodora Ilinescu, Claudia Codreanu, Doina Nuțeanu, Teodora Constantinescu, Nemir Al Samman-Al Madani, Arrieta Vargas Amaia, Inna Oncescu, Andrei Ovidiu Hâncu și Anca Sîrghie.

Dacă este posibil să mai publicați și alte imagini, atunci selectați: Momente din recitalul PE ARIPILE MUZICII de la Sala Mică Thalia, cu Grațiela Solomon (poza 2), Inna Oncescu și Teodora Constantinescu (poza 11).

Sper să fie suficiente maxim 3 poze, nu? Dar realist este să ne oprim la prima.

Spor în toate,

Anca Sîrghie

Mulțumiri, am citit deja vreo 20 de pagini prin FB.

Spor în toate,

Gabriela Pachia

Salut ! Vă sunt recunoscătoare pentru mesajul Dumneavoastră !!!

Cu stimă,

Liliana Fiodorovici

Felicitări pentru apariția interviului cu prof. Cornel Ungureanu!

Erwin Josef Tigla

Domnule Băciuț,
-Șarjă amicală-
Mulțumesc pentru revistă.
Alta - n lume nu există,
Ca să aibă top - model
Larco lângă PĂSTOREL !

Vă salut,
Bencei Ionel

Am citit cu drag Revista Dumneavoastră și îndrăznesc și eu să vă trimit un document spre publicare.

Vă mulțumesc anticipat.
Cu deosebită considerație,
**Dr.ec./Scriitor Corina Matei
Gherman, Iași**

Mulțumim pentru Revistă! Bogată, ca întotdeauna! Colaborări importante! Articolele de critică și istorie literară - la înălțime! Versurile - de asemenea. Fiecare autor este bine reprezentat. Cuprindeți toată țara cu îmbrățișări frățești... Fiindcă nu am mai publicat cam de mult în „Vatra veche”, mă prezint, iată, cu un grupaj în atașamentul de față. Vă dorim sănătate - la câtă putere de muncă aveți. Și bucurii... dar nu numai tipografice.

Felix Sima

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc din suflet pentru amabilitatea de a-mi trimite consecvent fiecare număr al revistei *Vatra veche*, pe care o citesc cu deosebit interes.

Cu bucurie am văzut că în nr. din octombrie ați publicat materialul introductiv la cartea mea de senryu **Starea vremii azi**, semnat de Corneliu Traian Atanasiu. E o mare onoare pentru mine, și din nou, vă mulțumesc. Îndrăznesc să vă trimit, de data aceasta mai multe secvențe de poeme nipone: - una de senryu (**Alegeri libere**), care are ca temă apropiatele alegeri parlamentare, subiect destul de ofertant pentru acest gen literar. - una de haiku (**Crochiuri estivale**) - fiind iarnă, poate mai încălzește măcar puțin inima cititorilor!! - una de tanka (**Pe firul vieții**), simplitatea unui parcurs...

În măsura în care veți considera că aceste micropoeme pot stârni interesul de lectură al cititorilor publicației dvs, vă rog să dați curs dorinței mele de a le include în paginile revistei.

Cu aleasa considerație,
Vasilica Grigoraș

Vă mulțumesc pentru revistă și, vă mulțumesc din suflet pentru publicarea prefetei cărții ANCORA! Vă doresc un sfârșit de săptămână plăcut! Toate cele bune,

Gheorghe Mizgan

Stimați editori și redactori,

În calitate de autor al volumului de poeme în versuri "Tradiții creștine și ritualuri populare românești", Editura Paideia/Punct, dorind a fi publicată în paginile prestigioasei publicații pe care în coordonați, vă încredințez o cronică a volumului, scrisă și semnată de scriitorul Girel Barbu, spre lectură în vederea publicării, la care atașez prima copertă și o poză.

Cu mulțumiri și recunoștință,
Maria Filipoiu

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă rog mult, mă adresez dumneavoastră profitând că ne-m cunoscut cu mulți ani în urmă, dacă e posibil să-mi rezervați și mie un spațiu în revista dumneavoastră, pe care o citesc de fiecare dată când o primesc, deoarece pe 27 octombrie împlinesc o vârstă -73- și nu știu dacă în anul ce va veni vă mai pot ruga același lucru. V-am trimis *Psaltirea lui David în sonete*. Las la aprecierea dumneavoastră alegerea lor. Vă mulțumesc,

Aurel M. Buricea

Bună ziua, îmi cer scuze că nu am putut participa la festivitatea de premiere a concursului „Credo”, am aflat că mi-ați acordat premiul revistei d-voastră, este pentru mine o surpriză, o bucurie nesperată, o apreciere la care nu m-am așteptat, trăiesc încă emoția prețuirii și cred că nu exagerez, dar am sentimentul că sunteți pentru mine orotitorul, sprijinitorul meu de suflet, „Sfântul Nicolae”, trimis de Dumnezeu...

Cu recunoștință,

M.H.

Dragă dle Băciuț,

În afara altor momente frumoase, șederea la Huedin mi-a prilejuit bucuria de a descoperi un copil talentat, cu serioase preocupări de literatură. Citește mult, scrie întotdeauna despre cărțile citite, proză, poezie sau teatru, din clasici sau din producțiile literare dintre cele mai recente, recenzii și comentarii cuprinzând puncte de vedere serioase, vrednice de a fi oricând luate în seamă.

Fata e absolventă recentă, promoție 2016, a liceului din Huedin.

Surpriza îmi este cu atât mai mare cu cât eu, în acest moment profesor la 4 clase de a XII-a aici, în București, nu reușesc să conving pe un elev să citească o carte.

Acum să nu se creadă că domnișoara este deja în toată plenitudinea forțelor sale creatoare, mai are multe de învățat, ea este conștientă de aceasta, dar perseverând și trăind în continuare la flacăra unei asemenea însuflețiri și arderi pentru frumos, pentru creație, cu certitudine Mihaela Gligan va avea parte de un zbor cât mai plin de grație.

Cred că prezența la rubrica „Starea prozei” a acestui fragment dintr-un roman la care lucrează va reprezenta pentru ea un impuls uriaș. Riscăm??? Cu prețuire,

M. I.

„Vă mulțumesc atât pentru recomandare cât și pentru proza trimisă la „Vatra veche”. Sunt implicată în mai multe proiecte... am intrat la doctorat, m-am înscris la voluntariat și aștept răspuns pentru un post de educator, la care am aplicat zilele trecute.

În viitorul apropiat îmi doresc să scriu și scenete pentru copii, prima experiență de acest fel trăind-o anul trecut când, fiind voluntară la o școală de vară și având ca activitate piesă de teatru cu elevii, am fost nevoită să mă interesez și de scenetă și, pentru că nu am fost mulțumită de ceea ce am găsit pe internet, am modificat o scenetă care mi s-a părut mai potrivită (timpul scurt pe care îl aveam la dispoziție nu mi-a îngăduit să scriu una originală). Mi-a plăcut și astfel mi-a venit ideea de a scrie scenete.

Nădăjduiesc că voi reuși.

Cu prețuire și recunoștință,

Mihaela Gligan

Domnule profesor, un premiu meritat, domnul Băciuț are darul de a vedea lucrurile importante din literatura română! O carte bună, să sperăm că va fi evidențiată și de alte reviste! Succes în toate!

Constantin Stancu

Stimate domnule redactor-șef Nicolae Băciuț,

Am primit revista. Vă mulțumesc mult! Nu v-am uitat cum n-am uitat nici revista. Din nefericire sunt bolnav și nu știu când voi relua activitatea. Eu vă doresc multă sănătate și tot binele.

Decebal Alexandru Seul.

EPISTOLE PARIZIENE

„Facem și noi, cei din Paris, ce putem!”

Stimate Domnule Băciut,

Încă o dată vă mulțumesc că nu mă uitați și-mi trimiteți mereu revista dvs. Nu pot decât să repet ceea ce am scris deja: sunteți neobosit! Sunteți extraordinar! Am văzut că sunteți prezent peste tot: și la un festival de poezie religioasă și la un festival folk! Nu înțeleg cum puteți găsi timp pentru toate.

Din păcate, eu nu reușesc să-mi girez timpul la fel de bine. De mult nu am reușit să vă scriu. Am văzut că ați continuat să publicați fragmente din textul meu „Mărgelile copilăriei” și mă simt onorată. Vă trimit o nouă versiune remaniată, unde am pus, în sfârșit, și semnele diacritice. Noua versiune are niște adăugiri și modificări în partea care prezintă perioada adolescenței. (Am mai schimbat și ordinea paragrafelor, dar nu e semnificativ.) Dar aceste modificări nu au incidență asupra fragmentelor pe care dvs. le-ați publicat deja.

Am văzut că ați dedicat numărul din august al revistei dvs. doamnei Melania Cuc pe care, eu, de asemenea, am remarcat-o ca fiind o scriitoare și pictoriță „solară”, căci și dumneai activează neobosită pe târâmul culturii. Iată încă o persoană care știe să-și gireze bine timpul! Îi admir picturile și o urmăresc câteodată pe Facebook.

Și din nou am apreciat în revista dvs. articolele despre Ana Blandiana și despre festivalul ei. Este o poetă și publicistă pe care o admir în mod deosebit, iar acum am aflat că scrie de asemenea proză. Și am avut deunăzi surpriza de a găsi printre hârtiile tatălui meu un articol cu o dedicație pe care Ana Blandiana i-a dat-o prin 1975, la Iași. Am înțeles deci că și tatăl meu o aprecia încă de pe atunci.

De fapt, cred că v-am spus, că în textul meu am integrat și teorii filosofice de-a tatălui meu; poate că le-ați citit. (În ultima versiune pe care v-o trimit acum, am marcat cu note explicative fragmentele preluate din scrierile lui – vedeți notele explicative de la sfârșitul textului.)

Sper de altfel că voi reuși să public și scrierile sale; pregătisem deja pentru publicare unele texte, iar

de curând am mai găsit și altele. Asta pentru că în august am fost în România la Iași (am luat avionul și deci nu am mai reușit să mai ajung la Târgu-Mureș). Și am găsit în casa noastră de la Iași multe documente bine clasate, legate cu sforcică pe categorii, documente care m-au entuziasmat. Am fost de asemenea uimită să constat că tata a păstrat și scrisori. Tot așa de bine clasate, legate cu sforcică pe ani; am găsit scrisori din 1943,... 1945,... 1950... 1960... Aveam impresia că re trăiesc timpuri vechi! Am fost emoționată citind câteva dintre ele (păcat că nu am avut timp să citesc în mod sistematic). ...Deși nu era vorba de scrisori literare, mi se părea totuși extraordinar să am în mână aceste mărturii care veneau parcă de dincolo de mormânt. M-am gândit la dvs., deoarece v-am auzit regretând că genul epistolar este o specie literară care se pierde. Cred că aveți dreptate.

Dar nu toată lumea gândește așa. I-am arătat nepotei mele o scrisoare din 1958, care pe mine mă înduioșase. A citit-o, dar am simțit că face asta doar din politețe și, spre sfârșitul scrisorii s-a grăbit să scurteze cititul. Crezusem că ar putea fi interesată, deoarece era vorba de familia noastră (care este deci și familia ei), dar am impresia că ea nu a avut aceleași sentimente ca mine. De altfel, tinerii nu mai sunt interesați nici de broderiile vechi. Am găsit în casa mamei mele o mulțime de fețe de masă brodate și i-am oferit, dar nu a vrut să ia nimic.

Și asta mă pune pe gânduri. Cine are timp să (re) / citească toate aceste scrieri vechi? Soțul meu nu e interesat de această direcție. El zice că trebuie să privim spre viitor, iar nu înspre trecut. Pentru el, asta e direcția „sănătoasă”, fiindcă trebuie să creăm viitorul. Și cred că aceasta este opinia majorității. Iar cei cărora le-ar place să citească... nu au timp pentru acestea....

Tinerii sunt prinși în vârtejul activităților cotidiene cu ambiții și gânduri îndreptate spre reușita lor viitoare. Atitudine de fapt normală și foarte vizibilă în diasporă. Citind în revista dvs., relatarea doamnei Anca Sârghie, am recunoscut situații și atitudini pe care le-am văzut și eu aici, în Franța. Ba poate chiar și eu, înainte de a ieși la pensie, am reacționat în felul acesta, renunțând la

activitățile culturale. Poate era vorba de un fel de reflexe de „apărare”, deoarece în primul rând, trebuia să-mi asigur existența și timpul nu este extensibil. Oricum, există perioade diferite în viața fiecăruia. Sunt puțini cei care, renunțând la alte dorințe, își dedică întreaga lor viață culturii, cum faceți dvs.

Am fost încântată găsind în revista dvs. remarcabilele articole despre Transilvania ale domnului rector Ioan-Aurel Pop. Am avut onoarea să-l cunosc cu ocazia unei conferințe la Casa Română din Paris, l-am revăzut astă-primăvară la Salonul Cărții și am cumpărat cartea domniei sale „Istoria Transilvaniei”. De altfel, m-am bucurat deunăzi văzând că a luat poziție contra afirmațiilor periculoase ale lui Lucian Boia, de asta-dată, în legătură cu Basarabia. (În aprilie anul trecut, într-o scrisoare deschisă, publicată în „Revista 22”, combătusem și eu teoriile sale tendențioase cu privire la Transilvania.)

Articolele „Onomastica” ale doamnei Ileana Ioniță-Iancu m-au interesat în mod deosebit. Aceasta, pentru că tocmai pregătesc pentru publicare un studiu al tatălui meu despre continuitatea poporului român în Transilvania, demonstrată pe baze lingvistice.

I-am arătat surorii mele articolul despre Panait Istrati, deoarece ea e o admiratoare a lui (a citit tocmai o carte scrisă de Eleni Samios-Kazantzaki, soția lui Nikos Kazantzaki).

Am fost mirată găsind în revista dvs. și un articol despre Muzeul →

Cu stimă,

SIMINA LAZĂR

AUTORI ROMANI ÎN BULGARĂ

Editura bulgară Avantgardprint a publicat recent cu succes tre clasici din literatura română.

În ediții bine pregătite și tipărite au fost prezentați Ioan Slavici, cu romanul *Mara* și nuvela *Comoara*, Ionel Teodoreanu cu *La Medeleni* și Duiliu Zamfirescu cu trilogia – *Viața la țară*, *Tănase Scatiu* și *În război*. Cele trei volume sunt traduse și prefăcute de criticul literar și traducătorul bulgar Ognean Stamboliev, membru al PEN-Bulgaria, distins cu premii literare din România, Moldova și Bulgaria.

Ognean Stamboliev a mai publicat și pe Lucian Blaga, cu un volum de *Poezii, eseuri, cugetări*, și pe Matei Vișniec, cu romanul *Domnul K eliberat*.

N.B.

Ioan Slavici

Ionel Teodoreanu

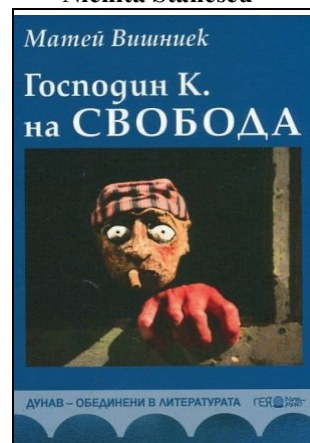
Duiliu Zamfirescu

Lucian Blaga

Nichita Stănescu

Matei Vișniec

EPISTOLE PARIZIENE

→Kogălniceanu din Iași (deci vă ocupați și de Iași !) ; parcurgându-l, mi-am reamintit cu plăcere de vizita pe care am făcut-o odată acolo.

Mi-a plăcut și articolul domnului Dorin N. Uritescu despre Moș Postăi, personaj pitoresc și totodată extrem de curajos. Și am fost emoționată citind povestea poetului Ilorion Păunoiu, poet cu un destin atât de chinuit.

Dar tare m-am întristat când am citit articolul dvs. despre biserica din Sânmărgăhita! Ce greșală stupidă! Ce păcat !

Aici, la Paris, activează asociația (fundația) „Pro Patrimoni” a cărei președintă - doamna Caroline d'Assay inventariază bisericile de lemn din România și se ocupă de restaurarea lor. Dar, din păcate, în cazul bisericii din Sânmărgăhita, nu mai e nimic de restaurat !!

Încercăm și noi aici, la Paris, să ținem legătura cu țara. Zilele trecute, am fost la Institutul Cultural Român la o expoziție de costume românești,

care prezenta și costumele populare purtate de regina Maria. Expoziția asta era organizată de ambasadă, dar nu numai ambasadă are activități culturale !

Cred că v-am scris că anul trecut Asociația Casa Româna a organizat mai multe conferințe care evocau participarea României în primul război mondial, una din conferințe fiind susținută de un nepot al generalului Berthelot (alt nepot decât cel ce fusese prevăzut inițial).

Iar de curând, domnul Alexandru Herlea, președintele asociației noastre, a lucrat împreună cu domnul profesor Radu Albu-Comănescu de la UBB Cluj, la proiectul ProPEACE (Projet pour le Patrimoine Européen pour un Avenir Culturel Ensemble) care a fost acceptat de către l'EACEA (the Executive Agency Education, Audiovisual and Culture) și a primit deunăzi finanțare de la Europa. Asociația noastră și-a propus să se implice și în alegerile parlamentare din decembrie și încearcă să susțină Uniunea pentru Salvarea României.

Facem și noi, cei din Paris, ce putem! Dar România nu e la Paris! România e în țară! Cum de altfel avea obiceiul să spună tatăl meu !

Bine că mai există acolo oameni însuflețiți de idealuri patriotice! Dvs., care publicați mereu articole despre Marea Unire!! Sau domnul rector Ioan-Aurel Pop, care a ținut deunăzi un discurs despre frații Lapedatu la Academia Română! (În octombrie, vom avea și noi la Casa Româna o conferință cu acest subiect.)

Încă o dată vă mulțumesc că m-ați primit în „familia” dvs. și vă urez multe succese.

PS Vă trimit deci ultima versiune a „amintirilor” mele în fișierul „Margelele_copilariei_97_alb.docx”. Dar adaug și fișierul „Margelele_copilariei_97_col.docx”, unde paragrafele modificate față de versiunea precedentă au fost puse în evidență cu culoare (deci nu mai este peste tot fondul alb).

Puls

În căutarea cititorului pierdut

Pe strada „Serafim Duicu” din Târgu-Mureș, într-o evocare Serafim Duicu, organizată de locuitori din zonă, la 20 de ani de la moartea cărturarului

Comemorare Gheorghe Șincai, la 200 de ani de la moartea lui la Șincai: Constantin Bogoșel, Nicolae Băciuț, Grigore Huza, primar, Lazăr Lădariu, Dimitrie Poptămaș

Comemorare Gheorghe Șincai, la 200 de ani de la moartea lui la Râciu

Pe urmele lui George Sbârcea, la Toplița

Angela Mariașiu, Sorina Bloj, Lucreția Cadar, Nicolae Băciuț, Maria Precup, în Casa Cărții reghinene

Seminar Internațional despre patrimoniu, la Târgu-Mureș

Evocare George Coșbuc, la Biia, jud. Alba

Zilele Bibliotecii Sărmașu

OCHIUL CICLOPULUI

Brașov, strada Hircher

Jurnal de adolescență

Poteca

Poteca mă poartă spre pădurea din apropiere. E toamnă – iarnă, cu un cer gri presând asupra noastră... La apropiere, copacii par rumeniți la un cuptor rece, al timpului, cu frunze în toate culorile. Copaci grei, noduroși, bine ancorați în pământ. Copaci subțiri, elastici, scuturați de frunze... Copaci singuri, în fața unei ierni ce se pregătește de sprint, preluând ștafeta de la o toamnă obosită de lupta cu amintirea verii...

Nori trec ca niște riduri și în orizont par să se agațe în crengile copacilor, par să încerce smulgerea acestora din rădăcini. Păsări nu se mai aud, or fi migrat, or fi răgușit. Sau pur și simplu au murit de spaimă.

Poteca mă poartă în pădurea care începe să mă înconjoare. Calc pe frunze uscate, pe o amintire a ierbii de astă vară.... Pământul însuși miroase rece și devine monocrom, sleit de puteri, ca un bătrân pregătindu-se de culcare. Ar fi fost timpul să apară luna, dar norii au pus zăbrele la cer, vântul pare să șuiere a corn de luptă și trec într-o zonă atemporală a anotimpurilor. Masa armistițiului dintre Toamnă și Iarnă. Care e de fapt o pădure zbârcită, aproape uscată de teamă, scuturată de jocul rafalelor de vânt, pregătită să fie plânsă de cerul îngândurat.

Toamnă, predă te rog poteca, îngână Vântul rece, aliat al Iernii. Te rog... M-a consumat cu totul lupta de desenare a frunzelor, de gonire a păsărilor... Ar fi cazul să acoperim cu creta zăpezii munca de până acum.

Poteca mă poartă spre ieșirea din pădurea care a capitulat în urma mea. Vântul zburdă în față și norii se deșiră în fulgi de zăpadă haotici, care își caută loc pe necunoscutul pământ. Care cad, ca niște petice, să cârpească muncă neterminată a Toamnei. Care calmează frica și frigul și îndeamnă la somn.

Poteca mă poartă. Mă poartă departe, într-o lume uitată de secunda plăpânda a timpului. E noapte târzie și îmi e frig. O stea singuratică, albastră, pe un cer alb clipește pe pânza înghețată. Albastră de singură, de vânt, de prea mult frig la sfârșit de toamnă. Alb de marmură, de zăpadă, ciobit de albastrul de alb. Se aud cum se metamorfozează stropi de apă în fulgi, cu sau fără voia râului asprit. O frunză atârână privind la pământul atât de rece, la iarba ce odată i-a fost tovarăș de viață, iar acum.. Și se aruncă, dezertând în spațiul gol, niciodată atins și se izbește de vântul rece, sălbatic, neîndurător ce o îngheață și pe ea. Îmi cade pe umăr. Se transformă în maroniu ce pare să îmi intre în pori, în esența pielii, transformând moartea. Și parcă au început să cadă îngeri printre nori și să se lichefiece înainte de a atinge pământul cu primăvara, doar reușind să-l mai îmbătrânească, să îl crape pe alocuri.

Nu-i așa că uneori ți-ai fi dorit să îți fie degerată secunda și să rămâi prins în ațele prezentului, să simți cum rămâi așa cum ai vrut, unde ai vrut? Eu nu. Încă n-am ajuns în timpul meu, unde pot să îmi măsoar gândul pe o frunză. Timpul meu va fi cald, galben de cald, cu sori ce să cuprindă întreaga ființă. În care centrul să îi fie un nuc cu frunze veșnic verzi, de un verde palpabil, dulceag. Cu un cer de un albastru ce dă să se scurgă peste gândurile noastre, topindu-se pe trunchiul bătrân. Nu îmi place cerul ce îmi micșorează universul, chiar dacă este iarnă. Și îmi calc pe urmele vechi de pe vechea potecă învelită în tăcere. Nici timp, nici frunze, nici vânt, nici funingine zburătoare. Doar eu și pasul meu, încă neatins.

Îmi e frig și sunt departe. Frig de toamna înmormântată de cenușa de frunze. Frig. "Doamne, dacă-mi ești prieten..."

IOANA MIRUNA MIRON

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC

MIHAI BANDAC

Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Suzana Fântânariu-Baia, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu,

Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Valentin Marica, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Titus Suciu, Flavia Topan, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Claudia Șatravca (Chișinău), M. N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2016 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

